ETT SEKEL MED

PSYKIATRIN

ETT SEKEL MED
PSYKIATRIN

Psykkulturens inflytande på samhället

Del 1.
Männen bakom Hitler

av Peter Anstrin

Faksimilen media Stockholm

Om författaren: Peter Anstrin har i över 25 år varit verksam inom den internationella föreningen Citizens Commission on Human Rights. De senaste 13 åren som journalist och redaktör för dess tidskrift i Sverige. Boken är dock ett fristående projekt och utgivet på eget initiativ.

Ett sekel med psykiatrin
Psykkulturens inflytande på samhället
Del 1. Männen bakom Hitler

Faksimilen Media, Box 10019, 100 55 Stockholm

Copyright © Peter Anstrin 2000
Utgivare: Faksimilen Media, Stockholm
Satt med New Century Schoolbook,
Helvetica och Times
Tryck: Elanders Graphic Systems AB, Göteborg 2000
ISBN 91-630-9965-9

INNEHÅLL

Förord..... vii
Inledning..... viii

Del I

Kapitel 1 Själen avskaffas – materialismen föds..... 1
Kapitel 2 Rashygienen och rasismens ursprung..... 11
Kapitel 3 Upptakten..... 21
Kapitel 4 Tredje Rikets psykiatriker..... 41

Del II

Kapitel 5 Psykiatrikerna levde kvar..... 79
Kapitel 6 Nazistiska ledare som psykiatriska patienter..... 92
Kapitel 7 Tysk psykiatri efter kriget..... 101
Kapitel 8 Fågel Fenix..... 114
Kapitel 9 Infiltrering av samhället..... 124

Kapitel 10 Infiltrering av skolan – utbildningens historia..... 137
Kapitel 11 Beteendevetenskapen som kontrollmekanism..... 152

Del III

Kapitel 12 Eutanasi på svenska mentalsjukhus..... 169
Kapitel 13 Den svenska rasbiologin och steriliseringarna..... 191

Slutord..... 211
Sammanfattning av kapitel i kommande bok..... 212
Referenser..... 216

Boken är tillägnad alla de miljontals människor som trott sig finna hjälp i psykiatrin men som slutade som lobotomerade, elchockade eller nerdrogade vrak – och aldrig fattade att det var meningen.

Förord

I över 25 år har jag följt psykiatrin. Det började när jag deltog i insamlandet av namnunderskrifter mot lobotomier utanför den biograf i Göteborg där filmen Gökboet hade premiär i början på 70-talet.

Under åren har jag pratat med tusentals mentalpatienter och deras anhöriga. Det största lidandet tycktes komma från den psykiatriska så kallade behandlingen. Jag har hört anhöriga gråta störtfloder över hur deras älskade har behandlats, jag har hört nerdrogade mentalpatienter stamma fram förvirrade anklagelser och apatiska önskemål om att få komma ut från de psykiatriska ”fängelsehålorna”. Jag har hört arroganta psykiatriker förklara hur rätt de har och hur bra deras behandlingar är - trots att patienten bevisligen bara blir sämre och sämre.

1986 blev jag kontaktad av en äldre kvinna som sade sig ha ”märkliga saker att berätta”. Hon hade varit intagen på Ryhov mentalsjukhus i Jönköping under andra världskriget. Jag var naturligtvis medveten om att många mentalpatienter kunde ha märkliga saker att berätta, men kvinnans berättelse väckte ändå min nyfikenhet. Hon hävdade nämligen att mentalpatienter systematiskt skulle ha svälts ihjäl på mentalsjukhusen under andra världskriget i Sverige. Kvinnan berättade också att personalen på Ryhov sjukhus skulle ha låtit henne sy upp en hakkorsflagga som skulle hissas när Tyskland invaderade Sverige.

Det skulle dröja tio år innan jag var klar med undersökningen runt detta. Jag hade skrivit en del artiklar om det under tiden, den första redan 1988, och pratat med folk om det, men ingen trodde att det kunde vara sant. Så jag lät det bero. Men så kom jag i kontakt med en person som på heltid hjälpte mig att forska i saken. Den ena underligheten efter den andra avslöjades. Till slut kom vi inte längre, en hel del material var sekretessbelagt. Men då var jag redan övertygad om att kvinnan hade haft rätt. Psykiatrikerna utrotade verkligen patienter i Sverige under andra världskriget. Avslöjandet om steriliseringarna i Dagens Nyheter 1997 gjorde samhället mer mottagligt för detta ämne och ett TV-program 1999 har även bekräftat att mentalpatienter verkligen har svälts ihjäl på svenska mentalsjukhus.

Ungefär samtidigt som kvinnan kontaktade mig hade jag läst en bok om psykiatrikernas roll under andra världskriget. Författaren menade att judeutrotningen inte skulle ha ägt rum om inte psykiatrikerna drivit rashygienen så hårt. Vidare forskning bekräftade för mig att så var fallet.

Det är dessa två saker denna bok handlar om.

Jag har även träffat många från den anti-psykiatriska rörelsen. 1994 träffade jag den som förmodligen är mest känd av dem alla, Thomas Szasz, psykiatriprofessorn med det knivskarpa intellektet som hade modet och integriteten att gå emot sina kolleger på 60-talet och skriva boken ”Psykisk sjukdom en myt”. Boken satte igång en reformationsvåg inom psykiatrin. Thomas Szasz uppmuntrade mig att skriva och gav mig tillåtelse att citera ur hans många böcker.

Men det skulle ändå dröja till 1998 innan jag plötsligt insåg att jag måste skriva en bok om psykiatrin. Jag hade fem arkivskåp fulla med material och kontakt med kolleger över hela världen som samlat material om psykiatrin i sina respektive länder.

Det blev en omfattande bok om den internationella psykiatrin och dess syssling, psykologin. Flera kapitel tar även upp den svenska psykiatrin och psykologin. Ju längre boken framskred desto mer insåg jag vikten av att detta material måste komma ut. Men samtidigt fanns det en hel del forskning och författande kvar att göra. Jag bestämde mig då för att dela upp boken i flera delar. Den första delen handlar om psykiatrin under 1900-talets första hälft, i synnerhet psykiatrikernas agerande under andra världskriget. Den utgör en avgränsad del och ger samtidigt en grundläggande historik. Den andra delen tar upp psykiatrins och psykologins behandlingsmetoder och resultat efter 50-talet fram till nutid.

Ett index kommer att finnas i den andra delen av boken som även omfattar denna del.

Denna första bok utgör 13 kapitel av sammanlagt ett 60-tal. Bedrägeriet mot den mänskliga själen är med andra ord omfattande. Och därmed har jag förmodligen angett tonen i boken.

Jag pratar nu nödvändigtvis inte om psykiatriker Svensson i Svedala som har fullt upp med att försöka hjälpa sina patienter. Det finns naturligtvis bra psykiatriker som har som syfte att hjälpa sina medmänniskor, men de finner sig snart fångade i systemet och slutar oftast som pillerutskrivande robotar. I den mån de får resultat med sina patienter så beror det på deras inneboende känsla för människans behov att kommunicera och bli respekterad för sina åsikter och mänskliga rättigheter. Det beror även, och i synnerhet, på deras förståelse för att psykiatriska störningar i många fall orsakas av underliggande, obehandlade kroppssjukdomar.

Boken är alltså starkt kritisk till psykiatrin. I nästkommande del kommer dock alternativa lösningar som jag sett fungera att behandlas.

Ett så här omfattande verk är jag naturligtvis inte ensam om att skapa. Från USA har jag fått stor hjälp från Citizens Commission on Human Rights som oförtröttligt arbetat för att bevaka mänskliga rättigheter inom psykiatrin ända sedan 1969. I Sverige har Anders Arvidsson varit till stor hjälp med att ta fram material om den svenska psykiatrin och psykologin. Christer Blomgren som skrivit en hel del om psykiatrin har lånat mig utvalda delar av sitt material.

Min fru Anita Anstrin har fått stå ut med den första korrekturläsningen, Anita Kennedal och Kicki Lindroth har hjälpt till med korrekturet. Börje Lindroth har kommit med synpunkter som varit till stor hjälp. Det finns naturligtvis andra människor som påverkat skrivandet och till dessa riktar jag ett stort tack.

Introduktion

Denna bok är ett försök att justera ansvarsfrågan inom två uppmärksammade områden. Det första är utplåningen av så gott som alla mentalpatienter och förståndshandikappade i Tyskland under andra världskriget vilket senare skulle leda till utplåningen av sex miljoner judar och minst lika många ryssar, polacker, zigenare och andra ”oönskade” inom den nya planerade världsordningen. Det andra är tvångssteriliseringarna i Sverige mellan åren 1934 och 1975.

Naturligtvis är vart och ett av dessa områden led i samma orsakssammanhang och detta är således det grundläggande syftet med boken, att lyfta fram den egentliga orsaken till dessa katastrofer. Boken är absolut inget försök att förminska Hitlers ansvar, vilket var politiskt och övergripande. Boken är istället ett försök att lyfta fram de människor som stod *bakom* Hitler och som varit osynliga alltför länge. Bakom alla ledare har det alltid funnits rådgivare som förespråkat lösningar som kanske i första hand gynnat deras egna intressen.

Långt innan Hitler ens vuxit ur sina *lederhosen* fanns embryot till de idéer om underordnade raser som senare skulle fånga Hitlers intressen. Men då detta skedde var idéerna redan färdigutvecklade och väntade bara på sin politiska Messias.

I slutet av 1800-talet hamnade den relativt nystartade psykiatrin i en kris. Man fick inga resultat och metoderna som användes gav orsak till stark kritik. Deras existens ifrågasattes och man fick allt svårare att få stöd för sin verksamhet och idéer. Psykiatrin hoppade då på det rasbiologiska tåg som redan hade god fart. Mentalsjukdom orsakades av dåliga gener och befolkningsanlagen hotades, löd nu skallropen. En situation som påminner om dagens psykiatri som fortfarande inte har några resultat och därför utvecklade den psykiatriska genetiken, där mentalsjukdomar återigen förklaras komma från generna, och ständiga hot om befolkningsexplosioner hörs skalla.

Den experimentella psykologins fader, professor Wilhelm Wundt, hade vid slutet av 1800-talet redan förklarat att människan inte hade någon själ, att allt liv var betingade reflexer, en kemisk process, och att människan var ett djur styrt av instinkter. Dessa idéer tilltalade ”järnkanslern” Bismarck som här såg ett rättfärdigande för sina egna impulser att härska med ”blod och järn”. Wundt fick en professur och idén att människan var ett djur utan själ spreds snabbt över hela västvärlden. Behavourismen eller beteendevetenskapen utvecklades och Lenin, Stalin och Hitler såg i detta arbete ett utmärkt sätt att kontrollera en upprorisk befolkning. Människan var bara ett djur som kunde kontrolleras och vars avarter lätt kunde utrotas om de vägrade underordna sig den stora samhällsplanen - eller inte hade rätta arvsanlag.

Psykiatrin skulle inrikta sig på forskning inom rashygienen. Man förespråkade allt mer drastiska metoder för att rensa befolkningsmassan från ”slödder”, ”barlast” och ”onödiga brödätare”.

Tyskland såg upp till Sverige som redan instiftat ett statligt rasbiologiskt institut vilket leddes av en docent i psykiatri, Herman Lundborg. Den socialde-

mokratiske riksdagsmannen Alfred Petrén var även han psykiatriker och den drivande kraften bakom steriliseringslagen. Detta med den politiska hemvisten betonades kraftigt i den artikelserie om steriliseringarna i Dagens Nyheter som tyvärr kantrade över och blev till ett politiskt slagträ.

Den världsledande auktoriteten inom den psykiatriska rashygienen, Ernst Rüdin, hade redan startat Tysklands och förmodligen världens första förening för rashygien och fick till uppgift att utarbeta steriliseringslagen åt nazisterna.

Psykiatrikerna engagerade sig nu alltmer åt denna pseudovetenskap. I Hitler fick de äntligen den politiske ledare som med handfasta metoder skulle uppfylla de mål de så länge drömt om. Psykiatrikerna övertalade Hitler om nödvändigheten av att utrota mindervärdiga människor och ett systematiskt mördande av mentalpatienter och förståndshandikappade barn på sjukhusen inleddes. Allt skedde i största hemlighet. Att psykiatrikerna verkligen var den drivande kraften bekräftas av nya uppgifter om att 70 000 mentalpatienter utrotades redan under första världskriget.

De inrättade ett topphemligt högkvarter som endast sysslade med systematisk utrotning av mentalsjuka i riket. När mentalpatienterna tog slut monterade man ner gaskamrarna i de psykiatriska dödslägren och satte upp dem inom utrotningslägren för judar. Psykiatrikerna, som nu lärt sig utrota stora mängder människor följde med för att lära upp personalen att utrota ”oönskade element” i samhället.

Detta är egentligen ingen nyhet, men när man i sällsynta fall läser om det står det oftast om ”läkarnas” grymheter. Visst deltog vanliga läkare, men bakom utformandet av idéerna och metoderna och själva mördandet av 275 000 mentalpatienter finner man till största delen psykiatriker. Och det är dessa människor denna bok handlar om.

Dock är den verkliga nyheten i boken att ytterst få av dessa psykiatriker fick något straff efter andra världskriget, utan tvärtom fick höga positioner i samhället. Flera psykiatriker som direkt involverat sig i massmorden blev världsauktoriteter inom sina områden. Efter kriget bytte den psykiatriska rörelsen namn från rashygien till mentalhygien och därefter mental hälsa. De omgrupperade sig och startade ett världsförbund med förgreningar i alla länder, infiltrerade samhället och utvecklade dagens biologiska psykiatri.

Vi hör därför nu återigen skallrop om ”befolkningsexplosion” och ”maten räcker inte till” samtidigt som hela befolkningsgrupper utrotats i Jugoslavien på ”etniska” grunder, såväl som i andra länder.

Psykiatrin är tillbaka i sina ursprungliga spår och letar efter mentalsjukdomar i varje genetiskt skrymsle. De har idag utvecklat närmare 400 diagnoser från vilka ingen levande människa kan klara sig från att diagnosticeras med en eller annan märklig diagnos. Antingen lider man av ”shoppingsjuka”, ”ätsjukdom”, ”matematikstörning” och om man protesterar mot detta har man drabbats av ”trotssjukdom” och skulle man trots protester klara sig från denna så ligger ”ospecificerad psykisk sjukdom” och lurar i bakgrunden. De psykiatriska tvångsvårdslagarna blir allt stramare och kriterierna för mentalsjukdom breder ut sig till att omfatta alla de egenskaper vi förr kallade ”livets problem”.

Kärnan till en ny attack mot människan ligger nu slumrande i varje samhälle och väntar bara på en ny ”politisk Messias”.

Kapitel 1

Själen avskaffas - materialismen föds

”Wundts lära var det nya under solen. Det var en psykologi för unga djärva radikaler som trodde att sinnet skulle kunna mätas och behandlas experimentellt - och förmodligen - för sig själva - ansåg sig som pionjärer i vetenskapens nyaste områden.”
– Seven Psychologies, av Edna Heidbreder, 1933

”Detta innebär att inom själslifvet ingen beståndande substans kan konstateras. Wundts psykologi är därför en ”psykologi utan själ.”
– Nordisk Familjebok från 1921

På väggarna i templet i Delfi, byggt av Phoebus Apollo, och beläget på berget Parnassus, finns det mest kända av alla grekiska visdomsord inristat: ”Lär känna dig själv!”

Människan har i alla tider försökt att förstå sig själv och sitt förhållande till universum och en eventuell gud eller gudar. Ända sedan Indiens uråldriga vedahymner till Greklands, medeltidens och dagens filosofer har man förstått att sanningen om människan låg inom henne själv. Detta ständiga sökande, vilket benämnts filosofi, har lett till olika åsikter och skolor. Med vissa undantag har alla filosofier, och naturligtvis alla religioner, betraktat människan som en andlig varelse, åtskild kropp och förgängelse.

Det moderna sättet att förstå den mänskliga själen har benämnts psykologi. Ordet *psykologi* kommer från *psyche*, själ och *logos*, läran om. Ursprunget till ordet *psyche* kan spåras till det grekiska ordet för *andedräkt*, kanske därav vårt svenska ord *ande*. Ordet psykologi användes för första gången 1590 som boktitel av Rudolphus Glocenius i hans bok, *Psykologi.* Han kallade det ”vetenskapen om själen”.[1] Det var det första allvarliga försöket att göra en vetenskap om själen. Den franske teologen Tallepei hade dock redan två år innan skrivit en bok om själen men använde ordet ”psichologie”.

1649 beskrev filosofen René Descartes (1596-1650) den totala separationen mellan kropp och själ i sin bok ”Själarnas passion”. Han ansåg att själen hade sitt säte i tallkottkörteln i hjärnan – men att den var åtskild hjärnan och kroppen. Han menade att själen tog emot förnimmelser och tänkte på dem på ett icke fysiskt sätt. Denna lära kallas *dualism* till skillnad från materialism. Dualismen var den förhärskande filosofiska och psykologiska läran fram till slutet av 1800-talet. Då inträffade något som skulle förändra hela västvärlden och människans syn på sig själv. Den urgamla devisen ”Lär känna dig själv!” ändrades till ”Lär känna dina nerver”.

Wilhelm Wundt

Wilhelm Wundt

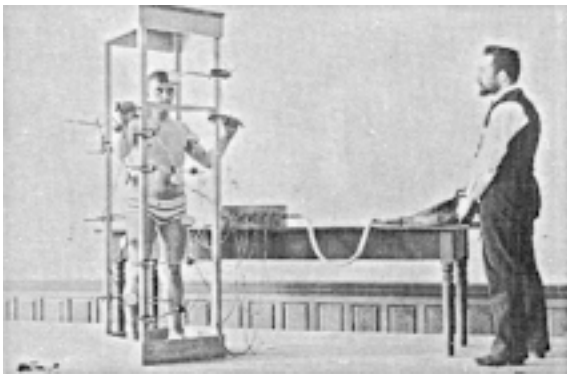
1832 föddes Wilhelm Maximilian Wundt i Neckarau i södra Tyskland. Han utexaminerades som medicine doktor från universitetet i Heidelberg år 1856. Han bestämde sig emellertid för att han inte ville arbeta som läkare och flyttade därför till Berlin för att studera under den då berömda fysiologen Johannes Müller. Fysiologerna var vid denna tid sysselsatta med att undersöka och förstå djurens och människans kropp. 1858 kom han tillbaka till Heidelberg och fortsatte att verka inom universitetet i Heidelberg de följande 17 åren. Efter ett kort gästspel som professor i filosofi i Zürich flyttade han till Leipzig där han verkade under återstoden av sitt akademiska liv och blev till slut rektor för dess universitet till sin död 1920.[2]

Wundt var son till en luthersk präst och utsattes för en sträng inrutad utbildning med föga tid för lekar och ingen tid för sysslolöshet. Hans ende lekkamrat tycktes vara en utvecklingsstörd pojke som knappt kunde tala. Detta satte dystra spår i sinnet hos Wundt som blev inåtvänd och dagdrömmande. Det skulle dock omvandlas till en systematisk strävan efter nya vetenskapliga rön.[3]

Detta är lite personalia. Vad som dock inte nämnts är att Wundt fullständigt skulle komma att förändra både ämnet och ordet psykologi och bli grundare till den moderna psykologin. Han skulle även genom andra psykologer orsaka en katastrofal förändring inom den kunskapsorienterade skolan. 1879 etablerade Wundt världens första experimentella laboratorium inom psykologi. Förutom detta blev han även den drivande kraften bakom dess spridning och etablering i övriga västvärlden. Psykiater E. G. Boring sammanfattar Wundt med orden: ”Före honom fanns det tillräckligt med psykologi, men ingen psykolog.”[4]

Den tyska traditionen

För att förstå den genomslagskraft som Wundts ”nya spännande filosofi” hade i västvärlden måste man förstå Tysklands roll under denna tid. Den tyska historien har kännetecknats av politisk uppdelning. Alltifrån romerska kejsartiden, genom medeltiden och fram till enandet av Tyskland under 1800-talet har Tyskland involverats i inre oroligheter. Det var först under furstesläkten Hohenzollern som deras ”järnkansler” Otto von Bismarck (1815-1898) kunde ena Tysklands alla småstater - med ”blod och järn”. Dessförinnan hade den största delstaten Preussen under Fredrik den store (1712-1786) utvecklats politiskt, finansiellt och kulturellt, allteftersom utbildningen och den religiösa toleransen spred sig. Fredrik den store slog ut all byråkratisk korruption och välsignade vetenskapliga aktiviteter. Lärda inviterades till Berlin från hela Europa. Regeringen betalade universitetsprofessorernas löner och tyska ersatte latin som utbildningsspråk. Den tyska litteraturen blomstrade med Goethe som ledande centralfigur.

Wundts idéer spred sig över hela västvärlden. Till höger syns ett typiskt experimentalpsykologiskt laboratorium efter förebild av Wundt. Själen hade längre ingen plats inom psykologin och psykiatrin. Utrönandet av nerver och stimulus-respons var det nya. Och så är det än idag.

Dessa vetenskapsmän, konstnärer, författare och musiker såsom Bach och Beethoven hade gjort Tyskland till ett kulturellt såväl som ett vetenskapligt mecka.

Vetenskapens mecka

Flera banbrytande upptäckter hade lett till detta. Otto von Guericke (1602-1682) utvecklade barometern och uppfann en vakumpump. Gabriel Fahrenheit (1686-1736) kunde mäta temperatur med en kvicksilverpelare i glas. von Tschirnhaus utforskade värmeabsorbering och solstrålning. Leonhard Euler (1707-1783) var den tidens största matematiska geni och utvecklade matematiska formler för att mäta vibrationer och relationen mellan densitet och elasticitet. Han bidrog även till att etablera geometri, trigonometri och algebra. Hans kartläggning av planeter och månar gav underlag för bestämmandet av longituden, ett svårbemästrat problem för sjöfarten. 1745 utvecklade von Kleist principerna för batteriet. Gralath of Leidn kunde ett år senare bevara elektricitet i seriekopplade burkar. Botaniken blomstrade och i slutet på 1700-talet hade Gärtner, efter inspiration av Linné, fullbordat sin klassiska encyklopedi om frukter och växtfrön.

På 1800-talet var Tyskland civilisationens hjärta, ett vetenskapens mecka, dit vetenskapsmän, forskare och studenter från hela världen vallfärdade. Dess vetenskapliga och tekniska framgångar var välkända. Tyskarna glänste i tillämpandet av vetenskapliga termer och procedurer på hittills outforskade områden. Filosofen Hegel, som var Tysklands främste filosof, föreslog vid universitetet i Berlin att man skulle göra historia till ett vetenskapligt ämne. Karl Marx blandade upp Hegels teorier med ekonomi och sociologi och utvecklade en egenartad politisk vetenskap, den dialektiska materialismen - ur två motkrafter skulle det uppstå nya idéer. Även kallad kommunism.

Herbart och Fechner tillämpade matematiska principer på inlärning. Müller och Helmholtz tillämpade fysiologins lagar på beteende. Andra vetenskapsmän gjorde experiment och stimulerade hjärnan med elektricitet för att försöka förstå hjärnans funktioner vid olika beteenden.

Tyskland hade blivit ett blomstrande kulturcentrum dit tusentals studenter från hela västvärlden sökte sig. Vad var mer naturligt än att tillämpa vetenskapens lagar på själen?

Fysiologi

Wundt var en noggrann vetenskapsman. Han hade i 17 år dissekerat grodor för ointresserade studenter under den världsberömda fysiologen Hermann von Helmholtz (1821-1894). Deras åsikter skilde sig dock och de kom aldrig väl överens. Helmholtz hade vid denna tid gjort banbrytande upptäckter inom optiken och upptäckt ett sätt att mäta hastigheten på nervimpulser. Han kunde mäta hastigheten på nervimpulsen från det att en elektrisk impuls (stimulus) applicerats på en grodas nerv och till dess att muskeln ryckte till (respons). Hos grodan fann han reaktionstider på ca 25 meter i sekunden. Han började undersöka reaktionstider hos människan och fann reaktionstider på 50 till 100 m/s.

Johannes Müller (1801-1858) hade dessförinnan stakat ut riktningen för 1800-talets fysiologi. Han skrev den klassiska *Handbuch der Physiologie des Menschen* 1833-1840). Många av Europas främsta fysiologer vid denna tid var hans elever och ännu fler var influerade av hans *Handbuch*. Müller utarbetade doktrinen om ”specifika nervenergier”. Han menade att vår medvetenhet om föremålen inte kom från föremålen i sig, utan från nervernas impulser. Nervsystemet tjänade då som mellansteg mellan de förnumna föremålen och sinnet. Müller hävdade att det fanns fem slags nerver som var och en gjorde ett distinkt intryck på sinnet. Detta var föregångaren till våra ”fem sinnen” vilket egentligen bara är fem förnimmelsekanaler.

Fysiologin tog ett stort steg framåt när det upptäcktes att nervöverföring i grunden faktiskt var en elektrisk process, vilket begravde den ursprungliga teorin om att nervfibrer innehöll en slags ”djursjäl”. Italienaren Luigi Galvani (1737-1798) hade då redan gjort det klassiska experimentet med att frambringa en reflex i en grodas lår med en delvis intakt ryggrad. Galvani hade också helt korrekt dragit slutsatsen att nerver är kapabla att leda elektricitet, men i ett försök att anpassa upptäckten till den rådande synen, påstod han att han isolerat en unik substans, ”djurelektricitet”, som transporterades via en vätska från nerven till muskeln.[5] Det var en av hans elever, Emil Du Bois-Reymond (1818-1896), som slutligen bevisade att nervöverföringarna skedde med elektricitet.

Samtidigt hade den italienske Franz Joseph Gall (1758-1828) utarbetat *frenelogin*, en lära där man försökte finna en fysisk lokalisering i hjärnan av dess mentala förmågor. Kartor ritades upp där man ansåg de olika förmågorna sitta. Gall ansåg att det fanns 37 olika förmågor, en för varje hjärndel. Utvecklandet av dessa olika förmågor ansågs orsaka den fysiska karakteristiken hos skallen. Man mätte därför skallen för att testa olika mentala förmågor. Galls lära skyndade på mätandet av olika hjärnfunktioner.

Psykofysiken

Fysiologen Hermann von Helmholtz flyttade 1874 till Berlin och Wundt fick överta hans plats - dock inte professuren. Efter någon tid flyttade han därför till universitetet i Leipzig där han skulle starta världens första laboratorium i psykologi. Han skulle stanna kvar som dess rektor tills han dog 1920.

Nu skulle Wundts systematiska och vetenskapliga läggning ta sig uttryck i hittills aldrig skådade former. Själen skulle mätas och vägas enligt alla veten-

skapens dåvarande regler. Han hade ”grundlich” lärt sig att mäta reaktionstider på djur och började tillämpa samma principer på människor. Han försökte fånga själen med vetenskapliga termer och mätinstrument. Ögonen spärrades upp på de akademiska kollegerna när de tittade in hos Wundt. Pendlar, kronometrar, taktometrar, knappar och spakar fyllde hans laboratorium.

Försökspersoner fick till exempel släppa en fjäderspänd spak när ett ljus lyste. Wundt mätte tiden från det att ljuset sattes på tills dess att personen släppte spaken (200 ms), så kallad *enkel reaktionstid*. I ett annat experiment höll personen en spak i varje hand, och när ett grönt ljus lyste skulle han släppa den vänstra spaken och när ett rött ljus lyste den högra spaken (290 ms), *komplex reaktionstid*. Skillnaden däremellan (90 ms) var den tid som krävdes för att urskilja intrycken och bestämma vilken spak som skulle släppas. Han hade taktometrar, kronometrar och andra mätinstrument för att mäta hastigheten på nervimpulserna. Han var en mental tidsstudieman.

Wundt var intresserad att förstå den process som skedde efter att man uppfattat ett stimuli och dess respons. Vad skedde i slutet av nervändarna, innan nerverna skickade iväg en motsatt impuls att reagera mot den inkommande impulsen? Vad var det för process som skedde däremellan? Han kallade det *apperception* (medveten uppfattning av intryck eller fakta) och använde sig av *introspektion* (själviakttagelse) för att utröna psyket.

För Wundt, som var praktiker, var en sak förståelig och värd att ägna sig åt endast om den kunde mätas, vägas, bestämmas och i övrigt vetenskapligt bedömas. Då han efter allt mätande och vägande inte såg något sätt att göra detta med den mänskliga själen, föreslog han att psykologi i fortsättningen enbart skulle ägna sig åt förnimmelser och erfarenheter. Som Wundt uttryckte det:

> ”...det verkar i sanning vara ett meningslöst slöseri med energi att fortsätta att återvända till sådana meningslösa diskussioner om psykets natur som var på modet ett tag, och i praktiken fortfarande är, istället för att lägga sin energi där det producerar verkliga resultat.”[6]

Om Wundt hade varit medicinskt kompetent kanske han, i likhet med många kompetenta läkare vid den här tiden, hade upptäckt, att mentala störningar inte var ”hjärnsjukdomar” utan ofta faktiska symtom på underliggande fysisk sjukdom. Och om de hade upptäckts och botats så skulle även de mentala störningarna försvinna.

Psykologi hade alltså före denna tidpunkt betytt kunskapen om själen. All psykologi lärdes ut under filosofi och Wundt förblev faktiskt professor i filosofi till sin död. Fakultetspsykologin, som dessförinnan var del av filosofin, hade dessförinnan skilt på fysiska och själsliga fenomen. Kroppen var en boning för själen och genom att studera själen och dess känsloliv skulle man kunna hjälpa individen till ett bättre liv med ökade förmågor. Fakultetspsykologin anses ha sina rötter hos Platos och Aristoteles. Ordet ”fakultet” kommer i detta fall från engelska ordet *faculty* som betyder *förmåga*. Men enligt Wundt var människan i avsaknad av själ och fri vilja. Detta satte spår i de akademiska kretsarna över hela världen. I Nordisk Familjebok från 1921 kunde man läsa om Wundt:

”…Detta innebär att inom själslifvet ingen beståndande substans kan konstateras. Wundts psykologi är därför en ”psykologi utan själ... Medvetandet är enligt Wundt icke en för sig bestående psykisk upplevelse…Viljan uppfattar ej Wundt som ett specifikt psykiskt element…Wundt erkänner icke en fri vilja.”

När man slog upp ordet *psykologi* i samma bok fann man:

”*Psykologi* (af grek. psyche, själ och logos, vetande) vetenskapen om själslifvet. I äldre tider fattades i allmänhet psykologien som vetenskapen om själen, men många nutida psykologer förnekar tillvaron av en substantiell själ.”

Själen kortslöts

Människan var enligt Wundt och hans anhängare enbart summan av sina erfarenheter; av de ”stimulus”, d v s förnimmelser som orsakar kroppslig reaktion. Människan var kort och gott ett viljelöst stimulus-respons-djur. Wundt menade att det inte fanns någon fri oberoende vilja mellan ett inkommande stimulus (nervretning) och en utgående respons. Själen förbikopplades – eller kortslöts. Allt var *pre-determinerat*. Människan var en apparat, en kemisk reaktion. Människan *är* sina reaktioner, hävdade Wundt. För Wundt var ”viljan” eller själen enbart resultatet av kombinationen från varseblivna stimuli, alltså inkommande nervimpulser. Det fanns då inget där som *bestämde* sig för att agera, allt var en mekanisk process. Enligt Wundt så skedde alla tankar genom en kemisk fyrstegs-reaktion i hjärnan:

1. Förnimmelse, när personen mottager ett stimulus;
2. ”Apperception” där kroppen (notera att själen är borta) igenkänner stimuli;
3. Ett beslut att agera (ett reflexivt beslut, ej ett självbestämmande);
4, Reaktionen på stimuli,

Tripp, trapp trull...

Med Wundts egna ord: ”Tanke är helt enkelt resultatet av en hjärnaktivitet”.

Vi känner igen det även i dagens psykologi och psykiatri. Allt liv tycks komma från den gråa massa vi kallar hjärnan - själens kopplingsbord. Om man gör jämförelsen med en manuell och en automatisk telefonväxel så förstår man hur Wundt tänkte. I en manuell växel så ringer det en signal (stimulus) – växeltelefonisten (viljan, själen) svarar genom att koppla in en annan ledning (respons). I en automatisk växel så ser man ingen ”fri vilja” – vilket inte innebär att den inte finns – någon har naturligtvis byggt den. Wundts lära skulle senare få stor betydelse inom utbildningen. Författarna P. Lionni och L. J. Klass som följt utbildningssystemet från Wundt skriver i sin bok *Leipzig Connection*:

”Om man antar att det inte finns något där från första början, förutom en kropp, en hjärna och ett nervsystem, då måste man påbörja en utbildning genom att framkalla en förnimmelse i nervsystemet. Genom dessa experiment, så kommer individen att lära sig att ge respons på varje givet stimulus med ’korrekt’ respons. Barnet är till exempel inte kapabelt till egen viljemässig kontroll över sina handlingar, eller att kunna välja om han skall agera på ett eller annat sätt: Dess handlingar anses vara förutbestämda och utanför dess kontroll, därför att det är en stimulus-respons mekanism. Enligt detta tänkande så är barnet sina reaktioner.”[7]

Wundt dirigerade sina tusentals elever till att fokusera sin uppmärksamhet på förnimmelsekanalerna, s k introspektion. Vad bestämde skillnaden mellan en individ och en annan i reaktionstiden på ett stimuli? Varför kombinerade en del individer ihop stimulus annorlunda än andra? Detta ansåg Wundt och hans anhängare som viktigast. Han etablerade den nya psykologin som ett studium av hjärnan och det centrala nervsystemet. Han omdefinierade psykologi till ett fysiologiskt snarare än ett filosofiskt ämne: ”Arbetet jag här presenterar för allmänheten är ett försök att staka ut en ny domän inom vetenskapen.”[8]

Vi ser här att Wundt var pionjär och förmodligen ville göra sig ett namn. Han var tvungen att staka ut ett helt nytt område för detta ändamål. Om det var knutet till verkligheten kom möjligen i andra hand. Enligt Wundt så fanns det inte en oberoende, individuell vilja vilket tidigare framhållits inom fakultetspsykologin, religionen och filosofin, med ett fåtal undantag. Hur detta påverkat samhället överlag kan vi se i en svensk lärobok från 1953 avsedd för gymnasiet:

> ”Ordet ’psykologi’ kan ordagrant översättas med ’läran om själen’. Men det gör oss inte mycket klokare. Av någon anledning är det så att svenska ordet själ sällan används i modern psykologi. ...Problemet om sambandet mellan kropp och själ har sysselsatt teologer, filosofer och psykologer men är i sin ursprungliga form inte särskilt aktuellt inom modern psykologi.”
> (Psykologi, Ekman)

Wundt var dock ingen lysande filosof, faktum är att han bidrog föga med några nya rön. Snarare ansågs det att Wundt samlade ihop psykologins olika trådar, syntetiserade dem och gjorde dem till en vetenskap.[9] I boken *The Great Psychologists* av R. I. Watson kunde man läsa:

> ”Wundt var den förste moderne psykologen. Han grundade det första psykologiska laboratoriet och redigerade den första experimentella journalen. Wundt var den store syntetiseraren av forskningsresultat, både det arbete som föregick honom och det som fördes vidare av hans studenter. Wundts styrka låg inte i att kunna lysa upp mörka hörn med upplysta idéer eller att förse oss med nya hänförande perspektiv. Det var snarare så att han putsade upp den gamla ofullständiga bilden, arbetade fram tusentals detaljer, rensade upp här, fyllde en spricka där...”[10]

Watson ser dock inte klart på den bild som Wundt försökte pussla ihop. Faktum är att han istället splittrade den bild som psykologin hittills hade och ledde in de kvarvarande spillrorna i en ofruktbar återvändsgränd. Den stora skadan gjorde inte Wundt själv, det gjorde alla efterföljande psykologer och psykiatriker. Wundt lade grunden. Han utsattes dock för mycket kritik. William James, som studerade under Wundt ett kort tag, innan han flyttade tillbaka till USA och blev ”den amerikanska psykologins fader” var i slutet ganska kritisk mot Wundt.

> ”Han siktar på att vara en sorts Napoleon inom den intellektuella världen. Tråkigt nog kommer han aldrig att få något Waterloo, för han är en Napoleon utan geni och utan en central idé, som om den bekämpades, skulle förstöra

> hela hans uppbyggnad... När kritikerna gör hackmat av Wundts olika synpunkter så skriver han under tiden en helt ny bok i ett helt annat område. Skär upp honom som en orm, och varje del kravlar iväg; det finns ingen neod vital (vital kärna) i hans medulla oblongata (ryggmärg), så man kan inte avliva honom på en gång."[11]

Det fanns något som hette Vitalism under Wundts samtid. Den försvarade dualismen kraftigt och ansåg själen vara orsak till utvecklingen. Wundt var rasande på Vitalismen och vände på begreppen och menade att själen bara var ett resultat.[12] Wundt var expert på att vända ut och in på vedertagna begrepp. von König skrev 1902 att Wundt menade till exempel att begreppet om en substantiell själ bara är en felaktig analogi till det naturvetenskapliga konceptet och att spiritualism egentligen bara är en förtäckt materialism. Personlig odödlighet är som personlig övertygelse inget annat än en slags egoistisk hedonism.[13] Wundt är oerhört svår att läsa, hans grammatiska tyska är mycket komplicerad, även för en tysk, så möjligheten är stor att han är missförstådd överlag. Men klart är att han förestod en icke själslig psykologi och att han fastställde psykologin som en gren inom universitet. Även om den i Tyskland fortfarande lärs ut under den filosofiska fakulteten.

Wundt var, liksom alla filosofer och psykologer på denna tid, starkt influerad av Darwin, den tongivande forskaren på 1800-talet. Wundt studerade hans teorier när han studerade medicin och senare fysiologi. Han bestämde sig för att använda Darwins biologiska utvecklingsprinciper inom psykofysiologin. Dr David Muray, författare till *A History of Western Psychology*, hävdar att de starkaste influenserna kommer från Darwin vars idéer genomsyrar Wundts arbeten. Men Wundt var även influerad av Darwins kusin Galton. Men även om han var influerad av andra så influerade Wundt själv fler psykologer och psykiatriker än någon annan forskare under denna tid. Det var dessutom tradition i Leipzig-universitet att alla universitetsstuderande oberoende ämnesinriktning och fakultet, var tvungna att delta i filosofiföreläsningarna, vilket förutom spridandet av hans själlösa lära, även utgjorde en substantiell inkomstkälla för Wundt.[14] Leipzig var dessutom en oerhört stor och prestigefylld stad med över 400 förlag. Själv publicerade Wundt över 500 titlar och författade över 54 000 sidor under sin livstid.[15] Om man läste femtio sidor om dagen skulle det ta tre år att gå igenom Wundts arbete. Många var de psykiatriker som studerade under Wundt eller blev påverkade av hans böcker. Kraepelin, en av förgrundsgestalterna inom psykiatrin, studerade under Wundt. Han är grundaren till den psykiatriska diagnosticeringen och klassificeringen. I grunden var Kraepelin en experimentalpsykolog.

Den nya psykologin inom utbildningen

Vi kunde se att Tyskland vid denna tid var ett blomstrande center för kultur och vetenskaper, vart och ett av dess universitet var som en magnet för det ambitiösa intellektet i övriga Europa, men främst i USA.

Det skulle inte dröja länge förrän denna nya "intressanta" lära skulle sprida

sig inom alla områden i samhället. Utbildningen var det område som skulle påverkas mest – för att inte tala om, helt förändras i, men även förändra, hela västvärlden. Man skulle snart se skolor som var mer orienterade runt socialiseringen av barn än kunskapsinlärning och utvecklandet av intellektet; skolor som skulle börja använda mentala tester för att utröna barnens förmågor; ett samhälle mer hängivet tillfredsställandet av sina känslobehov än utvecklandet av ansvar, etik och framåtanda. Man skulle även se det som vi idag har stora problem med: ökande skriv- och lässvårigheter, ett ökat drogmissbruk, ökad kriminalitet och en förslappad moral. Allt i takt med att den ”själlösa” vetenskapen spred sig - och fortsätter att sprida sig. Även Sverige skulle naturligtvis påverkas av denna lära. Den kände svenske skolpsykologen Torsten Husén skriver:

> ”Omkring sekelskiftet hade det uppstått en kris mellan den förstående psykologin och den naturvetenskapliga psykologin. Man hade på kort tid fått mycket nytt vetande från praktik och experiment.”[16]

Tusentals elever från hela Europa och USA studerade under Wundt i Leipzig. Var man än började på ett universitet så kunde man vara säker på att stöta på någon elektrifierad person som studerat ”den nya experimentella psykologin” under ”mästaren”. Elevernas elever skulle sedan fortsätta att sprida Wundts psykologi.

> ”Wundts lära var det nya under solen. Det var en psykologi för unga djärva radikaler som trodde att sinnet skulle kunna mätas och behandlas experimentellt - och förmodligen - för sig själva - ansåg sig som pionjärer i vetenskapens nyaste områden...”[17]

Wundt lade även den filosofiska grunden till principerna för ”betingning” eller ”behavourismen” som senare utvecklades av Pavlov och de amerikanska beteendeforskarna John B. Watson och B.F. Skinner. Pavlov studerade i Leipzig 1884-1886, fem år efter det att Wundt installerat sitt laboratorium för experimentell psykologi och hämtade med största sannolikhet inspiration till sina försök med de dreglande hundarna – den ”saliva vetenskapen” som en filosof sarkastiskt kallade den. Men Wundt lade även grunden till dagens massiva nerdrogning med psykiatriska droger, amfetaminbehandling av barn, kemiska chocker såväl som insulin- och elchocker. Han hjälpte även till att lägga grunden till steriliseringarna, lobotomeringarna såväl som förintelsen under andra världskriget. Människan var ju inget annat är en kemisk maskin, ett djur som skulle dompteras och i värsta fall utrotas – om dess aktiviteter, utseende eller färg inte passade vissa makthavare.

Han skulle också utforska ”folkkroppen”[18]; ett arbete som resulterade i *Völkerpsychologie*. Denna ”folkkropp” skulle nazisterna utnyttja maximalt. Judarna och andra icke önskvärda element i samhället betraktades som cancerceller i ”folkkroppen” som skulle svältas ut eller utrotas. På så sätt lade han den filosofiska grunden till vad som skulle ske.

På 40-talet skulle paret Alva och Gunnar Myrdal ta med sig denna ”nya spännande lära” från USA till Sverige och psykologisera skolan med orden:

”Som hjälpmedel att uppnå detta har den amerikanska skolvärlden en mångfald resurser, som här endast kan antydas: psykologiska tester vid skolorna, som studerar barnens individuella problem, batterier av tester för att pröva individens utrustning, karaktärsanalyser osv.”

Kapitel 2

Rashygienen och rasismens ursprung

”...och om vi skräms för det alltför ofta förekommande besöket av den hemska svälten, så borde vi oförtrutet uppmuntra de andra formerna av förintelse, vilka vi tvingar naturen att använda. Istället för att förespråka renlighet till de fattiga så borde vi uppmuntra till motsatta vanor. I våra städer borde vi göra gatorna smalare, fylla mer människor i husen och hylla återkomsten av pesten.”
– Thomas Malthus (1766-1834)

När man forskar i rashygienens historia stöter man hela tiden på vissa namn. De flesta är kända, andra ser och hör man sällan eller aldrig. Men vissa av deras teorier och idéer lever än idag och ligger bakom, inte bara nazisternas utrotningar, utan även dagens rasoroligheter.

En granskning av dessa personer och vad de skrev ger en mycket bra förklaring till hur och varför nazipsykiatrikerna kunde utplåna 275 000 tyska mentalpatienter vilket i sin tur ledde till utrotningen av många miljoner judar, ryssar, polacker, zigenare, religiösa och andra ”icke önskvärda element”.

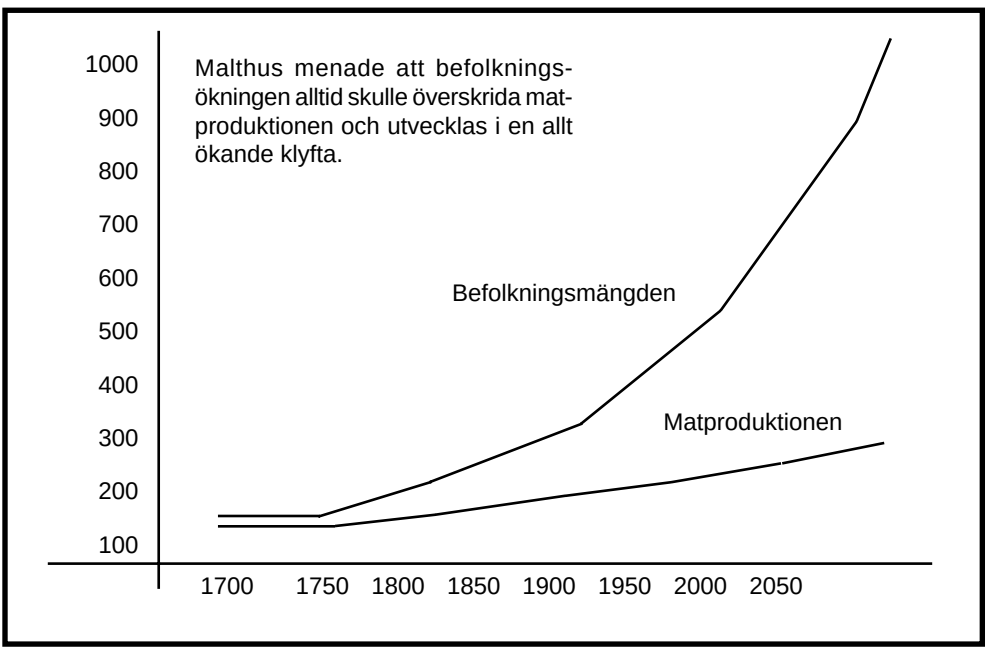
Vi har redan sett hur Wundt avlägsnade själen och lobotomerade samhället på ”vetenskapliga” grunder. Men även om det var dessa personer som lade grunden till Wundts arbete så var det dock Wundt som ledde in den nya psykologiska och psykiatriska vetenskapen i ett själlöst spår med katastrofala följder. Även om dessa personer aldrig någonsin själva dödade en annan människa så var de dock katalysatorer i det hat som exploderade under andra världskriget och som vi ännu inte hämtat oss från. Det är nu dags att ge dessa människor ett ansikte och en korrekt plats i historien.

THOMAS ROBERT MALTHUS (1766-1834) var en engelsk ekonom och demograf som undersökte befolkningsgrupper. Han blev även den första professorn i politisk ekonomi i Storbritannien och hade stor genomslagskraft. 1798 skrev han en mycket uppmärksammad bok: *En uppsats om befolkningsprincipen - så som den påverkar den framtida förbättringen av samhället* (An Essay on the Principle of Population) i vilken han hävdade att nationer växte alltför fort. I själva verket, hävdade han, växte populationen så snabbt att den växte ifrån matproduktionen och skulle alltid komma att göra det, vilket ofelbart skulle orsaka svält och fattigdom. Och även om sådana abstrakta idéer inte behöver orsaka omedelbart alarm, så gav hans lösningar på problemet desto större anledning till alarm. Han menade att endast krig, svält, sjukdom och farsoter skulle tygla tillväxten. De var faktiskt en överlevnadsmekanism för den mänskliga rasen som förhindrade överbefolkning, enligt Malthus.

Befolkningsteorier går visserligen mycket längre tillbaka i tiden. Den första dokumenterade befolkningsteorin formulerades av Giovanni Botero år 1589, men det var Malthus som lyckades sprida och popularisera sin version. Enligt Malthus töjbara logik så skulle vi inte påverka dessa naturliga, och enligt honom, välgörande katastrofer i livet.

Boken som kom ut 1798, och som publicerades anonymt, blev mycket debatterad, och blev faktiskt en bestseller. I de senare utgåvorna utvidgades teorierna och Malthus identifierades som författare. Den välkomnades varmt i vissa kretsar - främst inom den engelska aristokratin som med förfäran såg hur den lägre klassen snabbt förökade sig. De såg framför sig en befolkningsexplosion bland de lägre klasserna vilket skulle hota deras historiska maktdomäner. I Malthus teorier såg de en möjlighet till räddning. Sexuell begränsning bland arbetarklassen var enbart en lösning som skulle implementeras.

Malthus befolkningsteorier baserades på antagandet att matproduktionen endast kunde ökas i aritmetisk serie (2, 4, 6, 8,...) medan befolkningen växte exponentiellt (2, 4, 16, 256,...). Denna obalans skulle ofelbart producera en allt ökande klyfta mellan matproduktionen och befolkningstillväxten. Till slut skulle det inte finnas mat för alla.[1] Även om ”alla” i första hand gällde den engelska befolkningen, och i synnerhet aristokratin, så spred sig hans teorier över hela världen. Enligt Malthus så måste de fattiga övertalas att inte föröka sig. Den ”sexuella manin” måste stoppas. Men han skulle gå längre. Han föreslog också att lönerna hos arbetarklassen skulle frysas. Löneförhöjningar skulle bara uppmuntra arbetarna att skaffa fler barn. Välfärd och bidrag till de fattiga skulle förbjudas eftersom det producerade lättja och förökning i familjen. Malthus ansåg att sjukdomar som inte behandlades, svält och organiserade mord, det vill

säga krig, var en välgörande faktor, ja, faktiskt en överlevnadsmekanism. Han föreslog till och med att nationen direkt skulle ”utsätta sig för den periodiskt återkommande minskningen av befolkningsöverskottet genom svält, pest och krig.”[2] Som tur var fanns det vi denna tid ännu andligt upplysta människor som kunde se längre än till matematikens endimensionella kurvor.

Men teorierna tilltalade dock den engelska aristokratin och vann alltmer gehör för sina möjligheter till underkuvning och kontroll. Filosofen och historikern Will Durant skriver att Malthus mottogs i dessa kretsar som ”en högre uppenbarelse”. Dock var han bara fader till en ny häxjakt - den på utbytbara ”underlägsna varelser”. I den sjätte utgåvan av sin bok lade Malthus fram sina idéer på ett mycket lättfattligt sätt:

> ”Vi är förpliktigade, både juridiskt och för vårt anseende, att förvägra den fattige rätt till understöd. Som stöd för detta föreslår jag att en förordning som förkunnar att inget barn... någonsin skall få rätt till fattigvårdsstöd... Spädbarnet har jämförelsevis lågt värde för samhället, eftersom andra omedelbart kommer att fylla dess plats.”[3]

Detta orsakade att den brittiska premiärministern William Pitt dels drog tillbaka det lagförslag han lagt för att förbättra de fattigas välfärd, dels att man krävde lägre löner för arbetarklassen.[4] 1834 vann Malthus sin största framgång. Det brittiska parlamentet fastslog en lag som introducerade fattighus där kvinnor och män skulle hållas åtskilda för att hejda ”det ohejdbara befolkningsöverskottet”.[5] Idén om regeringshjälp till fattiga och svältande, utstötta, sjuka, hjälplösa och handikappade var frånstötande för Malthus. Hans attityd till ”underlägsna” var en förutsägelse till vad som skulle komma att hända ett sekel senare. Malthus skrev i sin bok:

> ”...vi borde underlätta, istället för att på ett dåraktigt och meningslöst sätt sträva efter att stoppa naturens inverkan, framkallandet av denna dödlighet; och om vi skräms för det alltför ofta förekommande besöket av den hemska svälten, så borde vi ofördrutet uppmuntra de andra formerna av förintelse, vilka vi tvingar naturen att använda. Istället för att förespråka renlighet till de fattiga så borde vi uppmuntra till motsatta vanor. I våra städer borde vi göra gatorna smalare, fylla mer människor i husen och hylla återkomsten av pesten. På landet bör vi bygga våra byar nära stillastående vatten och i synnerhet uppmuntra bosättning runt alla sumpmarker och andra ohälsosamma platser. Men framför allt bör vi fördöma specifika åtgärder för härjande sjukdomar samt de välvilliga, men missriktade människor, som trodde att de gjorde människosläktet en tjänst genom att skissa upp planer för det totala utrotandet av speciella sjukdomar.”[6]

Malthus syn passade in på den regerande aristokratin efter industrirevolutionen i England. I sin bok ”En uppsats om befolkningsprincipen” som kom ut 1798 framförde han idén att fattigdom var en ”nödvändig stimulans för industrin” och att varje social lagstiftning som syftade till förbättring för arbetaren skulle hindra dennes lust att arbeta. Detta inkluderade socialbidrag, medicinsk hjälp, vacci-

nation, allmän skola, sanitära husåtgärder och varje hopp om en lösning ut ur eländet.

> ”Alla barn som föds, förutom de som är nödvändiga för att upprätthålla befolkningen på en önskvärd nivå, måste nödvändigtvis förgås, om inte plats görs för dem genom att vuxna personer dör.”[7]

Med Malthus skrämmande framtidsscenario lades den första hörnstenen i den nazistiska grunden. Idag kan vi naturligtvis se att Malthus teorier inte hade någon grund i verkligheten, utan enbart tillfredsställde de ekonomiskt privilegierade som Malthus själv tillhörde. Fördomar, rädsla och oförnuft präglade Malthus ekonomiska formler vilka presenterades som vetenskap och filosofi. Under Malthus livstid fördubblade till exempel Europa, Amerika, Indien och Kina sina befolkningar utan några svältkatastrofer som orsak därav – tvärtom så fick människor bättre näring än någonsin. Det är också av stor betydelse att Malthus direkt och påtagligt influerade den man som skulle lägga den andra murstenen i den nazistiska grundfilosofin.

CHARLES DARWIN (1809-1882) var en biolog som lade fram evolutionsprincipen, dvs att livet är en kamp för tillvaron där endast den starkaste och bäst lämpade överlever. I Darwins självbiografi står det:

> ”I oktober 1838... så råkade jag av ren förströelse läsa Malthus... det slog mig omedelbart att under dessa omständigheter så skulle gynnsamma variationer bevaras och ogynnsamma förstöras... Här hade jag till slut en teori som jag kunde arbeta med...”[8]

1859 publicerade han sin bok ”Om arternas uppkomst”, den förmodligen mest inflytelserika boken på 1800-talet. Den förändrade på många sätt människans syn på världen. Darwins grundläggande arbete begränsade sig till djurvärlden. Hans grundteori var att de olika arterna han studerat hade framkommit genom naturligt urval. Han menade att djuren anpassade sig själva till omgivningen och genom ett naturligt urval, det vill säga svält, sjukdomar, etc, överlevde endast de som var starkast och bäst lämpade att överleva. Darwin menade, liksom Malthus, att en alltför stor avkomma från organismer skulle decimera sig själva genom ett naturligt urval. Den starkaste skulle föröka sig, den svagaste utplånas och detta skulle automatiskt leda till en högre utvecklad organism. Ett bättre djur. Om nu bara Darwin begränsat sina teorier till djurriket – vilket han bäst förstod – så skulle han framstått som en seriös vetenskapsman. Men Darwin

”Eugenikens mål är inget annat än en för människans del planerad fortsättning av den utveckling som har ägt rum på vår planet genom åtskilliga hundra miljoner år.”
- Okänd författare i rasbiologisk tidskrift.

skulle gå längre. Han drog in människan i sina teorier och menade att människan levde efter samma lagar – naturligt urval – endast den bäst lämpade överlever. Han förklarade utvecklingen av livsformer men misslyckades att separera människans mentala aspekter från det fysiska.[9] Resultatet blev ett underligt giftermål mellan Darwins, i övrigt intelligenta observationer om djurriket, och Malthus emotionellt baserade antagande om en okontrollerbar, galopperande befolkningstillväxt såväl som sociala lösningar för att bevara den brittiska aristokratin. Darwins biologiska tolkningar av utvecklingar inom djurriket ympades på Malthus sociala spekulationer om mänskligt överlevande och samhälle.

Darwin var en bra biolog men undermålig filosof. Om han hade observerat människan lite bättre så hade han sett att människan kännetecknas av att hon vid behov kan anpassa omgivningen *till* sig, men att hon även kan anpassa sig till omgivningen om så behövs. Det är en av de saker som särskiljer människan från djuren. Han tillämpade de observationer han gjort på sköldpaddor och apor, på mänskliga sociala problem. Lösningar han kom fram med var krig, svält och sjukdomar.[10] Han utvidgade sin biologiska darwinism och därmed skapades *socialdarwinismen* med orden:

> ”De svaga i sinne och kropp hos de vilda blir snart utplånade; de som överlever uppvisar vanligtvis ett utmärkt hälsotillstånd. Vi civiliserade å andra sidan gör vårt yttersta för att förhindra utplåningsprocessen; vi bygger sjukhus för de imbecilla, lemlästade och de sjuka; vi instiftar fattigvårdslagar; våra läkare utövar sin yttersta skicklighet för att rädda livet på var och en till varje pris. Det finns anledning att tro att vaccinering har bevarat tusentals, av vilka de med en vek konstitution tidigare skulle ha gått under för smittkoppor. Sålunda får de svaga invånarna i en civilisation möjlighet att utbreda sig. Ingen som har medverkat vid aveln av husdjur kommer att tvivla på att detta måste vara högst skadligt för den mänskliga rasen. Det är överraskande att se hur en önskan om vård och omsorg, eller missledande vård, leder till degenerationen av den inhemska rasen; men ingen, förutom människan själv, är så okunnig att hon tillåter sina sämsta djur att föröka sig.”[11]

Senare skrev Darwin ett brev till William Graham, en professor i rättsvetenskap i Belfast:

”Om man ser på världen i en inte alltför avlägsen framtid, kommer man att

finna ett oändligt antal av de lägre raserna som blivit utplånade av de högre civiliserade raserna över hela världen."[12]

Samtidigt som Darwin sitter och skriver dessa rader har Wundt förklarat människan vara ett djur utan själ. Hur lätt skulle det inte vara att utplåna ett djur istället för en människa med själ? Bismarck och Hitler och andra krigshetsare tog tacksamt emot dessa ord. Att Darwin ansåg människan vara ett djur återspeglas i hans "Anteckningsbok". Där skriver han att tanke enbart var ett "hjärnsekret". Man kan undra vad hans samtida stora konstnärer såsom Beethoven, Bach och Toulouse-Lautrec ansåg om detta. Bach blev blind, Beethoven döv och Toulouse-Lautrec var handikappad och alla var således kandidater för Darwins och Malthus utrotningsteorier.

Vetenskapen om människan inom psykiatrin och psykologin har än idag inte avancerat speciellt långt. Tankar är för dagens materialistiska psykiatriker, psykologer och hjärnforskare fortfarande materia. Vi hör så kallade filosofer återigen förespråka renodlad utrotning av ej önskvärda foster på dagens debattsidor. Men oavsett om han menade det eller ej så lade Darwin – med dessa ord och iskalla observationer – grunden till förintelsen under andra världskriget. Darwin har själv sagt att han ville begränsa sina studier inom det zoologiska fältet, men faktum är att han fällt ovanstående yttrande och skrivit ovanstående brev och inom kort spreds socialdarwinismen vida omkring. Och pågår än idag.

Dagens Nyheters debattsida har öppnat portarna för den så kallade filosofen Torbjörn Tännsjö som undervisar i "praktisk filosofi" till medicine kandidater och låter som ett eko från det förgångna. Han vill bland annat använda hjärndöda människor som drivbänkar för organdonationer. Hade det inte varit en grov skymf mot alla de miljoner som dött på grund av dessa idéer så skulle man kunna avfärda honom som ett skämt. Men förmodligen är han bara en reinkarnerad rashygienist som fortsätter med sina ofullbordade idéer.

Socialdarwinismen är kärnan i de nazistiska tankegångarna. Mycket snart efter Darwin kom andra farliga idéer, bland dem *socialhygien* vilket bokstavligen betyder *ett rent samhälle* som skapades av den tyske filosofen Wilhelm Schallmayer. De innebär dock obetydliga skillnader. Nazisterna som skötte dödandet kallade faktiskt eutanasi inofficiellt för desinficering. Socialdarwinismen kan dock aldrig helt förklara brutaliteterna i Tredje Riket. Den var ju utbredd över hela Europa. Men det fanns fler influenser.

Herbert Spencer

HERBERT SPENCER (1820-1903) var den engelske filosof och psykolog som ursprungligen myntade uttrycket "survival for the fittest". På svenska har det översatts till "överlevnad för den starkaste", vilket egentligen borde vara "överlevnad för den bäst lämpade eller mest passande". Det anses att Spencer var före Darwin med sina utvecklingssociala idéer. Han var hatisk mot allt som han uppfattade som tecken på svaghet och ansåg att de

flesta i de lägre samhällsklasserna endast var ”värda en snabb och osörjd död”.

FRANCIS GALTON (1822-1911) var engelsk psykolog och kusin till Darwin. Han var även elev till Wundt och den förste som myntade ordet ”eugenik” - år 1883 (*eugenik*, grekiskans ord för välskapt eller av god börd). Inspirerad av sin tyske mästare ville han se om psykologisk testning skulle kunna användas för att identifiera och eliminera oönskade mentala drag genom selektiv fortplantning. Han försökte även bevisa att mentala förmågor, och i synnerhet oförmågor, var ärftliga[13] och gav ut boken ”Ärftlig begåvning” år 1869. Hans grundläggande tes var att ”en människas naturliga förmågor utvecklas ärftligt - på exakt samma sätt som den övriga organiska världen.”[14]

Han reste omkring mycket, både i Europa och Amerika, och hans teorier förankrades i första hand hos psykologerna och psykiatrikerna, då ärftlighetsbegreppet som grund till mental sjukdom passade väl in i de teorier som de redan försökte bevisa.

Galton menade att ”det måste finnas vissa kriterier för vilka människor som skulle få överleva och fortplanta sig.” Därför startade han ett ”antropometriskt laboratorium” för mätandet (*metri*) av människan (*antro-*), med hopp om att genom tester komma underfund med vilka som var bäst lämpade att överleva. Det bör uppmärksammas att han inte testade anlagen för att utröna vilket jobb en person bäst passade för eller dylikt, utan för att utröna vem som skulle överleva för att fortplanta sig.[15] Under all vetenskaplig fernissa var Galton inget annat än en rasist som använde sina teorier för att bekräfta sina egna fördomar:

> ”Judarna är specialiserade för en parasitisk existens på andra nationer, och de behöver visa att de är kapabla att fullfölja de olika plikterna hos en civiliserad civilisation.”[16]

Han var inte vänligare mot de svarta: ”...den genomsnittliga intelligensnivån hos negerrasen är omkring två enheter lägre än vår egen.”[17]

Efter att ha spenderat två år i Sydafrika och studerat de primitiva raserna så skrev han om en av dem, Damarasstammen:

> ”Dessa vildar inbjuder till slaveri. Man anställer en som betjänt och man kommer att finna att han anser sig som din egendom, och man blir i själva verket ägare till en slav. De har i största allmänhet ingen självständighet utan följer sin herre såsom en cockerspaniel skulle göra.”[18]

Inte ens irländarna sparades från Galtons fördomar:

> ”Besökare på Irland efter potatissvälten[19] anmärkte på att den irländska ansiktstypen verkade bli mer prognatisk, det vill säga mer lik negerns med framåtskjutande käkar, vilket kunde tolkas som att människor som överlevde svält och andra dödliga olyckshändelser under denna hemska tid var i största allmänhet av sämre eller grövre kroppsorganism.”[20]

Galton hade stor genomslagskraft och influerade såväl Winston Churchill, Theodore Roosevelt som Adolf Hitler.[21] Själv var han en förmögen man, vid 24 års

ålder hade han ärvt en förmögenhet. Med andra ord, en nobel man med ett fett bankkonto som inte behövde oroa sig för sina egna idéer.[22]

FRIEDRICH WILHELM NIETZSCHE (1844-1900) är ett annat prominent namn inom utvecklandet av den nazistiska ideologin om mindervärdiga människor. Det är otvivelaktigt så att Nietzsche är en av de mest kända filosoferna i historien, men det borde också stå klart att vissa av hans teorier förtjänar fördömande och att lovsången oftast står oförtjänt. Nietzsche lade fram några av de mest absurda, antisociala idéer som någonsin yttrats. Klart är att han lade ännu en mursten i den nazistiska grunden. Att på bara några rader sammanfatta Nietzsche är en omöjlighet. Vissa ägnar hela sitt liv åt att förstå och sammanfatta hans filosofi. Men några av hans grundläggande idéer går att nå bakom all vacker retorik. Enligt en av Nietzsches främsta biografer, Karl Schlechta, kan kärnan i hans filosofi sammanfattas med följande idéer:

1. Idéer som normer och dygder (såsom vänlighet och omtanke) är ren nonsens. (”Det finns inga moraliska sanningar överhuvudtaget... Moral är bara en tolkning av vissa fenomen eller, för att vara mer exakt, en feltolkning.”[23])
2. Världen är i själva verket utan mening, den är nonsens och kan inte förstås. (Världen - inklusive människan - är utan mening och är nonsens.”[24])
3. En kvinna är en underlägsen varelse.
4. Den enda slags människa som kan beundras är ”supermänniskan” som kännetecknas av kraft, kärlek till krig, villighet att kämpa och strävan efter makt.[25]
5. Krig är bra, positivt och bör hyllas. (Nietzche skrev: De tittar alltid efter en fiende. Hos vissa av dem är det hat från första början... De älskar fred som ett medel mot nya krig, och de älskar en kort fred mer än en lång fred.)
6. Vissa raser är överlägsna andra.

Nietzsche skrev:

”Kristendomen, rotad som den är i den judiska traditionen och inget annat än en planta från dess jord, är en motvikt mot all moral i fortplantandet, rasen, privilegierna - det är den anti-ariska religionen par excellence: kristendomen, förvandlingen av alla ariska värden... den fattiges evangelium, den underlägsna, det fullständiga uppresandet av alla nertrampade, de eländiga och fattiga mot ’Rasen’...”[26] .

Nietzsche var rakt på sak när han diskuterade ”renandet av rasen”, en ”härskande ras” eller ”korsbefruktade raser”. Han pratade om ”flitiga raser” och skilde mellan ”starka raser” och ”degenererade raser”. Nietzsches idéer om ”supermänniskan” gav inte bara ett bidrag till nazismen – de var rent synonyma med den.

JOSEPH-ARTHUR, COMTE DE GOBINEAU (1816-1892) var en fransk diplomat som utvecklade en systematisk lära om raséatskillnader. Han ansåg att den nordiska rasen var överlägsen. Det har inte fastslagits ännu hur hans tid som diplomat i Stockholm påverkat synen på rashygienen i Sverige.

1853 publicerade han sin klassiska rasistförklaring, ”En uppsats om mänskliga rasers olikhet.”[27] Han förnekade all likhet mellan raserna och propagerade

De Gobineau

frenetiskt för den ariska rasens överlägsenhet. Han glorifierade konceptet ”supermänniskan” vilket föranledde vissa historiker att klassificera honom som den första viktiga rasideologen.[28] Han gav både inspiration och ammunition åt nazisterna. I sina drömmar om rasrenhet såg han en garanti för överlägsenhet och dominans. I blandraserna såg han bara underlägsenhet. Genom att blanda blodet kunde man förbättra den lägre rasen men försämra den högre. I romantiska termer målade han upp en ras överlägsen alla andra och menade att kvarlevor av denna ras fanns i vissa länder i Europa, ivrigt kämpande för att hålla den ariska aristokratin intakt under anloppet från underlägsna raser. Gobineau var dock mest angelägen om att bibehålla skillnaden mellan olika sociala klasser, i synnerhet mellan aristokratin och proletariatet. Konflikten mellan dessa spred sig senare till medelklassen som i Gobineaus lära såg ett tillfälle att dra en linje mellan dem och arbetarklassen, vilka de föraktade. Ur denna filosofi som hetsade upp aristokratin mot proletariatet föddes idén om den ”civiliserade människan” gentemot den ”sinnliga människan.”[29] Gobineaus öppna förakt mot demokrati, social välfärd och hans motstånd till lägre klasser och raser hyllades öppet av Nietzsche, såväl som av Hitler.

HOUSTON STEWART CHAMBERLAIN (1855-1927) var en brittisk filosof som gifte sig med kompositören Richard Wagners dotter och flyttade till Tyskland 1916. Han är mest känd för sitt förespråkande av den ariska rasen och sitt judehat. Chamberlain, starkt influerad av Gobineau, publicerade sitt verk ”Det 19:e århundradets grunder” år 1911. Hans teori var att hela historien består av en kamp mellan olika raser – och att den tyska ariska rasen var överlägsen alla andra.[30] (Jämför marxismens idéer om kampen mellan olika klasser). Detta tilltalade naturligtvis nationalistiska tyskar i hög grad – likaväl som Hitler. Den värsta skadan skedde när den ariska rasen blandades med lägre raser, enligt Chamberlain.

Det fanns naturligtvis många andra forskare med samma idéer men de som beskrivits ovan var de mest framstående. Man kan dock nämna Johann Mendel (1822-1884) i sammanhanget, en tysk munk som var den första att upptäcka de grundläggande lagarna inom ärftlighetsforskningen. Detta gjordes enbart på växter och Mendel själv hade inga idéer om att utrota mindre högtstående raser. Hans resultat föll i glömska men återupptäcktes 1900 och har sedan använts som försvar för rasbiologiska idéer.

Detta var inte filosofier som avsåg att hjälpa någon, vilket är grunden till all filosofi. Snarare var det filosofier som användes som rättfärdigande för att förtrycka vissa etniska grupper eller politiska motståndare på grundval av att de var ”underlägsna”. Naturligtvis var det därför eugenik och rashygien blev så po-

pulär bland den sociala och politiska eliten i England och Amerika, men främst i Tyskland. Dessa människor förtjänar en stor del av skulden till vad som skulle komma från det svartaste djupet i det Tredje Riket. Men, som vi skall se så var en annan förövare lös - psykiatrikern – långt bättre förklädd än någon rasideolog. I de följande kapitlen skall vi inrikta oss på psykiatrins del i Hitlers blodbad. Vi kommer dock att se att de filosofier vi nämnt i detta kapitel kastar långa skuggor in i den ångestfyllda framtiden. Skillnaden mellan dessa filosofer och psykiatrikerna var dock att filosoferna aldrig gav en dödlig injektion, aldrig uppfann några gaskamrar och aldrig svälte ihjäl några barn. De försåg bara psykiatrin med rättfärdiganden och ursäkter.

Kapitel 3

Upptakten

”Det var inte nazisterna som behövde läkarna, det var snarare läkarna som behövde nazisterna.”
– Ernst Klee, författare och historiker

I början på 1900-talet hade eugeniken, socialdarwinismen och rashygienen smält samman. Det har alltid varit svårt att skilja dem åt, men man kan säga att eugeniken var ett försök att mycket snabbt förbättra eller stärka rasen genom selektivt fortplantande. Eugenik är ursprungligen ett sammansatt grekiskt ord med *eu-* som betyder ”väl” eller ”bra” och *-gennan* som som betyder ”att föröka sig”. Socialdarwinismen levde på eugeniken i sin strävan att gynna endast de starkaste och rashygienisterna i sin tur på att rena rasen, vilket ordet bokstavligen betyder. Från denna punkt är dock dessa företeelser så ihopsmälta att det är så gott som omöjligt att skilja dem åt men orden eugenik och rashygien användes om vartannat. Eugeniska grupper startades över hela Europa och USA.

Wilhelm Schallmeyer, grundare av socialhygienen (bokstavligen: rent samhälle), vann år 1900 en uppsatstävling i Tyskland. Den hade ekonomiskt stöd av industrimannen Alfred Krupp, som även var chef för Tysklands största vapenfabrik, och som utdelade ett pris till den bästa uppsatsen i ämnet ”Vad kan vi lära av darwinismens principer för tillämpning på inre politisk utveckling och på statslagarna?”.

Wilhelm Schallmeyer hade tolkat kultur, samhälle, moral och rätt och fel i termer av kampen för tillvaron. Han ville införa lagar som gick i linje med dessa begrepp för att förhindra att den vita rasen degenererade till samma nivå som aboriginerna, Australiens urinnevånare. Han menade att en sådan degenerering skulle vara oundviklig om samhället fortsatte att stödja de fysiskt och mentalt svaga.[1]

En kollega och medtävlare till honom, psykiatriker Alfred Ploetz, samtyckte till hela uppsatsen och hade i sin uppsats själv framställt arierna som rasutvecklingens höjdpunkt och föreslagit att endast personer av undermålig ras skulle sändas till fronten vid krig, i syfte att bevara rasen. Eftersom det var frontsoldaterna som först blev dödade så skulle det bevara den renare delen av rasen från att bli försvagad. Han föreslog också att en panel med läkare skulle medverka vid varje barns förlossning för att bedöma om barnet var livsdugligt, och om inte, ta livet av det.

År 1895 hade Ploetz redan publicerat boken ”Vår ras överlägsenhet och skyddandet av de svaga”, där han hävdade att ”en missriktad humanism hotade kvalitén på rasen genom att omhulda skyddandet av dess svaga medborgare.”[2]

1905 grundade psykiatriker Alfred Ploetz och psykiater Ernst Rüdin ”Gesellschaft für Rassenhygiene” (Föreningen för rashygien) i Tyskland. Galton hade då redan förklarat att rashygien och eugenik i själva verket var synonyma termer. Ploetz hade året innan startat tidningen *Archive für Rassen- und Gesellschaftsbiologie* vilket blev föreningens officiella tidning.

I England väckte eugeniken ett stort intresse. 1901 höll Galton ett föredrag för Engelska Kungliga Antropologiska Föreningen där han betonade de olika möjligheterna att förbättra ”människoalstrandet” under rådande sociala, legala och moraliska omständigheter. 1904 instiftades den första professuren i eugenik och den första eugenikföreningen vid University College i London. 1907 stiftades Galtonlaboratoriet för Nationaleugenik.

I USA växte dock intresset för rashygienen till och med snabbare än i England och Tyskland. Vid första Internationella Kongressen för Eugenik i London 1912 uttalade sig presidenten för mötet, psykiatriker Alfred Ploetz: ”USA är en djärv ledare inom området eugenik.”[3]

Den första eugeniska kongressen fick stor uppmärksamhet världen över. Över 300 deltagare från hela världen kom. Bland dem fanns Leonard Darwin, son till Charles Darwin, som var officiell sponsor för kongressen. Där fanns Charles W. Eliot, rektor vid Harvard University. Men där fanns även Winston Churchill, dåvarande sekreterare i inrikesministeriet som representerade England. Det fanns även en mängd psykiatrer, bland annat August Forel, berömd psykiater från Schweiz. Med fanns även Alexander Graham Bell.[4]

Syftet med kongressen var att stärka eugeniken internationellt; att gå igenom hur man skulle influera samhället; att behandla eugeniken i förhållande till legala och sociala omständigheter; att diskutera hur man förhindrade de ”olämpliga” att föröka sig med åtgärder såsom segregation och sterilisering.

Under kongressen formades ”Permanent International Commissions of Eugenics”. Alfred Ploetz blev besviken då han misslyckades med att knyta fler icketyska eugeniker till sin organisation, *International Society for Racial Hygiene*, som formades 1907 i Dresden och som dominerades totalt av tyska rashygienister. Det var bara de skandinaviska representanterna som röstade för en integrering med den tyska rashygienföreningen.[5]

De tyska och europeiska rashygienisterna fortsatte att berömma USA för deras insatser inom området. I ett flygblad som delades ut av Sociteten för Rashygien i Berlin under första världskriget, berättades det om amerikanska farmare som ansåg att rashygien var århundradets viktigaste fråga. Man skrev om privata donationer i USA från rika och mäktiga personer ”som ville omsätta teoretiska kunskaper i praktiken”. Det var bland annat järnvägskungen Hill som hade donerat miljontals dollar till ett rashygieniskt laboratorium i USA. Enligt flygbladet skulle detta stötta Alexander Graham Bells omfattande forskning om ökad livslängd.[6]

USA ledande

Galton och övriga grundare av de rashygieniska teorierna hade gjort starkt intryck på rashygienisterna i USA. De hade en kraftig tillströmning av invandrare

och ville inte ha ”slödder” eller mentalt efterblivna innanför gränserna. Redan 1875 uteslöt immigrationslagarna ”prostituerade, straffdömda och ´kulier´ (asiatiska bärare)”. 1882 lade man till ”galningar (lunatics) och idioter”. 1903 fick inte ”epileptiker och sinnessjuka personer” immigrera till USA.

En omtalad tysk person berömde den amerikanska immigrationslagen i sin kända bok från 1925. Han öste beröm över att lagen inkluderade ”oönskade” på grundval av ärftlig sjukdom och ras. Hans namn var Adolf Hitler.

En av anledningarna till att tyska och amerikanska rashygienister kunde hålla sig så väl informerade om sina respektive arbeten, var en av de mest aktiva medlemmarna i Berlinersociteten, Géza von Hoffman, som jobbat i flera år vid det österrikiska konsulatet i Kalifornien. 1913 publicerade han boken, ”Rashygien i Nordamerikas Förenta Stater”. Han rapporterade att rashygienen var allmänt accepterad och hävdade att Galtons hopp om att eugenik skulle bli ”framtidens religion” höll på att bli verklighet i USA.[7]

Det är intressant att se hur USA efter andra världskriget så totalt fördömde Tysklands rashygien men glömde att de själva, såväl som andra länder, var delaktiga till den, bland annat Sverige som tyskarna såg upp till. Men USA hade en särställning inom rashygienen fram till andra världskriget. Hoffman berättar i sin bok att den första officiella steriliseringen i USA skedde 1899, dock utan lagliga grunder. Visserligen hade en föreståndare på ett hem för utvecklingsstörda i Kansas låtit kastrera 58 barn någon gång under 1890-talet men allmänhetens uppror stoppade honom.[8]

Möjligen kunde utvecklingen i USA ha påverkats av Dr M. W. Barr, president för American Association for the Study of Feeblemindedness (svagsinthet), som 1897 starkt förespråkade sterilisering av efterblivna.[9]

Den första steriliseringslagen i USA kom till i delstaten Indiana 1907 och omfattade alla ”bestyrkta brottslingar, idioter, våldtäktsmän och imbecilla”. Det var samme läkare som utförde den första olagliga steriliseringen och som lyckades övertyga de delstatliga myndigheterna om nödvändigheten av en lag.[10] Två år senare följde Kalifornien och Connecticut med. År 1911 kom Nevada, Iowa och New Jersey. Därefter följde Kansas, Michigan, North Dakota och Oregon som stiftade sina steriliseringslagar 1913.

Géza von Hoffman höll kvar länken mellan USA och Tyskland fram till utbrottet av första världskriget, och även under, fast då med stora svårigheter. 1914 rapporterade han i tidskriften för Archive für Rassen- und Gesellschaftsbiologie, om ett förslag från American Genetic Association, som var så ”otroligt radikalt” att han inte visste om han skulle ta det på allvar. Den amerikanska eugenikföreningen, ledd av Harry H. Laughlin, föreslog att minst 10 procent av den amerikanska befolkningen skulle steriliseras. Detta skulle ”utplåna” de ”underlägsna” medlemmarna i samhället under två generationer. Till och med Hoffman tvivlade på detta men prisade förslaget.[11]

Den andra Internationella Kongressen för Eugenik hölls i New York i september 1921, dock utan tyska deltagare. Det var omöjligt för dem att närvara i efterdyningarna av kriget. Amerikanen Charles Davenport som var ordförande uttryckte sig beklagande över detta faktum. Davenport lyckades dock integrera

tyska rashygienister i den internationella eugeniska rörelsen. Detta skedde på initiativ av ”två berömda skandinaviska rashygienister” vilkas namn jag tyvärr inte kunnat spåra, förmodligen var det psykiatriker Torsten Sjögren från Göteborg och den danske psykiatrikern Sören Hansen, båda hade varit vicepresidenter i den Internationella Federationen för Eugenikorganisationer.

Davenport (1866-1944) var en av de mest hängivna eugenikerna i USA. Han reste till England 1897 och träffade Galton. Han återvände till USA och blev professor i biologi vid universitetet i Chicago från 1910 till 1940. Han blev en internationell expert på växters, djurs – och mänsklig ärftlighet. 1906 bildade han en kommitté inom ”American Breeders Association” (ABA) (det amerikanska avelssällskapet). Davenports uttalade syfte med kommittén var att ”undersöka och rapportera om ärftlighet inom den mänskliga rasen och betona värdet av ett förstklassigt blod och hotet mot samhället från ett lågklassigt blod.”[12] Han började nu att tillämpa Mendels lagar på människan. Alla mänskliga egenskaper skulle produceras av en motsvarande gen, menade han. Det fanns därför gener som kunde frambringa skönhet, hållning, förmågan att skapa pengar eller moral. Men det fanns å andra sidan gener som kunde orsaka kriminalitet, promiskuitet, lättja, svaghet, sjukdom och andra oönskade egenskaper såsom ”fattigdom”. Vi kan återigen se samma entusiasm idag bland i första hand de psykiatriska genteknikerna. Rätt som det är har de hittat schizofrenigenen, depressionsgenen eller lyckogenen, för att ett tag senare ta tillbaka påståendet. Då som nu finns det inga som helst vetenskapliga bevis.

1925 var tyskarna åter tillbaka vid de internationella mötena. Man såg fortfarande upp till USA som föregångslandet inom eugeniken. I tidningen *Ziel und Weg* 1934 kunde man läsa följande:

> ”Rashygien i Tyskland förblev fram till 1926 en rent akademisk och vetenskaplig rörelse. Det var amerikanarna som engagerade sig mer seriöst i ämnet. Genom grundliga undersökningar bevisade de Galtons teorier att egenskaper hos sinnet är lika ärftliga som de kroppsliga; de visade också att dessa mentala egenskaper ärvs enligt exakt samma lagar som för kroppen.”[13]

Omkring 1930 hade både Tyskland och USA gått förbi England som de ledande krafterna för den internationella eugeniska rörelsen. Davenport hade ersatts som president för *International Federation for Eugenic Organizations* (IFE0), som den nu hette, av psykiatriker Ernst Rüdin. Det skedde i New York, 1932. Rüdin var då även chef för Kaiser Wilhelm-institutet för psykiatri i München som senare skulle få en ledande ställning inom rashygienen i Tyskland - och hela världen. Rüdin skulle bli en av världens främsta auktoriteter inom området, ”mer kunnig i psykiatrisk genetik än resten av världen.”

Men vid den tredje internationella kongressen, som även den hölls i New York 1932 hade den tyska föreningen inte råd att skicka några medlemmar på grund av den rådande depressionen och tappade därmed en stor del av sitt inflytande på den internationella utvecklingen. Amerika fortsatte dock på sin väg, lika entusiastiskt. I en pressrelease till amerikanska tidningar hävdade ledamöterna i kongressen att ”i en allt större omfattning än förut står utvecklingen av lägre

organismer under vår kontroll."[14] Tidningen *Eugenic News* uppmanade eugeniker att samarbeta med historiker, antropologer, fysiologer, psykologer och psykiatriker och andra relaterade vetenskaper.[15] Ett allt större antal professorer i psykologi, psykiatri och biologi erbjöd nu kurser i eugenik.

Entusiasmen för steriliseringar av "underlägsna varelser" spred sig över hela Europa och USA. 1928 hade Schweiz antagit en lag, Tyskland 1933 och 1934 antog Sverige sin lag. Det intressanta är att i Tyskland hänvisade man till andra länder för att få igenom sin lag. En ledamot av det tyska läkarförbundet föreslog 1932 att man skulle begränsa vården av handikappade människor och införa en lag för frivillig sterilisering. Benno Chajes, en urolog och ledamot av det Preussiska parlamentet talade sig varm inför den preussiska motsvarigheten till socialstyrelsen om den schweiziska lagen och sade att i USA hade redan 24 delstater antagit en steriliseringslag - men ingen i Tyskland.[16] En annan viktig faktor var initiativet från Gerhard Boetes, en distriktsläkare i Zwickau i Saxon som 1923 skickade en begäran till regeringen i Saxon där han begärde att fäder med två eller fler utomäktenskapliga barn skulle tvångssteriliseras samt ärftligt döva och blinda, mentalt handikappade, mentalsjuka och sexuellt perversa. Han publicerade en modell-lag, Lex-Zwickau, i flera tidningar och i den medicinska pressen.[17] Boeters hänvisade direkt till erfarenheterna i USA:

> " I en kultiverad nation på högsta nivå - Amerikas Förenta Stater, som vi strävar att efterlikna så har (steriliseringslagar) instiftats och testats för länge sedan. Det är så enkelt och klart."

Vad som dock inte nämndes var att den tyska ambassaden och konsulatet i USA hade gjort en undersökning hösten 1923 av den amerikanska steriliseringslagen och funnit att tillämpningen inte var lika omfattande och entusiastisk som instiftandet av lagen och kommit fram till "att steriliseringen i USA jämfört med första årtiondet av seklet inte hade någon större betydelse."[18]

Men även om Boetes eget intresse för steriliseringar var tämligen begränsat hos allmänheten så väckte han desto större sympatier bland psykiatriker och jurister. Den renodlat eugeniska rörelsen skulle snart tas över av psykiatriska intressen som började utveckla ett intresse parallellt med den övriga eugeniken. Psykiater Ernst Rüdin grundade den psykiatriska genetiken - och för det skulle han komma att få två utnämningar av Hitler.

Mäktiga finansintressen

Det kan vara intressant att titta på en annan företeelse i samband med den rashygieniska rörelsen innan vi går över till psykiatrins roll. Den rashygieniska rörelsen stöddes nämligen av mäktiga finansmän.

Vi har redan sett att industrimagnaten Krupp stödde den uppsatstävling som fick stor uppmärksamhet i Tyskland. Krupp var en stålmagnat och vapentillverkning utgjorde en stor del av verksamheten. Krupp var huvudleverantör till den tyska krigsmakten. Alfred Krupps sondotter Bertha fick ge namn åt kanonen "Tjocka Bertha". Under andra världskriget använde Krupp-koncernen slavarbetare från koncentrationslägren. Gustav Krupps son Alfred dömdes till 12 års

fängelse vid Nürnbergrättegången 1948. Han fick dock amnesti 1951 och tog återigen kontrollen över koncernen.

En annan rik och mäktig man som stödde rashygienrörelsen i USA var järnvägskungen James J. Hill. För att försvara sina hänsynslösa metoder vid erövrandet av sitt järnvägsmonopol sade han: ”sådana rikedomar bestäms av lagen om den starkaste”[19] En annan finansman som lade stora pengar på rashygienen var Andrew Carnegie. Han hävdade att ”sanningen om utvecklingen återfanns i Spencers verk” - lagen om överlevnad för den starkaste. Carnegie Foundation var en av de största sponsorerna av den amerikanska eugenikrörelsen.

Davenport, vars idéer om gener som producerade skönhet, styrka och förmögna människor, attraherade naturligtvis alla dessa människor. På så sätt kunde de rättfärdiga sina övergrepp - de var ju genetiskt betingade. Davenport började omedelbart bearbeta Carnegie Institutet då det öppnade 1902. Han ville öppna ett biologiskt laboratorium i New York. 1904 blev han chef för Carnegieinstitutets avdelning för experimentell utveckling. Detta ledde till att han grundade Eugenics Record Office (ERO) år 1910, vilket åtta år senare blev en del av Carnegieinstitutets avdelning för genetik. Det skulle läggas ner 1940 men dess arkiv överfördes till University of Minnesotas Dight Institute, en organisation som skulle behöva granskas ytterligare.

En annan finansman av än större dignitet var Rockefeller. Han var den störste sponsorn av alla och utan hans pengar hade förmodligen den tyska rashygienen gått under. Man kan säga att huvudsponsorn till den amerikanska och tyska, det vill säga den internationella, rashygienen var Rockefeller - genom Rockefeller Foundation.[20] De började med att finansiera en forskning om ärftlighet och alkoholism i början av 1920 som utfördes av den tyska rashygienisten Agnes Bluhm. Efter en rundresa i Tyskland började tjänstemän i Rockefeller Foundation stödja andra kända rashygienister, såsom Herman Poll, Alfred Grotjahn och Hans Nachstheim. Rockefeller Foundation spelade huvudrollen vid etablerandet av större rashygieniska institut i Tyskland, inklusive Kaiser Wilhelm-institutet för psykiatri samt Kaiser Wilhelm-institutet för antropologi, eugenik och mänsklig ärftlighet. Bägge instituten spelade en mycket stor roll i den senare förintelsen.[21]

1928 betalade Rockefeller Foundation 325 000 dollar för uppförandet av en ny byggnad. Den byggnaden hyste själva kärnan till det som senare skulle orsaka 275 000 mentalpatienters död och i förlängningen utplåningen av miljontals judar, ryssar, polacker och andra. Byggnaden var Kaiser Wilhelm-institutet för psykiatri som leddes av Ernst Rüdin och som koncentrerade sig på forskning runt genetiska egenskaper såsom kriminalitet och mentalsjukdom. Vid institutets öppnande år 1927 talade Davenport som fortfarande var president för *International Federation for Eugenic Organisations*. När institutet hotades av stängning på grund av ekonomiska problem under den tyska depressionen höll Rockefeller Foundation det flytande. De betalade även senare sex olika forskningsprojekt. Faktum är att Rockefeller Foundation stöttade tyska rashygienister långt efter det att nazisterna hade tagit kontroll över den tyska vetenskapen.[22]

Rockefeller lämnade även bidrag till det svenska Rasbiologiska Institutet i Uppsala.[23] Det finansierade standardiserandet av läkarvetenskapen vilket kas-

tade ut alla alternativ i kylan och etablerade den tyska skolmedicinen, och således läkemedelsbolagen. Rockefeller bildade även kartell med I.G. Farben som använde slavarbetare i koncentrationslägren som arbetskraft innan de gasades ihjäl av Zyklon B vilket också tillverkades av I.G. Farben. Rockefeller hade även ekonomiska intressen i företag som drev psykiatriska slavläger för svarta i Sydafrika vilka existerade ända in i våra dagar. Rockefeller var även involverad i försöken att starta ett enormt psykiatriskt fångläger i Alaska avsett för amerikaner och eskimåer samt alla de som protesterade mot hans försök att skaffa sig rättigheterna till oljefyndigheter i nyligen inkorporerade Alaska – i synnerhet lokalinnevånarna. Mer om detta senare.

I.G. Farben var före och under andra världskriget världens största kemi- och läkemedelsföretag och styrde en jättelik kartell med stora företag i USA och Europa. Det bildades 1926 genom en sammanslagning av de sex största läkemedels- och kemiföretagen i Tyskland och hade vid ingången till andra världskriget blivit det största företaget i Europa, det största kemiföretaget i världen och en del i den mest gigantiska och mäktiga kartell som historien känt. Över 2000 företag ingick och kontrollerades av kartellen. Bara för att nämna några få: Ciba Geigy, Park Davis, La Roche, Bristol Meyer, DuPont, General Motors, Kodak, Ford, Texaco, m m. 1939 kontrollerade kartellen 87 procent av all mineralproduktion i USA, 60 procent av all jordbruksproduktion och 42 procent av *all* produktion.[24]

Bankväsendet var direkt knutet till kartellen och inkluderade en mängd banker över hela världen, däribland Chase Manhattan Bank och Stockholms Enskilda Bank, mer känd idag som SEB. I. G. Farben och Rockefellerimperiet var de dominerande parterna i kartellen.[25] Ursprunget till kartellen var att Farbens laboratorier hade lärt sig att utvinna bensin ur kol. Man använde sig av detta för att få Standard Oil och DuPont på kroken. Standard Oil ingick först i kartellen vilket gav dem rätten till patentet i alla länder förutom Tyskland. Farben fick aktier i Standard Oil till ett värde av 30 miljoner dollar. De kom överens om att aldrig konkurrera med varandra på oljemarknaden eller inom den kemiska industrin. DuPont, liksom andra, tvingades till slut in i kartellen. Även Henry Ford, vars judehat var känt, gick med. Utan allt detta kapital hade förmodligen nazisterna aldrig kunnat gripa makten. En mängd undanmanövrar inleddes för att dölja I.G. Farbens ägande, framförallt i USA och Frankrike.

I USA sköttes dessa operationer av Rockefellers Chase Manhattan Bank och involverade bl a ett för operationen mycket stort lån från Stockholms Enskilda Bank. Wallenberg lär också ha varit involverad i en liknande operation för att dölja tyska Boschs ägande av företag i USA. Här ingick även John Foster Dulles från advokatfirman Sullivan & Cromwell, ordförande i Rockefeller Foundation och representant för Standard Oil, senare USA:s utrikesminister. Hans bror, Allan Dulles, blev sedermera chef för CIA. När det efter kriget blev känt att Wallenberg varit involverade var det John Foster Dulles och Allan Dulles som verkade för att Wallenberg skulle få tillbaka sina tillgångar som beslagtagits vid krigsslutet.

Alla dessa finans- och industrimän gjorde stora pengar under andra världskri-

get. ITT och Ford tjänade stora pengar på tysk krigsmaterialproduktion. I.G. Farben tjänade bra på gasen Zyklon B med vilken man gasade ihjäl judar. Koncentrationslägret i Auschwitz hette egentligen I.G. Farben AG Auschwitz fabriken.[26]

Under andra världskriget var I.G. Farben ryggraden i nazisternas krigsmaskineri och styrde de olika koncentrationslägren. Möjligen kan det vara Rockefellers stora ekonomiska intressen som gjorde att de amerikanska bombplanen instruerades att skona I. G. Farbens jättelika kontorskomplex i Frankfurt under bombräderna som annars förstörde stora delar av staden. Byggnaden fick inte en skråma.[27]

Vi har ju på senare tid fått reda på att andra världskriget var ett enda stort plundringståg. Förmodligen var det så att vissa mäktiga finans- och industrimänniskor byggde ett krigsmaskineri åt Hitler, dels för att tjäna pengar på krigsmaterialproduktionen, dels för att plundra Europa på guld och rikedomar.

Vid krigsslutet splittrades I.G. Farben upp i de ursprungliga företagen för att neutralisera makten. Flera av dagens stora läkemedelsbolag kommer från denna uppdelning. De ”tre systrarna” Bayer, Hoechst och BASF är ett direkt resultat från denna ”avkartellisering”. Läkemedelsbolaget Bayer (med sina aspirintabletter) hade samarbete med läkarna i bland annat Auschwitz. Här är en korrespondens mellan Bayer och lägerkommendanten, SS-Obersturmführer Franz Ferdinand Höss:

> ”Vi skulle vara Eder tacksamma om ni kunde ställa ett antal kvinnor till vår disposition i förbindelse med planerade experiment med ett nytt sömnmedel...”
>
> ”Vi erkänner mottagandet av Edert svar, men anser dock att priset 200 mark per kvinna är för högt. Vi kan svårligen erbjuda mer än 170 mark, och skulle detta kunna accepteras, är vi redo att ta emot kvinnorna. Vi har användning för ca 150...”
>
> ”Vi har mottagit sändningen på 150 kvinnor, och fastän deras fysiska kondition är mycket dålig har vi beslutat att behålla dem. Vi skola hålla Eder underrättade om experimentens förlopp...”
>
> ”Experimenten har nu genomförts. Samtliga försökspersoner är nu döda. Med avseende på en ny uppsättning skola vi snarast sätta oss i förbindelse med Eder...”
>
> (Nürnbergdokument nr N1-7184)

Frågan är dock om uppdelningen lyckades - med det egentliga syftet. På den amerikanska sidan steg kartellmedlemmarna fram mäktigare än någonsin. En av människorna som jobbade med att ”avnazifiera” och ”avkartellisera” Tyskland, James Martin, uttryckte det så här: *”Vi blev inte stoppade i Tyskland av tyska företag, vi blev stoppade av amerikanska...”*

Förklaringen till Hitlers framgång, såväl som andra världskriget, kanske står att finna i en liten oansenlig bok på 100 sidor som kom ut 1933 och som skrevs av den kända amerikanske bankiren Sidney Warburg. Den hade titeln ”Tre samtal med Hitler”. Under depressionen i Amerika omkring 1930, såväl som det bistra ekonomiska klimatet Tyskland, hade amerikanska finansmän utestående ford-

ringar i Tyskland på över tio miljarder dollar. Tyskland måste göras solvent - till varje pris. En av lösningarna var att ta kontakt med en herre som hette Adolf Hitler för att hjälpa honom och nationalsocialismen att komma till makten. Rockefeller blev senare känd för sitt yttrande: ”Haitler är vår man!” - både för uttalet och uttalandet. Sidney Warburg fick uppdraget att bege sig till Tyskland för att träffa ”Haitler”. Med sig hade han ett rekommendationsbrev såväl från Rockefeller, som från Hoover. Den senare blev som bekant USA:s president 1929.

Preparat från läkemedelsbolaget Bayer

Detta kan vara den politiska förklaringen till andra världskriget. Det kan jämföras med att tyskarna under första världskriget skickade Lenin, tillsammans med en kassakista i täckt vagn, genom Sverige till Ryssland för att starta en revolution. Idén var att han senare skulle sluta fredsavtal med Tyskland som höll på att förlora kriget och ville dra loss truppstyrkor från öst. Det finns även uppgifter om att Rockefeller var inblandad i denna penningdonation till Lenin.

Kort historik över psykiatrin i Tyskland

Psykiatrins vagga ligger i Tyskland. Den egentliga behandlingen av sinnessjuka började i slutet på 1700-talet. De som ”vårdade” dem använde i början inget annat än ren tortyr. De skar av clitoris, skar av nerverna till penis, gav dem elchocker och ”kloroform-terapi”, slet håret av dem eller brände dem med kaustiksoda. Detta fortsatte in på 1900-talet.[28]

De visste inget om orsakerna till störningar i sinnet. Trots detta så etablerade sig psykiatrin som en ”vetenskap”. Ordet ”psykiatri” myntades för första gången 1808 av Johann Christian Reil. Före detta använde man begreppet ”psykisk medicin”. Redan 1758, innan själva termen användes, fanns det en handbok i psykiatri som hette *Behandling av galenskap*, skriven av W. Battie. 1811 instiftades den första professuren i psykiatri i Leipzig, följd av en liknande stol i Berlin.

Men det skulle inte dröja länge förrän det utbröt en våldsam diskussion om de egentliga orsakerna till mentala störningar, eller sjukdomar som man kallade dem, och de sadistiska metoder man använde. Detta var psykiatrins första kontrovers. Debatten fortsatte och 1882 publicerade kända personer, riksdagsledamöter, journalister och vetenskapsmän ett upprop mot psykiatrin och deras kontroversiella metoder.

Under hela dess historia, upp till dags dato, har psykiatrin besvarat all kritik med en överlägsen arrogans. Dess första allvarliga kritik bemöttes mycket riktigt på samma sätt. Det föranledde lagmannen Julius Lenzman att 1897 attackera psykiatrin inför den tyska riksdagen:

> ”Värst av allt är... att varje läkare för de sinnessjuka tror sig själv... vara mer ofelbar än påven i Rom... De flesta av de sinnessjukas läkare är extremt nervö-

sa individer. Jag känner till rättegångar där deltagarna var av den åsikten att den enda sinnessjuka var doktorn själv."[29]

Det mest grundläggande problemet med psykiatrin har i alla tider varit att de inte förstått vad som orsakar mentala störningar. Det är därför de idag har närmare 400 fantasifulla diagnoser på alla livets problem. De har aldrig lyckats identifiera vad det är de försöker bota. Därför står de i konflikt med alla, inklusive sig själva, kolleger, andra läkare, vetenskapsmän, allmänheten och inte minst patienten själv. Ett exempel är psykiatern C. T. Groddeck som 1850 fick sin doktorstitel genom sin avhandling med titeln "Den demokratiska sjukdomen - en ny form av vansinne". Enligt Groddeck så var demokratiskt lagda personer sinnessjuka. Detta var början på den politiska psykiatrin.

I Sverige hade psykiatern Carl Ulrik Sondén publicerat en bok om "Predikosjukan" år 1843. 1854 skrev den tyske psykiatern C. J. Wretholm om samma ämne. Mer om denna "sjukdom" senare. Några år efter höll psykiatern P. J. Möbius föredrag om den "psykologiska svagsintheten hos kvinnor" Inte långt därefter så förklarade ledande psykiatriker i Tyskland att alla som vägrade värnplikt av religiösa grunder var abnorma och "sjuka". Psykiatriker Adolf Hoeppe kallade vägran ett "omisstagbart uttryck för etisk mindervärdighet".

En ledande person inom den tyska psykiatrin var Richard von Krafft-Ebing. Han bifogade sitt bidrag till den allt längre listan av fantasifulla diagnoser. Den här gången var det "politisk och reformatorisk sinnessjukdom" vilket betydde en benägenhet att avvika från massans åsikter. Här hade man nu ett utmärkt vapen för att hantera dissidenter - ett batteri av diagnoser som hänsynslösa makthavare kunde använda för att hantera kritiker. Om de inte höll med var de uppenbarligen sinnessjuka! Enligt dr Krafft-Ebbing år 1892:

"Under historiens gång, och även i våra dagar stöter man på individer som, otillfredsställda med sociala inrättningar, får idén att förbättra världen, eller att åtminstone ersätta det gamla med något nytt... De framträder som ledare för revolutioner, grundare av politiska partier... och de gör sig själva och andra olyckliga. Inkubationstiden för denna sjukdom är mycket lång, den går ofta tillbaka till barndomen."[30]

I Sovjetunionen satte man diagnosen "långsamt progredierande (framåtskridande) schizofreni" när man ville undanröja en dissident som inte var nöjd med samhället. "Sjukdomen" yttrade sig som en opposition mot rådande statsskick och ett av kriterierna var att opponenten aldrig visste om att han var sjuk. Psykiatrin stod till tjänst med diagnoserna – och "behandlingarna".

En annan känd tysk läkare vid denna tid var Carl Stark. Han publicerade en avhandling 1871 med titeln "Den psykiska degenerationen av det franska folket." Psykiatern ifråga hävdade i denna fantastiska avhandling att fransmännens mentala tillstånd hade försämrats till den grad att hela nationen drabbats av storhetsvansinne och levde i ett sinnesförvirrat tillstånd. Med andra ord, att vara fransk var detsamma som att vara sinnessjuk.

I början av det första världskriget myntade psykiater Löwenfeld uttrycket "psy-

kopatia gallica", vilket bokstavligen betyder "fransk psykopati". Psykiaterna glorifierade även kriget. 1926 skrev psykiatriker Johannes Breslor, redaktör på *Psychiatrisch - Neurologische Wochenszeitschrift*: "Kriget var heligt för oss och kommer att förbli heligt för oss i all evighet. Det var och är vår sak."[31] En annan läkare skrev redan 1916:

> "Kriget som hittills handlat om ära och ett sätt att nå målet, är nu målet i sig. Från och med nu kommer alla de obotliga tyska själarna, ner till de minsta pacifisterna, inse sina synder - att deras ideal är reliker. Hela nationen borde som en man stå upp för det eviga kriget."[32]

Psykiatrin inom militären

Enligt psykiatrikerna så var alla som sökte fred och samförstånd mentalt störda. De skapade en ny term under första världskriget, "krigsneuros". Det var när hela bataljoner plötsligt kunde få gråtanfall, börja kräkas eller uppvisa andra "krigshysteriska" symtom. Syner av soldater vars extremiteter eller hela kroppar började skaka var vanliga under första världskriget. Många hamnade hos psykiatrikerna som föraktade dem. Soldaterna råkade därför ut för en ganska våldsam "terapi". De fick elchocker utan bedövning, den "moderna" elchocksbehandlingen var ännu inte uppfunnen. "Terapin" var till för att göra krigsodugliga soldater krigsdugliga igen. Fler och fler soldater råkade ut för "krigsneuroser". En psykiater, Max Sonne, beskrev det på följande sätt:

> "...Efter ett par månader såg vi en syn vi sällan sett förut - synen var hysteria virilis, den 'manliga hysterin' vilket endast hade beskrivits förut av Charcot i Paris. Vi sade då: 'Detta händer bara fransmännen. I Tyskland existerar ingen hysteri bland män."[33]

De tyska psykiatrikerna använde då "granatchock" istället för ordet hysteri, 1915 förbjöd den tyska arméns medicinska avdelning användningen av ordet "hysteri" i militära diagnoser då det motsade det mer nobla tyska konceptet av ära som hör till krig. Det var inte "manligt" att vara hysterisk. Ordet *hysteri* kom ju dock från grekiskan *uterus*, som betyder livmoder. Detta var en kvinnlig åkomma. Diagnos hade nu blivit föremål för icke medicinska kriterier. Genom att förneka symptomen kunde dock soldaterna hållas kvar längre vid fronten, oavsett tillstånd. Från 1917 var det förbjudet att använda ordet "nervchock" för att inte personer som drabbats av "hysteriska reaktioner" eller "skakare" skulle skickas hem.[34]

Vad som först såg ut som en konflikt mellan psykiatrin och militären visade sig istället bli en stark allians – en dödlig sådan. Psykiatrin visade sig var den idealiska partnern för militären. Med hjälp av "terapier" såsom elchock, blev krigströtta soldater genast "dugliga" och skickades tillbaka till fronten.

En psykiater, Fritz Kauffmann, utvecklade en teori och terapi som gick ut på att krigshysteri var en kemisk-biologisk dysfunktion och att var och en som fick den hade "konstitutionell psykopatisk underlägsenhet."[35] Med andra ord var han för vek för att stå ut med krigets estetik. Kauffmann menade:

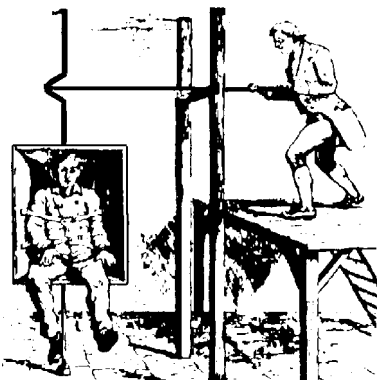
"Av erfarenhet så vet vi att transporten av stimuli genom nerverna, när de en

gång kastats om på fel bana på grund av mental chock, vanligtvis kommer att kastas tillbaka på rätt bana genom en annan chock. Vi är nu i den positionen att vi i en sjuk person kan producera en sådan chock genom behandling med en stark elektrisk ström i samband med verbala suggestioner i form av kommandon.[36]

Kauffmans ”terapi” bestod av fyra steg:

1. Förbered patienten med suggestioner.
2. En stark strömstöt kombinerad med mängder av kraftfulla verbala suggestioner.
3. Suggestioner i form av militärlika kommandon.
4. Det strikta anbefallandet att de måste bli läkta under en terapisession.

Kauffmans ”terapi” var med andra ord ett sätt att motverka en chock med en ännu starkare chock för att få patienten att bli ”frisk”. Naturligtvis fanns det inget som liknade vetenskap bakom detta - men det passade militären bra. De och psykiatrikerna ansåg att krigsneuros inte var något annat än bluffmakeri och att man skulle kunna få dessa neurotiska personer att hoppa ur sin neuros och sedan skicka tillbaka dem till fronten. Det användes naturligtvis som en disciplinåtgärd och som ett sätt att stärka krigsmoralen.

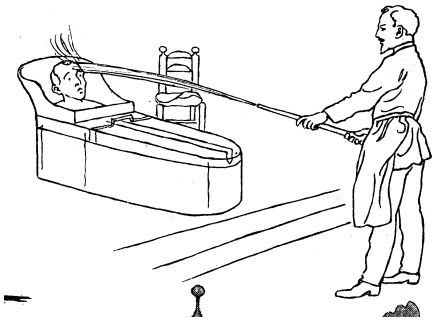
Snurrstol

Dagens ECT-behandlingar ser också ut att vara baserade på samma sak. Ge en livstrött människa en strömstöt så hon hoppar till – och sedan tillbaka till livet.

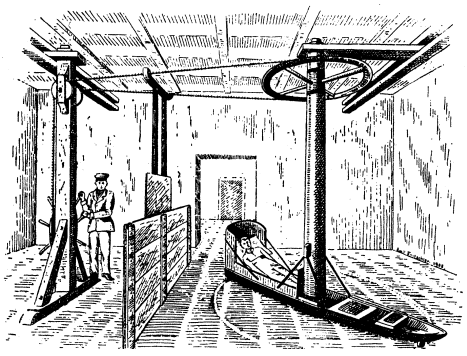
Kritiken mot elchocker växte sig dock stark. En av de främsta företrädarna för elchocker under första världskriget, professor Julius von Jauregg vid universitet i Wien, blev ställd inför rätta. Ingen annan än Sigmund Freud framställde sin sakkunskap:

”Styrkan hos den första strömstöten så väl som efterföljande behandlingar har konsekvent ökats till en oacceptabel nivå för att tjäna pengar på krigsneuroserna. Ingen förnekar att dödsfall har inträffat under behandling på tyska sjukhus såväl som begångna självmord efteråt.”[37]

Jauregg blev dock frikänd. Det krävdes avsevärt mod att kritisera den tidens psykiatri, då kritikerna så gott som alltid blev diagnosticerade med icke smickrande diagnoser. Rädslan var definitivt inte obefogad. 1927 kom psykiatriprofessor Ernst Ritterhaus upp med en ny diagnos för den samlade kritiken av psykiatrirörelsen: ”en fientlig masspsykos mot psykiatri”. Om du säger emot oss är du med andra ord sinnessjuk – och kan spärras in. Journalister, läkare, vetenskapsmän, jurister som sade emot var därmed alla sinnessjuka. Det fanns ingen möjlighet att föra en logisk debatt med psykiatrin - absolut inte kritisera den. Redan 1899 så visade den tyske psykiatern P. J. Möbius hur arrogant psykiatrin hade vuxit sig när han skrev:

Vattenterapi

Snurrsläde

”Psykiatrikern borde vara bedömare av mental hälsa, ty endast han vet vad sjukdom betyder. Om man ser på psykiatrin på detta sätt så omvandlas den från en tjänare till en härskare, och blir vad den naturligt borde vara. Psykiatrikern blir då en domare över alla mänskliga ting, en lärare för juristen och teologen, en ledare för historikern och författaren.”

1918 förklarade Emil Kraepelin, troligen den mest framträdande psykiatrikern på sin tid, psykiatrin vara:

”En absolut härskare som, vägledd av dagens kunskap, borde kunna vara kapabel att utan hänsyn blanda sig in i andra människors livssituation.”[38]

Med tanke på att det redan då fanns en mängd offer för psykiatrin var det ett intressant uttalande. Den kände psykiatrikern August Forel skrev ett brev angående en advokat som år 1911 representerade ett offer för psykiatriska övergrepp som sökte kompensation för olaga inspärrning: *”Psykiatrisk vetenskap kräver empiriskt att sådana människor görs maktlösa.”*

Psykiater Otto Binswanger vid universitetet i Jena hävdade att psykiatrikernas plikt är att sålla ut simulanterna från de verkligt sjuka. Psykiatrin hade då övergått från att vara en tillgång för militären till att vara en tillgång för hela samhället. Allt för att spara pengar på onödig behandling. Det Tredje rikets psykiatri skulle snart presentera ännu fler kraftigt kostnadsminskande åtgärder.

Startskottet

Runt sekelskiftet hade psykiatrin allvarliga problem med sina resultat. Myndigheter och andra hade vid denna tid tappat förtroende för psykiatrins metoder. Den svenska forskaren Maija Runcis skriver i sin bok *Steriliseringar i folkhemmet*: ”De kunde inte redovisa några framgångar som de andra medicinska specialiteterna. De var starkt ifrågasatta.”[39]

Snurrstolar som fick näsorna att springa i blod på patienterna, ”klubbmaskiner” som slog patienten i huvudet med en klubba, överraskningsbad där patienten trillade ner genom en fallucka i iskallt vatten, piskor, ”lugnande stolar”, att bränna dem, ge dem skabb eller stoppa in dem i en säck med rödmyror gav inga resultat. Inget av myndigheternas eftersökta resultat i alla fall. Så var det över hela västvärlden, inklusive i Sverige. Maija Runcis fortsätter:

> ”Psykiatrins ställning som vetenskap blev därför allt oftare ifrågasatt... Då det inte fanns några framgångsrika metoder att bota sinnessjuka och deras antal föreföll att öka med tiden blev behovet av anstalter allt svårare att tillfredsställa. Psykiatrikernas behandlingsmetoder kritiserades också av andra professionella grupper, såväl läkare som jurister. ...Man ansåg att psykiatrin inte uppfyllde de krav som ställdes på vetenskap och tillförlitlighet.”[40]

Vid denna tidpunkt hade psykiatrin redan anammat Wundts själlösa teorier och menade att de mentala sjukdomarna antingen satt i det centrala nervsystemet eller att ”dementia praecox (schizofreni) orsakades av ett okänt gift som skadar hjärnan och orsakar ohjälplig hjärnskada.”[41] Teorierna var inte mycket sämre än hos dagens psykiatrer som tror att schizofreni orsakas av en obalans i hjärnkemin. Samma dåliga prognos rådde - då som idag.

Psykiatriker som Benedict Morel, Wilhelm Griesinger, Emil Kraepelin, Henry Maudslay och Ernst Rüdin och många fler, hade hittat på ärftliga, biologiska och organiska faktorer som orsak till mentala sjukdomar. Deras teorier fanns överallt i de psykiatriska textböckerna i slutet på 1800-talet. 1865 hävdade Wilhelm Griesing, psykiater från Zürich, att eftersom större delen av nervsystemet var lokaliserat till hjärnan så måste alla mentala problem bero på sjukdomar i hjärnan. Patienten måste vara ”sjuk” då han betedde sig så underligt. Genom att hävda att hans beteende var ett symtom så trodde de också att han hade en sjukdom.[42] Griesinger var den som startade med neuropsykiatri. En ny inriktning för psykiatrin började. Det gemensamma var att de inte gav några resultat.

Psykiatrins existensberättigande

Psykiatrin var nu verkligen orolig för sin existens. Hade psykiatrin egentligen något existensberättigande? De kunde inte bota någon och myndigheterna började dra in på anslagen. Vem som först kom med idén är förlorat i ett oändligt antal psykiatriska journaler och böcker, men hela ämnet svängde till ärftlighetsläran och eugeniken som en möjlig metod att eliminera mentalsjukdomarna – eftersom man inte kunde bota dem. Olika metoder föreslogs. Internering – gärna med åtskillnad av könen var ett sätt - något som fortsatt upp till dags dato. Mentalsjukhus har aldrig någonsin varit till för att bota någon – endast för att separera dårarna från det övriga samhället. ”De mentalsjuka bör inte alstra avkomma med de icke mentalt sjuka” var en slogan som upprättade kolonier, faktiskt ett slags koncentrationsläger, som avskilde de vansinniga och mentalt efterblivna från övriga samhället. Rasen skulle räddas. Man trodde att en mentalsjuks barnalstrande med en icke mentalsjuk skulle ge upphov till en mentalsjuk avkomma. Om inte, så var risken för en avvikande gen i alla fall alltför stor för att ignoreras. ”De mentalsjuka elementen i samhället ökar” var nästa slogan som var direkt avsett att förhindra födseln av mentalsjuka barn. Allt fler spärrades in och separerades från det övriga samhället såväl som från det motsatta könet. Något som senare skulle leda till rena steriliseringsepidemier.

Nu hade psykiatrin fått vind i seglen. Äntligen kunde man förklara och försvara sin existens. Man hade hittat orsaken till mentalsjukdomar. Den spred sig

genom barnalstrandet. Den tyske psykiatern Alfred Ploetz hade redan, som vi sett, år 1900 föreslagit i en artikel att en panel med läkare skulle medverka vid varje barns förlossning för att bedöma om barnet var livsdugligt, och om inte, ta livet av det. Fem år tidigare skrev han boken ”Vår ras överlägsenhet och skyddandet av de svaga”, där han hävdade att ”en missriktad humanism hotade kvalitén på rasen genom att omhulda skyddandet av dess svaga medborgare.” Men istället för att vänta på att krig, pest och andra katastrofer skulle göra slut på det undre lagret föreslog han en kontrollerad fortplantning. I en artikel i en medicinsk tidning förklarade han sin syn:

> ”Framtiden hör till den nation som har det högsta födsloantalet och hyser minst sympati, inte bara mot andra länder, utan även mot sitt eget folk... Kampen för överlevnad är trots allt en naturlag.”[43]

Ett nytt kriterium för ”normal” skapades - att vara arisk. Tillsammans med psykiatriker Ernst Rüdin startade Ploetz Föreningen för Rashygien. Rüdin skulle senare bli världsberömd och dekorerad av Hitler såsom ”arkitekten” bakom planerna för steriliseringen av 370 000 tyskar, utplånandet av 275 000 mentalpatienter samt den senare utplåningen av sex miljoner judar och övriga. Rüdin trodde att rashygienen skulle kunna användas som ”mental terapi”. Som professor i psykiatri såväl vid universitet i Basel som vid universitetet i München betonade han kraftigt att mental sjukdom var ärftlig.

Emil Kraepelin, lärjunge till Wundt, och nära vän till Rüdin samt grundare av den psykiatriska diagnostiken, påstod också att mentala och fysiska sjukdomar kunde indelas i två kategorier: de ärftliga och de som orsakades av omgivningen.

Det första steget för att rädda rasen var sterilisering. Där var rashygienisterna och psykiatrikerna fullständigt överens. Psykiatrikerna var läkare och hade en bättre position än rashygienisterna och tog alltmer över kampen för en bättre ras i det att de första som skulle steriliseras, och senare utrotas, var mentalpatienterna som de rådde över.

Först måste dock hela samhället övertygas om att tvångssterilisering var det enda sättet att rädda rasen. Som vi sett hade eugenikerna gjort mycket för att åstadkomma detta. Men - det fanns ett visst problem som måste lösas innan planen för tvångssteriliseringar kunde iscensättas - det fanns en lag mot det.

1920 publicerade därför en psykiatriker och en jurist en kort liten skrift som skulle få förödande konsekvenser och uppmärksamhet och bana väg för den katastrof som komma skulle. Psykiatrikern hette Alfred E. Hoche och var professor och chef för psykiatriska kliniken i Freiburg från 1902 till 1934. Juristen som hette Karl Binding var född 1841 och verksam som professor i rättsvetenskap vid universitetet i Leipzig. I slutet av sin bana, då han skrev boken, var han chefsjurist i Tyska riket. Hans filosofi var att varje kriminellt dåd skall vedergällas till fullo. Han avled innan skriften publicerades 1920.[44]

Skriften med titeln, ”Frisläppandet av tillintetgörandet av värdelösa liv” var rakt på sak. Huvudpunkterna var:

1. Lidandet hos en obotligt sjuk person kan förkortas genom att läkaren ger ett – medicinskt – gift.

2. Detta innebar faktiskt inte mord – utan var i själva verket en ”helande” handling. (Gentemot ”folkkroppen”, min anm.).
3. En läkare skulle få använda eutanasi på varje medvetslös person utan legala konsekvenser.
4. Det finns personer som är värdelösa för samhället. Bland dem återfinnes i första hand de som internerats på ”dårhusen” – de hade i själva verket ett negativt värde.
5. Den obotligt dumme som varken kan gå med på att överleva eller att dödas borde dödas. ”Deras död kommer inte att saknas av någon förutom i hjärtat hos deras mödrar... När vi kommit fram i utvecklingen kommer vi förmodligen att rädda dessa stackars människor från dem själva.”

Detta var det vetenskapliga rättfärdigandet. Några citat från boken:

”...den oerhörda omsorg dessa varelser får ta emot; varelser utan något som helst värde... Obotliga idioter... har ingen vilja att leva eller dö... Deras liv är fullständigt värdelöst... fortsättningen av livet för samhället såväl som för personen själv har inget värde.”

De ansåg att de fysiskt och mentalt handikappade borde få bli smärtfritt eliminerade och krävde att de *religiösa* och *legala* barriärer som stod i vägen undanröjdes (*min betoning*). Ett annan skäl till tvångssteriliseringarna var grundat på den svåra ekonomiska situationen i Tyskland 1920.

”Den oundvikliga kostnaden för denna ’dödvikt’ var rättfärdigad, och var inget problem, när vi var rika; det är annorlunda nu och vi måste göra något åt det.”[45]

Ernst Rüdin

Psykiatriker Ernst Rüdin vid Kaiser Wilhelm-institutet för psykiatri, grundat och sponsrat av Rockefeller, skulle förse med alla de övriga vetenskapliga förklaringarna och rättfärdigandena som behövdes. Han var dessutom mer praktisk än sina föregångare och ivrig att tillämpa teorierna i praktiken. Det var Rüdin som i maj 1930 höll föredrag för den första internationella kongressen för mentalhygien i Washington D.C. med temat ”Vikten av eugenik och genetik i mental hygien”. Det var också Rüdin som gjorde rashygien till ett så socialt accepterat koncept som möjligt och var den främste av tre vetenskapsmän som författade de legala argumenten för steriliseringslagen 1933. Rüdin varnade uttryckligen psykiatrikerna för ”en överdriven medkänsla och kärlek till sin nästa som var så karaktäristiskt för gångna sekel.” Lagen skulle bana vägen för förintelsen.

Psykiater Robert Jay Lifton, en av världens mest kända psykiatriker, har skrivit boken The Nazidoctors. En mycket uttömmande bok på 500 sidor om naziläkarnas förbrytelser. Enligt honom var Rüdin ”den dominerande medicinske representanten i det nazistiska steriliseringsprogrammet”. Liftons bok är tämligen uttömmande om än något förlåtande i sina försök att ”psykologisera” grymheterna som hans före detta kolleger utförde.

Det var Rüdin som överförde munken Mendels lagar om genetisk överföring

Psykiatriker Ernst Rüdin

Den tyska steriliseringslagen kom till tack vare psykiater Ernst Rüdin som då var världsledande psykiatrisk genetiker. Utan Ernst Rüdin är det tveksamt om judeutrotelsen verkligen ägt rum.

1905 startade Ernst Rüdin det Rashygieniska sällskapet i Tyskland tillsammans med psykiater Alfred Ploetz.

1916 introducerade han begreppet psykiatrisk genetik.

1933 drog han igenom steriliseringslagen.

1939 fick han Goethe-medaljen av Hitler för sitt arbete inom rashygienen.

1944 hedrades han återigen av Hitler som "Innovatör inom området ärftlighetshygien".

1950-89 blev han den "glömde nazisten". Han lyckades undkomma Nürnbergrättegången, liksom de flesta nazipsykiatrikerna.

1990 glorifierades han återigen av den amerikanska psykiatriska frontgruppen "National Alliance for Research on Schizophrenia and Depression, som fadern till "psykiatrisk genetik."

Han har även kallats "Tysklands ondskefullaste man såsom arkitekt till judeutrotelsen inom T4-gruppen som startade i november 1939 och som bestod av ett stort antal psykiatrer som personligen och aktivt deltog i mördandet av 275 000 mentalpatienter och handikappade barn, vilket alltså ledde till den senare judeutrotelsen.

på växter till den mänskliga arenan. Mendel hade fram till sekelskiftet varit en bortglömd figur. Genom dessa lagar kunde Rüdin ”bevisa nödvändigheten av sterilisering”. Att Mendels lagar gällde växter nämndes inget om. Rüdin gjorde detta tre årtionden innan nazisterna tagit makten och ett årtionde innan Hitler ens yttrat några tankar om detta överhuvudtaget. Rüdin kopplade samman psykiatrin med rashygienen. Det var det enda sättet psykiatrin skulle kunna överleva.

Redan 1911 hade Ernst Rüdin och Max von Gruber, chef för det Hygieniska Institutet i München publicerat en avhandling om ”Rashygien, fortplantning, överföring, rashygien”, där de skrev:

> ”Alla nationer måste släpa med sig ett extraordinärt stort antal mindervärdiga individer, veklingar, sjuka och krymplingar... Kravet på en organisering av systematiska data är nästa punkt som rashygienen måste föra in i statsadministrationen. ...Det är förhoppningsfullt inte långt kvar tills dess att lagstiftare kommer att inse att dessa människor... [belönas] ...för denna service genom fortplantningen av en kommande stark generation. Endast på detta sätt kommer det att bli möjligt att stå emot den den så kallade ’kvinnliga’ emancipationsrörelsen destruktiva ondska.”[46]

Rüdin och hans psykiatrikolleger hade i flera årtionden jobbat hårt för att införa steriliseringar. Det var inte nazisterna som jobbade för detta. Det var endast tack vare nazisterna som psykiatrikernas drömmar kunde förverkligas. Den tyske historikern, journalisten och författaren Ernst Klee som forskat mycket om

läkarnas roll under andra världskriget har sagt: *”Det var inte nazisterna som behövde läkarna, det var snarare läkarna som behövde nazisterna.”*

Nazisternas maktkamp välkomnades varmt av psykiatrikerna. Sven Erik Bergentz, prof emeritus vid Lunds universitet har följt avslöjandena om naziläkarna under senare år. I Läkartidningen 1997 skriver han:

> ”Redan 1929, fyra år före Hitlers maktövertagande, bildades en nazistisk läkarförening, Nationalsozialischer Deutscher Ärtzebund. Fler läkare än andra yrkesmän anslöt sig till nazistpartiet (NASDP) - i början av 40-talet hade siffran stigit till 45 procent av läkarkåren.”[47]

De var inte bara en överrepresenterad yrkesgrupp inom nazistpartiet. Det fanns dubbelt så många läkare i SA och sju gånger så många i SS än lärare. Hur varmt psykiatrikerna välkomnade nazisterna finns det många bevis för. Ett av dessa var när en ny lag infördes:

> ”Genom att anta *Lagen om Förhindrandet av genetiskt sjuka barn*, så tog den tyska nazistiska regeringen ett viktigt steg för vår nations framtid. På grund av sin natur, så kunde den förra regeringen inte komma till ett beslut, då tysk parlamentarism i allmänhet har visat sig oförmögen till innovativa steg för att rädda vår nation.... Endast den nazistiska världen har återorienterat oss till framtiden, vi har återigen blivit erinrade om meningen med våra liv, statens syfte, kampen för överlevnad och våra familjers liv, släktet och rasen!”

För att lyckas måste dock en ”utbildningskampanj” bland allmänheten ske. Propagandaplanen beskrevs utförligt i två böcker som skrevs av flera psykiatriker. Den första volymen hette ”Utbildning i mänskligt arv och rashygien” och den andra ”Mänsklig selektering och rashygien”. Det var i den andra volymen som själva propagandaplanen presenterades. Man kunde bland annat läsa följande:

> ”Ett verkligt återupprättande av rasens hälsa kan inte påbörjas utan frikostiga åtgärder och ett organiserande av den rassociala hygienen; men dessa är oftast introducerade först när den rashygieniska idén har blivit ett populärvetande hos allmänheten eller åtminstone hos dess mentala ledare. Dessa måste först utveckla en känsla för meningslösheten hos en civilisation som tillåter rasen att försämras... Introducerandet av rashygienisk utbildning i gymnasiet (tyska motsvarigheten, min anm) och universiteten skulle effektivt kunna motverka denna okunskap...”[48]

Kravet på eutanasi av ”barlasten” började tidigt att tas upp. Vid en tysk medicinkongress i Karlsruhe 1921, lades förslaget fram om lagstiftning för eutanasi, men röstades ner. Vid en psykiatrisk kongress i Dresden året efter presenterades samma motion och rapport igen men blev återigen nedröstad. Tiden var inte mogen för detta drastiska steg insåg man. Man valde att vänja allmänhet och politiker med sterilisering först. Men det var ingen tvekan om vart man var på väg.

Kravet på eutanasi var dock inget som enbart Tyskland krävde. Det återkom i de flesta västländerna. Den socialdemokratiske riksdagsledamoten och psykiatrikern Alfred Petrén, som var en av Sveriges främste steriliseringsivrare mena-

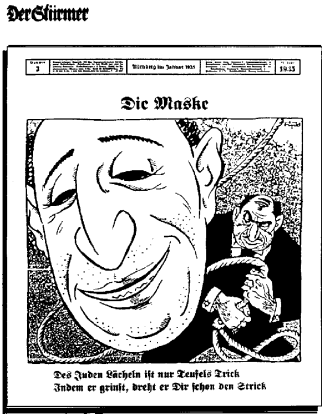
de att det var för dyrt att försörja de sinnessjukas avkomma och överlämnade ett förslag till riksdagen om att avliva handikappade barn. Det avslogs som alltför radikalt.

I USA publicerade Dr Alexis Carrel, en fransk-amerikansk nobelpristagare, som hade varit anställd på Rockefellerinstitutet sedan dess begynnelse, sin bok ”Den okända människan” 1935. Dess budskap kan inte sägas varit begränsat till inhemskt bruk, för inom tre år hade boken översatts till nio andra språk. I det sista kapitlet ”Omskapandet av Människan”, blickar Carrel upprepade gånger mot eugeniken som lösningen på samhällets problem. Han föreslår bortskaffandet av de mentalt sjuka och kriminella genom små eutanasi-institutioner, som skulle utrustas med lämpliga gaser. Han skriver:

> ”Problemet med det oändligt stora antalet efterblivna och kriminella kvarstår. De är en enorm börda för den del av befolkningen som förblivit normal. Som redan påpekats krävs gigantiska summor för att upprätthålla fängelser och mentalsjukhus och för att skydda allmänheten mot gangsters och galningar. Varför bevarar vi dessa odugliga och skadliga varelser? Den abnorme förhindrar den normales utveckling. Detta faktum måste ses i vitögat. Varför gör sig inte samhället av med de kriminella och vansinniga på ett mer ekonomiskt sätt? Vi kan inte fortsätta med att försöka separera de otillräkneliga från de tillräkneliga, bestraffa den skyldige, bevara de som trots att de begått brott, betraktas som moraliskt oskyldiga. Vi är inte kapabla att döma människor. Samhället måste emellertid skyddas mot störande och farliga element. Hur kan detta göras? Helt säkert inte genom att bygga större och mer bekväma fängelser, precis som verklig hälsa inte kommer att befrämjas av större och mer vetenskapliga sjukhus. I Tyskland har regeringen vidtagit energiska åtgärder mot ökningen av underlägsna egenskaper, vansinniga och kriminella. Den idealiska lösningen skulle vara att eliminera alla sådana individer, så snart de visade sig vara farliga. Kriminalitet och vansinne kan förhindras bara genom bättre kunskap om människan, genom eugenik, genom förändringar i utbildning och i sociala villkor. Under tiden måste de kriminella hanteras effektivt. Kanske borde fängelser avskaffas. De kunde ersättas av små och mindre dyrbara institutioner. Bestraffning av obetydliga brottslingar med piskan, eller med någon mer vetenskaplig metod, följd av en kort vistelse på sjukhus, skulle antagligen räcka för att slå vakt om ordningen. De som har begått mord och rån beväpnade med automatpistol eller maskingevär, kidnappat barn, plundrat de fattiga på deras besparingar och lurat allmänheten i viktiga frågor, borde man humant och ekonomiskt göra sig av med i små eutanasi-institutioner försedda med lämpliga gaser. De sinnessjuka som var skyldiga till kriminella handlingar, kunde med fördel ges en liknande behandling. Det moderna samhället bör inte tveka att organisera sig självt med hänsyn till den normala individen. Filosofiska system och sentimentala fördomar måste ge vika inför en sådan nödvändighet. Utveckling av människans personlighet är civilisationens yttersta syfte.”

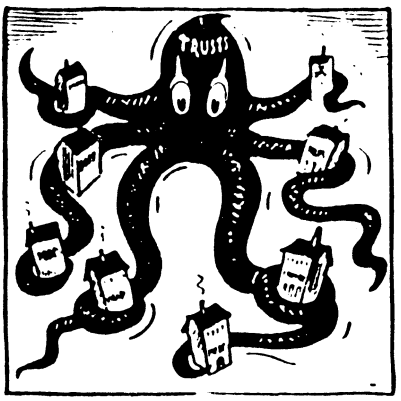
Carells filosofi låg helt i Adolf Hitlers anda.

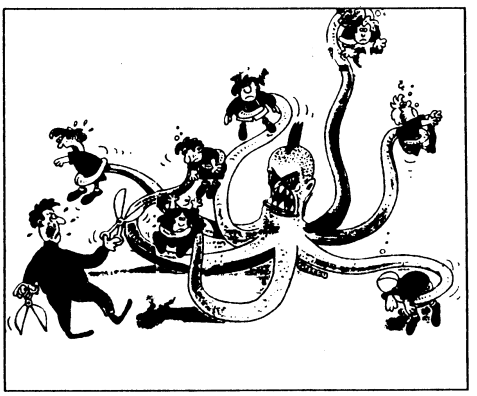

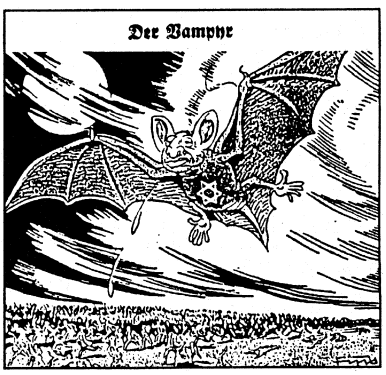
Judarna utsattes för en hätsk kampanj i media. De utmålades som bläckfiskar, monster och vampyrer (ovan). Allmänheten visste inte mycket om riktade kampanjer och köpte lätt dessa idéer vid denna tid. Det är dock förvånande att allmänheten köpte likartade idéer när bland annat CDU:s ungdomsparti startade en kampanj mot minoritetsreligioner under 1980-1990-talet (broschyr till höger). Exakt samma brochyrer och bilder trycktes upp som under nazisttiden. Man skulle kunna tro att det var samma andas barn. Nazisterna inriktade sig även tidigt på minoritetsreligionerna eftersom man visste att de var de första som skulle protestera mot deras planer om att utrota stora delar av befolkningen.

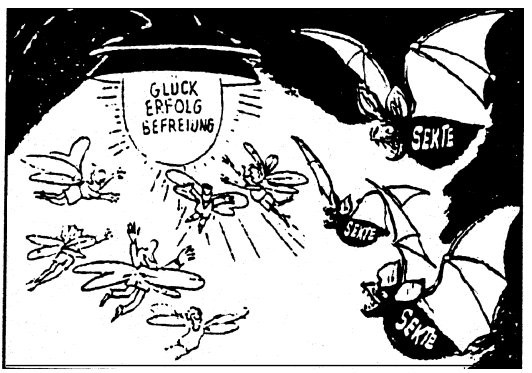
Der Stürmer 1936

Famille Magazine 1988

Der Stürmer 1934

Hamburger Abenblatt 1991

Kapitel 4

Tredje Rikets psykiatriker

”Nationalsocialismen är inget annat än tillämpad biologi.”
– Vice partiledare Rudolf Hess under ett massmöte 1934

”Psykiatrin spelade en huvudroll i de händelser som utvecklade sig i Nazityskland och som ledde till massmord på judar och andra grupper som ansågs främmande för den tyska staten.”
– Dr Peter Breggin ”Psychiatry´s role in the holocaust”

”Auschwitz var som en medicinsk operation och den leddes av läkare från början till slut.”
– Ögonvittne, citerat i boken ”The Nazidoctors”

Hitler valdes till rikskansler den 30 januari 1933. I mitten av mars gick inrikesminister Hermann Göring till attack mot ”smutsen” i riket. Detta åtföljdes snabbt av det första koncentrationslägret vid Dachau utanför München den 22 mars 1933, där hemlösa, efter det att de hämtats upp från gatan, skulle samlas eller ”koncentreras”. Heinrich Himmler, chef för Schütz-Staffeln - bättre känd som SS eller säkerhetspolisen – beordrade sina generaler att ”mindervärdiga” skulle utplånas. Samma år, 1933, skriver det ansedda brittiska läkarförbundets tidning Lancet en uppskattande artikel om hur rasen skulle förbättras genom psykiatrin i Tyskland.

Det dröjde inte mer än fyra månader efter marsvalet innan man antog *lagen om förhindrandet av genetiskt sjuka barn*, den så kallade Steriliseringslagen. Den trädde i kraft den 5 januari 1934. Chefsarkitekt bakom denna lag var psykiater Ernst Rüdin.[1] Han skrev i sin tidning ”Archive für Rassen- und Gesellschaftsbiologie”, som grundades 1905, att lagen innebar att man förverkligade en 30-årig lång dröm om handfasta rasbiologiska åtgärder. Denna lag inkluderade: medfödd mental sinnesslöhet, schizofreni, manodepressiv sinnessjukdom, ärftlig epilepsi, gonorré, blindhet och dövhet, allvarlig ärftlig fysisk abnormitet samt svår alkoholism. Det allmänna kriteriet var att ett kirurgiskt ingrepp av läkare skulle ske om det visade sig att avkomman skulle lida av en allvarlig fysisk eller mentalt ärftlig sjukdom.

Det var psykiatrikerna som skulle bedöma vilka som led av dessa åkommor. Man räknar med att sammanlagt 370 000 personer steriliserades mellan 1934 och 1945. Det första året beordrades 63 000 steriliseringar av Domstolen för eliminerandet av arvssjukdomar (arvsdomstolen) – där endast 4814

ansökningar avslogs. Följande år 73 000 steriliseringar - 9000 avslogs.[2]

Lagen föreskrev att ansökan skulle göras av den person som skulle steriliseras. Om han eller hon inte kunde göra det på grund av sinnessjukdom, eller ännu inte fyllt 18 år, skulle ett juridiskt ombud kunna göra det. En ansökan kunde även lämnas in av läkare om personen var intagen på sjukhus. Speciella domstolar, så kallade *Erbgesundheitsgerichte* (arvsdomstolar) kopplades till redan existerande distriksdomstolar. I dessa domstolar satt det en domare och två läkare, vanligen psykiatriker. Reglerna för civila mål skulle följas, vittnen fick inkallas, men om domstolen fann att det fanns skäl för sterilisering så skulle den utföras - mot personens vilja om så var fallet. Polishandräckning kunde begäras. Våld var tillåtet. Staten, lagen och psykiatrin mot den enskilde. Som om dessa kriterier inte var nog så beslutades det även att ”återfallsförbrytare gentemot den allmänna moralen” skulle kastreras, vilket avbröt sexualdriften. Nazisternas definition av förbrytelse mot denna allmänna moral inkluderade även ”nedsmittandet av rasen”.[3]

I boken *In i mörkret – Nazityskland idag*, beskriver Lothrop Stoddard, en amerikansk socialdarwinist, rasist och pronazist, sitt besök i Tyskland, där han observerat hälsovården och arvsdomstolarna. I en konversation med en uppriktig ung läkare, som var ansvarig för tuberkulosavdelningen på huvudkvarteret för den allmänna hälsovården så berättades följande för honom:

> ”Den behandling som en tuberkulospatient får bestäms delvis av hans sociala värde. Om han är en värdefull medborgare och det går att bota honom, skyr man inga kostnader. Men om sjukdomen bedöms som obotlig, gör man det naturligtvis bekvämt för honom, men inga speciella ansträngningar görs, för att ens under en kortare tid förlänga patientens liv, vilket inte är till gagn varken för samhället eller personen själv. Tyskland kan bara försörja ett visst antal människor under en given tidsperiod. Som nationalsocialister är det vår plikt att fostra individer av socialt och biologiskt värde.”[4]

Enligt Dr Rudolf Ramm vid universitetet i Berlin var läkarna inte längre behandlare av enskilda sjuka, de var ”odlare av gener” samt ”läkare för folket” och ”biologiska soldater” eller ”vårdare av rasen”.

Centralt i det tyska tänkandet var ”folkkroppen” – detta är mycket viktigt att inse. Den tyska kroppen, ”Das Volk”, hade ingen riktig motsvarighet i andra länder. Vi i Sverige har ju däremot den omtalade ”folksjälen”. Wundt hade redan lagt grunden med sitt klassiska verk ”Volkpsychologie”. Den kollektiva synen på människorna som en enhet - som en organism – var det som gjorde att rashygienen fick sådant fotfäste i Tyskland. Denna organism – alla är en - skulle behandlas, bevaras och räddas. Som Dr Gerhard Wagner sade: *”På samma sätt som en kropp kan gå under av sjukdom, kan folkkroppen (Volkskörper) göra detsamma.”* Wagner var vice partiledare Rudolf Hess’ protegé och grundare av Naziläkarnas förbund. ”Lågt stående individer” betraktades som cancerceller, som virus, i ”folkorganismen” och skulle utplånas. Denna intensiva nationalism fick ett biologiskt perspektiv. En av de läkare

som entusiastiskt anammade nazisternas idéer om en biologiskt fulländad ras sade under en intervju efter kriget: *”Nationalsocialismen misslyckades därför att vi misslyckades med att utbilda människorna tillräckligt i biologi.”* Vice partiledare Rudolf Hess sade vid ett massmöte 1934: *”Nationalsocialismen är inget annat än tillämpad biologi.”*[5]

Vi ser nu att Wundts själlösa lära hade givit diktatorerna mål och mening - samt ett rättfärdigande. Det blev nu lättare att döda en människa än ett djur. Nazisterna städade bara upp bland generna i ”folkkroppen”.

Men även om Rüdin var chefsarkitekten så var han sannerligen inte ensam psykiatriker. I mars 1933 hade Werner Heyde, chefsläkare för den psykiatriska kliniken i Würzburg, och en av organisatörerna i det senare eutanasiprojektet, friskförklarat en mentalpatient vid namn Theodore Eicke. Werner Heyde, som efter kriget skulle undslippa rättvisan och arbeta som psykiatriker under täcknamnet Dr Sawade, använde Eicke, som var en hårdhudad mentalt störd våldsbrottsling, som kommendant i Dachau. 1934 skulle han bli befordrad till generalinspektör och chef för alla koncentrationsläger. 1936 blev han ledare för SS´ dödskalletrupper. I ett brev daterat den 1 januari 1939 skrev Heyde:

> ”1936 hade jag brådskande blivit tillfrågad att etablera och leda den psykiatrisk-neurologiska och genetiska övervakningen av koncentrationslägren och att ta över dess funktion från den hemliga rikspolisen (Gestapo) i Berlin.”[6]

Kriminella personer och återfallsförbrytare blev allt mer systematiskt transporterade till koncentrationslägren. Därefter gavs order till ”välfärdsenheterna” att samla upp vagabonder, alkoholister, arbetsskygga, socialbidragsmottagare och redan steriliserade svagsinta kvinnor.”[7]

Kraven på lösningar blev allt radikalare. Hitler och hans medhjälpare Himmler blev alltmer hängivna idén att fullständigt ”rensa nationens kropp”. Inspirerade av Gobineau, Galton, Lenz, men framförallt Rüdin, eskalerade lösningarna till ofattbara nivåer. I psykiatrin fann de villiga krafter - eller om det var tvärtom.

Den kände psykiatriprofessorn Werner Villinger introducerade diagnosen ”endogen arbetsskygghet” och sade sig ha spårat detta till ett genetiskt ursprung. Lata och arbetslösa människor hotades nu med sterilisering och koncentrationsläger. Friedrich Stupfl, en kollega till Rüdin vid Kaiser Wilhelm Institutet, ansåg att luffare var mer psykopatiska och svagsinta än genomsnittet. Nazipsykiaterna hittade även på termen ”kamouflerad svagsinthet” för att beskriva en slags svagsinthet dold under en ”mask av smarthet”. Vem som helst riskerade nu att klassificeras som icke önskvärd i ”folkkroppen”.

Det är ett skrämmande faktum, men när psykiatrikerna lämnas att bestämma sina egna regler och operera fritt inom sina egna utsatta gränser, då flyter gränserna ihop för vad som är normalt och onormalt, de blir föremål för politiska värderingar och behandlingen inte sällan dödlig.

Att psykiatrins kampanjer ledde fram till förintelsen är de flesta seriösa

forskare överens om.[8] Psykiater Peter Breggin, som forskat i och skrivit om denna episod är övertygad om detta när han säger:

> ”Psykiatrin spelade en huvudroll i de händelser som utvecklade sig i Nazityskland och som ledde till massmord på judar och andra grupper som ansågs främmande för den tyska staten. Enligt många observatörer vid Nürnbergrättegångarna var psykiatrin ’insprängningskilen’ till Förintelsen och det är möjligt att tragedin aldrig hade inträffat utan denna yrkesgrupps aktiva deltagande.”[9]

I den amerikanska Läkartidningen JAMA från 1 oktober 1934 kunde man läsa hur deras fasta korrespondent i Berlin rosade det tyska rashygieniska programmet ”som nu fullständigt domineras av den tyska psykiatrin.”

Tysklands officiella representant vid Nürnbergrättegångarna, Mitscherlich och hans kollega Mielke fastställde att eugeniken och eutanasiprogrammen, med dess stöd av Ernst Rüdin, banade väg för förintelsen:

> ”Detta blev startpunkten för en utvecklingslinje, som å ena sidan obevekligen ledde till påtvingad ’barmhärtighetsdöd’ för de obotligt sinnessjuka, och under kriget å andra sidan ledde till planer för att utrota raser man förklarat underlägsna - polacker, ryssar, judar och zigenare.”[10]

Representanten från American Medical Association (AMA), Dr Andrew Ivy, fastställde något försiktigare: ”Hade... [läkarna] tagit en fastare ställning mot massmördandet av sjuka tyskar innan kriget började är det möjligt att dödsteknikerna vid Förintelsens utrotningsläger aldrig skulle använts.”[11]

Psykiatriker Leo Alexander som var USA:s officiella representant vid Nürnbergrättegångarna uttalade öppet att eutanasiprogrammet var ett steg på vägen mot en större förintelse. Och då skall man veta att den tysktalande Alexander själv var förespråkare för elchocker och lobotomi såväl som eugenik. Faktum är att han, som en av upphovsmännen till Eugenical Sterilization (officiell tidskrift för American Neurological Association) och utbildad i Tyskland, hyllade den tyska eugeniken i en rapport som finansierades av Carnegie Foundation. Men under rättegångarna sade han:

> ”Metoderna som användes och personalen som tränats i dödslägren för de kroniskt sjuka blev kärnan i de mycket större lägren i öst där planerna var att döda alla judar och polacker och att reducera den ryska befolkningen med 30 miljoner människor.[12]

Det är intressant att notera att vid denna tid så säger man fortfarande ”obotligt” sjuka personer, men så var långt ifrån fallet. Förmodligen var bara en liten procent obotligt sjuka. Här finner vi även att det fanns en långt större plan än att ”bara” döda (sex miljoner) judar. Nazisterna ville utrota hela befolkningar i öst. En gigantisk plan.

Psykiatriska utrotningskliniker

1936 påbörjade Heyde, som psykiatrisk chef för alla utrotningskliniker, överföringen av mentalsjuka från de vanliga mentalsjukhusen till de renodlade psykiatriska utrotningsklinikerna, sex till antalet. De var Grafeneck, Hadamar, slottet Hartheim, Brandenberg, Bernberg och Sonnenstein. Året efter påbörjades en ordentlig utrensning i kyrkor, religiösa sekter och välfärdssamfund. De var de första som opponerade sig. Under samma tid överöstes allmänheten av propaganda för att legitimera den planerade utrotningen av oönskade ”virus” i folkkroppen. I kampanjerna jämförde man handikappade, sjuka, mentalsjuka och framförallt judar, med virus eller cancerceller i kroppen. Affischer med spindlar i nät med judestjärnan på kroppen, groteska monster som suger ut folket etc, symboliserade juden i samhället.
Liknande affischer trycktes faktiskt upp bara för några år sedan i Tyskland - då i tyskarnas kampanjer mot sekter. Religionen måste förtryckas innan ”Tredje Riket” återuppstår.

Filmer, såsom ”Ich Klage an” (Jag anklagar), ”Dasein ohne leben” (Existens utan liv) visades över hela Tyskland. Filmen ”Erbkrank” (Ärftlighetssjuk) visades även i USA. I en annan film, ”Geistkrank” (Mentalsjuk) som psykiatrikerna beordrade, visades faktisk hela gasprocessen i slutscenen - den kom dock aldrig upp på biograferna. Groteska bilder på efterblivna människor publicerades, det fanns räkneexempel i skolböcker på hur mycket det kostade staten att hysa dessa människor. En fråga i en matematikbok löd: ”Att bygga ett sinnessjukhus kostar sex miljoner riksmark (RM). Hur många villor för 15 000 RM styck skulle man kunna bygga för detta belopp?” Besökare fick gå på rundtur i sinnessjukhusen för att förstå nödvändigheten och fördelarna med eutanasi. Man tryckte hårt på de ekonomiska fördelarna i det fattiga Tyskland.

Filmer visades för att förbereda allmänheten för eutanasi. Läkaren t.v. förklarar för kvinnan som är obotligt sjuk att döden är den bästa lösningen på hennes obotliga sjukdom.
Ovan: Bilder på mentalsjuka uppvisades för att vinna folkets sympati för eutanasi.

Samma år som överföringen av mentalsjuka till dödsinstituten påbörjas, 1936, har tidningen TIME Hitler på förstasidan, skriver en hyllningsartikel om honom och kallar honom ”Tysklands Messias”. Något år senare hamnade Mussolini på TIME:s förstasida – nu som Italiens räddare.

Tyskland var vid den här tidpunkten ett unikt exempel på den typ av politiskt klimat i vilket en eugenisk, mentalhygienisk rörelse kunde frodas. Ekonomin var naturligtvis inte speciellt mycket bättre i andra länder, men den politiska situationen i Tyskland befrämjade i hög grad ett rashygieniskt paradis. Under rätta politiska omständigheter skulle detta mycket väl kunna inträffa i USA, England och även Sverige, som vi skall se.

Steriliseringslagen var en avgörande seger för rashygienisterna, men inte slutmålet. Det fanns fortfarande saker som måste åtgärdas. Dessa åtgärder fullbordades i och med *Nürnberglagarna*, vilka inte skall förväxlas med de medicinska kodexar som fastställdes vid rättegångarna i Nürnberg efter andra världskriget, december 1946, vilka hade motsatt syfte.

Före 1933 hade nazisternas anti-judiska handlingar ingen laglig grund i konstitutionen. Därefter följde en ström av anti-judisk lagstiftning. Alla ickeariska regeringsledamöter fick avsked. Man förhörde sig om alla tjänstemäns rasbakgrund och i tveksamma fall avskedades personen, inga judar fick arbeta kvar i staten. Höjdpunkten var firandet av partidagen i Nürnberg den 15 september 1935, när Göring till de samlade nazistcheferna läste upp vad som blev känt som ”Nürnberglagarna”. Den första lagen ”Rikslagen angåen-

1936 skriver tidningen TIME en hyllningsartikel om Hitler och kallar honom ”Tysklands Messias”. Något år senare var det Mussolinis tur att kallas ”Italiens räddare”.

de medborgarskap" delade upp nationen i medborgarklasser, de som blott var underställda staten och de som hade fullt medborgarskap, inklusive politiska rättigheter - en slags första och andra klassens medborgare. *Lagen om Skydd av det tyska blodet och den tyska äran* kallades rätt och slätt "Blodskyddslagen" och skulle säkerställa rasrenheten i nationen för all framtid. Den kriminaliserade sexuellt umgänge mellan medborgare av första klass, "Riksmedborgarna" och de "underlydande".

Ernst Rüdin påstod helt öppet att den tyska rashygieniska och eugeniska rörelsen, numera helt företrädd av psykiatrin, hade gett inspiration till dessa lagar. Journalisten Bernard Schreiber som 1971 skrev den utmärkta, men enligt egen utsago ofullbordade boken, "The Men Behind Hitler", förklarar vad som nu skulle hända:

> "I enlighet med (denna lag) måste alla "icke-arier"utrotas. Förutom att vara i besittning av en felaktig kromosomkombination, ser det också ut som om det varit ett "icke-ariskt" drag att ha en annorlunda åsikt. Följaktligen föll alla minoriteter inom den här kategorin och likvideringen startade. Judarna undantagna, då de hade utsetts till syndabockar. Likvideringen började med den minsta gruppen och gick vidare uppåt. Med anledning av detta lämnades de större minoriteterna kvar i tron att det aldrig skulle bli deras tur. Om nazisterna hade startat i andra änden, skulle alla ha vetat att det skulle bli deras tur och de kunde ha slagit sig samman gentemot denna procedur, vid en tid då nazisterna ännu inte var fast etablerade. ...Bland de minoriteter som betraktades som "icke-ariska" fanns zigenare, frimurare, Jehovas vittnen, judar och kristna. En gemensam nämnare för dessa religioner och ideologiska minoriteter, är att de alla starkt trodde på något andligt och mentalt och hade inrättat livet i enlighet med detta. Det var osannolikt att de skulle reagera positivt på en psykiatrisk drömvärld och därför fanns det inte plats för dem, enligt det psykiatriska synsättet."

Den 20 juli 1937 utfärdade nazisten Richard Heydrich ett direktiv där han beordrade att de teosofiska samfunden och katolska kyrkan skulle upplösas "till skydd för folket och staten." Frimurare, Jehovas vittnen, andra minoritetsreligioner, såväl som protestanter, förföljdes. Pastor Neumullers dikt från andra världskriget kanske kan få oss att förstå nödvändigheten i att reagera - eller helst agera, när minoriteter, vilka de än är, utsätts för förföljelser.

> "I Tyskland kom nazisterna efter kommunisterna, och jag sade inte ifrån, därför att jag inte var kommunist.
>
> Sedan kom de efter judarna, och jag sade inte ifrån, därför att jag var inte jude.
>
> Därefter kom de efter fackföreningsfolket, och jag sade inte ifrån, därför att jag inte var med i fackföreningen.
>
> Sedan kom de efter katolikerna, och jag var protestant, så därför sade jag inte ifrån.
>
> Därefter kom de efter mig... Vid den tidpunkten fanns det ingen kvar som kunde säga ifrån."

Eutanasi börjar

Det först dokumenterade eutanasifallet skedde 1939. Hitlers personlige läkare, Dr Karl Brandt, fick ansvaret för att hantera en skriftlig begäran till Hitler från en far vars barn fötts handikappat. Fadern ville att barnet skulle tas av daga. Hitler hade uttryckligen bett justitiedepartementet titta åt ett annat håll då eutanasi fortfarande var förbjudet. Brandt reste dit, undersökte barnet och i samråd med chefsöverläkaren beordrades att barnet skulle dödas. Detta blev känt som ”Fallet Knauer” vilket blev startskottet för en våldsam eutanasiepedemi.

Vi skall först titta lite på begreppet *eutanasi*. Psykiater Fredrick Wertham ger i sin bok *Sign of Cain* från 1971, enligt min mening en av de bättre böckerna i detta ämne, en intressant förklaring av begreppet:

> ”Termen eutanasi användes medvetet för att dölja det verkliga syftet med projektet. I American Collage Dictionary definieras eutanasi som ”att döda en person utan smärta”. Det är inte eutanasi – det är mord. Om man ”dödar” en person, dvs avsiktligt dödar henne, begår man mord. På liknade sätt definierar... (en annan ordbok)... termen som ”åtgärden att avsluta ett liv utan smärta”. Kriminologin är full med fall (mördare) som gjorde det till en vana att göra just detta.”

Under antiken användes eutanasi för att beteckna konsten och disciplinen att dö i frid och med värdighet. Allt tal om smärtlindring och dödande tillkom senare. Detta har dessutom inget att göra med vad som hände i de nazistiska psykiatrikernas händer. Det var verkligen ingen ”värdig död” som mentalsjuka, handikappade och efterblivna barn utsattes för på den tiden. Vissa sköts, svältes ihjäl eller också gasades till döds i en lastbil med avgasröret kopplat direkt in i bilen. När skriken upphört drog soldaterna ut de döda och halvdöda kropparna ur bilen och begravde dem i en närbelägen skog. De som inte var döda sköts, många begravdes troligen levande.

Fadern till det avlivade barnet, ”Knauer-fallet”, hade övertalats av psykiatriker Werner Catel, som var professor i psykiatri och neurologi vid universitet i Leipzig, där även barnet vårdades, att skriva brevet till Hitler. Catel var en ivrig förespråkare för eutanasi och förblev så till långt efter kriget, då han i slutet på 1960-talet skrev boken *Livets gränssituationer - ett bidrag till problemet om begränsad eutanasi.*

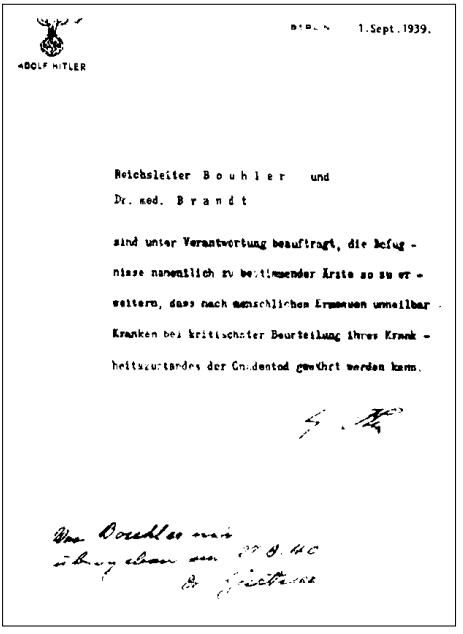
Den 18 augusti 1939 utfärdades ett konfidentiellt dekret som införde krav på att alla handikappade eller deformerade nyfödda barn skulle registreras och att upplysningar skulle skickas till regeringen.[13]

Hitlerordern - endast ett bemyndigande

Några månader efter dödandet av barnet Knauer undertecknade Hitler ett brev där han bemyndigade Dr Karl Brandt samt Riksledare Philipp Bouhler att ge tillåtelse till eutanasi i speciella fall. Flera forskare är säkra på att det gjordes i oktober 1939 - men att det i efterhand bakdaterades till början av september samma år. Brevet kom att kallas ”Hitlerordern” eller ”Führerordern”.[14]

Det har påstått om och om igen att Hitler gav en order som psykiatrikerna måste följa. Detta är en historieförfalskning. Det kommer från psykiatrikerna och personer som håller fast vid ”enmansteorin” – den att endast en person, Hitler själv, var ansvarig för allt ont. Han var verkligen ansvarig för mycket ont, men allt skall inte belastas honom. Det fanns ännu ondare, men skyggare element. Psykiatern Ernst Rüdin har till exempel senare kallats ”Tysklands ondskefullaste människa”.

Redan 1934 fanns det observatörer som insåg att det fanns andra krafter bakom Hitler. Den amerikanska eugenisten Paul Poponoe reste till Tyskland för att observera programmet på nära håll. I tidningen *Journal of Heredity* skrev han: ”Från en sida sett så är det bara en händelse att det råkade vara hitleradministrationen som var redo att verkställa specialisternas rekommendationer.”[15]

ADOLF HITLER

1.Sept.1939.

Reichsleiter Bouhler und
Dr. med. Brandt

sind unter Verantwortung beauftragt, die Befug-
nisse namentlich zu bestimmender Ärzte so zu er-
weitern, dass nach menschlichem Ermessen unheilbar
Kranken bei kritischster Beurteilung ihres Krank-
heitszustandes der Gnadentod gewährt werden kann.

”Führerodern” eller ”Hitlerordern” som den kallades var ingen order utan endast ett bemyndigande för vissa namngivna läkare att efter en ”noggrann och mänsklig bedömning” bevilja dödshjälp.

Vissa historiker har påstått att det var Hitlers order som ändrade på allt. Men så var inte fallet. Den så kallade ”Hitlerordern”, som egentligen bara var ett bemyndigande, hade i efterhand fått ett tidigare datum av den anledningen att psykiatrikerna ej skulle kunna åtalas för mord. De hade nämligen, redan innan denna fullmakt skrivits under, mördat tusentals barn och handikappade. Den daterades till den första september 1939 för att sammanfalla med krigsutbrottet. Den skrevs dessutom på Hitlers privata brevpapper, inte på ett officiellt statspapper. Enligt Bernard Schreiber:

> ”Fullmakten hade formulerats på ett sådant sätt, att en läkare som verkligen kände sig bunden av den hippokratiska eden, kunde tolka det så att ingen skulle behöva dö. ’Führerordern’, som den allmänt kom att kallas, hade uppenbarligen kommit till stånd efter en livlig diskussion mellan Dr Karl Brandt, Dr Leonardo Conti och Philipp Bouhler. ’Führerordern’ lyder såsom följer:
>
> *Riksledare Bouhler och Dr Karl Brandt är bemyndigade ansvaret att utvidga auktoriteten för vissa namngivna läkare att, efter en mänsklig bedömning och mycket noggrann diagnos av en persons sjukdomstillstånd, kunna bevilja dödshjälp.*
>
> Undertecknat – Adolf Hitler”

Lägg märke till ordvalen ”mänsklig bedömning”, ”mycket noggrann diagnos”.

Trots detta, betraktades dokumentet inte bara som en ”legal” grund för de brott som Nazitysklands psykiatriker begick utan användes också som ett rättfärdigande i Nürnbergrättegångarna och i andra domstolsfall, där de anklagade senare försökte tolka denna auktorisering som en order.”[16]

”Tragedin ligger i att psykiatrikerna inte hade behövt en sådan order, de agerade av sig själva,” skriver psykiater Fredrick Wertheim i *Sign of Cain* och ger psykiatrin all skuld. ”Med hänvisning till denna not kunde vem som helst ha vägrat att göra det som senare kom att göras. Noten ger inte *order* om att döda utan *bemyndigande* att döda. Det är en väsentlig skillnad. Men läkarna utnyttjade detta bemyndigande i stor omfattning, hänsynslöst, grymt - maximalt. De utförde inte en dödsdom som utfärdats av andra. De var lagstiftarna som fastställde reglerna för vilka som skulle dö. Detta bemyndigande gav inte ens psykiatrikerna ett officiellt tillstånd att göra vad de gjorde i stor skala, dvs döda de människor vilka varken var obotligt eller ens mentalt sjuka, utan att ens undersöka dem först.”

En domare, Lothar Kreyssig, försökte senare åtala Philipp Bouhler för mord. När han blev visad Hitlers brev, avvisades det som ej utgörande en lag. Kreyssig hade tur, han blev bara vad vi idag kallar förtidspensionerad.

Hitler sägs ha tvekat i flera veckor innan han skrev detta bemyndigande. Undertecknandet föregicks av en konferens i slutet av juli 1939 i Berlin där programmet för att döda alla mentalpatienter i hela Tyskland diskuterades. De som medverkade i denna kyliga aktivitet var några av Tysklands mest kända psykiatriprofessorer, verksamma vid de ledande universiteten och medicinska högskolorna.

Det var Max de Crinis från Berlin, Carl Schneider från Heidelberg, Berthold Kihn från Jena och Werner Heyde från Würtzburg. Andra som involverades i projektet var Ernst Wetzler som arbetade i kommittén för barneutanasi, Hermann Pfannmüller från Efgling-Harra som skulle specialisera sig på att döda barn och äldre samt professor Paul Nitsche vid Sonnenstein.[17] Detta var de mest kända namnen inom psykiatrin på denna tid. Även internationellt räknat. Man kallade operationen ”Aktion Gnadentod” (Operation barmhärtighetsdöd, eller eutanasi). Mötet hade officiellt sammankallats för att diskutera dispositionen av sjukhusplatser inför det kommande kriget. Hitler som var känslig för opinionen hade hittills vägrat godkänna några lagändringar. Detta är viktigt att komma ihåg. I mitten av 1940 hade justitieminister Gürtner skrivit en not till minister Lammers: ”Führern har avböjt att stifta en lag” (om eutanasi). Åtskilliga metoder för dödandet diskuterades vid detta ödesdigra möte och till slut enades man om gasning med kolmonooxid. I. G. Farben fick kontraktet för framställning av gasen. Eutanasiprogrammet för handikappade och mentalsjuka organiserades exakt så som Hoche och Binding föreslagit i sin skrift från 1920.

Den 1 september 1939, samma dag som tyska trupper invaderade Polen och därmed satte igång andra världskriget, beordrades ett officiellt stopp för all sterilisering och ”Hitlerordern” skrevs under (officiellt). Eutanasiprogrammet hade dock knappt utarbetats förrän mentalpatienter från institutioner i

Meseritz i dåvarande Pomerania, i nuvarande Polen, samlades ihop av SS-trupper i en skog och sköts ner. Detta var långt ifrån vad vi föreställer oss som eutanasi – en värdig död. Det var först med de ryska truppernas ankomst 1945 som massgravarna öppnades och man kunde begrava lämningarna. Ungefär 3500 personer avrättades.[18]

Detta skedde alltså *före* den 1 oktober, innan den egentliga ”Hitlerordern” skrevs under. Det var fortfarande, under tyska lagar, mord. Faktum är att redan innan Hitler skrivit under brevet så hade psykiatrikerna hunnit utrota 5200 barn, sjuka och äldre. Det finns fruktansvärda berättelser om patienter på sjukhus som klängt sig fast vid vårdarna, barn som gömde sig under sängarna, allt under att de blev beskjutna. Den psykiatriska dödsmaskinen hade startat. Den skulle inte sluta förrän långt efter krigets slut då amerikanarna upptäckte att psykiatriker fortsatte att utrota mentalpatienter och barn. Tyskland kapitulerar den 7 maj 1945. Den 29 maj 1945 dödades en fyraårig efterbliven pojke i Kaufbauren. I början på juli 1945 – när kriget varit slut i två månader - kom en ung amerikansk officer, Robert Abrahams, i kontakt med en tysk läkare. Läkaren ifråga hade kommit tillbaka från fronten för att

Tusentals barn svältes ihjäl med en diet på potatisskal och kål, andra fick en dödlig injektion eller sköts ihjäl. I början gasades de ihjäl. Barnet på bilden räddades av de allierade.

finna att tyska psykiatriker dödade mentalpatienter i hans hemstad Kaufbauren. När Abrahams anlände till staden frågade han några barn om de visste var sjukhuset låg. ”Visst, svarade de, det är där de dödar människor.” Krematorieugnarna hade varit aktiva fram till dess att Abrahams besökte sjukhuset. De hade dödat ca 400 människor första halvåret 1945, därav minst 100 barn. Men till skillnad från de flesta andra sjukhusen som upphörde vid krigsslutet hade detta fortsatt som om inget hänt. Abraham berättar att psykiatrikern som visade runt honom inte visade någon ånger. Han var inte medlem i nazistpartiet och var övertygad om att han agerade medicinskt. Sjukhuschefen hängde sig vid Abrahams ankomst som fann honom dinglande i taket.

Den amerikanska journalisten William L. Shirer, som bodde och arbetade i Tyskland under hela 30-talet och fram till krigsutbrottet, skrev en dagbok som publicerades 1941, *Dagbok från Berlin.* I den menar han att det var socialhygienister, dvs ”psykiatriker, psykologer och läkare samt vissa andra” som i själva verket låg bakom eutanasiprogrammet. Joseph Harsch, en annan amerikansk journalist vid den tiden, bekräftar Shirers observationer i sin bok, *Pattern for Conquest*:

> ”De som föreslog planen för eutanasi antogs ha frågat Hitler om en skriftlig lag vilken skulle bemyndiga dem att fortsätta med ”barmhärtighetsmorden”. Hitler rapporteras ha tvekat i flera veckor. Till slut, efter ha varit rädda för att Hitler skulle vägra (Hitler hade tidigare avböjt att stifta en lag för eutanasi), så skrev förespråkarna ut ett brev åt honom som han bara kunde skriva under… Trots att brevet inte var utformat som en order, så var detta tillräckligt i Nazityskland. Führen hade uttryckt sitt gillande av programmet. Det fortskred.”

Det är viktigt att inse att psykiatrikerna mycket väl kunnat neka till att döda utan konsekvenser. Bemyndigandet gavs med rättesnöret att de kunde genomföras ”efter en mänsklig bedömning” och ”mycket noggrann diagnos”. Ingen kan tolka detta som en direkt order – inte ens i Tyskland. Exempel finns på sådana som vägrade. Gottfried Ewald, professor i psykiatri i Göttingen, inviterades till en konferens med de ledande psykiatrikerna och blev invigd i planen. Han nekade och lämnade konferensen utan konsekvenser. Möjligen kan Ewalds nekande bero på att han själv förlorat en arm i första världskriget. I papperen bland de som avlivades fanns exempelvis en tysk patient som erhöll krigspension, ”handikappad för arbete på grund av förlusten av en arm”. Möjligen kunde därför Ewald lättare identifiera sig med offren än övriga.

En ung tysk psykiater vid namn Dr Theo Lang gjorde ett allvarligt försök att stoppa hela programmet. Den 20 januari 1941 fick han en intervju med Dr M.H. Göring vid *Institutet för psykologisk forskning och psykoterapi*. Hans plan var att få Göring att underteckna en deklaration mot dödandet av mentalpatienter. När han skulle berätta om dödandet som pågick visade det sig att Göring kände till hela det topphemliga programmet. Han vägrade under-

teckna deklarationen. Dr Göring var kusin till Hermann Göring. Hans närmaste medarbetare och samredaktör för den naziorienterade *Journal för psykoterapi* var ingen annan än Dr C. G. Jung. Dr Jung representerade, enligt ett uttalande av den dåvarande statssekreteraren i hälsoministeriet, Dr Conti, ”tysk psykiatri under nazisterna”. Lang kunde alltså inte nå mycket högre med sin vädjan.”[19]

Gasningens början

Den 9 oktober 1939, alltså bara nio dagar efter underskriften utfärdades en order om att alla institut i hela Tredje riket skulle kategorisera alla sina patienter enligt ett fastställt kriterium. Det undertecknades av Dr Conti. Det uppgivna syftet var att kunna ge bättre organisering av patientvården nu när det var krig. Alla sjuka, men också kriminella och av ”icke tyskt blod” skulle registreras. Den första ”testgasningen” med kolmonooxid utfördes i Brandenberg bara några dagar efter att ovanstående order hade skickats ut till alla sjukhus. Professor Stephen Chorover, en känd hjärnforskare vid Massachusetts Institute of Technology (MIT), beskriver testgasningen i ett kapitel i boken *New Religion and Mental Health*:

> ”En distingerad gäst visas runt av chefspsykiatern i ett tyskt mentalsjukhus. Sjukhuset hade fått en samling patienter tillsänt sig, utvalda efter frågeformulär. De kommer fram till ett litet rum där de slår sig ner. Genom fönstret ser vi en liten grupp patienter ledas in i rummet. De står tysta när vi iakttar dem. Sjukvårdsbiträdet som fört in dem lämnar rummet och stänger dörren. Vid en signal vrider ett annat biträde på en kontrollapparat, som till en början inte verkar ge någon effekt. Patienterna fortsätter att stå kvar som förut. Men plötsligt blir det uppenbart att behandlingen börjar göra verkan. I snabb följd så börjar patienterna att dra efter andan, bli oroliga, vaja och skrika, snubbla och ramla ihop. Behandlingen är över och kontrollapparaten avstängd. Operationen har varit effektiv. Alla patienterna är döda.”

Den ”distingerade” gästen var psykiatriker Max de Crinis som bevakade den första fasen av planen som utarbetades av psykiatrikerna under mötet 1939. Professor Stephen Chorover skrev ursprungligen detta kapitel för att varna för avprogrammeringsverksamheten som han liknade vid nynazistisk verksamhet. Han menade att små religiösa rörelser i Tyskland var bland de första som utplånades, med samma propagandamaskineri som vi ser idag, därför att de var de första som skulle protestera mot utrotningen, och Chorover varnar uttryckligen för dessa avprogrammeringsaktiviteter som ett tecken på nya katastrofer.

Det fanns som vi sett ingen laglig grund till detta, förutom Hitlers bemyndigande på ett brevpapper. Men det skulle räcka för psykiatrikerna. Naturligtvis visste Hitler och alla involverade om vad som höll på att hända – och hände. Men frågan är om han var beredd att skriva under på det – i laglig form. Antagligen hade Hitler inget emot utrotandet av mentalpatienterna -

Bilden från Bernburg psykiatriskt dödsinstitut visar ett duschrum som egentligen var en förklädd gaskammare. Vissa monterades ner när mentalpatienterna tog slut och forslades ut till gaskamrarna vid koncentrationslägren. Fönsterdörrarna var förstärkta för att motstå sparkar.

men politiskt sett var han emot det. Som Volker Kubillus uttrycker det i boken ”Die Männer hinter Hitler”:

> ”Antingen tolkades Hitlers bemyndigande av de ledande psykiatrikerna som grönt ljus för att förverkliga en generation av sadistiska psykiatriska teorier. Eller också var det Hitlers hela avsikt. Eller båda. Helt klart båda. Det är exakt där politikens makt och psykiatrins hat möts med outsägligt fasansfulla resultat.”[20]

T4 - dödsmaskineriet

Kärntruppen organiserade sig nu under det övergripande namnet ”Reichsarbeitsgemeinschaft Heil- und Pflegeanstalten (Arbetsföreningen för Republikens sanatorium och hälsovård). Dess enda syfte, det snygga namnet till trots, var att döda ”mindervärdiga”. I april 1940 flyttade de in i nya lokaler vid Tiergartenstrasse 4 i Berlin, därav kodnamnet T4. Projektet var topphemligt och skulle skylas genom tre övriga frontorganisationer, förutom den ovanstående övergripande föreningen. Bernard Schreiber skriver:

> ”I klassisk psykiatrisk stil hade fyra frontgrupper satts upp för att skydda verksamhetens faktiska källa. De som försökte följa spåret bakåt i den administrativa kedjan, exempelvis från ett sjukhus från vilken patienten tagits för att mördas, skulle enbart komma till en av frontgrupperna, och chanserna att komma vidare därifrån var minimala.”[21]

Alla hade påliga namn. Ett av dem var *Rikskommittén för ett vetenskapligt närmande till allvarlig sjukdom på grund av arv och konstitution*. Det behövdes uppenbarligen specialkunskap för detta område och denna grupp samlade upp den nödvändiga expertisen - mördarpatrullerna. Det fanns en grupp som enbart sysslade med att döda barn. Den hette *Rikskommittén för vetenskaplig registrering av ärftliga och konstitutionella allvarliga störningar*. Den förestods av Dr Catel som senare blev utnämnd till professor i pediatrik på

universitetet i Kiel där han verkade fram till mitten av 60-talet. Han skrev en bok 1962 med titeln *Borderline-situationer i livet.* I den förespråkade han och försvarade eutanasi. Man kan tycka det vara minst sagt underligt att chefen för en organisation, som kallblodigt beordrade dödandet av tusentals barn, skall kunna bli utnämnd som professor i pediatrik vid ett känt universitet. Men fler underligheter skall uppdagas. Det fanns även *Barmhärtighetsföreningen för transport av sjuka* som tog hand om de slutliga arrangemangen och forslade patienter till gaskamrarna.

T4:s högkvarter vid Tiergartenstrasse 4 i Berlin

Frågeformulären som kom till T4 utvärderades av psykiatriker. Omsättningen var hög - få fall avslogs. En expert utvärderade exempelvis 2109 formulär mellan den 14 november och 1 december 1939.[22] Frågeformulären kopierades och skickades till tre konsulter och efter det till en chefskonsult – de flesta psykiatriker. De som skulle dödas markerades med ett rött plustecken ”+” och de som tilläts leva med ett blått minustecken ”–”. Chefskonsulten hade dock sista ordet och kunde avgöra om det rådde några tveksamheter. Detta avvecklades senare och barnet skickades vid oenighet direkt till ett utrotningsläger för ”bedömning” – dvs avlivning. Chefskonsulterna var Dr Heyde, Dr Herbert Linden, senare Dr Nitsche. Alla mycket kända psykiatriker vid de mest kända universiteten i Tyskland, ja, hela världen. Konsulterna som jobbade på dödsinstituten tjänade bra med pengar. De fick 100 mark per utvärdering – men det fanns också bonus. Nådde man över 2000 utvärderingar fick man 200 mark per utvärdering. 300 mark för alla över 3000 och 400 mark över 3000. Psykiatrikerna omvärderade nu sin ”hippokratiska roll” och utfärdade dödsdomar på löpande band. Deras inkomster stod i direkt relation till antalet utfärdade dödsdomar. Dr Hermann Pfannmüller gjorde 2109 utvärderingar på bara tre veckor, medan en annan, Dr Schreck, skrev ut 15 000 på nio månader.[23] Det finns även vittnesmål om att en läkare arbetade ”medan han drack vin på en restaurang”. Faktum är att dessa läkare tjänade mer än de flesta i hela Riket. Inte enbart för att de fick bra betalt - de kunde även använda matkupongerna från de som dödades. Samtidigt som resten av Europa och världen debatterade för och emot dödsstraff för mord och förräderi så utverkade psykiatriker och andra läkare dödsdomar för människor som var sjuka – eller kanske bara hade utåtstående öron. I Bavaria fick ett antal närbelägna institut en order att fylla i 1500 formulär på fyra veckor. En begäran om uppskov avslogs. Då kallade man in medicine studerande som hjälpte till att fylla i

formulären. De fick hjälpa till att utfärda dödsdomar på 1500 barn och vuxna.

Ärendena gick till slut helt på rutin. Läkarna agerade i linje med en känd slogan som den beryktade lägerchefskommendanten Koch myntade: ”Det finns inga sjuka män i mitt läger – de är antingen friska eller döda.” Det skulle dröja ända fram till vår tid innan hela omfattningen blev känd. Och än är definitivt allt inte känt – den stora allmänheten känner bara till att några läkare utförde hemska saker i koncentrationslägren.

T4, som de nu kort och gott kallades, planerade att mörda 70 000 handikappade, mentalsjuka och efterblivna barn – som ett första steg. Totalt mördade psykiatrikerna 250 000-300 000 handikappade, mentalsjuka, efterblivna, sjuka, gamla och barn i Europa. 70 000 var tyska medborgare. Denna siffra nämndes även vid Nürnbergrättegångarna.[24] De flesta hade naturligtvis varit fullt kapabla att klara sig själva om de bara hade fått lite hjälp från samhället och anhöriga, därför är begreppet eutanasi bara ett hån. Men det var inte bara det att de var sjuka som gjorde att de skulle avlivas. Ett hemligt dokument från T4 visade att de tyska ledarna även var intresserade av deras ”användbarhet”: ”Eliminering av alla som var oförmögna att arbeta produktivt, därför inte bara de mentalt döda.”[25]

Psykiater Werner Heyde flyttade från Würzburg till Berlin för att bli T4:s medicinske chef och övervaka dess konsulterande stab på omkring 30 läkare, de flesta psykiatriker. Varje dag kom det en hög med ifyllda frågeformulär från sjukhusen över hela Riket adresserade till en postbox, för att undvika att avslöja var de var lokaliserade. Hela projektet finansierades direkt från kassören vid nazistpartiet.[26]

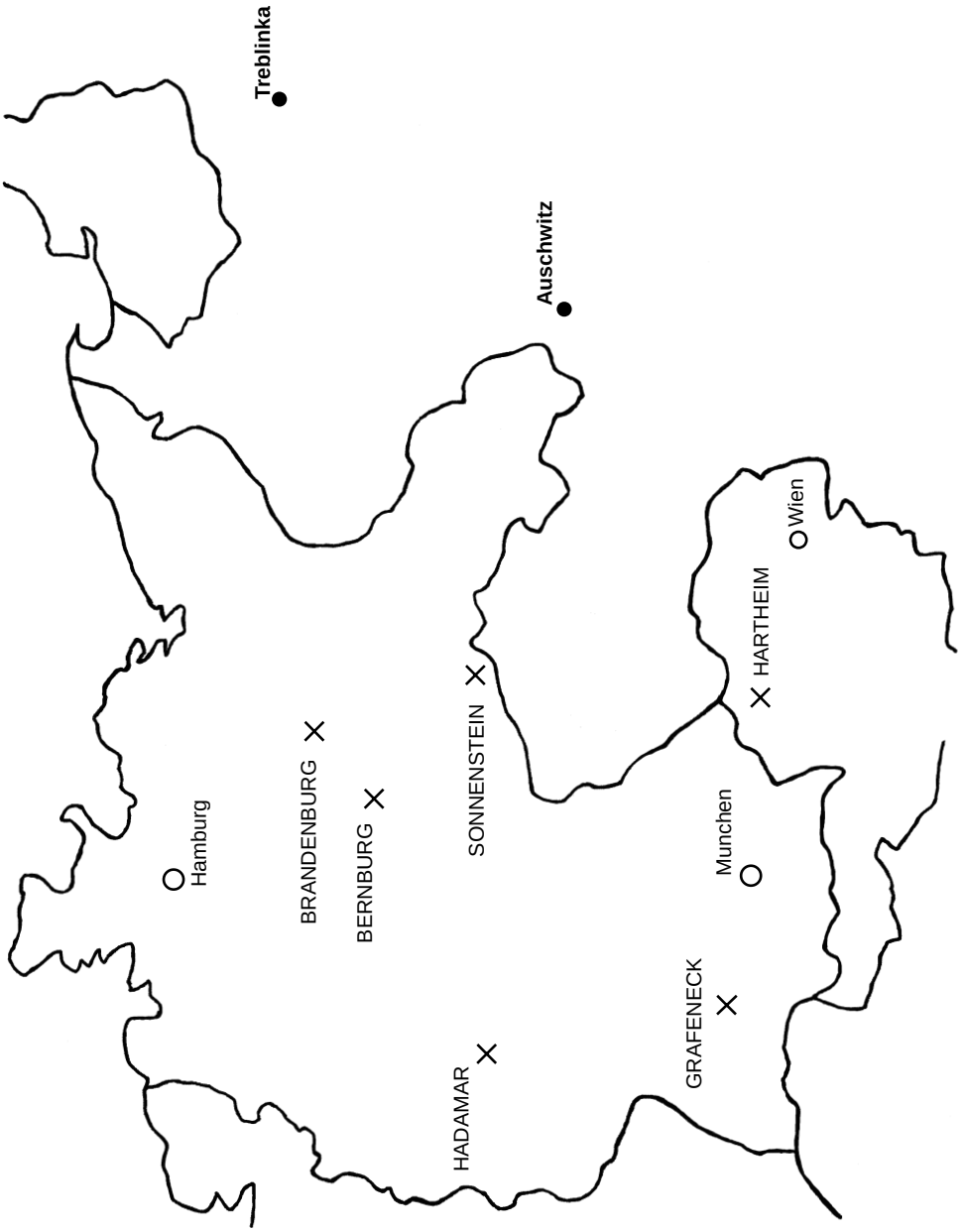
Det fanns omkring 30 utrotningsläger för barn över hela Tyskland, Österrike och Polen.[27] Detta för att inte behöva använda så mycket transporttjänst. Det var viktigare att spara pengar än liv. I korrespondens med hemmen skrev man att ”barnet skulle få den bästa och modernaste terapi som fanns tillgänglig.”

T4 var ytterst hemligt, faktiskt ett av de mest hemliga projekten under hela kriget. Det klassificerades under ”Geheime Reichsache” (hemliga statsangelägenheter) och lydde under två departement. Det ena var det administrativa, som förestods av Philipp Bouhler, även kallad ”diktatorernas diktator”. Bouhler var också chef för Hitlers kansli och ansågs vara totalt lojal mot Hitler. Den andra var det medicinska och lydde under Hitlers personlige läkare Karl Brandt. Programmet måste absolut hållas hemligt för det tyska folket eftersom T4 i början enbart dödade tyskar. Programmet var hemligt men inte idéerna. I april 1939 hade en halvofficiell nazitidning uppskattat att det förmodligen skulle vara önskvärt att utrota en miljon människor.”[28]

Dödsmaskinen startar

Den 7 augusti 1946 stod Georg Konrad Morgen inför rätta vid Nürnberg. Han var medlem i SS under kriget. Den underliga och bisarra historia han avslöjade finns inte återgiven i de vanliga böckerna om judeutrotelsen.

Karta över de sex renodlade psykiatriska dödsinstituten (markerade med x).

Morgens jobb i SS hade varit att undersöka förskingring inom koncentrationslägren. Himmler hade beordrat honom till kriminalpolisen för detta jobb. Sommaren 1943 fick han, genom chefen för säkerhetspolisen i Lublin i Polen, höra talas om ett bröllop i ett judeläger med 1100 gäster där flera SS-män hade närvarat. Morgen som blev ytterligt förvånad över detta undersökte saken närmare och stötte på ett annat läger, ”ganska egendomligt och ogenomträngligt,” som stod under kapten Christian Wirths befäl. Wirth bekräftade senare att bröllopet ägt rum och förklarade att det var del av en plan där man hoppades kunna övertala judar att arbeta i arbetslägren och hjälpa till med utrotningen av sitt eget folk.

De psykiatriska förintelselägren var avsedda för utrotning på löpande band. Lägren var bemannade med SS-män, men Morgen insisterade under rättegången på att deras dagliga order inte kom från SS. Wirths och de andra lägerkommendanternas order kom istället från Führerkansliet, under kodnamn T4. Morgen påstod under rättegången att det inte bara var förintelselägren för mentalpatienter som styrdes av T4, utan även koncentrationslägren där judarna utrotades.[29]

Att psykiatrikerna vid T4, som övervakade elimineringen av sammanlagt en kvarts miljon ”mentalt defekta” och andra oönskade, också var ansvariga för förintelsen av judar framkom långt senare. Det hände vid en rättegång, år 1970, med österrikaren Franz Stangl som blev dömd till livstids fängelse såsom medansvarig för mord av 400 000 män, kvinnor och barn.

1940 blev han förflyttad till en T4-grupp som kallade sig *Allmänna Stiftelsen för Institutionell Vård*. Han skulle anmäla sig hos Dr Werner i Berlin. Werner förklarade för Stangl att han valts ut för ett ”svårt och krävande jobb” vilket innebar att han skulle upprätthålla säkerheten i en speciell institution (Hartheim) där absolut obotliga patienter skulle få en smärtfri död. Han blev tillsagd av Werner att både Ryssland och Amerika redan hade antagit en lag som tillät eutanasi av sinnessjuka och invalider (vilket naturligtvis inte var sant). Stangl skulle inte bli inblandad i själva eutanasin, det skulle läkarna sköta, sade Werner. Han skulle bara se till att upprätthålla maximal säkerhet. Stangl åkte till Hartheim där han träffade kapten Christian Wirth.

Efter tjänstgöring vid Hartheim fick Franz Stangl åka till ett annat dödsläger, Bernberg, för att därefter anmäla sig till T4 för nya order. Eftersom den organiserade gasningen och avcentraliseringen av massmördandet hade upphört så fanns det en liten armé av utbildade mördare lediga. Nu fick han åka till Lublin i Polen. Där fick han av polischef Odilo Globocnik order om att bygga koncentrationslägret Sobibor.

En kort tid efter Stangls ankomst, började gamla vänner från förintelselägret vid Hartheim att anlända. De hade tränats för större uppgifter, ”den slutgiltiga lösningen” - sex miljoner judar stod i tur.

Kapten Christian Wirth var chef för utrotningskliniken Hartheim i staden Linz, nära Hitlers födelseort i Österrike. Det var ett gammalt slott, inrättat som sjukhus för fattiga, sinnesslöa och dårar år 1898. Det fungerade under

nazitiden inte bara som mordinstitut utan även som mördarskola för personalen. Två psykiatriker var ansvariga för utbildningen. Journalisten Bernard Schreiber förklarar syftet med träningen:

> ”De skulle härdas inför upplevelsen att behöva vara med om att döda och observera dödandet av tiotusentals personer, dag efter dag, vecka efter vecka. Men sett från senare aktiviteter, när det gällde användandet av dödskamrarna och krematorierna, var det uppenbart att de också tränades i större saker för det Tredje riket.... Skolningen av personalen producerade perfekta mördare, som var vana vid lukten av bränt kött, hade lärt sig hur man lurar personer som leds mot döden och hur man stålsätter sig mot offrens gråt och vädjanden om de misstänkte något. Eleverna blev naturligtvis belönade, inte bara med alkohol och kvinnor som alltid fanns till hands för dem, utan de fick också medaljer. Vanligtvis Järnkorset av andra klassen, men till skillnad från andra utmärkelser, vars anledning alltid noterades i registren, stod här bara ’Geheime Reichsache’ (hemliga statsangelägenheter).”

De som inte klarade av utbildningen skickades till fronten i Jugoslavien. Partisanerna tog nämligen aldrig några fångar. Andra skickades ut på självmordsuppdrag. Av den anledningen finns det inte så många vittnen om denna hantering. Hartheim tjänade också som en experimentstation för olika dödstekniker. Man gjorde bland annat experiment med olika gaser för att utröna vilken som var effektivast. Psykiatrikerna försökte uppnå perfektion i dödandets konst. Offrens död studerades och fotograferades noggrant och kliniskt. Man tog tid med stoppur för att se vilken gas som dödade snabbast - inte bara mest smärtfritt. Dödstiden registrerades på 1/10 sekund exakt. ”Slow motion” filmer framställdes och studerades av psykiatrer. Människors hjärnor fotograferades och studerades.

Vid sidan av de psykiatriker som var involverade i programmet, drog också andra fördel av den unika möjligheten till att få så många ”experimentexemplar” som möjligt. En av dessa var hjärnspecialisten Dr Julius Hallervorden, direktör för Kaiser Wilhelm-institutet i Dillenberg, Hessen-Nassau, som hade tillfälle att få tag på hundratals hjärnor från dödslägren, att använda i sitt laboratorium. Dessa hjärnor var från mentalpatienter vid olika institutioner, som hade dödats med hjälp av koloxid. Han medgav senare att han själv hade inlett detta samarbete med eutanasiprogrammet, och berättade:

> ”Jag hörde att de skulle göra det där, så jag gick upp till dem och sade: ’Lyssna nu grabbar (Menschenkinder), om ni nu ska ha ihjäl alla dessa, ta åtminstone ut hjärnorna så att de kan användas.’ De frågade: ”Hur många kan du undersöka?” och jag sade: ”Ett obegränsat antal - ju fler desto bättre.” Jag gav dem fixativ, burkar och lådor, och instruktioner om hur man tar bort och fixerar hjärnorna. Sedan kom de med dem precis på samma sätt som leverantörsbilen från möbelfirman. ’Barmhärtighetsföreningen för transport av de sjuka’ levererade hjärnorna i högar av 150-250 åt gången... Det fanns fantastiskt material bland dessa hjärnor, utsökta mentala stör-

ningar, missbildningar och tidiga barnsjukdomar. Jag tog förstås emot dem. Var de kom ifrån och hur de kom till mig var verkligen inte min sak."[30]

Sammanlagt tog Kaiser Wilhelm-institutet emot 700 hjärnor. Det finns uppgifter om att hjärnor tagits från ännu levande människor, men detta har inte kunnat verifieras. Dr Julius Hallervorden lär ha fått en hjärnsjukdom uppkallad efter sig, *Hallorvorde-Spatz.* Fredrick Wertheim skriver i *Sign of Cain* att "en välkänd professor i psykiatri vid en välkänd medicinsk skola skrev i en nationell tidskrift, att detta inte innebar något etiskt problem och att Dr Hallovorden 'endast utnyttjade en möjlighet'." Hjärnorna återfanns senare och det kan nämnas att mänsklig vävnad från denna tid fortfarande användes på tyska universitet en bra bit in på 90-talet. Faktum är att det uppstod ett bråk mellan forskningsavdelningarna på Eichberg och Heidelberg, då psykiatriprofessor Carl Schneider på Heidelberg krävde sin del av det "mänskliga materialet" för sin forskning.[31]

Mördarskolor

Direkta mördarskolor hade upprättats vid fyra sjukhus. Personalen tränades där i att mörda på löpande band. Psykiater Robert Jay Lifton har intervjuat en läkare som själv deltog i utrotandet av mentalpatienter. Han berättade:

"Något som fortfarande tynger mitt sinne är att eutanasiprojektet utgjorde erfarenhet i förberedelser för det senare massdödandet. Jag visste att *desinfektörer* (Desinfektoren) utbildades i hur man dödar och att dessa människor senare arbetade i koncentrationslägren i öst."

Simon Wiesenthal har också skrivit om dessa mördarskolor i sin bok *The Murderers Among Us.*[32]

"Hartheim var organiserad som en medicinskola - med den skillnaden att 'eleverna' inte fick lära sig att rädda liv utan att förstöra dem så effektivt som möjligt. Offrens död studerades kliniskt, fotograferades exakt, det var vetenskaplig perfektionism."

Wiesenthal ställer, som många andra, frågan om hur personalen kunde bli så förhärdad. Han ger en förklaring.

"Maskiner bröts ner, men aldrig personalen som hanterade dem. Hur kunde det vara så att människorna som skötte gaskamrarna och ugnarna var mer tillförlitliga än maskinerna? Hade de tränats mekaniskt *och* psykologiskt för att utstå den fruktansvärda pressen. Frågan plågade mig i flera år... Alla fakta pekar på slutsatsen att en speciell kärna av tekniskt skickliga och emotionellt förhärdade avrättare utbildades någonstans. Slottet Hartheim och eutanasicentren var svaret."

I den grundläggande utbildningen i "barmhärtighetsdöd" ingick massmordstekniker, gasning, förgiftning och kremering. Detta förfinades hela tiden och

experiment utfördes genomgående på patienterna för att få fram den effektivaste dödsmetoden, dock inte alltid den mest smärtfria. Gasning och kremering befanns vara effektivast. I byggnaderna inrättades därför dödskamrar, maskerade som duschrum identiska med dem som senare skulle användas för judarna. Hartheim hade en kapacitet på 30-40 personer per dag. Under tre år dödades alltså sammanlagt ca 35 000 människor.

Röken stod svart ur skorstenen på instituten och ibland stod fem meter höga eldkvastar ut ur skorstenen. Då och då följde det med en och annan hårtuss som föll ner på marken. När den ena fullastade busslasten efter den andra anlände till Hadamar – och kom tomma tillbaka – anade man oråd. Tills slut hade saken fått sådan omfattning att barnen när bussarna åkte förbi ropade: ”Nu kommer de med fler personer som skall gasas ihjäl!”

En medlem vid hovrätten i Frankfurt am Main skrev till justitieministern och klagade över situationen. Han skrev att det bland befolkningen konstant diskuterades om tillintetgörandet av de socialt olämpliga. Personen som skrev brevet hade uppenbarligen fått tillräcklig information för att i sak beskriva hur de transporterade offren omedelbart blev helt avklädda, iklädda pappersskläder och direkt tagna till gaskamrarna där de likviderades med cyanvätegas. Det rapporterades att kropparna flyttades från kamrarna till ugnarna med löpande band. Det tog bara några timmar ibland från det att de kommit till sjukhuset och tills dess att de försvann genom skorstenen.

Detta enorma dödande av de egna landsmännen gick till slut naturligtvis inte att dölja. Transporterna, de enorma svarta rökmolnen som täckte himlen, stanken etc. Alla mördade fick dessutom en falsk dödsattest: lunginflammation, tbc, infektion, etc. Men flera misstag avslöjade snart vad som pågick. En familj fick två dödsurnor – men hade bara en son. En familj fick reda på att deras son dött av blindtarmsinflammation – blindtarmen hade dock avlägsnats två år tidigare. En familj fick besked om sin sons dödsfall tillsammans med urnan. Det var bara det att de tagit med sig sonen hem från sjukhuset ett par dagar innan de fick beskedet. En tredje fick ett liknande dödsbesked trots att sonen levde, etc. Troligen kunde inte heller personalen hålla tyst. De gick till närbelägna barer och drack kopiöst och avslöjade förmodligen vad som skedde.

Den huvudsakliga källan till klagomål syntes vara kyrkan. De små religiösa minoriteterna hade redan hanterats – eliminerats. Olika biskopar och kardinaler lämnade in protester, vanligtvis till justitieministern. Biskopen i Limburg lämnade in ett klagomål om verksamheten vid Hadamar som liknade den som hovrättsmedlemmen tidigare lämnat in. I den stod det att barnen nu skrek av rädsla när busslasterna kom – föräldrarna hade nämligen börjat hota barnen med att de skulle kastas i ugnarna i Hadamar om inte de var snälla.

Biskopen Clemens von Galen i Münster, Westphalen, talade den 8 mars 1941 i predikstolen mot eutanasiprojektet. Han berättade att han anmält saken och talade om ”högre rättvisa” och att ”sända oskyldiga människor i döden”. Han fick folk att tänka på hur det skulle bli om de blev sjuka eller när

de blev gamla - vad skulle då hända med dem? Nazisterna ville hänga honom men han klarade nacken med ett nödrop. En annan katolsk biskop åkallade Guds vrede över dem som dödade oskyldiga. Denna kraftfulla gudstjänst trycktes upp och delades ut runt om i Tyskland - även brittiska flygvapnet släppte flygblad med texten över Tyskland. Karl Brandt kommenterade senare att Hitler dock inte trodde att kyrkans motstånd skulle vara särskilt effektivt. Ansträngningarna var sporadiska. En toppbyråkrat inom T4 sade vid eutanasirättegången i Limburg att det var hans uppfattning att kyrkan ”var villig att acceptera detta dödande vid denna tid under speciella omständigheter.”

Men protesterna blev starkare och man tror att de till slut nådde Hitlers öron. Ett psykiatriker vid namn Mennecke som var engagerad i eutanasiprogrammet avgav ett vittnesmål om hur Hitler en gång reste med sitt tåg från München till Berlin.

> ”Tåget fick stanna i Hog. Hitler gick fram till fönstret för att se vad som stod på, då en folkmassa som bevittnat en brysk ivägsändning med mentalsjuka fick syn på honom. När människorna fick syn på Hitler i fönstret blev de rasande eftersom de visste vad som skulle ske med patienterna.”[33]

Hitler var väldigt känslig för opinionen och krigsmoralen. Soldater hade även hört rykten om att de där hemma dödade tyskar. De var oroliga för att de som hade obotliga skador skulle skickas till gaskamrarna. Det var också därför gaskamrarna så demonstativt monterades ner på sjukhusen – enbart för att skickas till utrotningslägren.[34]

Hitler retirerar

Hitler retirerade för den uppståndelse som följde och den 24 augusti 1941, förbjöd han psykiatrikerna att utföra mer ”eutanasi”. *Officiellt* upphörde all eutanasi, möjligen för att det första steget hade uppnåtts, många sängar var nu lediga på sjukhusen. *Inofficiellt* fortsatte dock psykiatrikerna mördandet - fast nu i allt större skala. Gaskamrarna och krematorierna användes dock inte längre, nu använde man giftinjektioner och massvält. Kropparna gjorde man sig av med genom massbegravningar. Ett försök gjordes att spränga kropparna. En psykiater trodde att benen skulle pulveriseras, men så skedde ej. På vissa sjukhus gav man patienterna enbart potatisskal och kål, en diet helt utan fett. Patienterna dog efter högst tre månader.

Dr Pfannmüller inrättade år 1943 två så kallade *Hungerhäuser* (Svälthus) för den äldre befolkningen. Läkare som senare behandlade överlevande patienter berättade att de äldre fick hallucinationer på natten om spöken som kom och åt upp deras mat; skuldkänslor över att de måste ha gjort något dåligt som de nu straffades för; drömmar och fantasier om mat i oändliga mängder. Om det tog för lång tid att svälta ihjäl någon gav man en injektion av morfin eller scopolamin. När en läkare vid Hadamar vägrade att döda en gravid kvinna gav sjuksköterskan henne genast en dödlig injektion.

Personalen tog det som ett vanligt jobb. Den 10 000:e avrättningen på Ha-

damar som skedde 1941 firades med en fest för all personal som fick extra öl. Ungefär som en taklagsfest.

Men Pfannmüller var också specialist på att utrota barn. Tusentals barn dödades, på såväl psykiatriska kliniker som barnkliniker. Barnen dödades för det mesta med ökande doser av Luminal eller andra droger, antingen genom maten, i te eller genom sked. Deras långsamma död kunde ta flera dagar - ibland veckor. Kriterierna för vilka som skulle dödas blev allt vidlyftigare. Det fanns barn som togs av daga som hade ”fult modellerade öron”, som var sängvätare eller som hade svårt att lära sig saker.[35]

Hösten 1939 tilläts en studerande i psykologi, Ludwig Lehner att tillsammans med andra studerande besöka sjukhuset i Eglfin-Haar. Han har sedan beskrivit det fasansfulla studiebesöket:

> ”Chefen för institutionen, Dr Pfannmüller, förklarar rutinen: ’Vi gör det inte med gifter eller injektioner. Vår metod är mycket enklare och naturligare.’ Med dessa ord lyfte den fete och leende läkaren upp ett utmärglat och jämrande barn från hans lilla säng och höll upp honom som en död kanin. Han fortsatte att förklara att maten inte drogs in genast, utan att portionerna gradvis minskade. ’Med det här barnet,’ tillade han, ’kommer det att ta ett par tre dagar till’.”

Patienter som skrek av hunger kunde tystas med en injektion. Detta var också en form av eutanasi - det gjorde ju slut på plågorna, resonerade man. Psykiatrikerna visste inte till sig av förtjusning över sin uppfinnesrikedom inom dödskonsterna. Efter att Hitler officiellt förbjudit eutanasiprogrammet slutade psykiatrikernas gasning och övergick till dödliga doser av morfin, scopolamin, veronal och kloral. Vissa fick jodinjektioner vilket orsakade kraftiga konvulsioner. Faktum var att nu rådde galopperande utrotning av alla patienter i sjukhusen. Ingen hade längre kontroll över de skenande läkarna.

Kod 14f13

När psykiatrikerna i T4 såg att operationen fortsatte att fungera utökade man verksamheten från obotligt och mentalt sjuka till att även ”befria” koncentrationslägren från sjuka interner. Detta gick under kodnamn Aktion 14f13. Aktion 14f var registreringskoden för koncentrationslägren och 13 var ett av numren tyskarna använde för att ange dödsorsaken, i detta fall ”specialbehandling” av sjuka eller svaga fångar.[36]

Från att ha varit begränsad till mentalsjukhus och institutioner, kom operationen nu alltså även att omfatta sjuka eller invalidiserade tyskar, österrikare och judar i koncentrationslägren. Deras sjukdomstillstånd berodde naturligtvis i första hand på de förhållanden som rådde i lägren. Startpunkten för 14f13 verkar vara i slutet av 1941. Redan i april 1941 hade de ledande chefskonsulterna i T4, Dr Heyde och Dr Nietsche börjat besöka koncentrationslägren. Nietsche skulle senare erkänna att ”dödandet i koncentrationslägren fungerade på exakt samma sätt, med samma rutiner och registreringsformulär som på sinnessjukhusen.”[37]

”Speciella kommissioner, bestående av psykiatriker, kopplade till Berlins

> T4-kår, sändes skyndsamt till koncentrationslägren, för att genom urval, rensa de medicinska avdelningarna och sjuksalarna på oönskade personer. De personer som valdes ut skickades vanligen till ett dödsläger, där man gjorde sig av med dem."[38]

I början innan man började gasa ihjäl dem i koncentrationslägren skickades de i första hand till de kamouflerade mentalsjukhusen vid Bernburg, Hartheim och Sonnenstein där de gasades ihjäl. De första som valdes ut var sjuka judar, polacker, ryssar, kriminella och pacifister. Dödsinstituten hade nu, trots Hitlers förbud om eutanasi, fullt upp att göra. Från och med nu skickades dock inga dödscertifikat ut. Den officiella dödsdagen ansågs nu vara inskrivningsdatumet till koncentrationslägren.

I Auschwitz vid denna tid sändes 800 personer från infektionsbyggnaden till gaskamrarna vid dödsinstituten. SS-lägerläkare i Dachau vittnade under Nürnbergrättegångarna efter kriget om att en kommission bestående av fyra psykiatriker under ledning av Dr Werner Heyde anlände till Auschwitz i slutet av 1941. De valde genast ut flera hundra patienter som ej var kapabla till arbete för transport till gaskamrarna. Ett ögonvittne berättar: "Auschwitz var som en medicinsk operation och det leddes av läkare från början till slut."

En av dessa "ledare" var psykiater Irmfried Eberl. Han var chef för T4:s gasenhet och blev vid 32 års ålder den första chefen för Treblinka. Vid 21 års ålder anmälde sig Eberl till nazistpartiet. Han jobbade under psykiater Heyde i T4. Han var en av de som närvarade vid den första testgasningen i Brandenberg sjukhus och blev instruerad i hur gasningen gick till. Han specialiserade sig en tid på att anordna transporter av judar från koncentrationslägren till Brandenburg. Eberl var mycket entusiastisk över eutanasiprojektet. Han blev utnämnd till lägerkommendant för Treblinka när det öppnade i juli 1942 men misslyckades ganska snart och fick bytas ut. En SS-inspektion några veckor efter hans tillträdande upptäckte högar av ruttnande lik som låg och väntade när nya tåglaster med judar kom vilket gjorde situationen ännu värre då de nyanlända förstod vad som väntade. Sent i augusti kom tåglaster med 10 000 till 12 000 judar om dagen; i slutet av augusti hade man dödat 215 000 människor.

Judarna behövde inte selekteras enligt något kriterium - de var automatiskt fiender till nationalsocialismen. I början när enbart patienter vid mentalsjukhusen utrotades uteslöts ofta judar. De "förtjänade" inte den ynnest som psykiatrisk eutanasi var. Detta varade fram till mitten av 1940. 1941 hade praktiskt taget alla judar från mentalsjukhusen likviderats.[39]

Bevis om psykiatrikernas delaktighet i operation 14f13 finns i brev skrivna av Dr Fritz Mennecke, en annan medlem i kommissionen från T4. Han var verksam som psykiater vid Eichberg innan han kom till T4. Brevet var daterat den 25 november 1941, och skrivet i Buchenwald, som var ett annat koncentrationsläger de besökte. Brevet var till hans hustru och gav en kort redogörelse för hans kliniska uppgifter i kommissionen under en dag:

"Vid 12-tiden tog vi lunch, sedan fortsatte vi med våra undersökningar till

klockan fyra. Jag undersökte 105 patienter medan Müller tog 78 stycken så att vi kom att avsluta den första högen frågeformulär. Den andra högen bestod av 1200 judar, som vi inte undersökte. Det räckte att från deras dokument välja ut anledningen till gripandet och föra in det i frågeformulären."

Förfrysta, krigsskadade tyska soldater från fronten råkade även ut för T4:s 14f13. Mennecke berättar i ett brev till sin fru, skrivet den 12 januari 1942:

"Sedan i förrgår finns en stor delegation, 20-30 personer, från vår organisation på slagfälten i öst för att hjälpa våra skadade i snö och is. Det här är topphemligt. Bara de personer som man inte kan undvara undantogs ("hjälpen"). Professor Nietsche är ledsen över att personalen vid institutet i Eichberg var tvungen att lämna institutet så snart."

Nu fick de tyska soldaterna slåss mot ryska armén, partisanerna såväl som fienden i egna ledet. I slutet av 1941 hade alla de psykiatriska gaskamrarna monterats ner vid institutionerna och flyttats till koncentrationslägren. I september 1941 började en kampanj för att utrota judarna i Polen. Att skicka gas till Polen ansågs vara för dyrt. Den måste produceras på plats. Gasen Zyklon B producerades av företaget DEGRESCH, Tyska aktiebolaget för skadedjurskontroll, ett underbolag till I. G. Farben, med syfte att utrota ohyran i koncentrationslägren. Detta skulle även tillämpas på den "mänskliga ohyran". Innan gaskamrarna hade anlänt använde man stora lastbilar. Kommendörkapten Rudolf Hoess i Auschwitz beskriver den första likvideringen i lägret:

"Ryssarna… efter de blivit tillsagda att de skulle avlusas, gick lugnt iväg… efter de slängts in i bilen skrek några 'Gas!' Det åtföljdes av ett enormt skrikande och försök att komma ut genom de två dörrarna, vilka självfallet ej kunde öppnas."[40]

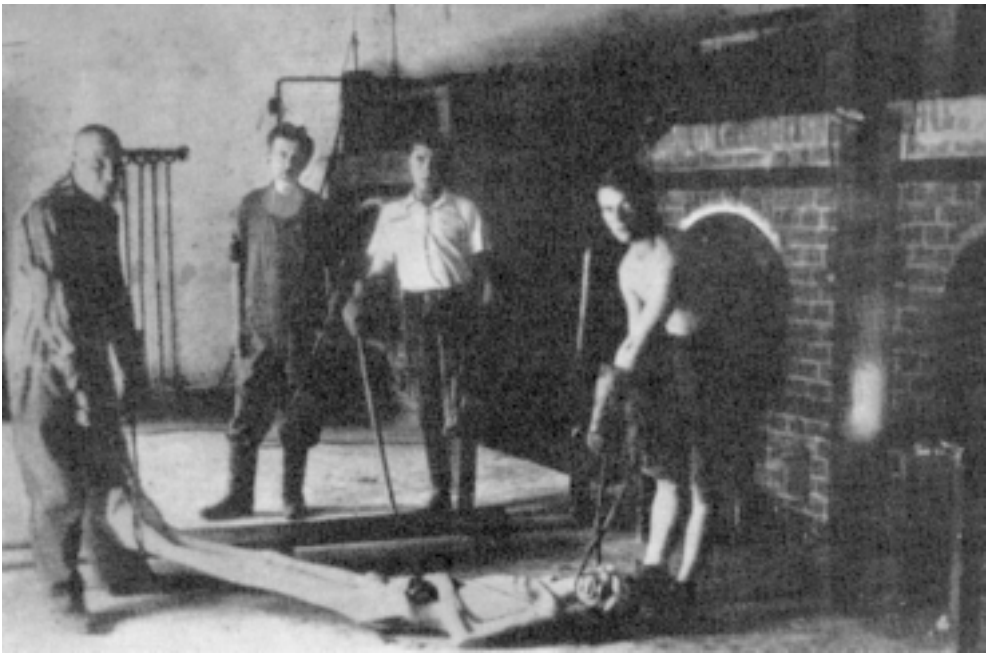
Resultatet av åratals jobb inom T4 hade burit frukt. Det har sedan dess varit möjligt att spåra upp de "T4-elever" som utbildats vid dödsinstitutionerna: 130 åkte till Belzec, 105 till Sobibor och 90 till Treblinka. Christian Wirth, chef för Belzec (tidigare Hartheim och Hadamar), Franz Stangl, chef för Sobibor och Treblinka (tidigare Hartheim), Franz Reichleitner, också chef för Sobibor (tidigare Hartheim), osv. Kollektivt så ansvarade dessa T4 män för 1,7 miljoner judars död.[41]

Ett av I. G. Farbens industrikomplex

SS styrde inte T4

Det fanns alltså skillnad mellan förintelselägren och själva koncentrationslägren vilka öppnades bara några må-

Fångar slänger in ihjälgasade människor i ugnarna.

nader efter nazisternas maktövertagande i och med upprättandet av Dachau nära München. Förintelselägren följde en egen utvecklingslinje. Förintelselägren var kulmen på utvecklingen av vad som började med Malthus befolkningsteorier, fortsatte med socialdarwinismen och övertogs av de tyska psykiatrikerna. De renodlade förintelselägren var placerade i ödsligt belägna, obefolkade områden. Deras enda syfte var att utrota judar så snabbt, effektivt, ekonomiskt och vinstgivande som möjligt. Gaskamrarna i dem byggdes så att de skulle hysa 500 människor åt gången. Uppgifter finns dock om att de klämde in 1500 personer åt gången. Goya skulle förmodligen inte kunnat återge de scener som utspelades. Det finns ett flertal ögonvittnen till nazisternas ofattbara grymheter.

> ”De blev tillsagda att de skulle duscha. Därefter blev de jagade - ofta med slag - av SS in i de så kallade badrummen, vilket i verkligheten var gaskammare... ”I avklädningsrummen visade människors blodbestänkta och slagna huvuden och ansikten att det knappast var någon som kunnat ducka för klubbslagen på gården. Deras ansikten var askgrå av rädsla och sorg... Hopp och illusioner hade försvunnit. Vad som var kvar var besvikelse, förtvivlan och ilska... De började ta farväl av varandra. Män omfamnade sina fruar och barn. Alla grät. Mödrar vände sig till sina barn och omfamnade dem ömt. De små grät med sina mödrar och höll fast i dem...”[42]

Dessa läger styrdes inte av SS. Det var först efter Morgens och senare Stangls vittnesmål i Nürnbergrättegångarna om att lägren inte styrdes av SS som man lyckades spåra upp att källan till dessa order var T4. Även psykiatriker

Robert Jay Lifton säger i sin bok ”The Nazidoctors”: ”SS styrde inte T4...”. Psykiatrikerna lyckades tydligen hålla T4 så hemligt att allmänheten än idag knappt vet om dess existens - än mindre psykiatrikernas roll under andra världskriget.

Auschwitz - Dantes inferno

”Det var 23 läkare vid Auschwitz som sände mer än en miljon judar till gaskamrarna.”

Den som sade detta var professor Yehouda Bauer, chefredaktör på *International Journal of Holocaust and Genocide Studies*. Det skedde på en konferens i juli 1988 i Oxford, England, kallad *Remembering for the Future*. Konferensen var fylld med 450 prominenta deltagare, bland annat nobelpristagaren professor Elie Wiesel. Många av ledarna från de religiösa församlingarna i England var samlade. Lika stora delar av den brittiska pressen lyste med sin frånvaro. Meddelanden och lyckönskningar lästes upp från Englands premiärminister, presidenter och statsledare från Amerika, Frankrike, Tyskland och Israel.

Det var samma år som jag skrev den första artikeln om psykiatrikernas roll under andra världskriget. Jag kände inte till konferensen men uppfattade ändå uppgifterna om läkarna bakom Hitler som mycket explosiva. Ingen media i Sverige hakade heller på. Ett fåtal artiklar om Mengele har publicerats sedan dess, men mest i sensationellt syfte. Det skulle dröja ytterligare tio år innan uppgifter om läkarnas roll under andra världskriget sipprade ut. Och det var först i samband med 50-årsdagen efter Nürnbergrättegångarna som vissa artiklar i Läkartidningen påvisade sambandet.

Det var professor emeritus i kirurgi, Sven-Erik Bergentz vid Lunds lasarett som i Läkartidningen nr 32-33-1997 skrev en avslöjande artikel med titeln ”Läkare under nazismen inga ovilliga läkare.” Han avslöjar där läkarnas roll samt T4-projektet - kanske för första gången i svensk media:

> ”Det rådde tidigt en anda av samförstånd mellan Hitler och de ledande företrädarna för sjukvård och medicinsk forskning i Tyskland. Stora delar av den tyska läkarkåren hälsade nazismen med entusiasm. Redan 1929, fyra år före Hitlers maktövertagande, bildades en nazistisk läkarförening... som hade 3000 medlemmar... i början av 1940-talet hade siffran stigit till 45 procent av läkarkåren... (38 000 läkare var anslutna till nazistpartiet 1942) Man hade då enats om vikten av att eliminera judiska intellektuella från Tysklands kulturliv... De tyska läkarna, lovade deras ordförande, skulle delta i detta arbete genom vetenskaplig forskning, omfattande uppfostran av befolkningen och genom praktiskt arbete.”

Bergentz fortsätter att beskriva läkarnas roll i Tyskland:

> ”I juni samma år [1933] skriver dr Haedenkamp, som då hade efterträtt dr Stauder som läkarförbundets ordförande: ’Aldrig tidigare har läkarkåren varit så nära förbunden med statens vilja och mål som idag... Att tjäna denna stat måste vara det enda målet för den medicinska professionen’...

> Nazismen betecknades som tillämpad biologi och Hitler betraktades som den första politiska ledare som verkligen förstått biologiska problem och vikten av rashygieniska åtgärder som då sedan decennier diskuterats av tyska forskare."

Yehouda Bauer pekade även på det faktum att Auschwitz, såväl som de flesta utrotningslägren, om inte alla, kördes av T4-läkare, kopplade till Hitlers kansli. SS var visserligen ytterst verksam men styrde inte över T4. Så gott som alla selekteringar av människor som skulle till gaskamrarna utfördes av läkare, inte sällan psykiatriker. Det var helt och hållet en "medicinsk" verksamhet. Under mitten och slutet av 30-talet hyste de olika lägren främst "asociala element": tiggare, luffare, zigenare, arbetsskygga individer, prostituerade, alkoholister, huliganer, trafiksyndare samt religiösa från minoritetsreligioner. Jehovas Vittnen inkluderades då de var totalpacifister. Från och med Kristallnatten den 9-10 november 1938 inkluderades även judar.[43]

Auschwitz som öppnade i juni 1940 fungerade som ett koncentrationsläger och arbetsläger - samt som ett utrotningsläger. Det var en helvetets förgård. Den förre mentalpatienten och senare lägerkommendanten Eicke var den som satte upp skylten med *Arbeit macht frei* - Arbete ger frihet – på porten till Auschwitz. Den fanns ursprungligen på det första koncentrationslägret, Dachau. Det var från början avsikten att de som arbetade bra i koncentrationslägren skulle återfå sin frihet. Hade inte psykiatrikerna lagt sig i så hade möjligen utvecklingen slutat på annat sätt för sex miljoner människor.

I Auschwitch påbörjades den "slutgiltiga lösningen" på den rashygieniska frågan. Man hade länge diskuterat olika lösningar, allt från ghetton till att flytta alla judar till ön Madagaskar. Alla lösningar avslogs, risken för "läckor" fanns alltid. Utrotning kvarstod. I början sköt man helt enkelt ner dem. *Einzatskommandos* ställde upp judar i rader och sköt ner dem med maskingevär. Fruktansvärda scener utspelades när skadade försökte fly, i synnerhet mödrar med barn. Därefter gick de runt och sköt eventuella överlevande med nackskott. De bokstavligen vadade i blod. Till och med en nazidoktor, Johann Kremer, sade: "Dantes inferno var närmast en komedi." Medlemmarna i dessa *Einzatskommandos* fick svåra psykiska besvär, många begick självmord, vissa blev galna, andra alkoholister.

Man blev till slut tvungen att leta efter andra lösningar på själva utrotningen. Inte i första hand för att man tyckte synd om dem man utrotade, utan för att personerna i *Einzatskommandos* inte höll. Det var då psykiatrikerna från T4 kopplades in. Man började med kolmonooxid, men det var inte speciellt effektivt. Zyklon B var ett mycket effektivt skadedjursmedel i lägret som skulle komma att användas. Man uppskattade senare att 1,9 ton gas hade använts enbart vid Auschwitz.[44] När tågvagnslasterna kom med nya judar skulle de selekteras omedelbart av läkarna. Fem krematorier väntade hungrigt på nya offer - dygnet runt. Skorstenarna spydde ut svart rök. 800 människor, de flesta fångar, jobbade skift i krematorierna. Troligen kom de aldrig utanför krematoriets väggar - de tvingades själva försvinna genom

skorstenen. Man ville inte ha några vittnen. En överlevande österrikisk judeläkare, Dr Otto Wolken, berättar vad han såg:

> ”Gasning av ofattbara proportioner ägde rum vid ankomsten av nya fångtransporter från Frankrike, Belgien, Italien, Ungern, Grekland, Tjeckoslovakien och Tyskland såväl som från lägren i Polen och från Norge. När transporterna kom fick de nyanlända passera framför en läkare. Han pekade med tummen till höger eller vänster. Vänster betydde gasning till döds. Av en transport på 1500 människor så försvann 1200 till 1300 till gaskamrarna... Under dessa selekteringar utförde Mengele och Dr Heinz sina selekteringar medan de visslade en melodi... Efter omkring åtta minuter öppnades kamrarna och ett special *Kommando* tog ut liken för kremering i ugnarna vilka brann dag och natt. Det fanns inte tillräckligt med ugnar för transporterna från Ungern (början av maj 1944) så stora dikesgravar fick grävas för att bränna liken. Ved besprutades med petroleum. Inte sällan slängdes levande barn och vuxna ner i de brinnande dikesgravarna. Dessa stackare dog en fruktansvärd död. Den nödvändiga oljan och fettet för bränningen erhölls delvis från de gasade liken för att spara på petroleum.”[45]

Det var läkarna som skötte selekteringen - från början till slut. De använde sig bl a av en lastbil från Röda Korset för att lugna de ankomna. Det var ju en medicinsk aktivitet. Sjuka, gamla och barn gick lydigt och förhoppningsfullt till de väntande lastbilarna. De friska fick arbeta i arbetslägren. En ”vetenskapligt” anpassad diet skulle göra så att de kunde arbeta i tre månader innan de gasades ihjäl. I. G. Farben betalade SS tre Riksmark per dag för en outbildad fånge och fyra för en utbildad, skicklig fånge. Barn kostade en och en halv RM. I.G. Farben körde även sitt eget koncentrationsläger, Monowitz, från september 1942. Det var rena slavmarknaden. Bara långt värre.

All medicinsk verksamhet i Auschwitz bestod i att selektera människor för gaskamrarna. Att hamna på sjukavdelningen, få tyfus eller tbc var likvärdigt med att bli ihjälgasad. Faktum var att läkarna var gudar i Auschwitz - de styrde över liv och död - främst död. Djävlar är en bättre beteckning. De kunde utplåna en hel barack bara för att någon eller några hade fått tyfus. Zyklon B var ett utmärkt utrotningsmedel – nu i läkarnas tjänst. I början gjorde läkarna några ytliga medicinska undersökningar för att avgöra vilka som skulle avlivas. I slutet skickade de iväg hundratals på en gång. ”Mödrar och barn till vänster” var ordern som mötte de nyanlända. På morgonen kunde läkarna komma in i baracken för selekteringen. En överlevande judisk fångläkare berättar:

> ”De annonserade ’Achtung, Lagerarzt!’ (uppmärksamhet, lägerdoktorn)... Alla fick nakna marschera framför doktorn, springa förbi honom, med bröstet ut på ett mycket militärt sätt... Någon som inte skådat denna militära hållning i ett skelett vet inte vad degradering och förakt är... Om ett skelett går framåtlutat, sakta, sakta, så är det ett skelett med normalt utseende... Men att se denna procession med skelett marschera i militär takt, bröst ut, skuld-

rorna tillbaka för att plötsligt tvärstanna - nå, det är något sorgligt, något förnedrande som går utanför all beskrivning... något man aldrig glömmer."[46]

Detta drabbade inte dessa "vandrande stickor" då och då – det hände varje dag. Läkarna själva levde ett slags lyxliv. Mat, dryck och kvinnor fanns alltid tillgängligt. Allt som liknade arbete utfördes av fångarna. Det enda läkarna behövde göra var att "selektera". Selekteringen var dock en chimär – alla visste att de skulle dödas ändå. Man valde bara ut dem som skulle klara att arbeta i några månader. Troligtvis var läkarnas selektering till för att nazisterna skulle ha något att rättfärdiga sina övergrepp med - en vetenskaplig fernissa. Det medicinska närmandet var förträffligt. De ansåg sig själva utföra *Terapia Magna Auschwitz* och använde till slut initialerna T.M. för att antyda gaskamrarna.[47]

Alla läkare ställde upp villigt. Alla läkare hade svurit den Hippokratiska eden - men även svurit trohetseden till Hitler, något de tog allvarligare än Hippokrates ed om att inte skada. Ibland tog sig denna schism dock groteska uttryck, som när läkarna injicerade en dödlig dos fenol och först desinficerade armen med sprit innan de injicerade. Eller sparade ett sjukt barn, men skickade iväg modern till gaskammaren – inför ögonen på barnet.
Oftast var de brutala och cyniska, som när en läkare sade till *Disenfektorn*: "Gå nu och ge judarna deras foder!" Eller vid en selektering då läkarna sade: "Alla gravida kvinnor tar ett steg framåt för dubbel ranson mat!". För att därefter skicka dem till gaskammaren. Alla gravida kvinnor som upptäcktes gasades nämligen omedelbart. De som var gravida gjorde allt för att dölja detta. Judeläkare gjorde aborter i lägren. En överlevande fånge berättar om en surrealistisk skräckscen:

"Vi hade sett parader av deporterade kvinnor under tre timmar. De kom tillbaka från krematorierna till stationen. Varje kvinna körde en barnvagn... de som suttit i barnvagnarna var deras barn som de kört till gaskamrarna. De tog tillbaka barnvagnarna till stationen för att tyskarna skulle skicka tillbaka dem till Tyskland där de skulle användas."[48]

Man kan i Auschwitz tydligt se hur dödandet av mentalpatienter på sinnessjukhusen i namn av eutanasi sakta övergick till projekt 14f13 där först alla sjuka i koncentrationslägren avlivades – för att sedan brygga över till den "slutliga lösningen" där alla judar skulle dödas. Allt initierat, planerat, styrt och beordrat av psykiatrikerna inom T4.

I början, innan gasmetoden förfinats, använde man fenolinjektioner. Dr Friedrich Entress vittnade 1947 om att han beordrats ge eutanasiinjektioner av en av chefsläkarna i lägret, dr Enno Lolling. "Obotligt mentalt sjuka, obotliga tuberkulospatienter och de som var permanent oförmögna att arbeta," skulle dödas. Denna order kom i mitten av 1941 och var del av 14f13. I början var selekteringen noggrann, men det urartade alltmer. När en barack var överfull, kunde läkaren beordra att en hel rad fångar skulle dödas med fenol. I början injicerade man i venen på armen, desinfektion med sprit på en bo-

mullstuss först - för att senare övergå till injicering direkt i hjärtat.

En rad fångar fick vänta i rader utanför ett rum med förmålade fönster. I rummet fanns ett litet bord med sprutor och en flaska med en gulaktig vätska, fenol. Det fanns två stolar. Två judiska fångar förde in ett offer och satte honom i stolen och höll fast honom. De höll fast armarna bakom nacken så att bröstet skulle skjuta ut. Läkaren, nästan alltid Dr Josef Klehr, fenoldoktorn, satte därefter en spruta direkt in i hjärtat på offret och tömde sprutan. De flesta dog omedelbart, men vissa levde i flera sekunder ibland flera minuter. Som mest kunde de döda tre personer i minuten – vilket läkaren skröt om.[49] En överlevande fånge som tvingades hålla fast offren i stolen berättar en gripande historia:

> ”Dörren öppnades och min far kom in... Klehr pratade med min far och sade till honom: ’Du skall få en spruta mot tyfus.’ Då började jag gråta och sedan fick jag bära ut min far själv. Klehr hade bråttom. Han injicerade två fångar åt gången då han ville tillbaka till sina kaniner (som han hade som hobby).”

Efteråt hade Klehr frågat varför han grät. Fången förklarade då att det var hans far. Klehr hade då sagt: ”Varför sa du inget, så hade jag sparat honom.” Fången hade berättat att han var rädd att han själv skulle få en injektion om han sade något.

Man injicerade mellan trettio till sextio fångar om dagen - under vissa dagar upp till tvåhundra. Man använde sig också av läkare i fånglägren, vissa tvingades, andra anmälde sig frivilligt, ”annars skulle bara någon annan göra det”. En polsk läkare, Mieczyslaw Panszcyk, själv fånge, skröt med att han injicerat 12 000 fångar med sina egna händer.

Läkarexperiment i Auschwitz

Auschwitz är troligen mest känt för de medicinska experiment som pågick. Det var i Block 10 som de flesta experimenten gjordes. Läkarna hade tillgång till ett stort ”material” för sin experimentlusta. Vissa läkare betalade till och med för att få komma dit. Claus Clauberg var en sådan ”frilansare” som hyrde lokal i Block 10. Han var gynekolog och specialiserade sig på steriliseringsmetoder. De kvinnliga fångarna var livrädda för att få ”monster” inplanterade i livmodern. Vissa överlevande berättade att de trodde att detta skedde. Clauberg pratade även om konstgjord befruktning i framtiden. Möjligen kommer idén till dagens konstgjorda befruktningar från hans experiment.

Det gick även rykten om att det fanns ett ”museum” i Block 10 med skallar, kroppsdelar och mumier. En överlevande fånge från Block 10 berättade att ”En vän såg vår gymnasielärare uppstoppad...” Detta ”skräckkabinett” var i så fall inget nytt. Som vi skall se senare så fanns det redan ett sådant inrymt i ett italienskt psykiatriskt sjukhus. Möjligen hade nazistläkarna inspirerats av detta.

Clauberg steriliserade kvinnor genom att injicera olika kemikalier direkt i

Dr Clauberg

livmodern genom buken med en spruta med lång nål. Kaustiksoda var en kemikalie som användes. Kvinnorna led fruktansvärt och fick svåra infektioner. Något som lämnade Clauberg fullständigt oberörd. ”Håll tyst eller också skickar jag tillbaka dig till Birkenau” hördes han skrika till en kvinna som vrålade fruktansvärt när han injicerade henne. Det var detsamma som att bli gasad. Hon blev tyst. Det var bättre att lida än att gasas ihjäl. Han övertalade Himmler om att införskaffa material till en ny ”steriliseringsapparat”. Det var en röntgenapparat under en stol som fångarna skulle få sitta på under några minuter medan de fyllde i en blankett. Himmler var entusiastisk. Han såg en framtid med miljontals steriliserade slavarbetare som inte kunde föröka sig. Befolkningar i hela Europa och öst skulle därmed kunna kontrolleras. Miljontals människor skulle kunna steriliseras på löpande band. Psykiater Ernst Rüdins dröm skulle nu kunna förverkligas.

Horst Schumann var en annan läkare som experimenterade med ”strålningsstolen”. En rad fångar fick en och en komma in i ett rum och sätta sig några minuter på stolen. Schumann satte igång den brummande maskinen. De blev steriliserade omgående. Men de fick även svåra brännskador och blev fruktansvärt illamående. På vissa män ”ruttnade” könsdelarna bort. Ett tag efteråt så opererades livmodern bort på kvinnorna för att undersöka hur effektiv strålningsmetoden var. Man skar bara upp ett hål i buken och skar av livmodern. Kvinnorna led fruktansvärt – många dog. De höll fångarna i Block 10 och väntade bara på att Clauberg eller Schumann skulle hämta dem. Många föredrog detta framför att bli gasade. Både Clauberg och Schumann undgick straff efter kriget, trots att de blev igenkända och fördes till rätta. Det ironiska är att mannen som konstruerade ”strålningsstolen”, Viktor Brack, en läkarson utan medicinsk utbildning, hängdes efter Nürnbergrättegångarna, medan de som utförde strålningen klarade sig.

Mengele

Josef Mengele kanske är den person som de flesta förknippar med läkarnas grymheter. Han var mycket speciell och mycket grym, kanske den värsta bland naziläkarna. Men Mengele var inte ute efter att döda sina fångar direkt - han ville experimentera med dem först. Därför lyckades en hel del överleva fasorna för att efteråt kunna berätta om dem. För andra som råkade ut för andra läkare gick det inte så bra. De kunde inte berätta om fasorna – de dödades allihop omedelbart. Mengeles patienter önskade nog bara att de var döda.

Mengele kom till Auschwitz 30 maj 1943. Han var då 32 år gammal och utbildad på Institut für Erbbiologie und Rassenforschung (Institutet för ärft-

lighetsbiologi och rasforskning) vid Frankfurts universitet. En av hans huvudlärare var dr Otmar Freiherr von Verschuer som arbetade på Kaiser Wilhelm-institutet för antropologi, där han 1942 blev chef. Verschuer umgicks mycket med övriga psykiatrer på institutet för psykiatri. Han var genetiker och specialiserade sig på tvillingforskning. Mengele skulle senare själv inrikta sig på tvillingar i Auschwitz. Verschuer hade skrivit en bok, ”Mänsklig genetik”, år 1934 som skulle inspirera hans elever till de ofattbara grymheter som eftervärlden knappast kunnat ta till sig än. Han var sann nazist och hade en ledande roll i steriliseringarna och den senare Förintelsen. Han arbetade en tid i Frankfurt och hade då Mengele som sin ”apostel”.

Mengele skulle koncentrera sig på tvillingforskning. Han syntes nästan alltid vid selekteringarna när tågen anlände för att se om det kom några tvillingar. ”Tvillingar hitåt,” mötte alltid de nyanlända. Här hade Mengele och psykiatrin ett utmärkt tillfälle att göra komperativa studier av tvillingar - före och efter deras död. Mengele experimenterade med dem - och dödade många av dem. En gång dödade han fjorton tvillingar på en gång genom att injicera kloroform direkt i hjärtat.[50] Sammanlagt överlevde 182 av 1500 tvillingpar. Han kunde döda bara för att lösa en tvist om diagnos. Ett tvillingpar på sju år hade vissa symtom som kunde tyda på tbc. Mengele var övertygad om att de hade tbc, men fångläkarna hittade inga spår efter sjukdomen. Mengele skrek åt dem. ”Det måste finnas där!” Han beordrade fångläkarna att stanna kvar och försvann själv. En timma senare kom han tillbaka och sa: ”Ni har rätt, det fanns ingenting.” Efter en stunds tystnad sade han: ”Ja, jag dissikerade dem.” Mengele hade skjutit de två barnen i nacken och undersökt dem medan de fortfarande var varma. Det framkom senare att dessa hade varit Mengeles favorittvillingar som han hade behandlat mycket väl, till och med skämt bort. De hade fascinerat honom.[51]

Han hade fortfarande samarbete med Verschuer och skickade ”intressanta exemplar”, skelett och organ, till honom på institutet, i utbyte mot att Verschuer hjälpte honom med en ansökan om pengar till Tyska forskningsföreningen om två projekt. De samarbetade så sent som 1945. Men när Mengele tvingades fly till Sydamerika så hade Verschuer inget att frukta. Trots att det var hans idéer som banade väg för grymheterna i Auschwitz så dödade han själv inga människor. Trots att regeringen berövat honom rättigheterna att undervisa och forska så hade han tillräckligt med politiskt utpressningsmaterial för att bli medlem av Vetenskapsakademin 1949 – bara fyra år efter krigets slut. 1951 blev han utnämnd som professor i genetik i Münster och var chef för den genetiska institutionen fram till sin död 1969.

Mengeles grymhet var ofattbar. Han injicerade bakterier och virus i sina offer, stack ut ögon, skar av tår och fingrar, han kastrerade dem och stoppade upp några bra ”exemplar” för det Tyska Antropologimuseet. Han experimenterade, injicerade, kastrerade, steriliserade, slog och mördade. I barnbarackerna drog han en linje på väggen omkring 150 centimeter hög. Alla som inte nådde upp skickades till gaskammaren. Vissa tvillingar behandlades dock väl, han sågs klappa dem på huvudet, ge dem godis och extra mat. Barnen

kallade honom ”farbror Pepi”. Ibland fick de följa med honom på en biltur – till gaskammaren. Han var en sann Dr Jekyll och Mr Hyde. Oftast lät han andra sköta dödandet, men ibland gjorde han det själv. En gång observerade han en lång rad fångar som väntade på en fenolinjektion. Det tog för lång tid tyckte han och tog själv sprutan för att visa hur det skulle gå till. En gång sägs han ha dödat en kvinna genom att pressa foten mot hennes bröst. En gång vid en selektering blev det uppståndelse när en moder inte ville skiljas från sin fjortonåriga dotter och rev en soldat i ansiktet. Mengele tog upp sin pistol och sköt både dottern och modern. Som massbestraffning beordrade han alla, även de som sparats för arbete, till gaskamrarna med orden: ”Iväg med skiten!”

Mengele var även direkt involverad i dödandet av 4000 zigenare i ett läger den 1 augusti 1944. Han var själv med och jagade zigenarbarn under sängarna. En fånge, en läkare, som överlevde berättar. ”Närhelst jag ser en bild på Dracula så tänker jag på Mengele som springer genom zigenarlägret - precis som Dracula.”

Han var oerhört noggrann i sina vetenskapliga studier, allt noterades minutiöst. Samarbetet med de övriga tyska genetikerna på universiteten i Frankfurt, Berlin och München var omfattande. Frågan är om Mengeles projekt inte styrdes av psykiatrikerna och genetikerna. Det fråntar naturligtvis inte

Mengele intresserade sig för tvillingar som han särbehandlade. De flesta slutade dock i gaskamrarna.

på något sätt Mengeles skuld. Han ville säkerligen också ha en plats i den vetenskapliga historien. Han visste vad han gjorde. Hans syfte var nämligen att skapa en ny ras. Hitler & Co planerade ju att utrota 30 miljoner slaver i öst. Men det fanns inte tillräckligt med ariska människor för att ersätta ”tomrummet”. Mengeles uppgift var då att förvandla ”undermänniskor” till jämförbara kopior. Tusentals barn dog när Mengele gav dem olika injektioner för att de skulle få blåa ögon. En fångläkare sammanfattade Dr Mengele med orden: ”Han ville vara Gud - för att skapa en ny ras!” Min övertygelse är att Mengel och hans experiment styrdes av Verschuer samt psykiatrikerna Rüdin & Co på Kaiser Wilhelm-institutet.

Om någon fortfarande håller kvar vid idén om ”enmansidén”, att Hitler ensam stod för all ondska, så kommer nya uppgifter som omkullkastar den teorin för all framtid. Vi börjar med psykiatriprofessor Ernst Rüdins artikel i hans egen tidskrift ”Archiv für Rassen und Gesellschaftsbiologie”. Året var 1932, det var ett år innan steriliseringslagen hade antagits. Det första lagförslaget om sterilisering hade dock lagts fram. Förslaget var mer långtgående än det som antogs 1933. Rüdin skrev då i sin artikel att *lagförslaget innebar ett förverkligande av en trettioårig dröm om konkreta rashygieniska åtgärder.* Den kommitté som utarbetade den nya lagen dominerades av läkare och psykiatriker. Hitler var bara en tonåring när dessa visioner föddes.

Den andra faktorn som verkligen visar att psykiatrikerna var huvudmännen är att redan under första världskriget utplånades 70 000 mentalpatienter på mentalsjukhusen i Tyskland. Detta skedde dock i största tysthet och med största sannolikhet genom svält.[52] Detta har har nyligen börjat uppdagas och visar utan tvivel att psykiatrikerna använde Hitler som ett redskap för sina mordiska planer när det gällde att rena rasen.

Vi har hittills sett hur själen avskaffades och rashygienen utvecklades och även hur psykiatrikerna styrde rashygienen fram till förintelsen. Vi kommer nu till nästa fas i historien. Vad hände med de psykiatriker som ledde utvecklingen fram till förintelsen, efter krigsslutet? Hur kom det sig att så många, den absoluta majoriteten, undslapp straff och fick så höga positioner i samhället? Hur var det möjligt att psykiatrin kunde klara sig från uppmärksamhet i denna katastrof? I nästa del av boken kommer vi även att se, inte bara hur de ansvariga psykiatrikerna i stort klarade sig från straff, utan hur de utvecklade dagens psykiatri vilken i princip är densamma som före och under andra världskriget.

Del II

Kapitel 5

Psykiatrikerna levde kvar

”Åh, de lever fortfarande kvar över hela världen. De har inga moralproblem. De är endast olyckliga över att de förlorade kriget.”
– Dr S, judisk fängelseläkare

”Efterforskningar visar att de flesta läkarna fortsatte att leva efter 1945 som om ingenting hade hänt. Dödsläkarna fortsatte som allmänpraktiserande läkare, professorer i medicin och psykiatri, fortsatte att utbilda nya läkare, andra fick bra arbeten på medicinalstyrelser eller inom socialvården. Någon har skrivit en lärobok i psykiatri. Deras förbindelser ledde långt in i ministerierna.”
– Ernst Klee, 1997, författare och forskar

”Så gott som alla tidigare nazister, de som förmedlade och predikade Hitlers evangelium om våld, har blivit återinsatta på universiteten med ursäkten att de bara varit ’nominella medlemmar’.”
– Dr Rudolf Degkwitz, tysk barnläkare, 1948

Rättegången i Nürnberg mot läkarna efter kriget kom helt i skymundan. Två tyska läkare, Alexander Mitscherlich och Fred Mielke som kallats som observatörer till Nürnbergrättegångarna skrev 1949 en rapport, ”Wissenschaft ohne Menschlichkeit”. Rapporten som trycktes upp i 10 000 exemplar försvann ner i tyska läkarförbundets källare för att aldrig mer återfinnas.[1] Psykiatrikerna i T4 har beskyddats upp till dags dato. Några hade begått självmord, flera flydde från fängelserna. Om de arresterades fick de genomgående mycket korta straff, eller inga straff alls. En läkare fick sitt körkort indraget. Medicinska intyg skyddade de nu åldrande läkarna från domstolarna. Dr Pfannmüller, som systematiskt svälte barn till döds, satt i fängelse sammanlagt två år för mord på minst 120 barn. Sex dagar per dödat barn!

1983 - 50 år efter Hitlers maktövertagande – publicerade den tyska officiella läkartidningen ”Deutsches Ärzeblatt” en ledare med rubriken ”Die neuen Herren kamen über nacht” och budskapet var att det inte skulle ha gjort någon skillnad om läkarna och deras organisationer hade gjort motstånd i stället för att samarbeta frivilligt.”[2]

1986 skrev barnläkaren Hartmut Hanauske-Abel en artikel i den internationellt ansedda läkartidningen Lancet om den tyska läkarkårens verksamhet under nazitiden. Han fick en reprimand av tyska Läkarförbundets ordfö-

rande för att han baktalade sin kolleger i Tyskland, förlorade sin tjänst och tvingades flytta till New York.[3]

I februari 1997 publicerades i *British Medical Journal* ett brev från chefredaktören för den internationella tidskriften *Journal of Physical Medicine and Rehabilitation*, som av tidningens styrelse krävts avgång för att han i en ledare diskuterat medicinen i Tredje Riket.[4] Att läkarna skyddades av krafter som fortfarande verkar i samhället är mer än väl belagt.

> ”Den tyska läkarvetenskapen har ännu inte hämtat sig. Tyska läkare har inte velat granska det förflutna. En del vill inte höra talas om morden. De som talat högt om vad som hände har rent av motarbetats.”[5]

Det säger Robert Jay Lifton, professor i psykiatri vid John Jay College i New York, 1987, och författare till boken The Nazidoctors. Han borde veta då han själv har intervjuat flera av de läkare som fortfarande var i livet vid 80-talet. Det är först de senaste åren som läkarnas brott under andra världskriget börjat uppmärksammas. Förmodligen var det 50-årsdagen efter Nürnbergrättegången och de läkaretiska koderna, Nürnbergkodexen, som antogs vid detta tillfälle, som orsakade uppmärksamheten. Nya rättegångar mot några av de läkare som ställts inför rätta har också bidragit till uppmärksamheten. Snart nog kommer sanningen fram om psykiatrikerna som den drivande kraften bakom förintelsen. Än så länge handlar det ”bara” om utrotandet av 250 000 tyska mentalpatienter, handikappade, äldre och barn. Men psykiatrin har ännu inte gjort upp med sitt förflutna.

Endruweit, Bunke och Ullrich

Den sista rättegången mot naziläkarna skedde 1986. Två läkare som var ansvariga för sammanlagt 15 000 patienters död blev efter 30 års processande dömda till tre års fängelse vardera – det minsta straff de kan dömas till enligt lagen. En tredje läkare behövde aldrig inställa sig till rättegången. Ett kvinnligt vittne berättar vid rättegången 1986 vad som skedde på anstalten där hon jobbade och där hon hade läkarna som överordnade. Den då 69-åriga kvinnan hade tidigare släppts ut från Östtyskland där hon 1948 dömdes till fängelse i tre år för medhjälp till mord. Hon hade tidigare jobbat som medhjälpare vid Bernburg/Saale-anstalten. Hon berättar i domstolen:

> ”Patienterna transporterades med bussar från sina egna anstalter till Bernburg. De trodde att det var fråga om en vanlig utflykt, de var glada och sjöng i bussen. Men när de kom fram märkte de att något inte stämde och många försökte fly. Några klamrade sig fast vid oss och fick föras med våld till ’duschrummen’. De bankade på dörrarna och skrek att de ville ut.”

Framför kvinnan sitter en läkare, dr Klaus Endruweit, tillsammans med sina kolleger Heinrich Bunke och Aquilin Ullrich. Bunke var biträdande överläkare vid Bernburg. Han och Ullrich var bägge 72 år gamla vid rättegången, år 1986. Alla tre var verksamma som läkare i Tyskland fram till rättegången. Tillsammans var de ansvariga för närmare 15 000 människors död. Siff-

rorna om dödsfallen skiljer sig åt i olika publikationer mellan 11 000 och 15 000. Men troligen var det 15 000. Ingen visade under rättegången tecken på skuld eller ånger. ”De lydde bara order”, var det iskalla eller ömkansvärda försvaret. Deras fyra advokater menade att motiven var ”kärlek och medlidande” då det gällde ”varelser utan livsvilja” vilket motsades av den 69-åriga kvinnans berättelse om att ”de var glada och sjöng i bussen”.

I rättssalen intill läkarna sitter även tre män. När de var 15 år gamla fick de reda på att deras mödrar hade ”avlidit” av naturliga orsaker. Läkarna var deras bödlar. En av domstolens experter var Ernst Klee, en journalist, författare och forskare som specialiserat sig på läkarnas roll under andra världskriget. Han fick berätta om det hemliga T4-projektet:

> ”Avlivningarna hölls hemliga för att inte oroa befolkningen. De transporterade de sjuka i bussar med förklistrade fönster till anstalterna som låg på avspärrade områden. Till befolkningen i trakten förklarade man att den svarta röken från skorstenarna kom från kemiska experiment i militärt syfte eller från dåligt kol. Förutom de direkt inblandade måste minst 20 000 personer ha känt till dödsanstalterna, såsom anställda inom post och järnväg som skötte kommunikationer och transporter, hälsovårdsnämnder, arbetsförmedlingar, rättsväsende och kyrkor.”

Men vad hände då med alla läkarna som var ansvariga, efter kriget? Klee fortsätter:

> ”Efterforskningar visar att de flesta av dem fortsatte att leva efter 1945 som om ingenting hade hänt,” berättar Klee. ”Dödsläkarna fortsatte som allmänpraktiserande läkare, professorer i medicin och psykiatri, fortsatte att utbilda nya läkare, andra fick bra arbeten på medicinalstyrelser eller inom socialvården. Någon har skrivit en lärobok i psykiatri. Så istället för offren gjorde gärningsmännen karriär och fick högavlönade arbeten. Som exempel kan nämnas T4-aktionens ekonomiske expert som efter kriget beklätt posten som Tyska varvets högste jurist. Och deras förbindelser ledde långt in i ministerierna. Som ansedda medborgare levde de och lever ännu bland oss. T4-aktionens medicinske upphovsman dr Werner Heyde kunde efter kriget fortsätta sitt yrke som läkare under namnet Sawade. Trots att kolleger, höga jurister och myndigheter visste om Sawades rätta identitet, skyddade de honom och hjälpte honom att fortsätta sitt arbete som neurologisk expert.”

Heyde/Sawade arresterades först 1959 på grund av sin egen provokativa oförsiktighet och en rad för honom oturliga omständigheter. Han begick självmord innan rättegången inleddes. Ernst Klee förklarar hur läkarna kom undan:

> ”En av anledningarna till att de ansvariga för T4-aktionen sluppit så lindrigt undan är att så många människor är mer eller mindre medskyldiga.”

Dödsläkarna Klaus Endruweit och Aquilin Ullrich ställdes faktiskt inför rätta redan 1967. Processen varade i åtta månader men domen som kom den 23

maj 1967 var frikännande. De hade varit ansvariga för att öppna kranarna och släppa på gasen vid dödsinstituten och var därmed ansvariga för 15 000 människors död. En samtidig rättegång mot dem som ansvarade för transporterna av patienterna resulterade i fällande domar. Man kan fråga sig varför inte läkarna, som var direkt ansvariga för dödandet, dömdes. Motivet för de friande domarna var att även om läkarna var skyldiga hade de enbart lytt order - en förmildrande omständighet, menade domstolen. Dessutom handlade det ju om människor ”helt utan livsvilja”. När den friande domen kom jublade hela rättssalen. Åklagaren överklagade och 1970 togs ärendet upp i högsta domstolen. När de kallades till de inledande förhandlingarna uteblev läkarna på grund av ”hälsoskäl”. En ström av hälsointyg från beredvilliga läkarkolleger berättade att de led av allt från hjärtbesvär och leversjukdomar till direkt livshotande sjukdomar. En fjärde läkare, dr Kurt Borm, inställde sig dock. Han anklagades för medhjälp till 6 652 människor död. Han förklarades visserligen skyldig - men domen var frikännande. Som hängiven nazist och verksam både i SS-dödskalleenhet såväl som i Adolf Hitlers livvakt ansågs han vara oförmögen att inse att han gjort orätt.

Ullrich och Bunke fortsatte alltså att praktisera som läkare som om inget hade hänt. Först 18 år senare skulle rättegången börja. Då hade en ny generation domare tillträtt och sjukintygen räckte inte. Rättegången mot Endruweit ställdes dock in då han tagits in på sjukhus för ”njurkolik”.[6]

Processen varade alltså i nästan 30 år. Tre år är det lägsta straff som kan utdömas i Västtyskland för medhjälp till mord. Vid rättegången 1986 dömdes de till fyra år. Ullrich skulle därmed få sitta i fängelse tre dagar per dödat barn och Bunker sju dagar. Men de överklagade domen. Hovrätten i Karlsruhe reducerade deras straff därför att de under sin tid som chefer för gaskammarlägret i Brandenberg ibland haft tjänstledigt för att skriva doktorsavhandlingar. På så vis ansågs Ullrich bara ansvarig för hälften av de dödade i gaskammaren och Bunkes offer skulle reduceras med 16 procent. Sammanlagt skulle de dock bara komma att få sitta 25 dagar i cellen.[7]

Heinrich Gross - en av världens mest kända psykiatriker

Sommaren 1997 annonserade österrikiska myndigheter i tyska och österrikiska tidningar efter anhöriga till 418 hjärnor som fanns bevarade i ett källarvalv i ett stort psykiatriskt sjukhus i Wien. Ett tiotal människor hörde av sig. Tre av dem var anhöriga till de barn vars hjärnor tagits ut och lagts i glasburkar. De kunde begravas tillsammans med kropparna. Resten begravdes i en massgrav i Wien 1998.

Heinrich Gross från Wien i Österrike var en av världens mest kända psykiatriker när han 1995 avslöjades som psykiatrisk massmördare under kriget. I källaren på Spiegelgrunds psykiatriska sjukhus som även kallades Steinhofs, där han verkade, står 418 glasburkar snyggt uppradade på hyllor. Innehållet i formalin är hjärnor och kroppsdelar från mentalsjuka, efterblivna och handikappade som dödades av Gross själv. I en glasburk ligger ett helt huvud från en ung flicka. En pojke dödades därför att han var harmynt, en

annan för att han stammade, en på grund av att ögonen satt för långt isär. En av sjukjournalerna som låg på ett bord bredvid glasburkarna handlar om Ursula som dog tre månader innan hon fyllt tre år. Hon led av ätstörningar och ”svagsinne av värsta graden”. Detta var ärftligt och därför dödades hon. Den uppgivna dödsorsaken var lunginflammation.

Steinhof sjukhus var ett av de många dödsinstituten där psykiatrikerna utövade så kallad eutanasi. Under kriget var all sjukhuspersonal medlemmar i nazistpartiet. Heinrich Gross var biträdande överläkare på Steinhof. Han var den ende som gick omkring med brun uniform. Föräldrar med handikappade barn uppmanades, ja, beordrades, att lämna sina barn på Steinhof för bedömning. När bedömningen väl var gjord var det lätt att övertyga dem om att Steinhof var en idealisk plats att lämna barnen på för den ”expertbehandling” som de nu så väl behövde. Därefter skickades bedömningen till T4 i Berlin. Det skulle då inte dröja länge förrän föräldrarna fick ett meddelande om att deras barn avlidit. Nästan alltid av lunginflammation. Ibland fick de bara hem kistan med barnet, helt oväntat. Ibland hade barnet ett tygstycke över huvudet för att dölja att hjärnan tagits ut.

Spiegelgrund var en av de inrättningar som Rikets hälsominister gjort om till eutanasicenter. Sammanlagt dödades 6000 barn på dessa centrer mellan 1940-1945. Dödseffektiviteten var hög. En tysk läkare beklagade sig över att dödligheten på hans klinik bara uppgick till 11,6 procent medan den i Wien var 85 procent.

Gross sändes till fronten innan krigets slut och blev tillfångatagen och fängslad av ryssarna. När han kom tillbaka till Österrike 1948 hade några av hans kolleger redan dömts. Hans överordnade, Ernst Illing, hängdes för sina brott. Gross undslapp med två års fängelse. Därefter fortsatte han med sin forskning på Rosenhügelsjukhuset i Wien och integrerades snabbt in i samhället igen. Alla var trötta på kriget och liksom många andra nazister gick han med i det socialdemokratiska partiet. Han publicerade ett dussintal rapporter om tiden från sin forskning på Steinhof barncenter och blev internationellt erkänd. Naturligtvis kände hans kolleger till hans förflutna men den kollegiala andan mellan psykiatrikerna gjorde att ingen sade något, kanske hade de samma åsikter. Han blev befordrad till chef för sjukhuset och fick även två prestigefyllda priser av staten för sin forskning. Gross blev även utnämnd till Högsta Domstolens expertvittne.

Den största segern vann han förmodligen när han blev utnämnd till chef för Steinhof-sjukhusets avdelning för forskning om skador på nervsystemet. Brottslingen hade återvänt till platsen för brottet. Gross blev betraktad som en av världens ledande experter på mentala sjukdomar. Han skröt ofta om att han hade världens största samling med deformerade hjärnor. Ingen fick dock reda på var de kommit från. Gross hade själv dödat och tagit ut hjärnorna för sin samling. 1979 kom hans förflutna ikapp honom. Det skedde under ett föredrag på en läkarkonferens i Wien där han talade om mentalt sjuka som brottslingar då han blev avbruten av en läkare vid namn Werner Vogt som hade rest sig upp och sagt: ”Du avviker från ämnet. I stället för att tala

om mentalt sjuka som mördat borde du tala om mord på mentalt sjuka."

Efteråt stämde Gross läkaren för förtal. Efter tre rättegångar vann Vogt. Han hade haft rätt i att Gross var delaktig i massmord. De viktigaste dokumenten från Steinhof hade dock förstörts under kriget så Gross kunde inte åtalas. "Jag fick rätt att säga att han mördat men annars hände ingenting. Han blev inte ens avskedad," berättade Vogt för media.

1983 upptäcktes den bisarra samlingen hjärnor med etiketter som avslöjade var de kom ifrån i ett valv i källaren på Steinhof men skandalen blev kortvarig. Valvet stängdes bara. Det var först 1997 som österrikiska staten gick ut med en annons där anhöriga till barnen uppmanades att höra av sig. Kvarlevor som inte hämtades ut begravdes under 1998.[8]

Hans Sewering

En mycket kort liten notis i Dagens Nyheter i början av 1993 tillkännagav att den då nyvalde ordföranden för det internationella läkarsamfundet (World Medical Association, WMA), Hans Sewering, erkänt att han i flera år tillhörde SS under andra världskriget. Sewering anklagades även för att ha dödat utvecklingsstörda barn. WMA är en paraplyorganisation för 2,5 miljoner läkare. Sewering fick avgå.[9] Efter kriget hade han en rad förtroendeposter i tyska läkarförbundet och blev ordförande i Bundesärztekammer och räknades som Tysklands mäktigaste läkare. Detta trots att han under 70-talet ertappats med finansiella oegentligheter – ett litet brott i jämförelse, men av många tyska läkare ansett som större brott än mördandet av mentalpatienter och judar.

WMA grundades 1947 i ett försök att skapa enhetliga normer och regler för läkare över hela världen. Syftet var just att försöka undvika det som hade hänt i Tyskland. Dock dominerades WMA av gamla nazistläkare som blev medlemmar i WMA:s exekutiva kommitté 1966. Dessa läkare stödde varandra och hindrade yngre läkare att komma fram. Sewerings förflutna var dock känt i Tyskland men läkarna lyckades stoppa spridningen av det. I andra länder fanns dock upplysningar om Sewerings förflutna och påtryckningar från andra länder, främst USA, satte stopp för infiltrationen och orsakade Sewerings avgång. Michael H. Kater, historieprofessor vid York University och känd forskare i tyska medicinens historia, skriver att de tyska läkarna fortfarande är antidemokratiska, antijudiska och antifeministiska och konsekvent hindrat att medicinsk etik och historia ingått i läkarutbildningen.[10]

Zigenarna eller romerna var också utsatta för rashygienisternas kampanjer. Det var inte Hitler som var ursprung till att över en kvarts miljoner zigenare utrotades. Redan på 1930-talet hade de rashygieniska psykiatrikerna bestämt sig för att zigenarna var av underordnad ras. Kriminologen Robert Ritter var föreståndare för *Rassenhygienisches Forschungsstelle* som var Tysklands viktigaste institut för forskning om romerna. Ritter blev anklagad för massmord på romerna efter krigsslutet men frikändes 1950. Försvaret var att han "bara tjänade vetenskapliga syften". Ritter blev senare stadsläkare

och ledde ungdomspsykiatrin i Frankfurt am Main ända tills han avled. Enligt uppgifter i en bok om honom skulle han fortsatt att propagera för sina åsikter och därmed skapat en rasism inom den akademiska världen mot romaerna som fortsätter än idag.[11]

Nürnbergrättegångarna

Några av de kriminella nazipsykiatrikerna fängslades och dömdes dock. En del blev avrättade, som till exempel professor Paul Nietsche. Han sändes till giljotinen den 25 mars 1948 i Dresden. Dr Carl Schneider avrättades i samband med Nürnbergrättegångarna. Hitlers livläkare Karl Brandt dömdes också till döden under dessa rättegångar och hängdes. Sammanlagt dömdes 23 läkare under Nürnbergrättegångarna. Sju dödsstraff utfärdades, sex livstidsdomar och fyra fängelsedomar mellan 10 till 20 år. Resten frikändes. Sammanlagt var dessa 23 läkare ansvariga för 1,7 miljoner människors död enligt professor Yehuda Bauer. Men vad hände med de resterande läkarna? Vissa utsatte sig för ”självavrättning”. Leonard Conti, Tredje Rikets Hälsominister från 1939 till 1945, begick självmord. Andra använde mord såväl som självmord som en sista lösning på den vanära och förmodlig avrättning som väntade; Max de Crinis tog sitt och sin familjs liv med cyanid när myndigheterna var honom på spåret.

von Heyde

De flesta psykiatriker lyckades dock fly eller försvinna i ren anonymitet för att senare återvända i samhället som om ingenting hade hänt. En av dessa var professor Heyde, en gång chef för T4. Han lyckades inte bara fly från sin arrest, utan lyckades dessutom återfå sitt arbete som psykiatriker, nu under annat namn, dr Sawade. Han var även rättegångsexpert åt domstolen i Schleswig-Holstein i Tyskland. Detta trots att ett stort antal professorer och domare visste att dr Sawade egentligen var Heyde. Brott av denna magnitud var alltså inget skäl till att bryta det ”kollegiala kittet”. Tystnad är faktiskt en högst uppskattad egenskap hos psykiatrikerna. Dr Hans Bürger-Prinz som visste vem dr Sawade var berättade under en undersökning av dr Sawade i parlamentet i Schleswig-Holstein 1961:

> ”Med undantag av prästerna så tror jag inte det finns ett enda yrke där tystnaden spelar så stor roll som hos oss, och i detta menar jag med hänsyn till allt. Tystnad är mycket viktigt för oss och är inte begränsat till de legala kraven vid konfidentiella medicinska uppgifter...”[12]

Det kan vara nog så besvärande att ha krigsförbrytare under falskt namn i samhället. Men det värsta är nog att de flesta inte ens besvärade sig med att byta namn. Det fanns ingen anledning att gömma sig – ingen besvärade sig med att åtala dem. Ernst Rüdin och Ernst Kretschmer är två exempel på psykiatriker som fullständigt oantastade av rättvisan verkade i samhället. Ernst Rüdin som blivit kallad ”Tyskland ondskefullaste människa”, och som personligen blev utnämnd av Hitler för sina insatser i utrotandet av ”människor utan värde”, kunde forska och hålla föreläsningar som vanligt.

Medkonspiratörer

En förklaring till att läkarna skyddades är naturligtvis att många jurister, advokater, poliser, åklagare och domare fortfarande var nazister. Av de nazistiska domare som i ”specialdomstolar” under Tredje riket dömde 35 000-40 000 människor till döden har inte en enda dömts. En av dem som gjorde en lysande karriär var till exempel jur dr Werner Best. Efter kriget innehade han höga poster på olika företag. Rättsundersökning inleddes mot honom 1965. Resultatet blev den längsta anklagelseakten i Berlins historia med 800 kilo papper. Efter 14 års förhalande befanns den då 77-årige Best inte kunna klara en rättegång.

Många av dem gjorde nya karriärer som jurister och domare efter kriget. Naturligtvis skyddade de varandra och andra yrkesgrupper – i synnerhet läkarna. Domare skyddade läkare, läkare skyddade domare, läkare skyddade läkare och domare skyddade domare. Naturligtvis ville dessa domare inte döma sina medbrottslingar - då skulle de ju kunna avslöjas själva. När dr Lotte som erkände mord på 14 barn skulle dömas för dödandet av barn uttalade sig domstolen i Hamburg den 19 april 1949:

> ”Domstolen är inte av den åsikten att utrotandet av mentalt döda, och de ’tomma mänskliga skal’ som Hoche kallade dem, i sig är definitivt omoraliskt. Det kan finnas extremt skilda åsikter om den saken. För länge sedan så var undanröjandet av ’liv ovärdiga att leva’ en självklar sak... Alla dessa detaljer... leder oss till beslutet att frågan om förkortandet av liv ovärdiga att leva, självklart, är ett högst omtvistat problem, men att dess verkställande inte på något sätt kan kallas en åtgärd som går emot den allmänna moralkodexen.”[13]

Domaren som yttrade detta hade själv varit distriktschef inom nazistpartiet i Biefeld. Dr Lotte praktiserade fram till 1986. Problemet med nazistläkare i samhället var så stort att överlevande patienter efter krigets slut hamnade i mottagningarna hos de läkare som de tidigare försökt fly från. En kvinnlig patient som hade blivit skickad av dr Hans Bürger-Printz till dödsinstitutet vid Meseritz, men som av ren tur överlevt, hamnade efter kriget återigen i dr Bürger-Printz mottagning. Detta var inte en isolerad händelse – tvärtom var det ganska vanligt.

Stora delar av Tyskland var fortfarande mottagliga för teorierna om rashygien. Faktum är att en omfattande forskning inte avslöjat en enda akademisk förespråkare för rashygien eller tvångsmässig sterilisering som officiellt ställts till svars för sitt förespråkande. Det inkluderar Bürger- Printz som citerades i Der Spiegel efter kriget när han en gång år 1935 påminde sina psykiatrikolleger om att ”registrera” unga barn som var ”drabbade av en ärftlighetssjukdom före könsmognad för att kunna plocka ut dem och utesluta dem från fortplantning”.

Artikeln i Der Spiegel fortsätter:

> ”Dr Bürger-Printz blev professor i Hamburg! Konrad Lorentz, som senare skulle vinna Nobelpriset, reste sig år 1940 och begärde ’en mer stringent

> utplåning av etiskt underlägsna' för att efter kriget ägna sig åt att skriva bestsellers, dock endast allmänt om den 'så kallade ondskan', aldrig om sitt eget förflutna. ...Johannes Heinrich Schulz, fader till 'autogen träning' och expert på ärftliga sjukdomar och homosexuellt beteende, sände homosexuella till koncentrationslägren om de inte kunde ha samlag med kvinnor medan han tittade på. Efter 1945 blev han en av de mest populära medicinska lärarna i landet. Professorn dog 1970, gammal som Methusalem och högt ärad. ...Hans-Joachim Rauch var som rättspsykiater mycket aktiv i Stammheim och var i årtionden efteråt ordinarie professor i Heidelberg. Under nazitiden var han patolog som dissikerade hjärnorna på ihjälgasade barn. Dessa små patienter fördes till dödsinstitutet Eichberg, nära Heidelberg. Detta institut tillfredsställde således Rauchs begär efter dessa färskslaktade organ."[14]

De personer som startade avnazifieringsprogrammet vilket satte igång efter 1945 inom tyska skolor och universitet blev stoppade innan de uppnådde sina syften, de hann ibland inte ens sätta igång innan de stoppades. Det blev alltför mycket motstånd från makthavarna inom den akademiska världen. Men det kanske inte är så underligt med tanke på att universiteten bemannades med goda nazistmedlemmar under nazitiden. Vi har sett att fram till 1942 så hade 38 000 läkare, hälften av alla läkare, anslutit sig till nazistpartiet.

> "Och läkarna fick sin belöning. Under de tolv åren av nazistisk regim steg läkarnas inkomster väsentligt mer än inom andra jämförbara yrkeskårer, t ex advokaterna. Rektorerna vid de tyska universiteten hämtades till 59 procent från de medicinska fakulteterna under nazistperioden, jämfört med 36 procent före och 18 procent under de två decennierna efter. Forskning vid de medicinska fakulteterna stöddes generöst. Mer än 150 medicinska tidskrifter publicerades regelbundet av vilka ett 30-tal nya tillkom under nazitiden. Särskilt området rashygien, som hade stark ställning vid tyska medicinska fakulteterna redan före maktövertagandet, gynnades med stora forskningsanslag och undervisningsresurser."[15]

Så skriver Sven Erik Bergentz, prof emeritus i en artikel 1997 och påvisar att universiteten var genomsyrade av rashygieniskt tänkande och nazistorienterad personal. Det skulle ta lång tid innan dessa människor byttes ut. En av de få tyska akademiker som ville rensa upp bland de nazistiska resterna var en barnläkare vid namn Rudolf Degkwitz. Han misslyckades men bör uppmärksammas för sina insatser och sitt mod. Professor Hendrik van den Busch, en av de mest kunniga experterna på den nazistiska medicinens historia beskrev i en bok vad som hände Degkwitz:

> "Enligt hans åsikt borde alla läkare som varit medlemmar i nazistpartiet avskedas från alla statliga tjänster. Degkwitz stod dock ensam i denna åsikt. Varken brittiska militärmyndigheter, ej heller senaten i Hamburg, för att inte tala om senaten i universitetets fakultet, delade denna åsikt på minsta sätt. När Degkwitz trots detta försökte, ensam och inte alltid på ett orto-

doxt sätt, att få igenom sina avsikter så blev han mycket snart Hamburgs mest hatade man inom de medicinska kretsarna."[16]

Degkwitz såg sig till slut tvungen att ge upp sin kamp och emigrerade till USA. Han avgick dock inte tyst ur kampen. I ett brev från den 25 maj 1948 till senaten i universitetet skrev han:

"Så gott som alla tidigare nazister, de som förmedlade och predikade Hitlers evangelium om våld, har återinsatts på universiteten med ursäkten att de bara var 'nominella medlemmar'... Kan det under sådana omständigheter vara möjligt att utbilda fria tänkare och demokrater?... Vem skall inprägla den akademiska ungdomen att Hitlers era var en era av skam, om de som kommer tillbaka till universiteten personligen är ansvariga för eran?... De kommer självklart inte att försvara Hitler men deras nationalism, utifrån vilken nazismen föddes, kommer att förbli oförändrad och kommer att komma till ytan vare sig de vill det eller ej."[17]

Detsamma gällde för rättsväsendet som för den akademiska världen. Det är därför inte underligt att det tyska rättssystemet inte gjorde något för att göra upp med Tysklands blodiga historia. Juristerna var också del av den. Inga fler rättegångar mot nazistförbrytare kommer att hållas. Så gott som alla är döda, men även om de lever kommer de att förklaras för skröpliga eller för sjuka för att ställas till ansvar. Heiner Lichtenstein är en av Tysklands främsta kännare av rättvisans ojämna kamp mot nazisternas brott. I en intervju i Dagens Nyheter för några år sedan sade han:

"Ungefär en procent av dem som tjänstgjorde i de tyska utrotningslägren i Polen och övriga Östeuropa har ställts inför rätta och åtminstone fått sin sak prövad. I Majdaneck tjänstgjorde 1500 SS-män. Av dem har bara 14 hamnat inför domstol. Den siffran är representativ för de andra utrotningslägren. Knappt 100 000 misstänkta naziförbrytare har undersökts. Av dem har 14 000 ställts inför rätta, och bara 7000 dömts. Ändå borde kanske 25 000 ha dömts, och kunde ha dömts, om inte den västtyska regeringen och parlamentet ända fram till 1964 förbjudit jurister och domstolar att använda dokument från Polen och andra östeuropeiska länder som bevismaterial. Skuldbördan ligger alltså hos företrädarna för den tyska demokrati som skapades ur Hitlerväldets aska, och inte hos rättvisan. Anledningen var helt enkelt att politikerna fruktade att det skulle dyka upp många namn på tyskar som efter kriget skaffat sig framstående poster inom politik, näringsliv och andra samhällsområden. Det var först när trycket från utlandet blev så stort som man 1965 var tvungen att upphäva detta förbud. Det var svårare 30, 40 och 50 år senare att få klarhet i brott. Därmed går ridån ner för historiens största brott. 99 procent av de skyldiga blev aldrig dömda."

Av drygt 860 000 inledda rättsundersökningar har 80 000 avbrutits. Endast 6400 har resulterat i domar, friande och fällande. Få domar har överstigit 3

till 5 års fängelse. De flesta av de 300 000 kända gärningsmännen har integrerats i samhället. Det ovanstående citatet från domstolen i Hamburg som citerade Hoche och frikände dr Lotte som anklagats för mordet på 14 barn, användes också för att frikänna 20 andra nazistbrottslingar under samma rättegång. Alla kunde återgå till samhället som fria män. Det enda som band dem var det egna samvetet.

Inflytandet efter kriget

Majoriteten av alla dessa före detta nazister hade inget större inflytande på den senare samhällsutvecklingen. Men de som integrerades i den akademiska världen hade det. Juristerna och de flesta andra yrkeskårer har i stort sett sanerat sig själva till dags dato. Vad som är kvar är läkarkåren och i största synnerhet psykiatrin. Den som faktiskt startade allt. Den har överhuvudtaget inte gjort något för att göra upp med sitt förflutna. Samma gamla rashygieniska spöke dök därför upp igen strax efter kriget, fast nu med olika namn som ”mentalhygien” vilket gled över till ”mental hälsa” när associationerna blev alltför tydliga, och idag hör vi talas om psykiatrisk genetik. Psykiska ”sjukdomar” sägs ha sitt ursprung i felaktiga gener. Följer man tidningarna ser man den ena dagen att man hittat ”schizofrenigenen” för att nästa dag läsa att det är för tidigt, att den ännu ej har hittats. Det är en exakt repetition av historien, av de skeenden runt förra sekelskiftet som ledde till förintelsen. Bakgrunden till detta ligger i att psykiatrin ej sanerats från de rashygieniska idéerna och att ledande psykiatriprofessorer fört idéerna vidare efter kriget.

Andra ord till samma gamla visa, och ibland inte ens andra ord.

Vissa av psykiatriprofessorerna hade framträdande befattningar efter kriget och mycket stort inflytande på den tyska och internationella psykiatrin. Ett exempel på detta är fallet med professor Werner Catel som under kriget var T4-medlem i *Rikskommittén för vetenskaplig registrering av ärftliga och konstitutionella allvarliga störningar*. De sysslade med barneutanasi. Werner Catel var den som övertalade fadern till det sjuka barnet, ”fallet Knauer”, att skriva till Hitler. Därmed banade Catel väg för ett besinningslöst psykiatriskt mördande. Han var professor i psykiatri och neurologi vid universitetet i Leipzig. Catel var en ivrig förespråkare för eutanasi och förblev så till långt efter kriget. I slutet på 60-talet skrev han boken *Livets gränssituationer - ett bidrag till problemet om begränsad eutanasi.*

Efter kriget åtnjöt Catel stort anseende i Europa som ”professor i barnterapi”. The International Biographical Archive skrev om honom 1964:

> ”Catel hade naturligtvis inget att göra med eutanasi-handlingarna mot vuxna under naziperioden. Hur som helst, som chef för barnavdelningen i Leipzig så arbetade han som konsult åt *Rikskommittén för vetenskaplig registrering av ärftliga och konstitutionella allvarliga störningar.* Baserade på dessa expertåsikter blev ett antal småbarn, alla idioter, dödade i vissa sjukhus... I en intervju i Der Spiegel förklarade professorn, som hade

föreslagit i en bok att lagstiftare skulle ge läkarna fria tyglar att döda barn som var idioter, att han står fast vid sin åsikt, precis som tidigare."[18]

Enligt journalisten och forskaren Ernst Klee så var Catel inget annat än en paradox. Det sägs att Catel under nazitiden även arbetade på en barnklinik där han behandlade judiska barn. Han skulle också ha tagit emot hundratals sjuka småbarn från Polen, Ryssland och Frankrike och gett dem mjölk från tyska mödrar. Catel ansåg inte själv att han "eutaniserade" barn. Han använde istället "lindrande terapi" med syftet att "försätta handikappade barn i sömn" så att de därefter "lindrades till döds".

De rashygieniska idéerna fortsatte efter kriget, inte sällan öppet. Som exempel kan nämnas den tyska psykiatriska tidskriften Der Nervenarzt som i en artikel av Werner Villinger och Hermann Stutte flödar över av antisociala psykiatriska termer såsom:

- "Mänskligt material" vilket översatt betydde "patienter";
- "Socialbiologisk underlägsenhet";
- "Lokaliseringen, screeningen (utsållningen) och kontrollen av dessa vrakspillror med negligerade och disassocierade ungdomar";
- "Sociala besvärskällor och fiender till samhället."[19]

Villinger var en ledande vuxenpsykiater och professor i psykiatri och neurologi vid universitetet i Marburg när han skrev detta. Efter kriget, från 1947 till 1949 jobbade han hårt på en ny steriliseringslag – med de amerikanska ockupationsstyrkornas tillstånd. Han skulle även besöka Sverige och studera den svenska barnpsykiatrin inom Ericastiftelsen tillsammans med professor Bürger-Prinz.

En annan märklig efterkrigsreaktion kom från psykiatriker Gerhard Kloss som 1942 hade tagit över barnavdelningen i Kiel och som 1952 utnämndes till docent i psykiatri:

"Med besvärliga psykopater, i synnerhet de instabila, de som är i avsaknad av känslor, de kriminella, de sexuellt perversa och besvärsmakarna, så är neutralisering mycket viktigt genom olika metoder i samhället."[20]

En av de metoder han föreslog var "arbetshus" – ungefär som de gamla koncentrationslägren. Det mest oroande var att detta inte skrevs 1942 utan 1968.

Detta är en beskrivning av några av de psykiatriker som antingen fångades upp tidigt eller sent av rättvisan eller helt undkom. Men det finns fortfarande många andra som inte nämnts. I följande kapitel skall vi titta på några mycket prominenta tyska nazipsykiatriker och deras engagemang i samhället efter kriget. Detta för att kunna förstå den efterkommande beskrivningen av hur psykiatrin infiltrerat samhället med sina idéer. Dessa idéer kan liknas vid virus, för att använda deras egna ord, i tankekretsarna på värddatorn - samhället. Men än så länge har vi inte hittat något antivirusprogram som kan avlägsna de inplanterade idéerna som gör att vi nu inte bara diskuterar eutanasi, utan verkställer det i högsta grad. I Nederländerna dödas

tusentals varje år och i Sverige dör gamla av den kemiska eutanasi som vi kallar åldringsvård.

Men först några ord om ledarna i Nazityskland, i synnerhet Hitler och Göring som båda utsattes för psykiatrisk behandling.

Kapitel 6

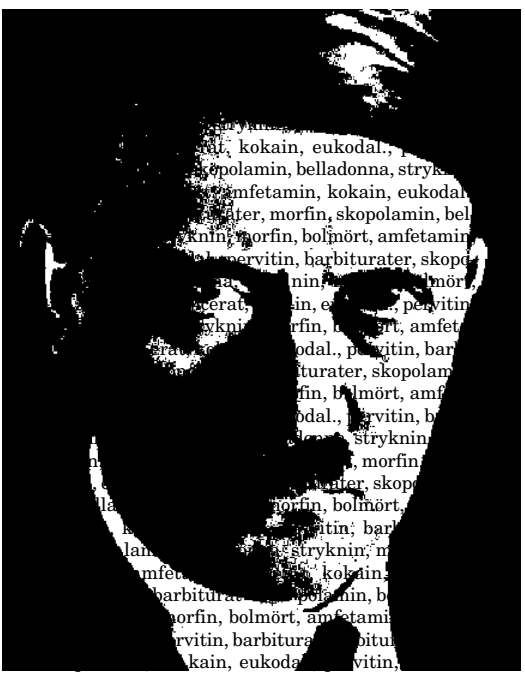
Nazistiska ledare som psykiatriska patienter

”Jag intygar härmed att kapten H. von Göring togs in på Långbro sjukhus på egen begäran; att han varken vid intagning eller utskrivning uppvisade några tecken på mental sjukdom; och att vid utskrivandet han ej uppvisar några som helst tecken på sjukdom.”
Långbro sjukhus, 7 oktober 1925
Olof Kinberg, professor

Läkare höll Hitler nerdrogad i många år med minst 70 men troligen 92 olika slags mediciner och droger, bl a kokain, amfetamin samt för vanliga människor dödliga doser av stryknin och belladonna.[1] Dessa fakta ställer återigen frågan om Hitler var en marionett för andra människor i kulissen.

Fakta som inte fått tillräcklig genomslagskraft ger en ganska klar bild av en ledare som hölls nerdrogad av sina läkare och som hade mycket svåra fysiska sjukdomar. Hitler var nämligen fullständigt nerdrogad av sin stab av läkare och psykiatriker, främst av den psykiatriskt orienterade Theodor Morell.

Hitler fick alltså sammanlagt minst 70 men sannolikt 92 olika slags droger och mediciner för sina otaliga krämpor och sjukdomar. Under åren mellan 1941 och 1945 fick han inte mindre än 29 olika slags mediciner och droger injicerade, förutom 63 olika tabletter och hudapplikationer. Från 1943 till 1945 fick han totalt 778 injektioner varav 21 för förkylningar och 757 för att ”höja humöret” – varav flera i form av centralstimulerande narkotiska medel.[2]

Efter varje injektion kunde Hitler arbeta och tala i timmar, oftast långt in på nätterna. Drogerna ledde förmodligen även till de ändlösa monologerna vid matbordet med sina närmaste män.[3] Många teorier har framförts angående dessa ändlösa och ibland hysteriska tal. Även hans tal till befolkningen har varit ett

mysterium för många. Hur kunde han ”elda upp” en hel befolkning till den grad som skedde. Sanningen är nog att när Hitler ”eldade upp” den tyska befolkningen med sina offentliga tal var han själv ”uppeldad” av amfetamin. Hitler kunde annars knappast ta sig ur sängen utan att ha fått en amfetamininjektion.

Läkarna använde blodiglar för att försöka sänka blodtrycket. Han fick även manligt könshormon, testosteron, vilket möjligen kunde förklara hans ibland kompulsiva bisarra sexuella beteende. Hitler led av Parkinsons, epilepsi, kolik, en hjärtsjukdom, som skulle ha dödat honom när som helst om han inte hunnit begå självmord, ständig förstoppning, hepatit, troligtvis på grund av att dr Morell aldrig rengjorde injektionsnålarna ordentligt, bara torkade av dem, och en hel del andra åkommor. Förstoppningen kan förklaras med den mängd morfin dr Muller skrev ut åt honom. Han fick, för vanliga människor, dödliga doser av belladonna, häxdrogen som framkallar hallucinationer, samt stryknin. Han fick förutom morfin även höga doser av amfetamin injicerat och dessutom kokain. Han fick regelbundet 20 mg Eukodal, ett syntetiskt morfin för smärtor, i första hand för hans svåra kolik, injicerat i blodet, när normaldosen var 10-15 mg för oralt intag. En annan av Hitlers läkare behandlade honom under en tid med kokain två gånger om dagen via ett nässpray. Strax efter attentatet mot honom 1944 kollapsade han fullständigt efter en sådan dosering, blev medvetslös och fick ett epileptiskt anfall. Det rapporterades att Hitler satt hukad över sin inhalator med kokain i flera timmar varje morgon.[4]

Eukodal vet vi framkallar eufori och dysfori (nedstämdhet). Pervitin, ett amfetaminliknande ämne, framkallar också eufori och dysfori, men även personlighetsförändringar och psykoser.

Kort sagt, Hitler var fullständigt nerdrogad från början till slutet, i synnerhet mot slutet, när kriget i Ryssland gick emot honom. Man förvånas över att han överlevde alla dessa droger, vissa av dem var tillräckligt starka för att döda en vanlig människa i de doser han fick. Möjligen var det hans fanatiska besatthet som höll honom vid liv. Kombinationen av alla dessa 92 droger och mediciner skulle göra vilken människa som helst tokig. Den kumulativa effekten av alla dessa droger, varav många fettlösliga som ansamlades i kroppen, skulle utan tvekan ge en normal människa en akut psykos. Det skulle även förstöra hjärn- och nervcellerna.

Vi vet nu att psykiatriska droger framkallar våldstendenser och destruktiva impulser. Efter tusentals medicinska journaler, rapporter och artiklar om oförklarliga våldsdåd från hela världen, står detta helt klart. Otaliga fall bekräftar detta. Det är dessutom ett väldokumenterat faktum att de flesta massmördare fått psykiatrisk behandling före våldsdåden. Det är egentligen därför ingen överraskning att den störste massmördaren av alla, Adolf Hitler, var en produkt av psykiatriska droger.

Dokumentationen av Hitler är fullständig, doktor Morell förde den mest minutiösa journalföring någon statsledare varit utsatt för, möjligen Churchill undantagen. Varenda injektion, varenda tablett är noterad.[5] Journa-

lerna är bevarade på mikrofilm i USA och Västtyskland. Hitler behövde åtta olika mediciner och droger för att lugna ner sig (mest barbiturater). För att kunna sova bland annat skopolamin (bolmört). Hela hans tidsschema var rubbat, han gick och lade sig 05.00 och gick upp 11.00. När han gick upp fick han injektioner och tabletter för att kunna hålla sig vaken.

Enligt en intervju med professor och doktor Ernst-Gunther Schenk år 1985, en annan av Hitlers livläkare som bland annat var med honom under de sista timmarna i bunkern, så var Hitler aldrig ordentligt utvilad.

Om Hitler inte redan var galen så blev han det på grund av att läkare och psykiatrer drogade ner honom totalt. Hitlers oändliga monologer, utbrott och paranoida läggning kan till stor del förklaras av dessa droger. Dr Herman Rausching porträtterar Hitler under en episod år 1944:

> ”Hitler vaknar upp på natten med konvulsiva skrik. Han skälver av skräck, skriker förvirrade ointelligenta fraser. Han drar efter andan som om han föreställer sig att kvävas. Han stod svajande i sitt rum, stirrande vilt omkring sig. ”Han! Han! Han har varit här!” skrek han. Plötsligt började han rabbla siffror och underliga ord samt avbrutna fraser, fullständigt i avsaknad av sammanhang ”Där! Där! I hörnet! Vem är det?” Han stampade och skrek på sedvanligt sätt.”

Många har försökt förklara det med att han var galen och/eller hade epileptiska anfall. Troligtvis var bådadera sant, men drogerna var utan tvekan den utlösande faktorn. Enbart belladonna är tillräckligt för att framkalla kraftiga hallucinationer, för att inte tala om de resterande 91 drogerna, var för sig eller tillsammans.

Varför blev han nerdrogad på detta sätt? Dr Ernst-Gunther Schenk berättade att han själv var misstänksam mot alla piller och injektioner som Morell gav Hitler. En gång fick

Hitlers hysteriska tal, ändlösa monologer vid matbordet med sina närmaste män och uppeldande tal till befolkningen får sin förklaring i det ändlösa antal droger som läkarna gav honom.

han tag i ett par piller, inlindade i guldstaniol, och lät undersöka dem. När det framkom att de innehöll Pervitin, vilket är beroendeframkallande, lät han rapportera detta till sina överordnade. Enligt Ernst-Gunther Schenk kom det ett direktiv från självaste Himmler där han påtalade att om Schenk fortsatte efterforskningarna skulle det innebära slutet för honom. Schenk avslutade efterforskningarna.

Var detta en medveten komplott för att hålla Hitler nerdrogad? Vem skulle i så fall vinna på det? Himmler var fanatisk och ville utrota allt ”slödder” i samhället. Psykiatrikerna var vid det här laget redan i full gång med utrotningen av hundratusentals mentalpatienter. Hitler hade utfärdat ett stopp för psykiatrikernas eutanasi av tyska medborgare. Det hjälpte inte, mördandet fortsatte i allt större skala, fast nu i det fördolda. Kunde det vara ett försök att hålla Hitler borta från denna verksamhet? Hitler var känslig för den inhemska opinionen som var emot dödandet av de egna medborgarna - oavsett om de var mentalpatienter eller ej. Ända sedan början på 1900-talet hade psykiatrikerna propagerat för utrotandet av dessa ”värdelösa brödätare”. De var nu äntligen nära att lyckas. Kunde detta vara ett sätt för SS och rashygienisterna att kontrollera Hitler under tiden utrotningen pågick? Hitler måste befunnit sig i ett hypnotiskt tillstånd, framkallat av droger.

Vi får nog aldrig veta sanningen, men klart är att läkarna gjort sitt för att göra Hitler ännu galnare.

Hitler hypnotiserad

Att Hitler blev nerdrogad av psykiatriker och läkare finns mer än väl dokumenterat, men det förklarar kanske inte fullständigt hur han från början blev så besatt av judeförföljelserna. Vi lär nog aldrig få veta det med säkerhet, Gestapo hade nämligen noggrant försökt förstöra alla spår av hans förflutna som de kunnat finna. Det fanns emellertid ett spår som de inte lyckades förstöra. Det var en journal från 1918 från ett sjukhus där Hitler behandlats. Hitler hade som soldat under första världskriget kommit till det sjukhuset helt blind. Hans blindhet kom från en fransk attack vid Ypres med senapsgas, vilket förbisågs av läkarna på sjukhuset. Den 15 oktober 1918 ledde Herman Heer, den ende som inte var fullt blind i truppen, unge Hitler och några andra till en närbelägen stad. Alla var förblindade av de giftiga senapsgasångorna. Hitler förflyttades strax till Ghent och den 21 oktober till militärsjukhuset i Pasewalk, Nordtyskland. Chefspsykiater Edmund Forster tog emot honom. Hitler diagnosticerades såsom ”hysteriskt blind”. Ännu var man inte fullständigt bekant med senapsgasens verkningar. När Hitler lämnade sjukhuset 29 dagar senare var han en man med en ny och fruktansvärd mission.

Vi vet inte exakt vad som hände under sjukhusvistelsen, men enligt en intervju efter kriget med en av Hitlers läkare, doktor Ernst-Gunther Schenk, innebar det att han blev utsatt för psykiatrisk behandling. Av vilket slag vet man inte med absolut säkerhet. Det finns emellertid tecken på att han blev utsatt för hypnotiska suggestioner av chefspsykiatriker Edmund Forster på

militärsjukhuset i Pasewalk. Hysteri betraktades nämligen på denna tid som en psykisk sjukdom och behandlades så gott som uteslutande med hypnos, efter bl a Charcots metoder, en av psykiatrins grundare.

Det råder delade meningar om exakt när Hitler blev besatt av idén att utplåna judarna och dominera världen. Mycket talar för att det ”hat och den smärta” som karakteriserade Hitlers tal efter 1919, såväl som hans fanatiska syfte, inte förekom före hans psykiatriska behandling. Han hade ännu inte format sina idéer om ”sin plats i historien”, inte heller om nödvändigheten att utrota judarna. Hitler påstod i Mein Kampf att han alltid hatat judarna, andra bevis visar motsatsen. Doktor Rudolf Binion citerar i sin bok, *History of Childhood Quarterly* vittnesmål och framlägger andra bevis, som visar att mannen som skulle beordra utrotningen av sex miljoner judar, före sin psykiatriska behandling på Pasewalk, inte var mer antisemitisk än de flesta andra österrikare och tyskar på den tiden.

Hitler var naturligtvis svårt chockad, dels av sin ”psykopatiska och hysteriska blindhet”, det vill säga effekterna av senapsgasen, som han erfor efter krigsattacken och dels av medvetenheten om Tysklands sammanbrott. Man kände då alltså inte till effekterna av senapsgasen, att det orsakar en fördröjd och övergående blindhet. Chefspsykiater Forster kom även senare att i mycket föraktfull ton skriva om människor med ”psykopatisk hysteri”. Hypnotisk behandling, vilket naturligtvis var fel behandling grundat på en felaktig diagnos av en föraktfull psykiatriker, måste ha satt mycket djupa spår i Hitlers undermedvetna. Enär han var djupt deprimerad hypnotiserade psykiatern förmodligen in ”positiva suggestioner” på Adolf Hitler. Som vi sett tidigare så hade militärpsykologerna andra säregna metoder att få tillbaka soldater med ”krigshysteri” till fronten. Det finns inga indikationer i journalerna på att Hitler skulle fått elchocker, men det är högst troligt eftersom det var den gängse behandlingen på den tiden inom psykiatrin. Med tanke på Forsters förakt för ”hysteriker” så kan man förmoda att så skedde. Hitler fick då i så fall kraftiga elchocker tillsammans med hypnos och suggestioner. Dessa ”suggestioner” var, som vi sett tidigare, inget annat än klara militärkommandon som vrålades i örat på det halvt medvetslösa offret. Ordet hjärntvätt kan inte få en klarare innebörd.

Vistelsen på sjukhuset satte i alla avseenden djupa spår hos honom. När så den inhemska revolutionen signalerade Tysklands sammanbrott tidigt i november fick Hitler, då delvis återställd, ett återfall av blindhet och förtvivlan. Det var under detta återfall som Hitler fick visionen ”från en annan värld”, där han blev tillsagd att enbart han kunde, och måste, bli ”Tysklands Räddare”. I boken ”Der Augenzeuge” (Ögonvittnet) av Ernst Weiss, som bygger på anteckningar som han erhållit av psykiatriker Forster 1933, berättar Weiss om behandling som Hitler fick av en psykiatriker vid Pasewalk. Här beskrivs hur psykiatrikern vädjade till Hitlers ego och gav honom suggestioner som att, ”för att se igen så måste han övervinna vetenskapens lagar,” och att ”Hitler var den ende mannen på 1000 år som skulle kunna göra detta”. Enligt författaren Ron Bosenbaum försatte Forster Hitler i trance och han

sade även till honom att hans älskade Tyskland behövde honom och att han behövde sin syn tillbaka för att tjäna Tysklands återuppståndelse.[6]

I den vision han fick under sitt senare återfall såg Hitler helt klart sin ”mission”, med inslag av storhetsvansinne, en mystisk idé om Tysklands ödesbestämmelse och ett utrotningshat mot judarna.

Vi vet också att Hitler var starkt influerad av två psykiatriska böcker, ”Frisläppandet av tillintetgörandet av värdelösa liv” (1920) av Hoche och Binding samt ”Principerna för mänsklig ärftlighet och rashygien” (1921) av psykiatrikerna Lenz, Bauer och Fischer. Enligt psykiatriker Lenz hade Hitler läst hans bok under fängelsevistelsen i Landsberg. Med stor sannolikhet var det från dessa böcker Hitler fick sina idéer om mindervärdiga raser och sitt inhypnotiserade judehat bekräftade.

Exakt vad för slags hypnotiska suggestioner som inplanterades lär ingen någonsin få veta. Men vi vet att Hitler reagerade våldsamt på ett ord, nämligen ordet *blod*. ”Mest anmärkningsvärt av allt var att Hitlers beteende kunde förändras abrupt när någon nämnde ordet blod,” skriver doktor Bert Edward Park i boken ”The impact of Illness on World Leaders”.

Även Trevor-Troper och Robert Waite har engagerat sig i ett genomgående tema i Hitlers tänkande efter sjukhusvistelsen - hans ständiga tvångsmässiga besatthet och upptagenhet av blod.

Han levde i konstant rädsla för att få blodförgiftning och var helt fascinerad vid åsynen av sitt eget blod. Temat blod förekom i både tanke, tal och skrift. ”Blodet från judarna kommer att skvätta från våra knivar” var ett yttrande som ständigt upprepades. ”Jag skall göra blodpudding av mitt extrablod som en kulinarisk extrarätt,” sade han till sina närmaste, när de åt kött. Hitler var renodlad vegetarian. Vad krigen beträffar yttrade han: ”En varelse dricker blodet hos en annan”.

När han diskuterade attacken på Warszawa med general Halden så hände något när han yttrade orden: ”Människorna drunknade i blod”. General Halden berättade senare att ögonen höll på att tränga ut ur skallen på Hitler och han blev en helt annan person.[7]

Detta skulle möjligen kunna vara en regression av den chock- och/eller drogbehandling som var förknippad med de underliggande hypnotiska suggestioner han fick 1918. Trevor-Troper som ägnat flera sidor åt Hitlers besatthet av blod trodde att ordet blod utlöste ett epileptiskt anfall, eller att det åtminstone kunde liknas vid detta.[8] Vad vi nu vet så kan ett ord knappast utlösa epileptiska anfall, däremot kan det framkalla reaktioner hos en människa som blivit utsatt för psykiatrisk mindcontrol. Filmen The Manchurian Candidate, (Hjärntvättad) med Frank Sinatra som gått på bio och sänts i TV flera gånger, ger en bra bild av detta fenomen.

Orden *blod* och *judar* skulle kunna vara del av de suggestioner som hypnotiserades in av psykiatriker Forster. Själv var Forster naturligtvis, liksom de flesta psykiatriker på denna tid, väl medveten och entusiastisk över de rashygieniska idéer som spreds. Med största sannolikhet skedde allt detta av en

slump, det är knappast troligt att det skulle vara del av en långsiktig konspiratorisk plan. Hitler var inte mycket att satsa på i det tillstånd han befann sig.

Detta är hypoteser och det kommer förmodligen alltid att förbli hypoteser, men jag tycker det är värt att nämnas då det förekommer tillräckligt mycket indicier för att det skulle kunna stämma.

Psykiater Edmund Forster som behandlade Hitler begick självmord - eller blev ”självmördad” strax efter att Gestapo började sopa igen spåren efter Hitler före 1933. Han var förmodligen den ende som kunnat tala om vad som hände Hitler. ”Självmordet” kom strax efter att Forster blev misstänkt för att ha läckt ut vissa detaljer om två andra prominenta nazister han behandlat.

HERMANN GÖRING (1893-1946)

Hermann Göring var Hitlers högra hand och spelade en mycket stor, för att inte säga avgörande roll för nazismens maktövertagande. Han startade tillsammans med Himmler och Heydrich de första koncentrationslägren för krigsfångar. Detta kan man läsa om i svenska uppslagsverk.

Vad man dock inte får läsa om är hans långvariga morfinmissbruk och den omfattande psykiatriska behandling han fick på tre svenska sjukhus. Jag har fått tag i hans journal vilket är en smått fantastisk läsning. Hans paranoida läggning tar sig uttryck i våldsamma utbrott inne på sjukhusen.

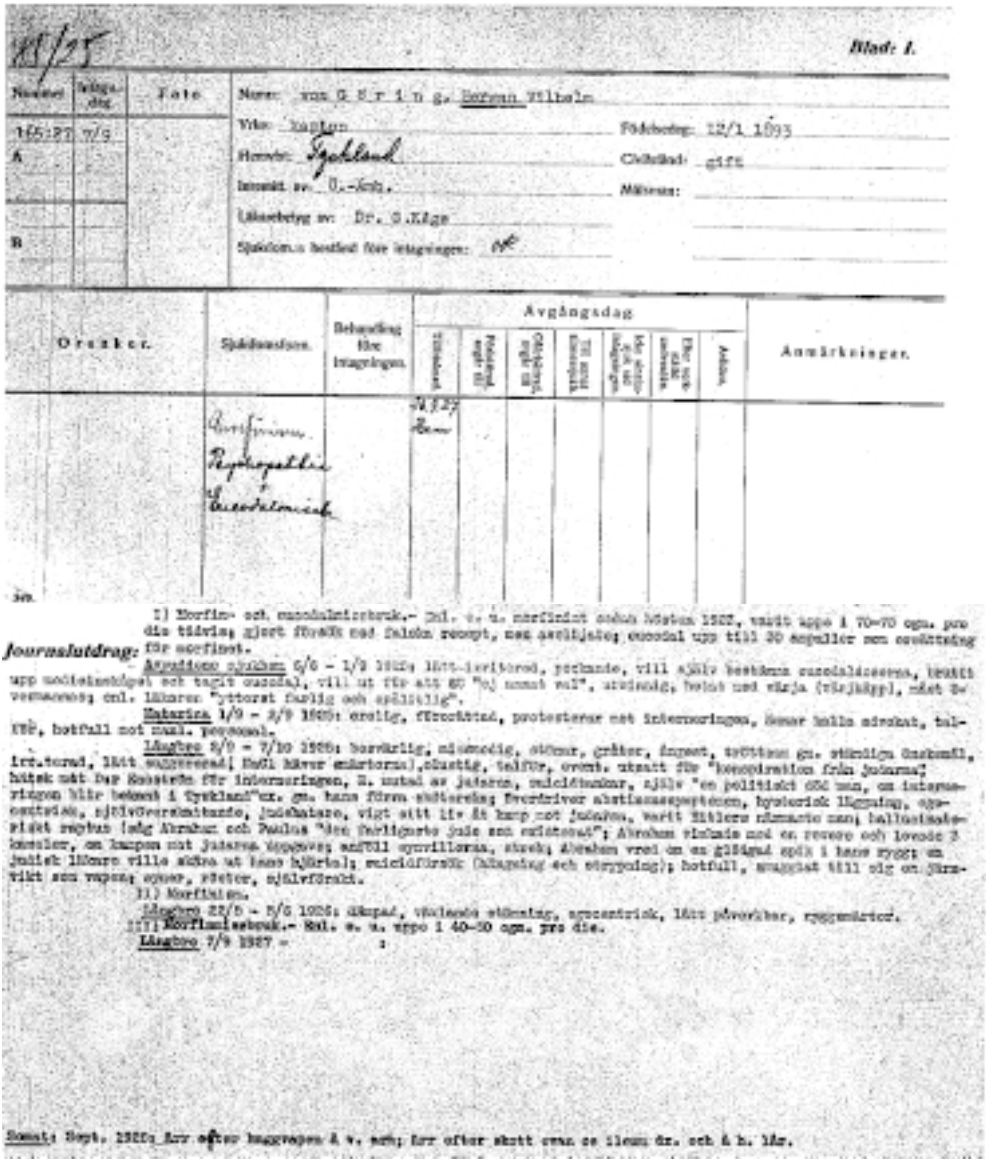
Faktum är att det är ett fåtal böcker som tar upp detta i detalj. Av dessa är det ännu färre som kopplar ihop morfinmissbruket och den psykiatriska behandlingen med vad som senare skulle utspelas i Europa vilket resulterade i miljontals döda. En svensk psykiatriprofessor skulle förmodligen ha kunnat påverka historien på ett markant sätt - men avstod.

Göring blev morfinist efter en skada hanådrog sig som pilot under första världskriget. En österrikisk kirurg hade gett honom morfin mot smärtorna och under de följande 20 åren skulle han föra en ojämn kamp mot morfinet. Sommaren 1919 flydde han till Sverige och gifte sig med Karin von Fock. Efter några år i Italien, Österrike och Tyskland återvände de till Sverige där han alltmer hängav sig åt sitt missbruk.

I början av augusti 1925 blev han intagen på Aspuddens sjukhem för avgiftning efter ett våldsamt återfall. I journalen kan man läsa:

> ”Morfinist sedan hösten 1923, varit uppe i 70-75 cgm, gjort försök med falska recept, men avslöjats; eucodal upp till 30 ampuller som ersättning för morfinet. Brutit upp medicinskåpet och själv tagit eucodal... ursinnig, hotat med värja (värjkäpp), måste övermannas; enl. läkaren ”ytterst farlig och opålitlig.”[9]

Han blev våldsam och sex skötare kunde inte stoppa honom. Han flyttades till Katarina sjukhus den 1 september där han ”blir orolig, förorättad, protesterar mot interneringen, ämnar kalla advokat, talför, hotfull mot manl. personal.” Därefter flyttas han den 2 september till Långbro sjukhus där han kollapsar helt, blir ”besvärlig, stönar, gråter, ångest, tröttsam, ständiga öns-

Blad: I.

Nummer: 185:27 — Ingångsdag: 7/9 — Foto

Namn: von G ö r i n g, Hermann Wilhelm
Yrke: Kapten — Födelsedag: 12/1 1893
Hemvist: Tyskland — Civilstånd: gift
Intagen av: G.-läk. — Mätvärde:
Läkarebetyg av: Dr. G.Kåge
Sjukdomens beskaffenhet före intagningen: M[illegible]

Orsaker.	Sjukdomsform.	Behandling före intagningen.	Avgångsdag: Utskrivningsdag	Förflyttad till annan avdelning	Förflyttad till annan anstalt	Till annan vårdinrättning	Till fri vård	Till polis- myndighet	Avliden	Anmärkningar.
	Morfinism. Psykogenetisk Abnormitetstillstånd		1927 Dec							

30.

1) Morfin- och cocainmissbruk.- Inl. s. m. morfinist sedan hösten 1922, vaxit uppe i 70-80 cgm. pro die tidvis; gjort försök med falskt recept, men avslöjats; cocain upp till 30 ampuller som avvänjning för morfinet.

Journalutdrag:

Anstalten sjukhus 6/6 - 1/9 1927: lätt irritabel, perlande, vill själv bestämma cocainbehandlingen, kräkts upp medicinerna och tagit cocain, vill ut för att få "ej annat val", strävsam, behöver med värja (välja?), mått bra vistelsen; enl. läkaren "ytterst farlig och opålitlig".

Hagaskrivs 1/9 - 3/9 1927: orolig, förvirrad, protesterar mot interneringen, önskar hålla advokat, talrik, hotfull mot omgivningen.

Långbro 3/9 - 7/10 1927: besvärlig, misstrogen, otrevlig, gråter, ängslig, tvättar sig ständigt, irriterad, lätt upprörd, [illegible] talför, ovanligt skarpt för "konspiration från judarna" hittat nått Dag Hammarskjöld för interneringen, N. mutad av judarna, suicidtankar, själv "en politiskt död man, om internationen blir bekant i Tyskland" ex. gr. hans förra ställning Överdirektör aktiebolagsexpeditionen, hysterisk läggning, egocentrisk, självförsmående, judehatare, vigt sitt liv åt kamp mot judarna, vartill Hitlers rörande mans hallucinationer riktat vapnen [mot] Abraham och Paulus "den förlorade judestammen"; Abraham vinkade med en revolver och lovade 3 kanoner, om kampen mot judarna uppgives; manligt synvillorna, strech; Abraham vred om en glödhet spik i hans ryggrad om judisk läkare ville skära ut hans hjärtat; suicidförsök (hängning och störtning); hotfull, svagsint mot sig och förmodligen mot andra; syner, röster, självförakt.

II) Morfinism.

Långbro 22/6 - 5/8 1926: deprad, vrålande stämning, excentrisk, lätt påverkbar, nyckfull.

III) Morfinistbesök.- Enl. s. m. uppe i 40-50 cgm. pro die.

Långbro 7/9 1927 -

Somat: Sept. 1927: Arr efter begravningen å v. arm; Arr efter skott ovan ca 11cm: dr. och å h. lår.

Görings journal från vistelsen på ett av flera mentalsjukhus i Sverige

kemål, irriterad, lätt suggererad (NaCl [koksalt] häver smärtorna), olustig, talför, utsatt för ”konspiration från judarna” och hätsk mot dr Eneström för interneringen. E. mutad av judarna, suicidtankar, *själv en ”politiskt död man om interneringen blev känd i Tyskland”* (min betoning) ex. gm. hans förra sköterska, hysterisk läggning, egocentrisk, självöverskattande, judehatare, vigt sitt liv åt kampen mot judarna, varit Hitlers närmaste man, hallucinatorisk (såg Abraham och Paulus ”den farligaste jude som existerat”, Abraham vinkade med en revers och lovade 3 kameler, om kampen mot judarna uppgavs), en judisk läkare ville skära ut hans hjärta, suicidförsök (hängning och strypning), hotfull, m.m.”

Nu kommer vi till en intressant fas i historien. Den 7 oktober skrevs han ut från Långbro sjukhus. I och med att hans ”politiska karriär skulle vara över om interneringen blev känd” så övertalade han överläkaren att skriva ut ett intyg. Det löd så här:

> ”Jag intygar härmed att kapten H. von Göring togs in på Långbro sjukhus på egen begäran; att han varken vid intagning eller utskrivning uppvisade några tecken på mental sjukdom; och att vid utskrivandet han ej uppvisar några som helst tecken på sjukdom.”
> Långbro sjukhus, 7 oktober 1925
> Olof Kinberg, professor

Denne omstridde psykiatriprofessor, som vi skall berätta mer om längre fram, skulle alltså ha kunnat ändra på världshistorien om han hade underlåtit att skriva detta intyg. Naturligtvis var Göring spritt språngande galen, både före, under och efter sjukhusvistelsen. Förmodligen skulle inte ens Hitler ha velat kännas vid honom om han hade känt till detta. Olof Kinberg var Sveriges förste rättspsykiater och mycket omstridd. Han vurmade för sterilisering av kriminella och blev till sist tvungen att avgå (han blev faktiskt avsatt) efter en långvarig mediadebatt runt honom. Men detta, att skriva ut ett friskintyg på en av världens största krigsförbrytare, hann han tydligen med.

Kapitel 7

Tysk psykiatri efter kriget

”Med undantag av prästerna så tror jag inte det finns ett enda yrke där tystnaden spelar så stor roll som hos oss, och med detta menar jag med hänsyn till allt. Tystnad är mycket viktigt för oss och är inte begränsat till de legala kraven vid konfidentiella medicinska uppgifter...”
– Psykiatriker Bürger-Prinz

Många psykiatriker fann att de kunde skylla på de nazistiska stormtrupperna för sin egen verksamhet under kriget. Det var naturligtvis tacksamt att skylla på dem, eller enbart Hitler. De behövde även en ”vetenskaplig” täckmantel för att rättfärdiga sina egna aktiviteter – och således samvete. För naturligtvis, resonerade de, var de bara offer själva. Tittar man tillbaka finner man dock, som vi redan sett, att psykiatrin lagt ut ett självlysande spår längs den blodbesudlade vägen.

De nazistiska psykiatribödlarna samlade sig i en förening i Tyskland efter kriget. Den första psykiatriska föreningen i Tyskland startade 1864 och hette *Deutscher Verein für Psychiatrie* (Tyska föreningen för psykiatri) och var förmodligen den första organiserade psykiatriföreningen i världen. 1935 ändrade den namn till *Gesellschaft für Deutscher Neurologen und Psychiater* (Föreningen för tyska neurologer och psykiatriker), vilket även visar på den biologiska inriktning psykiatrin fått. 1955 ändrade föreningen återigen namn, likt en kameleont, till *Deutscher Gesellschaft für Psychiater und Nervenheilkunde* (Tyska föreningen för psykiatri och neurologi). I korthet GSPN. Den har genomsyrats av rashygieniska idéer ända från början av seklet som till exempel då psykiater Robert Gaupp 1925 pratade inför den första föreningen om ”Sterilisering av mentalsjuka och underlägsna.”

> ”När man pratar om att bekämpa degenereringen av människor genom att utplåna dess underlägsna medlemmar genom sterilisering, då tänker man i första hand på att... mängden av degenererade och psykopater som lever i frihet, orsakar mängder av katastrofer och även då, när de inte är moraliskt underlägsna utan bara representerar en kraftig börda för staten och nationen... utan deras sterilisering, så kan den eugeniska idén om att rensa hela nationen från dess underlägsna element aldrig förverkligas.”[1]

Än idag står professor Gaupp som en framstående medlem i det register av distingerade medlemmar och ordförande som publiceras av GSPN varje år.

Faktum är att denna lista över medlemmar och ordförandeskap i GSPN är en ”Vem är vem” av Tysklands ledande rashygienister, av vilka många spelat en avgörande roll för de nazistiska övergreppen på den mänskliga rasen med

förintelsen och ett globalt krig som höjd- och slutpunkt. Här är några av de tidigare ordföranden i GSPN från dess start 1935:

ERNST RÜDIN (1874-1952)
Ordförande från 1935 till 1945
Psykiatriprofessor Ernst Rüdin är kanske mest känd som arkitekten bakom den psykiatriska rashygienen, eutanasi och utplånandet av 250 000 ”värdelösa liv” vilket senare ledde till utplånandet av sex miljoner judar. Redan 1904 grundade Rüdin ”Archive für Rassen- und Gesellschaftpsychologie” (Arkivet för ras- och socialpsykologi). Rüdins resumé är i praktiken en anklagelseakt av brott mot människosläktet. Han blev professor i psykiatri 1916 på avdelningen för psykiatrisk forskning i München och ordförande för ett rådgivande organ inom befolknings- och raspolitik. På hans 65-årsdag belönades han med Goethe-medaljen för konst och vetenskap av Adolf Hitler personligen. Fem år senare dekorerade Hitler honom med en bronsmedalj med en svastika och gav honom titeln ”Pionjär inom rashygien”.[2] Han skisserade upp riktlinjerna för den tyska steriliseringslagen vilket ledde till att 370 000 tyskar steriliserades och öppnade vägen för eutanasiprojektet. Rüdin och hans kollega Falk Rutte var också författare till Nürnberglagarna (1933) som legaliserade förföljelsen på judarna. Resten är historia. Rüdin räknades som världens främsta expert inom psykiatrisk genetik och hyllades i alla västländer som en pionjär, även i Sverige där han hade flera psykiatrivänner. Efter kriget utsattes han visserligen för en viss kritik men den bleknar i jämförelsen med hyllningarna av att han ”följde sin egen övertygelse med ’rashygieniska åtgärder’ i vilka han som psykiatriker samarbetade med nazisterna och hjälpte dem att legitimera deras mål genom en passande lagstiftning.”

Det skulle kunna vara Hitler som uttalade detta men citatet skrevs i februari 1992. Det var det prestigefyllda Max Planck-institutet som inkluderade denna bekräftelse i sin publikation: ”75 år med Max Planck-institutet för Psykiatri, München, 1917-1992.” Om Rüdin varit vid liv när denna hyllning utfärdades skulle han kunnat svara som han gjorde vid GSPN i mars 1939:

> ”Det bör först och främst noteras att det framför allt var psykiatrikerna som inför staten och partiet pekade ut den enorma genetiska fara som vissa mentalt och neurotiskt sjuka människor representerar för nationens framtid. Det är en stor framgång för den tyska staten och dess människor att de inte blundade för denna insikt utan med kraft fortsatte att bekämpa denna fara.”[3]

Det går förmodligen inte att övervärdera Rüdins inflytande på Tredje Rikets övergrepp mot mänskligheten. För Rüdin var övergreppen snarare en välgörande terapi. Han blev aldrig utsatt för några rättsliga åtgärder. 1996 hyllades Ernst Rüdin i tidskriften för den amerikanska psykiatriska föreningen NARSAD (National Alliance for Research in Schizofrenia and Depression) som grundaren av den psykiatriska genetiken. Utan honom hade troligen inte förintelsen ägt rum.

ERNST KRETSCHMER (1888-1964)
Ordförande från 1948 till 1951
Ernst Kretschmer var internationellt känd för sin forskning om ”konstitutionell biologi”, en slags avart av psykiatrisk eugenik som studerade kroppsbyggnaden. Kretschmer myntade orden ”pyknisk” (kort och satt), ”atletisk,” ”leptosom” (smal och gänglig) för att klassificera olika människotyper. Han utvecklade även Kretschmer-Hohn testet för studerande på högskolor.[4] Han var elev till professor Robert Gaupp, också kallad den tyska psykiatrins patriark. Kretschmer var även militärpsykiater och aktiv rashygienist.

1934 pekade han ut, vad han ansåg vara, ”behovet av sterilisering av svagsinta som är farliga för fortplantningen.” Men det var inte bara svagsinta som Kretschmer ville beskära, han inkluderade även ”dryckenskap, kriminalitet och epilepsi” bland de kategorier som var det ”aktuella stora området för eventuell utplåning”.[5] Kretschmer rekommenderade även att ”nervösa och psykopater” skulle genomgå ”behandling”. Han var mycket aktiv i den organiserade psykiatrin inom nazistregimen. Kretschmer redigerade även tillsammans med Rüdin tidningen ”Zeitschrift für psychische Hygiene” (tidskrift för mentalhygien). Även om Kretschmer inte direkt kan kopplas till T4 så var han naturligtvis medveten om vad som hände och med sina uttalanden måste han ha bidragit till det. Han har aldrig uttalat sig emot det.

1966 publicerade han ett arbete han kallade ”Mensch und Lebensgrund” (Människan och levnadsgrund). I den försökte han släta över vad han och övriga psykiatriker åstadkom och skrev att de ”vetenskapliga övergreppen” vid denna tidpunkt står ”i skarp kontrast till resultaten av grundlig och seriös forskning inom detta område”.[6] Några sidor senare skriver han: ”... i många länder [finns det] så kallade eugeniska rörelser... som med användning av noggrann forskning försöker förhindra den galopperande ökningen av genetiska sjukdomar... Nå, detta är berömvärt”. Längre fram i texten börjar han tala om incest och korsbefruktning som något fördelaktigt, men att det inte bör ske kontinuerligt utan ”med en viss rytm i blandningen mellan incest och korsbefruktning”.[7]

WERNER VILLINGER (1887-1961)
Ordförande från 1952 till 1954
En av de främsta förespråkarna för rashygien och tillika en av de mest kontroversiella psykiatrikerna både före och efter kriget var Werner Villinger. Han var chefsläkare för Bodelschwingh-institutet i Bethel från 1934 och 1939 och professor i Breslau från 1938 till 1945 samtidigt som han verkade som militärläkare. Efter kriget var han professor vid universitet vid Marburg från 1946 till 1955. Han blev en världsberömd psykiatriker med specialitet på ungdomsbrottslighet och barnterapi. Han var även en betydande medlem i World Federation of Mental Health (WFMH) som vi skall beskriva längre fram. År 1953 mottog han Korsordern *Merit från Federala republiken Tyskland* och blev hedersdoktor i juridik vid universitet i Hamburg - bara tolv år efter det att han arbetade i T4 och på sikt bidrog till att miljontals människor utrotades.

I maj 1937, då han även tjänstgjorde som biträdande domare vid Högsta domstolen för genetisk hälsa i Hamm och Beslau, gick han med i nazistpartiet. Det var ett och ett halvt år efter det att 2675 krav på steriliseringar anmälts, 600 godkända och 460 utförda, alla under Villingers direktion. Villinger blev aktiv T4-konsult i mars 1941. Enligt vittnesuppgifter från en annan T4-personal vid namn Meumann så anslöt sig Villinger ”med viss tvekan”. Frågeformulären för eutanasi återkom alltid med stor fördröjning och ”nästan uteslutande” med beslutet att ”den sjuke ej skulle sändas för utrotning”.[8] Han var därmed inte lika övertygad om nödvändigheten med eutanasi som till exempel Max de Crinis eller Carl Schneider, dock hjälpte han T4-psykiatrikerna med vad de ville ha. När man läser Villingers arbeten så inser man det löjliga i tron att psykiatrins antisociala attityder var begränsade till nazitiden. Tre år efter kriget, år 1948, så refererade han till, som vi sett, patienter som ”mänskligt material”. Före kriget förespråkade han sterilisering av handikappade ”till sista man”.

Villinger hade mycket stort inflytande på den tyska medicinen och psykiatrin efter kriget. Han var en av huvudfigurerna i den ”nya steriliseringslagen” efter kriget. Villingers rykte förde ut honom på Der Spiegels sidor 1961, fast nu i mindre smickrande ordalag, såsom delaktig i T4 under Tredje Riket.[9] I ett argt brev besvarade Villinger beskyllningarna: ”Försöket att bidraga till undersökningarna om dessa hemska händelser är mycket uppskattat. Ni gjorde, hur som helst, ett misstag när ni listade mig som aktiv deltagare i denna process.”

Villinger fortsatte att förneka sin inblandning ända fram till domarskranket. Vilket naturligtvis var mened - det vill säga uppenbar lögn. Han insåg nog sin belägenhet och en kort tid efter föll han ner från ett berg vid Innsbruck och återfanns död. De flesta är övertygade om att han begick självmord i likhet med flera andra läkare när sanningen började uppdagas. Han var i Innsbruck för att närvara vid den sjunde konferensen för Tyska föreningen för vuxenpsykiatri.

JÜRG ZUTT (1893-1980)
Ordförande från 1954 till 1956
Jürg Zutt var en av de få psykiatriprofessorer som inte följde med strömmen av övriga psykiatriker. Han gjorde uttalanden under kriget som direkt gick emot nazisternas vilja. I *Zentralblatt für die Gesamte Neurologie und Psychiatrie*, en publikation som han var redaktör för, skrev han 1942 en mycket kritisk artikel mot den nazistiska psykiatrin:

> ”Numera ser man psykiatriker, och det sker definitivt inte sällan, som betraktar vissa människor som underlägsna och överflödiga och degraderar de genetiskt sjuka och mycket ofta de mentalt sjuka på samma sätt, och även förespråkar utrotning av extrema fall... detta är en stor orättvisa.”[10]

Att publicera dessa rader 1942 i ett officiellt organ som övervakades av censorer i Tredje Riket var en sällsynt modig handling, för att inte tala om en

lika sällsynt uppvisning i ärlighet och integritet inom yrkeskåren. Han var det levande beviset för att de som gick emot ”Hitlerordern”, som i själva verket bara var ett bemyndigande, inte råkade illa ut. Hans uttalande motbevisar även övriga psykiatriker som försvarade sig med att de var tvungna att lyda order, under hot om avrättning. Dr Zutt visar att övriga psykiatrikers rättfärdigande bara var lögner och att de i grunden bara var lystna massmördare.

FRIEDRICH MAUZ (1900-1979)
Ordförande från 1957 till 1958
I motsats till Zütt var hans efterföljare Mauz en tidigare militärpsykiater, en T4-konsult och traditionell mentalhygienist. Det kan bero på att hans mentor var Kretschmer under vilken han var universitetsföreläsare 1928. Mauz var alltså konsult vid T4 vilket innebar att han utfärdade dödsdomar på löpande band. Trots det dog han högt ärad inom professionen 1979. Mauz var även närvarande 1948 vid den Tredje Internationella Kongressen för Mental Hygien i London. Det var samma år som World Federation of Mental Health (WFMH) formades som en efterföljare till International Committee for Mental Hygiene och som skall belysas ordentligt senare. 1980 kunde man läsa följande rader i en artikel i Münsterische Zeitung:

> ”Han [Mauz] har, som knappast någon annan psykiatriker ur sin generation, hjälpt till att forma tankarna och verksamheten hos den tyska medicinen... Låt oss därför hylla Friedrich Mauz´ extraordinära prestationer.”[11]

Det är alltså samme Mauz som var intimt förknippad med utvecklandet av lagförslaget om eutanasi.

HANS BÜRGER-PRINZ (1897-1976)
Ordförande från 1959 till 1960
Bürger-Prinz var en militärpsykiater som var chef för den neuropsykiatriska kliniken i Hamburg från 1937 till 1970. Hans engagemang i eutanasi är inte helt klarlagt, vad som dock är säkert är att han kände till eutanasin och aldrig tog avstånd från den. I artikeln i Der Spiegel 1988 som vi citerat ur tidigare nämndes det att Bürger-Printz 1935 påminde sina psykiatrikolleger om att ”registrera” barn som ”drabbats av en ärftlighetssjukdom före sin könsmognad för att kunna plocka ut dem och utesluta dem från fortplantning,” och att ”Dr Bürger- Printz blev professor i Hamburg”. Vid ett möte med Tysklands hälsominister och sex-sju andra psykiatrikolleger, strax efter att Hitler signerat ”Hitlerordern, berättas det att Bürger-Prinz skulle ha sagt: ”Men se det från den praktiska sidan!” Hälsoministern hade just berättat om planerna att döda 70 000 tyska mentalpatienter. 1951 deltog Bürger-Prinz med andra psykiatrikolleger, bland annat Villinger, i det första efterkrigsmötet för ”Europeische Liga für psychische Hygiene”. Mentalhygienen var ju bara ett annat ord för rashygienen och på så sätt kan man se att Bürger-Prinz och de andra psykiatrikerna aldrig gav upp sina idéer. Trots att Bürger-Prinz

förnekar sin inblandning i eutanasin så visar Ernst Klee att han inte var uppriktig: ”I synnerhet från Hamburg så transporterades interner från Hadamar, Vienna, Meseritz, Tiegehof etc, *en masse* för att bli mördade.” Här har vi återigen orden från Bürger-Prinz som förklarar tystnaden om sanningen – eller kanske sanningen om tystnaden:

> ”Med undantag av prästerna så tror jag inte det finns ett enda yrke där tystnaden spelar så stor roll som hos oss, och med detta menar jag med hänsyn till allt. Tystnad är mycket viktigt för oss och är inte begränsat till de legala kraven vid konfidentiella medicinska uppgifter...”

HEINRICH KRANZ (1901-1979)
Ordförande från 1961 till 1962
Dr Kranz specialiserade sig, liksom sin kollega Mengele, på tvillingsforskning, och blev ryktbar för sin forskning. Tvillingar var de psykiatriska genetikernas favoritforskningsobjekt. Under kriget utbröt nästan slagsmål om dem i koncentrationslägren mellan forskare. Ernst Rüdin skrev mycket om Kranz´ forskning. Och även om han inte var lika radikal som Rüdin och de andra psykiatrikollegerna förespråkade han upplösning av giftermål mellan svagsinta och tvångsmässig sterilisering, vilket i skuggan av övriga brott kanske kan te sig mindre viktiga, men betraktat i sig var allvarligt nog.

HANS MERGUET
Ordförande från 1963 till 1964
Merguet var förmodligen en av de första psykiatrikerna som öppet rekommenderade återupptagandet av det mentalhygieniska arbetet. Detta skedde 1949 då ”Deutsche Arbeitgemeinschaft für psychische Hygiene” (Tyska forskningsstiftelsen för mental hygien) etablerades. Den inkorporerades i WFMH 1952 under dess femte kongress.[12] Merguet har även skrivit positiva artiklar om institutionell psykiatri och hjärnkirurgi, i synnerhet en variant av lobotomi som kallades leukotomi där man skär av den vita massan i hjärnan.

FRIEDRICH PANSE (1899-1973)
Ordförande från 1965 till 1966
Dr Panse var även militärpsykiater och T4-konsult. Propagandafilmen om eutanasi som producerades av nazisterna var baserad på en idé av Panse. Han närvarade även vid ett hemligt möte i Berlin 1937 om eutanasi. Behandlingen av ”krigsneuroser” med elchocker, bland annat ”Panse-kuren”, var benämnd efter honom. Panse blev mer och mer övertygad om att personer med krigstrauman simulerade för att få pension och kompensation; med andra ord trodde han att människor som återvände från kriget med allvarliga mentala trauman simulerade för pengarnas skull. Han kallade det ”pensionsneuros” på grund av att han observerat att neuroser läkte efter slutlig överenskommelse om kompensation.[13] Han nämnde naturligtvis inte att patienten fick tillfälle att fram till dess vila upp sig och på så sätt tillfälle att friskna till från de ytterst traumatiska händelserna. Panse-kuren kan vara värd att

nämna, den påminner något om Kaufman-kuren vi skrev om tidigare där starka strömstötar kopplat med verbala militärliknande suggestioner fick soldaten att hoppa ur sina neuroser - nu uppladdade för att åka tillbaka till fronten. Det var naturligtvis ingen terapi utan en disciplinåtgärd.

> ”Panse har utvecklat en ’terapeutisk process’ som man inom armén kallade för att ’bli pansad’. Stimulering av kroppsliga motornerverna med växelström, likt Kaufman-terapin, görs inte här. Istället ges mycket smärtsam stimulering med ström på 300 milli-ampere som appliceras på stora ytor av huden med en rulle.”[14]

Denna mycket smärtsamma upplevelse kunde få hela kroppen att skaka. Man använde Panse-metoden för att ”neutralisera” patienten och göra honom mer lätthanterlig. Det växte upp flera ”Panse-center” i Tyskland men Panses eget militärsjukhus blev känt som det främsta ”behandlingscentret för även de mest obstinata fallen av krigsneuros”.[15] Ingen besvärade sig med att åtala honom efter kriget, trots att han samarbetade intimt med krigsförbrytare och hade en framträdande position inom det tyska medicinska samhället.

Dr Friedrich Panse
1899-1973

1933 – Biträdande domare vid bedömning av människor med ”ärftlighetssjukdomar” för sterilisering och andra åtgärder.

1937 – Föreläsare vid universitetet i Bonn, ansvarig för utbildning i rashygien.

1937 – Ansvarig för utbildning i rashygien vid universitetet i Bonn. Docent 1942. Föreslog propagandafilm om eutanasi.

T4-konsult vid eutanasi av mentalpatienter och förståndshandikappade barn.

1942 – Militärpsykiatriker i tyska armén. Föreslog elchocksmetoder för att få tillbaka soldater till fronten – ”Pansemetoden”.

Efter kriget 1945-1967

1947 – Frikänd från anklagelser för samarbete med nazisterna. Föreläsare vid universitetet i Bonn och Düsseldorf.

1955 – Chef för psykiatriska kliniken i Düsseldorf.

1959 – Ledamot i ”Aktionsausschuff zur Verbesserung der Hilfe für psychich Kranke” (Aktionskommittén för förbätttring av hjälp till de mentalt sjuka).

1965-1966 – Ordförande i Tyska föreningen för psykiatriker (GSPN)

HELMUTH E. ERHARDT (1914-?)
Ordförande från 1969 till 1971
Erhardt var sekreterare från 1952 till 1968 innan han blev ordförande 1969. Han var också inblandad i den tyska militärpsykiatrin och i sin doktorsavhandling tackade han T4-psykiatrikerna Max de Crinis och Werner Villinger. Erhardt var en ivrig förespråkare för elchocker. Han blev känd för sin forskning om förändring i ögongloben under och efter ECT. Han fann att trycket i ögat sjönk mellan 25 till 55 procent under det normala. Ett annat av Erhardts bidrag till vetenskapen var den ”ambulerande elchocken”. Den användes för att tömma sjukhussängarna. Tillsammans med Villinger vittnade han 1961 inför ”Reparationskommittén”

vid den 34:e sessionen som undrade om det var nödvändigt att kompensera offren för steriliseringarna. Erhardt var starkt negativ. Det fanns fler andra psykiatriker närvarande, psykiatriker som medverkat till steriliseringarna. Alla insisterade på att steriliseringslagen var laglig och rättfärdigade sin inställning med det vanliga rashygieniska synsättet, att man måste ta hänsyn till befolkningsexplosionen och med den försämrandet av den mänskliga rasen. ”Det kommer att rulla som en snöboll från generation till generation - var kommer vi att stå när allt är sagt och gjort?”[16] Han uttryckte även förhoppning under denna session att en ny steriliseringslag skulle instiftas. Erhardt var en av Tysklands största försvarare för de psykiatriska massmorden som han aldrig tog avstånd från - endast ursäktade och bortförklarade.

RUDOLF DEGKWITZ J:r (1920-1990)
Ordförande från 1971 till 1972
Sonen till Rudolf Degkwitz, vilken vi refererade till tidigare, fortsatte i sin fars fotspår och blev efterkrigstidens skarpaste kritiker av tysk psykiatri och dess samarbete med nazisterna. Under kriget var Degkwitz j:r lika kritisk och publicerade psykiatriska brott för vilket han blev dömd till fängelse för. Han och hans far visar därmed att andra psykiatrikers påstådda rädsla för avrättning om de vägrade göra övergrepp inte stämde.

HANS HIPPUS (1925-?)
Ordförande från 1973 till 1974
Hippus var elev till Villinger och chef för den neurologiska avdelningen vid universitetet i München. Han skapade senare rubriker i tidningarna när han 1989 lanserade sitt ”anti-rädsla” piller. Hippus sökte och fick en kvarts miljon tyska mark av tyska inrikesministeriet för att experimentera med detta piller på mentalpatienter.[17] Hippus menade att erfarenheterna från dessa experiment på mentalpatienter och deras beteende skulle kunna användas vid katastrofer, till exempel en atombombsexplosion eller vid den panik som utbröt under panikrusningen på Brüssels fotbollsstadium. Hippus´ metod var enkel. Först visade han en skräckfilm, typ Alien, för vissa patienter. Därefter fick de beteendeförändrande droger och deras psykologiska status undersöktes. Baktanken, som förmodligen tilltalade inrikesministeriet, var att armén och befolkningen i stort skulle kunna kontrolleras vid en krissituation. Hade han varit utbildad psykiater under nazitiden hade han säkert tillämpat dessa experiment på fångarna i koncentrationslägren - såväl som de egna soldaterna vid fronten.

Den tyskpsykiatriska tendensen lever fortfarande kvar genom generationerna. I sin ansökan till civilförsvaret inom inrikesministeriet skrev han: ”Det är synnerligen viktigt att kunna åstadkomma en möjlig modifiering av den maximala stressnivån hos en person genom farmakologiska eller beteendeförändrande droger.”[18]

Det var tack vare flera upprörda artiklar i tidningarna som inrikesministeriet drog tillbaka bidraget till Hippus. I en kritisk artikel stod det: ”Precis

som med opium och LSD kommer pillret för vårt civilförsvar också att välsigna oss med euforiska hallucinationer." Lycklig och avslappnad i närvaron av utplåning var Hippus´ målsättning. Förutom den etiska kullerbyttan skulle detta experiment naturligtvis även kunna klassificeras som landsförräderi. För vem skulle bry sig om att försvara sitt land med ett drogat leende på läpparna? Det sägs även att Hippus beordrat sin personal att inte säga ett ord till någon om experimenten de hade utfört. Den psykiatriska tystnaden är viktig för dess fortsatta existens.

Hippus´ intresse för panikforskning inom militärpsykiatrin sträcker sig tillbaka till 1971 då han var med och grundade *Expertkommitté Vll om psykobiologi*, en s k vetenskap om beteende vid stressituationer. Han koncentrerade sig enbart på de biologiska faktorerna för stress eftersom hans intresse fokuserades på psykoaktiva droger. Rädsla och panik ansågs bero på biokemiska faktorer vilka, enligt denna psykiatriker – "själens läkare" – kunde förändras med kemikalier till ett tillstånd av lycka. Vad Hippus försökte göra var att återigen stärka de nu ansträngda banden mellan psykiatrin och militären. Hippus´ förtjusning i droger går tillbaka till 1955 då han experimenterade med Reserpin, en alkaloid från örten Rauwolfia, även kallad "madness weed" på engelska. Han utförde även andra experiment. Under rubriken "Applicering på den sjuke" skrev han:

> "När psykotiskt sjuka patienter vägrar att ta medicinen injicerades Serpasil intramuskulärt tills patienten hade lugnat ner sig till en punkt där han inte vägrade ta medicinen längre."[19]

Hippus kunde tydligen inte acceptera vad patienten hade att säga om vad som gjordes mot hans kropp. För att försäkra sig om tillräckligt med patientunderlag för psykiatrin hävdade han i en undersökning att "nästan var femte medborgare i Federationen är mentalt sjuk". Detta publicerades även i Oberhessische Presse i Marburg den 9 juni 1981. Ytterligare 20 procent, hävdade han, led av tillfälliga störningar som dock inte krävde behandling. Han tog antagligen för givet att han själv tillhörde den "friska" delen av befolkningen. Hippus var god vän med många nazistpsykiatriker såsom Gerhard Harre, Hans Bürger-Prinz, Hans-Werner Müller, en elev till de Crinis, L.B. Kalinowsky, en känd psykiatriker som studerade under Cerletti och förde elchocken till USA, Joachim Meyer som samarbetade med de Crinis och Hallovorden, som beställde hjärnor från de eutaniserade barnen samt flera andra hängivna nazipsykiatriker - alla i samhällets tjänst. I ett sällsynt samvetsanfall kritiserade han den okontrollerade spridningen av psykiatriska droger och den frikostiga användningen av metadon. Den mesta tiden ägnade han dock åt att följa det rashygieniska efterkrigsspåret. 1973 var han vicepresident för *European Legue for Mental Hygien*, en förening vars mål kännetecknas av dess namn. Om inte detta är klart så visar listan på psykiatriker som varit ordförande att de varit elever hos de Crinis, Villinger, Bürger-Prinz och till och med Rüdin. Hippus var vicepresident när han dessutom utnämndes till ordförande för GSPN. Han var även medlem i WFMH.

HANFRIED HELMCHEN (1933-)
Ordförande från 1979 till 1980
Helmchen var elev till Julius Hallovorden, hjärnspecialisten som ”inte brydde sig om varifrån hjärnorna kom” mitt under brinnande krig. Helmchen hyllade Hallovorden såväl som T4-konsulten Mauz. Att psykiater Helmchen följde i fotspåren på övriga nazipsykiatriker visar en artikel om honom den 1 juli 1981 i Berlintidningen Die Tagezeitung:

> ”Fram till dags dato har han utmärkt sig genom sin kamp mot de få återstående rättigheter patienterna har; det är när allt kommer omkring vetenskapligt mer intressant att prova ut nya kemikalier och passiviserande droger på människor än på råttor vilket är tråkigt. Nu har emellertid de lagar som reglerar experiment på människor kommit i vägen för Helmchen...” Hanfried Helmchen svarar, ”Praktiskt sett, så är dessa legala hinder ofta inte tillräckliga och inte alltid komparativa med vår förståelse av medicinskt beteende.”

Några år senare skrev han i den psykiatriska tidningen Der Nervenzart om D-penicillamin i behandlingen av schizofreni där han tackade läkemedelsbolaget Heyl för deras ”generösa experimentdoser.” I beskrivningen av behandlingen med D-penicillamin av en 24-årig kvinna kan man läsa följande:

> ”På sjätte dagen väter patienten ner sängen när hon sitter. På sjunde dagen äter hon tvål och tandkräm. På åttonde dagen blir patienten mycket verbalt aggressiv och vägrar ta medicinen och är mycket upprörd. I slutet, under extrem upprördhet och stora beteendestörningar äter patienten blommor och kaktusar. Behandlingen med penicillium avbröts då... Således verkar det vara önskvärt och välgrundat att nu utföra systematisk undersökning av de psykopatologiska effekterna av D-penicillamin.”[20]

JOHANNES SCHULTZ (1884-1970)
En annan tysk psykiatriker, som visserligen inte varit ordförande i GSPN men dock ledamot och framstående medlem i många år, är psykiatriker Johannes Schultz. Men inte bara det, han har även varit en av Tysklands, och kanske en av världens, främste psykiatriker efter andra världskriget.

”Jag är en psykopat, men bara psykopater har förändrat världen” brukade han säga när han som 80-åring tittade tillbaka på vad han åstadkommit. Bakom den raljant självironiska tonen dolde sig troligen mer sanning än de flesta har velat förstå. Han hade verkligen bidragit till stora förändringar, både sådana han gärna mindes och sådana han helst ville glömma. Andra har dock påmint honom om detta. Bland annat tidningen Der Spiegel i en avslöjande artikel i nr 26, 1994. Under 1920-talet vidareutvecklade Schultz en psykologisk metod som skulle bli känd över hela världen som ”autogen träning”. Ordet ”autogen” kommer från grekiskan och betyder ”som uppstår ur sig själv”. Den ursprungliga idén kom från tysken Oscar Vogt, som senare kanske blev mest känd för att han åkte till Moskva och hyvlade upp Lenins hjärna i 31 000 skivor.

Autogen träning är en form av självhypnos som man utför på sig själv utifrån en instruktion. Syftet är ofta att få bort en oönskad egenskap. Enligt Schultz ger metoden en ”resonansdämpning av känslolivet” och en ”självavspänning under koncentration”. Emellertid är hypnos ett tillstånd som innebär ett totalt överlämnande av det egna självbestämmandet. Någon egentlig befrielse från problemen eller ökad självinsikt ger hypnos därför inte. Som bäst ger det möjligen en illusion av frihet, som värst ett mentalt slaveri.

Många miljoner människor har lärt sig tekniken och hundratusentals människor använder den dagligen världen runt. Schultz har fram till bara för några år sedan varit den mest läste psykiatrikern efter Sigmund Freud i Tyskland och har en hängiven skara beundrare över hela världen som bland annat organiserar kongresser för att ytterligare sprida hans idéer. Men Schultz var inte bara en av Tyskland mest hyllade psykiatrer, han drogs också med ett förflutet som hans anhängare ända tills ganska nyligen lyckats dölja för den breda allmänheten.

Under nazitiden var psykiatern Johannes Schultz liksom övriga psykiatriker i full fart med med att genetiskt ”rena” det tyska folket genom eutanasiprogrammet och senare koncentrationslägren. Han byggde dessutom upp en egen verksamhet inom detta område som var en blandning av sex, nazism, psykoterapi och rashygien. Johannes Schultz´ närmaste chef från 1936 var Dr Matihas Göring, kusin till Hermann Göring. Matihas Göring ledde det ”Tyska institutet för psykologisk forskning och psykoterapi” vilket ingick som en del av det ”Internationella medicinska samfundet för psykoterapi” som verkade under Carl Jungs ledarskap.

Antisemiten Carl Jung, som med sin ”analytiska psykologi” haft ett stort teoretiskt inflytande på den kulturella och psykologiska debatten tillträdde sin chefsbefattning efter att Hitler 1932 förordade att alla organisationer som är verksamma i Tyskland måste anpassa sig till den nazistiska ideologin. Carl Jung har, liksom Johannes Schultz, varit föremål för återkommande rentvättningsförsök av sina sentida anhängare. Jung har dessutom själv tvingats ägna mycket tid åt att förklara sitt beteende under nazitiden. Uttalanden som ”det ariska undermedvetandet har en större potential än det judiska” och diskussioner om ”det judiska problemet” och dess effekter på den medicinska vetenskapen har dock varit svåra att bortförklara för Jung. Om Jung var en introvert teoretiker och nöjde sig med att göra uttalanden i tidningar, så var Schultz å andra sidan en handlingens man. Redan under första världskriget tjänstgjorde han som psykiater och utvecklade en metod för att behandla ”krigsneurotiker” och ”frontskygga psykopater”. Efter behandlingen bar det av tillbaka till fronten.

Schultz var en krigsromantiker och ansåg att hans ”hygieniska” verksamhet drevs av höga ideal: ”Kriget är en sak för män och att göra män av vår ungdom är en av de underbaraste uppgifterna som finns i vår ’nervösa’ tidsålder.” Under nazitiden kunde Schultz uttrycka sig betydligt mera rakt på sak. Han ansåg till exempel att ”oärliga, oäkta, otillförlitliga och förljugna typer” borde gallras ut. ”Zigernaravkommor, [dessa] tragiska mänskliga miss-

bildningar... kunde enligt Schultz ”enbart göras oskadliga för sig själva och för samhället genom skyddsåtgärder”. Inte heller epileptiker eller ”svagsinta” hade någon rätt att leva. 1940 började Schultz uttryckligt verka för att dessa människor, vars ”liv inte var värda att leva”, skulle förintas. Han hoppades att ”idiotanstalterna skulle göras om i denna anda och snarast tömmas”. Detta var en av huvudbeståndsdelarna i den ”tyska själsläkarvetenskapen” som Jung och i synnerhet Schultz verkade för.

Psychiatrie

Bluthaftes Verständnis

Johannes H. Schultz, Erfinder des „Autogenen Trainings", diente den Nazis. Davon wollen seine Anhänger nichts wissen.

die Antibiotika selbst." Entscheidend für ihre Eindämmung sei allein die strikte Einhaltung der Krankenhaushygiene.

Aufgeschreckt von den Verhältnissen in den USA, bekannten jedoch auch on deutschen Universitäten Forscher zunehmend Respekt vor dem Einfallsreichtum der Mikroben. Langfristig könne sie sich der Phantasie der Pharmakologen überlegen erweisen.

Denn Antibiotika müssen für Bakterien tödlich, für menschliche Zellen hingegen harmlos sein. Das setzt den Pharmaentwicklern enge Grenzen. Alle rund 400 Antibiotika beruhen auf nur fünf Wirkmechanismen. Sie treffen die Bakterien dort, wo sich ihr Stoffwechsel grundlegend von dem des Menschen unterscheidet (siehe Grafik Seite 181).

Doch diese Blößen wissen die Bakterien inzwischen zu decken: Sie verfügen über Pumpen, mit denen sie die Antibiotika aus ihrem Zellinnern herauspumpen, oder sie entfernen die Poren, durch die sie in die Zelle hineingelangen. Mit Enzymen zerschneiden sie die antimikrobiellen Gifte. Oder sie mutieren ihre Proteine so lange, bis sie immun gegen die Wirkung des Gifts sind.

Immer schwieriger ist es, verwundbare Stellen der Bakterien auszumachen. Der Forschungsaufwand für die Entwicklung eines neuen Antibiotikums wächst. Viele Unternehmen haben sich deshalb aus der Antibiotikaforschung zurückgezogen. Andere haben begonnen, im Arsenal der Natur nach neuen Waffen gegen die Mikroben zu fahnden: In Schwämmen und Flechten, in der Haut von Fröschen und Haien suchen sie nach antibakteriell wirksamen Substanzen. Oder sie holen Rat bei chinesischen Weisen und indianischen Schamanen. Viele Forscher sind überzeugt, daß ein Umdenken nötig ist.

„Vielleicht müssen wir mehr darauf setzen, das Immunsystem des Menschen zu stärken", sagt Klaus Dieter Bremm, Mikrobiologe im Forschungszentrum von Bayer in Wuppertal. Vor der Evolution sei dieses schließlich seit Jahrmillionen auf die Mikrobenabwehr spezialisiert. Jeder Mensch ist ständig von mehr Bakterien besiedelt, als je Menschen auf der Erde gelebt haben. Nur selten wird er damit nicht allein fertig. „Vielleicht genügt es", so Bremm, „ihm dabei mit Medikamenten etwas unter die Arme zu greifen." ❑

Ich bin ganz ruhig, sagt sich der Irrenarzt, Arme und Beine sind schwer und warm. Es atmet mich. Die Stirn ist angenehm kühl. Mit diesen formelhaften Vorsatzbildungen" gelang dem Psychiater Johannes Heinrich Schultz (1884 bis 1970) kurz vor dem Ersten Weltkrieg am eigenen Leib die „Resonanzdämpfung der Affektion", eine „Selbstberuhigung der Persönlichkeit", die „Konzentrative Selbstentspannung". 1920 präsentierte er seine Psycho-Technik öffentlich den nervösen Berlinern; neuer Markenname: „Autogenes Training" (AT). Seither hat AT die Welt umrundet. Sein Erfinder war, nach Sigmund Freud, der meistgelesene Seelenarzt deutscher Sprache. AT erweist sich, in einer Welt rasch wechselnder Psychomoden, als dauerhaft und wirksam. Gut für den Tag und gut für den Traum, preiswert, hilfreich gegen leichte und schwere Seelenstörungen, zelebriert von Millionen Deutschen und alle Tage praktiziert von Hunderttausenden.

Autogenes Training ist fraglos eine bewährte Methode der Selbsthypnose, geeignet, „ohne Beeinflussung durch einen anderen den wohltätigen, schlafähnlichen Ruhezustand zu erreichen", wie Schultz versprochen hat. Der Nervenarzt erfreut sich bei Patienten und Medizinern großer Wertschätzung.

Die Verehrung wird eingedunkelt durch Schultz' Rolle während der NS-Zeit. AT-treue Therapeuten wehren sich auf klassische Weise: Das Thema wird – so auch jüngst wieder auf einem Magdeburger Psychologenkongreß – verdrängt, gelegnet, tabuisiert. Auf die Ikone Schultz soll kein Schatten fallen – und das, obwohl das zweifelhafte Wirken des AT-Erfinders in der NS-Zeit klar dokumentiert ist.

„Ich bin ein Psychiatrik", pflegte der Nervenarzt noch als Hitlerjunge seine Zuhörer zu erschrecken, „aber nur Psychopathen haben die Welt bewegt." Obwohl selbst geplagt vom „Dämon Asthma in seinen neurotischen Dönungen", hatte der kleinwüchsige Doktor die großen Zeiten freudig begrüßt und von „unserem erlösten neuen Deutschland" geschwafelt (1937).

Hermann Göring, rauschgiftsüchtiger Reichsmarschall, und dessen Vetter Matthias Heinrich Göring, Leiter des „Deutschen Instituts für Psychologische Forschung und Psychotherapie" und Schultz' Vorgesetzter seit 1936, waren seine Förderer. Eingekleidet in das blaue Tuch eines Sanitätsoffiziers der Deutschen Luftwaffe tönte er: „Der Krieg ist Sache des Mannes, und Männer aus unseren Jugendlichen zu machen, ist in unserer nervösen Zeit eine der schönsten Aufgaben."

Kriegsmüden Soldaten hatte der Sohn eines Theologen schon im Ersten Weltkrieg eingeschnarzt, als Militärarzt in einem „Auffanglazarett". Schultz entwickelte eine einfache Behandlung für „Kriegsneurotiker": „frontscheue Psychopathen" und „Zitterer" – sie wurden einer „produktiven Tätigkeit zugeführt und in ihr gehalten". Dann ging es wieder ab an die Front.

Im Zweiten Weltkrieg machte sich der Nervenarzt mit solchen Methoden nicht begnügen. Er riet zu Aussonderung der „unehrlichen, unsicheren, unzuverlässigen und verlogenen Typen". Derartige „traurige Mißkklungen menschlichen Wesens" – zum Beispiel „Zigeunernaschkatzen" konnten nach Schultz' Urteil „nur durch Schutzmaßnahmen für

* Mit Institutsleiter Matthias Heinrich Göring

Psychiater Schultz 1941 (Pfeil)*, um 1960: Schaulie ins KZ geschickt

En artikel i Der Spiegel 1994 avslöjade psykiatriker Johannes Schultz som krigsförbytare och publicerade en bild på honom i SS-uniform. Schultz, som blev en av Tysklands och världens mest kända psykiatriker, skickade bland annat homosexuella män till gaskamrarna.

Den fråga som Schultz ägnade störst uppmärksamhet i sin läkargärning gällde emellertid de homosexuella. Helt klart kunde denna grupp människor knappast räkna med något större utrymme i tyskarnas ”livsrum”. De flesta homosexuella hamnade i koncentrationsläger där de fick överleva så länge de kunde arbeta. Schultz´ insats i sammanhanget var att han utvecklade en raffinerad metod för att avgöra vilka som skulle skickas till koncentrationsläger och vilka som kunde ”räddas”.

Schultz ansåg att det fanns två kategorier av homosexuella män. Dels typen ”modersskändaren” som enligt Schultz var ”ärftligt sjuk” och inte kunde reformeras av den tyska själsläkarvetenskapen. Dessa patienter skickades till koncentrationsläger. Den andra typen, ”den lille kärleksbrodern”, ansågs vara möjlig att bota och fick istället tysk psykiatrisk behandling av utvalda terapeuter.

För att kunna skilja de två typerna åt, det vill säga den ärftligt belastade ”modersskändaren” och den neurotiske ”lille kärleksbrodern”, utvecklade Schultz ett udda förfaringssätt. Schultz hyrde in en prostituerad kvinna som patienten uppmanades att ha samlag med inför en expertpanel bestående av Schultz själv och andra intresserade. De som på detta publika sätt kunde demonstrera sin manliga kraft förskonades från koncentrationslägren. De som misslyckades fick plikta med sina liv.

Schultz´ främsta bidrag till den tyska så kallade själsläkarvetenskapen, förutom utvecklandet av autogen träning, var med andra ord selektion på en psykoterapeutisk grund. Hans institut, som stod under Hermann Görings beskydd, arbetade för fullt fram till början av 1945. Trots denna uppenbara

inriktning på rashygien och eutanasi med nazistiska förtecken och full verksamhet in i de sista minuterna av det tredje riket har mycket lite kritik mot Schultz kommit från de egna leden. Där har det mest handlat om hängiven beundran.

Strategin är klar: Trots att Schultz´ brott under nazitiden är väl dokumenterade ska ingen skugga falla på utvecklaren av autogen träning. I maj 1994 hölls en tysk psykologkongress i Magdeburg för anhängare av autogen träning. Frågan om Schultz nazibakgrund behandlades som om det var en del av psykologins och psykiatrins undermedvetna: det förträngdes, förvrängdes och förnekades.

Fallet Schultz visar på ett mycket klart sätt hur psykiatrins roll i eutanasiprogrammet och judeutrotningen hållits dold under nästan 50 år. Det visar också med all önskvärd tydlighet att krigsförbrytelserna också gäller för de mest framträdande personerna inom psykiatrin efter andra världskriget.

Man måste förstå att föreningen GSPN är en mycket aktad medicinsk inrättning i Tyskland. Man måste även förstå att tysk medicin och psykiatri haft mycket stort inflytande på övriga västvärlden. Svenska psykiatriker vallfärdade till Tyskland för att hitta nya ”spännande” behandlingsmetoder. Ju större effekter de gav på patienten i form av spasmer och kramper, desto bättre ansågs de vara. För att undvika allmänhetens kritik var man till slut tvungen att dölja de värsta symtomen med droger, kramplösande och annat.

Ett exempel är elchocken, som visserligen utarbetades i Italien, men hämtades från Tyskland till Sverige. Kramperna den gav kunde bryta rygg och ben på patienten, och gjorde det många gånger. Man gav därför indiangiftet curare för att lamslå patientens motorik, vilket inkluderade lungorna vilket gör att man idag är tvungen att koppla in en respirator för att överhuvudtaget hålla patienten vid liv. Därefter ”sparkar man igång” patienten med en strömstöt som är så stark att den tidigare krävde tre skötare för att hålla kvar patienten på britsen. I en svensk facktidning för elektriker stod det berättat i slutet på 1980-talet att det var mycket viktigt att patienten var ”friflytande” för annars skulle den höga strömstöten döda patienten.

Insulinchocken som föregick elchocken hämtades även den från Tyskland. Insulinchock är en ”nära-döden-upplevelse” som måste hävas genom att hälla i den utslagna patienten en sockerlösning genom en tratt och en slang ner i magen. Föregångaren till denna var cardiazolchocken som gav djävulska kramper.

Detta är den tyska psykiatrin. Naziperioden var bara en period då de tyska psykiatrikerna fick fria händer. Lusten och avsikten att ta kål på patienten har alltid funnits, och finns fortfarande latent i detta, numera världsspridda, broderskap. Släpper man dem fria kommer de ofelbart att uppfinna nya destruktiva behandlingsmetoder. Den nya psykiatriska genetiken är en av dem som nu börjar visa sig igen. I nästkommande kapitel skall vi se hur dessa nazistläkare exporterade sina idéer till övriga västvärlden genom olika förbund - och inte fann det speciellt svårt att finna allierade.

Kapitel 8

Fågel Fenix

”Nazisterna må vara upplösta men psykiatrikerna finns fortfarande kvar. Kanske är detta det vapen som Goebbels skröt om, som skulle leda till det Tredje Rikets återuppståndelse, inte en superbomb och inte en dödsstråle, utan en blåkopia för en psykiatrisk slavstat.”
– Bernard Schreiber, journalist och författare, 1971

”Jag skulle vilja summera det hela med att säga: Hitler är den förste politiker med verkligt stort inflytande, som erkänt rashygienen som en viktig förpliktelse i all politik och som ivrigt försvarar den.”
– Psykiater F. Lenz

Fågel Fenix är en helig fågel hos de forntida egyptierna. När Fågel Fenix nått hög ålder bränner han sig själv på ett bål och ur detta framträder en ny Fågel Fenix i föryngrad gestalt. Det är en symbol för odödligheten. På samma sätt skulle de utpräglade nazipsykiatrikerna försvinna i slutet av kriget och återuppstå i andra identiteter på höga poster i samhället.

Under kriget blev namnet eugenik ännu mer förknippat med nazisterna, och följaktligen var man efter kriget tvungen att börja med kosmetiska åtgärder. Det första steget var att ombilda alla nationella föreningar med orden rashygien och eugenik till ”mental hygien” och senare ”mental hälsa”. Men innan vi går in på detaljer om detta kan en del historia vara av vikt.

Ekonomiska transaktioner
Montagu Norman hade varit direktör för Bank of England i många år före andra världskriget. Han och hans högra hand Otto Niemeyer, som var av tyskt ursprung, hade hela tiden understött Tysklands återupprustning efter första världskriget, lånat ut pengar till Tyskland och uppmanat finansiärer i London att göra detsamma. Norman stödde Tysklands sak ända fram till krigsförklaringen inför andra världskriget.

När tyska trupper gått in i Tjeckoslovakien i september 1938 gjorde Tyskland anspråk på tjeckiska tillgångar. De ansökte genom den ”Internationella Förlikningsbanken” (Bank for International Settlements), i vilken Norman var direktör, om utlämnandet av tjeckiskt guld som förvarades i Bank of England. Det finansiella skoj som följde kunde göra vem som helst förvirrad, men utgången av det hela var att tjeckiskt guld till ett värde av 6 miljoner pund (ca 60 miljoner kronor, dagens värde) överfördes till Hitlers regering, utlämnat av Norman.

Innan kriget bröt ut besökte Norman sin tyske kollega Dr Hjalmar Schacht när han döpte sin son. Schacht var tysk finansminister och direktör för Riksbanken (Reichsbank). I juli 1942 blev Norman misstänkt för att ha besökt Hjalmar Schacht i Tyskland, mitt under brinnande krig. Denna påstådda visit har alltid viftats bort genom att man sagt att Schacht i själva verket var i koncentrationsläger, på grund av att han inte höll med Hitler, och alltså kunde inte Norman ha besökt honom där. Dokument från Nürnbergrättegångarna visar emellertid klart att Schacht hade sänts till koncentrationsläger först 1944, mer än två år efter Normans misstänkta visit. Huruvida Norman besökte Tyskland eller inte förblir ett mysterium, men att han finansiellt understödde Tyskland är ett bevisat faktum.

Norman var gift med Priscilla Norman som var god vän till Evelyn Fox, en framstående medlem sedan lång tid inom den engelska Eugenikföreningen.

Priscilla Norman var fullständigt hängiven Evelyn Fox, och hade arbetat i den mentalhygieniska rörelsen sedan 20-talet. Naturligtvis med god kontakt med tyskarna. Samma vecka som kriget bröt ut beslöt man sig för att *The Central Association for Mental Welfare, The National Council for Mental Hygiene* och *The Mental After Care Association* skulle slås samman i ett enda förbund. Och så bildades *The Provisional Association for Mental Health*, under ledning av Priscilla Norman, att finnas till så länge kriget varade.

Vid slutet av kriget hängav sig Montagu Norman och hans fru Priscilla Norman helhjärtat åt bildandet av en ny förening, där de besläktade föreningarna skulle sammansmältas. Eftersom Montagu Norman 1944 hade dragit sig tillbaka från sitt jobb som direktör för Bank of England, hängav han sig nu helt och hållet åt sin frus planer. Vid möten i Normans hem i Thorpe Lodge blev *Brittish National Association for Mental Health*, (NAMH), en realitet och ett mönster för liknande förändringar och föreningar runt om i världen. Montagu Normans högra hand, Otto Niemeyer, blev kassör och nästa fas kunde börja.[1]

World Federation for Mental Health (WFMH)

På inbjudan av det nybildade NAMH, höll ”International Committee for Mental Hygien” en stor kongress vid hälsoministeriet i London 1948, där den formellt etablerade sig under ett nytt namn, *World Federation for Mental Health*, (WFMH). Psykiatriker och psykologer från hela världen närvarade. Omkring 50 läkare, psykiatriker och psykologer från Sverige lär ha deltagit.[2] Den blev ett internationellt samordningsorgan för nationella mentalhälso- och mentalhygieniska grupper i många länder. Förutom att man bytte namn införde man även på mötet en förändring av verksamhetens inriktning. WFMH var en privatorganisation som inte kunde kontrolleras av någon myndighet. Ett av dess syften var att uppnå ”högsta möjliga tillstånd av mental hälsa inom alla dess omfattande biologiska, medicinska, utbildnings- och sociala aspekter”.[3] Idag är WFMH ett inflytelserikt rådgivningsorgan till WHO inom FN - alltså högst uppe i den medicinska hierarkin. De är även rådgivare till organisationer som UNESCO, UNICEF, ECOSOC och ILO.

Vi ser redan NAMH:s starka inblandning i WFMH och framledes kom NAMH

att utöva avsevärt inflytande på WFMH:s verksamhet. Priscilla Norman valdes in i styrelsen för WFMH och med Otto Niemeyers systerdotter Mary Appleby, som generalsekreterare för brittiska NAMH, var kedjan fullständig. Fröken Applebys tidigare erfarenhet från det brittiska utrikesministeriets tyska avdelning kom väl till användning.

WFMH etableras

Den förste presidenten i WFMH var Dr. John Rawling Rees, en brittisk militärpsykiatriker. Han valdes in med det uttalade syftet:

> ”Principerna för mental hälsa kan inte framhävas med framgång i ett samhälle där det inte finns en progressiv acceptans av ett världsmedborgarskap. Världsmedborgarskap kan spridas vitt och brett bland allt folk genom tillämpandet av mentalhälsoprinciperna.”[4]

Vi har under de senare åren sett att världsmedborgarskap och ett globalt tänkande genomsyrat debatten. I grunden en bra sak naturligtvis - men i händerna på dessa människor väntar en global katastrof. För under vilka skulle vi vara världsmedborgare?

1953 skrev Daniel Blain, medicinsk chef på American Psychiatric Association, APA, ett brev till Rees angående en nyligen gjord donation från Rockefeller Foundation gällande ett globalt kommunikationssystem som skulle ”ge oss tillfälle att kommunicera med alla sjukhus i världen och hjälpa oss med finansieringen av våra planer...”

Vilket slags kommunikationssystem och exakt vilka planer de avsåg har jag inte fått helt klarhet i men Rockefeller hade redan vid denna tid mer eller mindre monopol på läkemedelsbranschen och detta var inget annat än en global mentalhälsokonspiration för att få kontroll över den internationella sjukvården. Detta var helt i Rockefellers anda. Blain fortsätter:

> ”Vi har på intet sätt gett upp idén med en ’International Mental Hospital Service’... Donationen från Rockefeller, som jag nämnde tidigare, kommer att vara till stor hjälp till ett kommunikationssystem.”[5]

Det fullständiga öppningsföredraget vid startandet av WFMH ger dock en plan, i vilken varje mentalhygienist fungerar som en slags låneagent och som konstant skall propagera till enskilda personer och grupper, utan att någonsin nämna mentalhygienrörelsen som den verkliga upphovsmannen. Rees betonade och krävde att konstant propaganda ska ges till, och påtryckningar utövas på: universitet, utbildningsetablissemang, medicin, press, parlament, magasin och veckotidningar, litteraturpersonligheter, filmskapare, medicinstuderande, civila tjänstemän och fackföreningsledare, för att uppnå den mentalhygieniska rörelsens mål, utan att rörelsen någonsin nämns.

Den kongress på vilken WFMH bildades 1948, var den ”Tredje Internationella Kongressen För Mental Hälsa”. Vicepresident på kongressen var Dr. Carl G. Jung, som beskrivits av Dr. Conti som ”representant för tysk psykiatri under nazisterna”. Han hade tillsammans med Dr. M. H. Göring, kusin till marskalk Hermann

Göring, varit redaktör för tyska *Psykoterapijournalen*. Det finns klara bevis för att Dr. Göring hade full kännedom om eutanasimorden - och således Jung. En annan tysk delegat på kongressen var Dr. Friedrich Mauz, professor i psykiatri vid Königsburgs universitet. Han förnekade samband med eutanasiprogrammet, utan att fördöma det, genom att påvisa att hans inbjudan till eutanasikonferensen med övriga psykiatriprofessorer i Tyskland, inte var ett bindande bevis för medbrottslighet i någon sådan verksamhet. Det är dock klart att han var T4-konsult och således ansvarig för dess förbrytelser.

En annan T4-konsult som var med och startade WFMH var psykiatriker Werner Villinger som arbetade som ”barnexpert” inom T4.

Den eugeniska rörelsens supportrar från hela världen, som moraliskt hade backat upp massmorden, strömmade in till WFMH med en oroande hastighet. En stor förnekelseprocess hade nu startas av forna T4-psykiatriker och andra läkare i ett försök att rentvå sig. Gårdagens supportrar av eutanasi blev dagens supportrar av mentalhälsorörelsen. En del av dem behöll sitt medlemskap i eugenikföreningarna, andra gjorde det inte, men glömde inte dess ideal. Andra insåg sina felsteg och försvann från scenen, men dessa var få.

Snart skulle det starta upp underavdelningar i olika länder som rekryterades till WFMH:s led. Den svenska föreningen hette *Svenska föreningen för psykisk hälsa*, Sfph. Den var redan etablerad men skulle snart gå helt i WFMH:s ledband. Idag är riksdagens kanslichef Tom T:son Thyblad ordförande och Barbro Westerholm styrelseledamot. Alva Myrdal var även engagerad på sin tid och en generaldirektör på Socialstyrelsen har varit ordförande. Flera andra prominenta personer har verkat i föreningen. De hade ett mycket stort inflytande på det svenska samhället. Mer om denna förening senare.

Även i våra grannländer skulle det startas föreningar. Danskarna skulle bli lika hängivna som svenskarna. Louis Grandjean i Danmark, som varit chef för ”Landsföreningen För Mentalhygien” i flera år, skrev år 1954 boken *Den lilla miljön*, en studie i familjeärftlighet. I boken hyllar han den svenske psykiatrikern och grundaren till Rasbiologiska Institutet i Sverige, Herman Lundborg, samt danske Sören Hansen. Båda hade varit vicepresidenter i den ”Internationella Federationen för Eugenikorganisationer”.

Dr Stürup i den danska ”Landsföreningen” hade också en intressant karriär. Direkt efter kriget gjorde han ett psykiatriskt studium av de danskar som samarbetat med nazisterna. Dokumenten och resultaten blev på Stürups inrådan hemligstämplade. Effekterna av detta var att resultaten inte blev allmänt tillgängliga och ingen kunde identifiera nazikollaboratörerna eller vad som hände med dem. 1960 utnämndes Eggert Petersen, tidigare agent för psykologisk krigföring i den danska underrättelsetjänsten, till chef för den danska ”Landsföreningen”. Det här har en förvånande likhet med vad som skedde i det brittiska NAMH och övriga underavdelningar till WFMH.[6]

Arkivmaterialet före kriget i svenska Sfph skulle också hemligstämplas. Sfph hade flera drivande krafter för steriliseringarna i Sverige.

De medicinska och psykiatriska föreningarna rekryterades inte direkt som medlemmar. Det behövdes inte då styrelsen för WFMH under årens lopp inne-

höll många av topparna från dessa föreningar. ”Amerikanska Psykiatriförbundet”, det ”Neurologiska och Psykiatriska Förbundet”, ”Deutsche Gesellschaft Für Psychiatrie Und Nervenheilkunde” (Marburg), det ”Australienska och Nya Zeeländska Psykiatriförbundet”, det ”Kanadensiska Psykiatriförbundet” och många, många andra anslöt sig till WFMH:s led, som medlemsskaps- och filialförbund. Under 50- till 70-talet återstod bara ett fåtal yrkesmässiga grupper inom mentalvetenskaperna, som inte var medlemmar i det förbund som ursprungligen startades upp av psykiatriker som var styrda av det hypnotiska kommandot ”Döda”.

”Krypto-eugenik”

Påverkan på samhället från denna mycket stora yrkesgrupp psykiatriker kunde inte stoppas ens genom morden på över en kvarts miljon mentalpatienter och handikappade, och av miljontals judar i förintelselägren, den kunde bara minskas. Men leden skulle omformas för nästa sociala attack, som denna gång inte skulle kamoufleras av krig – utan av barmhärtighet. Lord Adrian, medlem i Eugenikförbundet, det brittiska NAMH och i ”Förbundet För Frivillig Eutanasi”, uttryckte denna typ av barmhärtighet i ett tal 1956:

> ”Preventiv hälsovård är tvungen att inkräkta på individens frihet... och om den syftar till mental såväl som fysisk hälsa, måste den vara beredd på att behöva skilja barn från mödrar och att övervaka de människor som skulle vilja bli lämnade ifred.”[7]

Under tiden hade Eugenikförbundet i England gått under jorden. I årsberättelsen 1945, kunde man läsa att förbundet inte längre skulle propagera direkt till allmänheten eller parlamentet, utan bara till närbesläktade organisationer. Från denna stund blev Eugenikförbundet ett dolt element, som skisserade andra organisationers propagandalinjer. Precis som i Sverige där Sfph, Svenska föreningen för psykisk hälsovård, som vi i ett senare kapitel skall se, skulle infiltrera alla skol- och barninstanser.

1957 föreslog Dr. C.P. Blacker, hederssekreterare i Eugenikförbundet, ett ytterligare steg in i bakgrunden, och fasthållande vid policyn om krypto-eugenik, det vill säga påverkan genom finanser och propaganda bakom scenen. Detta förslag antogs 1960 och förbundet slog in på ett omfattande manipulationsprogram. Genetik och eugenik, nu under täckmantel av mental hälsa, var fortfarande kapabla att göra förvånansvärda framsteg, trots deras i allmänhetens ögon osmakliga förbindelser. Och de olika eugenikförbunden, under olika namn, blomstrade länge, vissa förmodligen än idag. Dr. C.P. Blacker, ordförande i Eugenikförbundet i England på 70-talet sade, såsom medlem i en undersökningskommission angående naziläkarnas begångna brott, att även om inga av experimenten gav några vetenskapliga slutsatser och de metoder som nazisterna använde var olyckliga, så var eutanasi av sinnessjuka acceptabelt. Han intygade att han var ganska tillfredsställd med laglig sterilisering. Att det hela var lagstyrt tyckte han var riktigt, förutom när det gällde sterilisering av rasmässiga skäl - för Blacker ville naturligtvis inte komma med ”moraliska bedömningar”. Han rekommenderade även fortsatta experiment med en av steriliseringsdrogerna som användes

av naziläkarna. När det gällde eutanasi av mentalsjuka sade han:

> ”Dessa personer blev barmhärtigt dödade. Idén om barmhärtighetsdöd är inte okänd i detta land; faktum är att ett förbund existerar för att på frivillig grund befrämja den.”[8]

Framtiden

Läkarkårens djupa och oändliga tystnad när det gäller tyska läkare, grundas inte på okunskap om vad som hände. Sterilisering såväl som eutanasi av eugeniska orsaker, förespråkas även idag av läkare, främst av psykiatriker, men det hela är nu insvept i en annan skrud. Precis som byggmästarna i T4 gick under jorden efter kriget och senare dök upp i WFMH, gjorde också deras ideal och intressen. Eugenik har återigen kommit tillbaka, fast nu i en modern form, i ett så kallat experimentområde, där produkterna är provrörsbarn, konstgjorda befruktningar, kloning och liknande. Artiklar i populärpressen om konstgjorda befruktningar och genetiskt ingenjörsarbete i framtiden, är nu vardag. Frågan är hur mycket Mengeles arbete har påverkat. Sterilisering har återupplivats som en del av programmet för planerat föräldraskap. Under det att man tidigare hörde utropet: ”Om vi inte gör något snart kommer planeten att översvämmas av folk” och Malthus kungörelse: ”Om vi inte får kontroll på födslar, kommer vi snart att ha gjort slut på all maten”, hör man idag: ”Om vi inte börjar använda födelsekontroll, kommer vi snart inte att ha någon plats att stå på och folket att svälta ihjäl”. Melodin är densamma, det är bara orden som bytts ut. Om ens det.

Eutanasi dök upp igen som välgörenhetsorganisationer som ville utdela ”död med värdighet”, en ny förskönande term, med syftet att ge en person utan möjlighet till bot chansen att låta sig bli dödad. Men ”bara om personen helt och fullt är med på åtgärden”. Vissa organisationer menade att när det gällde mentalt sjuka skulle det räcka med att en släkting gav tillståndet. Än en gång kan man se de första tecknen på påtvingad eutanasi dyka upp, med de mentalsjuka som första målgrupp.

I Sverige startade ”Hedebymörderskan” Berit Hedeby eutanasiföreningen ”Exit” där hon under 1980-talet krävde att anhöriga skulle få ta död på sina kära med en enkelbiljett in i det stora okända. Berit Hedeby, som alltid fick stort utrymme på Dagens Nyheters debattsida, hade tidigare dömts till ett års fängelse på Hinseberg för att hon ”eutaniserat” en författare till döds. En medfånge på kvinnofängelset Hinseberg berättade för mig att Berit Hedeby där blev totalt utfryst av de kvinnliga medfångarna. Man kunde senare se henne på Drottninggatan i Stockholm där hon kom svängande med en systemkasse i handen, pratande för sig själv. Hon var mycket psykiatriorienterad. När hon avled försvann även ”Exit”.

Min egen åsikt är att så länge det finns sinnessjukdom, krig, våld, korruption, så bör inte eutanasi inom läkekonsten ens debatteras. Läkare skall koncentrera sig på att få människor friska och bör koncentrera sig på effektivare smärtlindrande metoder där det behövs. Eutanasi betyder ordagrant ”en värdig död”. Att *döda* en annan människa kallas mord, oavsett hur vackert och sympatiskt det låter med förespråkarnas ord och hur ”värdigt” det än sker.

I de flesta länder finns det eller fanns det efter kriget någon form av:

1) En förening för mental hälsa eller mental hygien.
2) En eugenikförening eller grupp.
3) Någon slags abortreformgrupp.
4) Ett förbund för frivillig sterilisering.
5) Ett förbund för frivillig eutanasi.

Om dessa förbundsmedlemmar och styrelser jämförs med varann, kommer man ofta att finna att:

1) Många namn finns på flera ställen.
2) Många av medlemmarna i grupp 3, 4 och 5 ovan, kommer från grupp 1 och 2.
3) De för konstant ut en ömsesidigt kompletterande propaganda.

Implementerandet av den mentalhygieniska planen återspeglas i många länder. Här följer några exempel.

Sydafrika

Med fullt stöd från det ”Sydafrikanska rådet för mental hälsa” och från ”Neurologi- och psykiatriförbundet” förde Sydafrika kraftig propaganda för sterilisering, som en fortsättning på Sydafrikas tidiga historia. Bakgrunden till detta ”vetenskapliga närmande” till förtrycket ligger bland annat i att premiärminister Hendrik Verwoerd reste till Tyskland 1926 och studerade i Hamburg, Leipzig och Berlin. Tyskland var vid denna tid genomsyrad av wundtianskt och rashygieniskt tänkade. Eugen Fischer som då var chef för Berlininstitutet för mänsklig genetik och rashygien ansåg att ”svarta helt saknade människovärde och enbart duger till manuellt arbete”. 1930 skrev H.B. Fantham, professor i zoologi i Witwatersrand, i *Child Welfare Magazine*:

> ”Det måste finnas gränser för förökningen av de som definitivt är underlägsna, eller under genomsnittet, när det gäller medfödda goda egenskaper. I Sydafrika måste det ’vita slöddret’ begränsas.”

1934 skrev Dr. P.W. Laidler, stadsläkare för östra London, en artikel för *S.A. Tydskrif vir Geneeskundiges* där han krävde en sydafrikansk steriliseringslag i linje med den tyska. Här är några citat från hans artikel:

- Det är den vite mannens sinnesslöa som drar ner honom.
- Förhindrandet av familjebildning är viktigt där arvet är dåligt.
- Ett minskande av de odugliga skulle lätta på skattebetalarnas börda.
- Vi är överbelastade med sinnesslöa samt fattiga personer med normala sinnen. Möjligtvis är vi överbelastade med personer med sinnen av bra kvalitet.
- Människan fortsätter att belasta sig själv med sinnesslöa.

I oktober I971 krävde Dr. Troskie, styrelsemedlem i det ”Sydafrikanska rådet för medicin och tandvård”, ett obarmhärtigt eliminerande av element som är genetiskt svaga. Han föreslog bildandet av en genetisk kommitté, bestående av en domare och medicinska, sociologiska och religiösa experter för att ”hindra dessa föräldrar från att lägga en börda på samhället. Kommittén kommer att fatta beslutet åt dem.”[9]

USA

Rockefeller som har stött American Medical Association (AMA) i många år, har åstadkommit förödande resultat i hemlandet och utomlands. Det var som vi sett Rockefeller som på 20-talet finansierade grundandet av Kaiser Wilhelm-institutet och gav professor Rüdin en hel våning i byggnaden för att utföra sin genetiska forskning. Han stödde även det svenska Rasbiologiska institutet i Uppsala. Den tyska mentalhygieniska rörelsen blev kraftigt finansiellt understödd av Rockefeller, och kom därigenom i en utmärkt position för att kunna genomdriva sina syften och mål, ända till det bittra slutet. Vidare var det nobelpristagaren Dr. Alexis Carrel, från Rockefellerinstitutet, som så högljutt applåderade tyskarnas åtgärder och talade, långt före förintelsen, för massmördandet av mentalpatienter såväl som av kriminella och fångar genom ”små nätta gaskamrar”.

Under lång tid, förmodligen än idag, använde psykiatriker i USA i hög grad fångar som experimentmaterial för medicinska försök, med AMA:s godkännande. Rockefellerfamiljen fortsätter med att understödja de medicinska och psykiatriska professorerna, och en medlem i familjen satt länge i styrelsen för det ”Amerikanska Nationalförbundet för Mental Hälsa”.

En motion lades fram under den internationella psykiatrikongressen i Hawaii 1970 med följande ordalydelse:

”En lagmotion angående befolkningskontroll

Sektion I: Lagstiftningen finner

1) att befolkningstillväxten är mänsklighetens allvarligaste och mest utmanande problem idag;

2) att den tid det tar för världens befolkning att fördubblas nu är runt 35 år;

3) att ”dödsfrekvenslösningen” (”death rate solution”) genom krig, farsoter eller svält är en oacceptabel, destruktiv lösning på födelsekontrollproblemet;

4) att befolkningskontroll är en acceptabel, human lösning på problemet med befolkningstillväxt. Syftet med lagen är att kontrollera denna stats befolkningsmängd, genom ett program för födselreglering.

Sektion 2: Varje läkare som närvarar när en kvinna från denna stat föder barn här i staten ska, om kvinnan har två eller flera barn, bruka medicinska tekniker eller operation för att göra kvinnan steril.

Sektion 3: Denna lag skall vinna kraft den 1 juli 1971.”

Om man ser runt i världen så finner man att de mest tätbefolkade länderna ofta har dåligt med naturtillgångar men överlever bra ändå. Det handlar om organisering och distribution av tillgångar, inte i första hand antalet människor per kvadratmeter.

I juli 1972 krävde Dr T. L. Pinklington, i tidningen ”The Practitioner” att ännu fler mord skulle begås i namn av mental hälsa:

”Det tycks finnas klara indikationer på att teknologiskt utvecklade länder snabbt kommer att bli tvungna att se över den komplexitet av det liv de skapar, och slå in på ett modernt eugeniskt program utformat för att drastiskt sänka kurvan för utbredningen av normal IQ under 100, eller att överväga någon form

av legal eutanasi. Det är naturligtvis möjligt att den ”slutgiltiga lösningen” (Final solution) kommer att kombinera alla dessa metoder.”

I Nederländerna var det psykiatriker som startade och ledde eutanasikampanjen där idag många tusen personer dödas per år. Flera temporärt deprimerade människor har avlivats såsom ”obotliga”.

Den psykiatriska dödsmarschen är igång igen

Psykiatrikernas nuvarande aktiviteter måste ses i nytt ljus, när vi beaktar det faktum att deras påstådda välgörande ändamål kan vara en ”täckmantel”, en ”femtekolonnverksamhet”, avsedd att kamouflera deras olycksbådande syften mot sina medmänniskor. Psykiatrikerna började tidigt med sin egen privata ”secret service” och med att infiltrera regeringar. Den så ofta omtalade teorin att Hitler fördes till makten genom en hemlig grupps åtgärder kan återigen aktualiseras i sken av dessa uppgifter.

Psykiatrikern, professor Fritz Lenz, klargör tydligt Hitlers ”Mein Kampf” i en rashygienisk tidning från 1931.[10] Han citerar Hitler rikligt, och slår fast att Hitler är mannen som till slut ska ge rashygienen dess rätta plats i historien. Lenz var extremt aktiv rashygienist och skrev många artiklar under åren 1919 till 1933. Tillsammans med Erwin Bauer och Eugen Fischer skrev han *Menschliche erblehre und rassenhygiene* (Mänsklig genetik och rashygien) vilken publicerades 1921. I *Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie* (Arkiv för ras- och socialbiologi) skriver han:

> ”Jag har hört att Hitler har läst den andra utgåvan av Bauer-Fischer-Lenz under hans internering i Landsberg. Vissa delar därav återspeglas i Hitlers fraser. I vilket fall som helst så har han med stor mental energi gjort rashygienens grundläggande idéer till sina egna, medan resten av de medicinska auktoriteterna fortfarande ser med ogillande på dessa frågor.”[11]

Den av ren bekvämlighet accepterade åsikten är att Hitler var förkroppsligandet av allt ont och som tvingade sina undersåtar att mot sin vilja utföra det Tredje Rikets övergrepp på mänskligheten. Betraktandet är inte bara bristfälligt, det leder avsiktligt bort från och förvränger fakta. Det verkar omöjligt att en man, utan stöd, om än så bara från någon privat intressegrupp, kunde förtrolla 60 miljoner människor, och göra dem likgiltiga för den masslakt som åstadkoms av psykiatrikerna under det Tredje Riket. Faktum är att förarbetet hade redan gjorts av de psykiatriska rashygienisterna – de väntade bara på en politisk ”Messias” som skulle rädda dem från det genetiska förfallet.

Utifrån Lenz artikel är det uppenbart hur de kommande masslaktarna, uppmuntrade av Hitler, åtminstone sedan 1931, redan hade utfört en moralisk betingning på sin duktiga marionett. Lenz kommenterar själv Hitlers bok Mein Kampf i sin artikel: ”Naturligtvis är de idéer som Hitler här för fram inte nya”.

Nej, de var visst inte nya, men med Hitler som ledare hade psykiatrikerna för första gången kommit i en position, där de var kapabla att göra verklighet av sina hemliga mål och intressen. Lenz avslutar sin artikel med orden:

”Jag skulle vilja summera det hela med att säga: Hitler är den förste politiker med verkligt stort inflytande, som erkänt rashygienen som en viktig förpliktelse i all politik och som ivrigt försvarar den.”[12]

På väg mot en psykiatrisk slavstat

Huruvida psykiatrikerna var den enda privata intressegrupp som hjälpte Hitler till makten, återstår att undersöka. Vi har även åtskilliga finansiella intressen bakom. Men det är ett faktum att Hitler antog psykiatrikernas slagord rent bokstavligt. Men inte ens psykiatrikerna hade så starkt grepp över Hitler att de kunde få honom att ge dem fria händer till att utföra sina massmord. De var till slut tvungna att utföra sina mördaraktiviteter bakom hans rygg och utan hans direkta godkännande.

Hitler hade knappt kommit till makten, förrän ”Deutsche verband für psychische hygiene” (Tyska förbundet för mentalhygien), vid ett möte den 16 juli 1933, inte bara bytte namn till ”Deutsche verband für psychische hygiene und rassenhygiene” (Tyska förbundet för mentalhygien och rashygien), utan också bytte ordförande. Professor Dr. Sommer trädde tillbaka och Hitlersupportern Ernst Rüdin tog snabbt över ledarskapet.

Det framgår tydligt i den minnesteckning som Rüdin publicerade för den avlidne Ploetz hur mycket Hitler hade tillägnat sig av sina mästares rashygieniska teorier. Rüdin skriver:

”Det är ett tragiskt öde att Ploetz inte längre lever, så att han kan bevittna lösningen på problemet med förståelse och samarbete bland de nordeuropeiska folken. Han, som så orubbligt trodde på Adolf Hitlers resoluta ledarskap och på hans heliga uppgift, när det gällde nationell och internationell rashygien.”[13]

Ploetz var psykiatern som tillsammans med Rüdin startade Tysklands första rashygieniska förening. Hitler var en ondskefull människa och ingen kan hävda att han inte var ansvarig för de saker som hände i Tyskland, men när man beskyller Hitler för allt det onda, förbiser man ett stort antal av de som verkligen var ansvariga, personer som tillåts fortsätta på sin väg mot samma mål omigen utan att någon stoppar dem.

Som journalisten och författaren Bernard Schreiber skrev i slutet på sin bok *The Men Behind Hitler*:

”Nazisterna må vara upplösta, men psykiatrikerna finns fortfarande kvar. Kanske detta det vapen som Goebbels skröt om, som skulle leda till det Tredje Rikets återuppståndelse, inte en superbomb och inte en dödsstråle, utan en blåkopia för en psykiatrisk slavstat.”

Kapitel 9

Infiltrering av samhället

”Psykiatrin är förmodligen den mest destruktiva enskilda kraft som har påverkat samhället under de senaste 50 åren.”
– Professor Thomas Szasz, 1994

”Vi har gjort ett framgångsrikt angrepp på ett antal yrkeskårer. De som är lättast att angripa är naturligtvis lärarkåren och kyrkan, de svåraste är juridiken och medicinen... Om vi ska infiltrera andra människors yrkesmässiga och sociala aktiviteter, tror jag att vi måste imitera de totalitära staterna och organisera någon slags femtekolonnverksamhet.”
– Psykiatriker John Rawling Rees tal till Nation Council for Mental Hygien den 18 juni 1940

”Familjen är nu ett av de främsta hindren för att förbättra den psykiska hälsan och skall därför om möjligt försvagas, för att befria individer och särskilt barn från familjelivets tvång.”
– Föredrag vid stiftandet av World Federation of Mental Health, 1948

Militärpsykiater J. R. Rees var en av Englands och kanske världens mest inflytelserika psykiater under 1930-40-talet. Han blev den första ordföranden för World Federation of Mental Health (WFMH) 1948 vilket även blev höjdpunkten under hans karriär. Dessförinnan var han chef för Tavistock Clinic i London, enheten för psykologisk krigföring i Storbritannien.

Tavistock startade 1920 på Tavistock Square 51 i London och var då det första sjukhuset som gav psykoanalys till ej inneliggande patienter vilka ej hade råd med privat vård. I mitten av 30-talet fick de donationer från Rockefeller Foundation. Psykiater J. R. Rees, som tillträdde chefsposten i början på 30-talet och som skulle bli den drivande kraften bakom klinikens aktiviteter före, under och efter andra världskriget, var speciellt intresserad av militärpsykiatri.

1929 organiserade han en konferens i London för psykiatriker och mentalhälsovårdare från hela Europa, USA och Kanada. Detta var den första konferensen i mental hygien någonsin.[1]

Bakgrunden till denna konferens var att psykiatrikerna vid Tavistock ville utvidga och föra ut sina aktiviteter ut i samhället. De skulle inte längre ta hand om de mentalt sjuka utan påbörja och etablera en preventiv och social psykvård – i första hand riktad till barnen. De visste att psykiatrins rykte i samhället och hos övriga vetenskaper var dålig. Det var absolut nödvändigt för dem att komma ut genom institutionernas tjocka väggar och in i samhället för att få större infly-

tande och således öka bidragen. ”Preventiv vård” var temat för konferensen. Den första talaren läste upp ett brev från den brittiska hälsoministern med budskapet: ”Bildandet av en välinformerad opinion hos allmänheten är en av de väsentliga villkoren för framgång inom detta område. Nyckeln till en sådan framgång måste absolut vara preventiv vård.”

Psykiatrin, som definitivt inte hade någon bot för mentalsjukdom och ingen behandling annat än tortyr och inspärrning, insåg att preventiv vård var ett briljant verktyg. Liksom den somatiska sjukvården hade sin preventiva vård så skulle nu psykvården ha sin. Detta var något helt nytt som samhället skådade. Och här fanns plötsligt en ursäkt till psykiatrins ständiga misslyckanden. Nu kunde man skylla på ärftlighetsfaktorer, uppväxtfaktorer, hämmande av sexuell nyfikenhet, religionen och därmed moralen, skolan, bestraffningssystemet med mera - med dem själva som självutvalda experter. Nu kunde man bokstavligen ta ett skutt in på den politiska arenan. Inte ett dåligt hopp för en pseudovetenskap utan några som helst resultat och som tidigare mest sysslat med renodlad tortyr.

Konferensen 1929 lade fram en detaljerad plan för preventiva åtgärder. Man skulle betona vikten av att lärarna lärde sig att se signaler hos barnen som visade på mentala störningar - för att kunna sända dem vidare till ”experter” som skulle behandla deras ”sjukdom”. Sexualutbildning skulle integreras med den övriga utbildningen. Ungdomsdomstolarna ansågs alldeles för hårda i sin bestraffning. Enligt talare på konferensen så var det upp till ”experterna” att diagnosticera ungdomsbrottslighet.

Efter denna konferens hölls två andra betydande konferenser som även samordnade aktiviteterna mellan de olika förbunden. Den första var *First International Congress on Mental Hygiene* som hölls i Washington i maj 1930 med deltagare från 53 länder. Bland talarna fanns internationellt erkända psykiatriker såsom Ernst Rüdin, Adolf Mayer och Franz Alexander, men även Evelyn Fox, som vi sett var en av Englands främsta förespråkare för rashygien. Vid kongressen närvarade bland annat USA:s inrikesminister, chefen för USA:s barnbyrå och USA:s chefskirurg (Surgeon General). Denna konferens inriktade sig på rashygieniska preventiva åtgärder.

Den andra internationella konferensen hölls i London i maj 1931, sponsrad av *National Council on Mental Health.* Dess syfte var, helt i enlighet med den brittiska hälsoministerns brev, att ”upplysa allmänheten angående denna stora fråga om hälsa och mental hygien... Arbetet med att styra den allmänna opinionen... är ett välsignat arbete.”[2]

Man inriktade sig under denna konferens på ”mänskliga faktorer” inom brottsligheten, industrin, socialarbetet, utbildning och kanske viktigast, ”internationella problem”. Huvudtalare i detta ämne var den engelske psykiatern John R. Lord som även talade vid kongressen i Washington 1930. Hans visioner var nu om möjligt ännu större:

> ”Inom mentalhygienrörelsen kommer man att finna botemedlet mot krig... Jag har formulerat två slogans som är användbara för fredsprogrammet inom mentalhygienen: Att tänka internationellt och nödvändigheten av att avväpna sinnet.”[3]

Lord rekommenderade att mentalhygienrörelsen skulle rikta sig till alla nationer för att effektivt kunna hantera *”emotionellt störda eller kriminellt lagda sektorer av samhället.”* Han ville genomsyra samhällets alla delar med psykiatri *”för att kunna befria framtida generationer från sådana farliga element.”* Det var även viktigt att utbildning, eller snarare, indoktrinering, i mentalhygien skulle vara *”obligatorisk i alla högskolor och universitet, från vilka de regerande klasserna till största delen hämtas.”* Lord hävdade också att alla nationer måste *”förses med ett tillvägagångssätt för att avlägsna alla kungar, härskare och guvernörer som är mentalt och moraliskt opassande för sina högre plikter och stora ansvar. Prinsar i tronföljden inom monarkier borde ha psykiatriker och psykologer bland sina medicinska rådgivare.”* [4]

Även inom demokratierna skulle ledarna undersökas. Psykiatrin, utan något som helst resultat i bagaget, skulle nu övervaka kungars, prinsars, politikers, ja, hela nationers mentala hälsa. Planerna var stora, för att inte säga globala. I slutet på 1980-talet skrev den svenske kände psykiatern, David Ingvar, en artikel i Svenska Dagbladet där han krävde en ”rikspsykiater” som skulle stå över alla politiska befattningar med rätt att tvångsvårda och droga ner regeringspolitikerna. Ambitionerna var minst sagt höga.

Mitt under inbördeskriget i Jugoslavien rapporterade även radions Kjell Abrahamsson från Belgrad att Jugoslaviens psykiatriker haft ett möte där de bestämt att alla politiker bör undersökas av psykiatriker innan de får börja en befattning. Vad de glömde bort i sammanhanget var möjligen att kriget startades av två ”rikspsykiatriker”, Jovan Raskovic och hans elev Karadzic, samt den deprimerade Milocevic som var patient till dem bägge. Tavistock hade en hel del att göra med inbördeskriget i Jugoslavien. De utbildade nämligen psykiatrikerna Karadzic och hans mentor Raskovic i ”krigets masspsykologi” tio år före kriget. Tavistock hade till och med en avdelning i Jugoslavien och under en treårsperiod 1988-1991 kom psykiatriker från Tavistock regelbundet till Jugoslavien för att utbilda psykiatriker. De flesta krigshetsarna kunde senare återfinnas inom denna ”utbildade” grupp. Först efter denna ”utbildning” i krigets psykologi startades kriget och den etniska utrensningen. Mer om detta i ett annat kapitel. Lord avslutade sitt anförande med:

> ”Överlevande för de starkaste kommer att innebära överlevnad, inte bara för de starkaste vad det gäller den fysiska överlevnadskampen, oavsett alla moraliska betänkligheter, utan för de starkaste i en naturlig utveckling inom de sociala framstegen.”[5]

Planerna som skisserades upp under dessa kongresser gjorde ett oerhört intryck på psykiatrin i dess ansträngning att integrera sig med samhället. Vid den här tiden skedde en enorm utveckling inom alla sektorer i samhället, socialt, tekniskt och industriellt - förutom den andliga. Wundts själlösa psykologi kopplat med psykiatrins substanslösa lösningar hade mer eller mindre lobotomerat samhället. Industrisamhället skenade nu iväg och lämnade kvar en vilsen människospillra utan själ. Man kortslöt helt enkelt den själsliga utvecklingen samtidigt som den tekniska utvecklingen accelererade. Allt fler destruktiva vapen och mil-

jöfarliga upptäckter kunde därför se morgonens ljus utan någon större reaktion. Människan var ju bara ett viljelöst djur - vem brydde sig om oändligheten när det fanns elektriskt ljus som lyste upp tillvaron?

Tavistocks psykiatriker skulle först och främst inrikta sig på politiken och militären. J. R. Rees skulle efter det att han blev ordförande i Tavistock 1934 få ett oerhört inflytande över militären i Storbritannien. Han blev chef för arméns psykiatri under andra världskriget. Tanken var att de skulle ta sig an krigsvägrarna men de var inte många. Istället började man studera tyska krigsfångar och utveckla metoder för att välja ut officerare. Senare har kliniken varit ett utbildningscentrum för underrättelsetjänsten M15. Detta inflytande återspeglades i Tavistocks jubileumskatalog när de firade 50 år.

Militäpsykiatriker J. R. Rees ville att psykiatrin efter andra världskriget skulle agera som femtekolonnare och efterlikna diktaturerna samt infiltrera samhället med psykiatri.

> ”Trots att det skulle vara förmätet att hävda att det huvudsakliga bidraget till arméns psykiatriska service under andra världskriget i helhet kom från Tavistock, så kvarstår det faktum att grundarbetet bottnade i tänkandet och planerandet av J. R. Rees och hans två tidigaste medarbetare, Ronald Hargreaves och A.T.M. Wilson.”[6]

Tavistock tränade inte bara den brittiska och den amerikanska underrättelsetjänsten i psykiatriska metoder, de tränade även lärarna i skolor som i sin tur använde kunskaperna på sina elever. Tavistock skulle senare utbilda socialarbetare, industriledare och aktiva inom fackföreningsrörelsen. Inriktningen skulle dock vara på de som arbetade med familje- och barnfrågor. Man skulle därmed uppfylla den senare uppställda målsättningen om en psykiatri som vänder sig ut i samhället och skulle senare bli en ”mönsteranstalt” för hela världens mentalhälsorörelse.

Samtidigt som Rees övervakade inkörsportarna till den engelska militären så införde G. Brock Chisholm, chefspsykiater för Royal Canadian Armed Forces, de psykiatriska planerna i Kanada. Han fick titeln brigadgeneral. Chisholm skulle bli en av världens mest kända psykiatriker och var den som startade WHO. I USA leddes infiltrationen, som man nog får kalla det, av Winfred Overholser, en ledande militärpsykiatriker och chefspsykiatriker på St. Elizabeths Hospital i Washington, nära maktens boning.

Rees och Tavistock hade stort anseende och samarbete med övriga psykiatriska instanser över hela världen. Idag har Tavistock ett mycket stort kontaktnät, även i Sverige, och dess inflytande har nått dit de en gång önskade - den politiska

stratosfären där den verkliga makten kan influeras, eller kanske manipuleras. Tavistock är till exempel idag rådgivande organ till WHO.

Nya områden skulle under åren tillkomma till Tavistocks verksamhet, bl a gruppterapi, organisationsteori, gruppdynamik och socialpsykologi. Det finns fog för att påstå att denna psykologiska trend krossade andligheten och moralen i västvärlden. Människor ”snöade in” på sig själva och blev upptagna av sina egna upplevelser, vilket troligen lade grunden till drogvågen på 1960-talet.

Rees trodde även starkt på att psykiatrin var kvalificerad att leda nationerna och under ett tal 1940 vid *Annual Meeting of the National Council for Mental Hygien*, som även finns publicerat, uppmuntrade han sina kolleger att fullborda följande dröm:

> **”I synnerhet sedan första världskriget har vi gjort mycket för att infiltrera de olika sociala organisationerna i landet, och i deras arbete och åsikter kan man klart se hur de principer, som denna och andra föreningar stod för tidigare, har blivit accepterade som en del av den ordinarie verksamheten hos dessa olika grupper. Det är som sig bör, och även om detta får oss att fatta mod, så måste vi vara sunt missnöjda och inse att det fortfarande finns mycket arbete att göra längs den här linjen...”**[7]

Rees hade vid denna tid ett mycket stort inflytande på olika psykiatriska förbund. Han var även en mycket inflytelserik medlem i engelska *National Council for Mental Hygiene, the Brittish Medical Association* och senare *WHO*. Han var också hedersmedlem i *American Psychiatric Association* förutom i psykiatriska föreningar i Danmark, Indien, Österrike, Tyskland, Peru och Mexiko och förmodligen en hel del andra länder. Han lär även ha arbetat inom UNESCO. 1951 besökte han även Ericastiftelsen i Sverige som var inriktad på barnpsykiatri. Rees visste naturligtvis om att psykiatrin hade ett dåligt rykte och att denna ”infiltration” måste ske i det fördolda. Därför:

> **”Vi har gjort ett framgångsrikt angrepp på ett antal yrkeskårer. De som är lättast att angripa är naturligtvis lärarkåren och kyrkan, de svåraste är juridiken och medicinen... Om vi ska infiltrera andra människors yrkesmässiga och sociala aktiviteter, tror jag att vi måste imitera de totalitära staterna och organisera någon slags femtekolonnverksamhet Jag tror vi behöver en långsiktig propagandaplan...”**[8]

Psykiatrikerna skulle snart tränga in i all ungdomsverksamhet, uppfostringsanstalter, barnhem och skolor. Ja, de skulle även in i familjen - och splittra den. Under kongressen 1948 då WFMH bildades sades följande:

> ”Familjen är nu ett av de främsta hindren för att förbättra den psykiska hälsan och skall därför om möjligt försvagas, för att befria individer och särskilt barn från familjelivets tvång.”

Att slå ut och ersätta religionen var ett av deras främsta mål. Alla sektorer i samhället skulle influeras, militären, politiken, media, industrin, medicinen med

mera. Namnet ”mentalhygien” var naturligtvis inte populärt. Chisholm sade därför:*”...låt oss inte nämna MENTAL HYGIEN, dock kan vi lugnt skriva mental hälsa.”*

Psykiater G Brock Chisholm, som var med och startade, och senare blev chef för, World Federation of Mental Health (WFMH) samt även grundare och chef för World Health Organisation (WHO) vid FN, höll ett brandtal i oktober 1945 i Washington D.C. till en stor grupp psykiatriker och regeringstjänstemän. Han menade att han hade hittat orsaken till mentala störningar.

> **”Vad är det för grundläggande störning som vi inte vet någonting om men som existerar i varje civilisation? Den enda psykologiska kraft som kan framkalla dessa perversiteter är moral, begreppen rätt och fel. Omtolkningen och till sist utplånandet av begreppen om rätt och fel är de eftersatta målen för praktiskt taget all psykoterapi. ...Om rasen skall befrias från dess förlamande börda av gott och ont så måste det vara psykiatrikerna som tar första steget.”**[9]

Det var alltså inte ondskan som var problemet utan moralen, enligt detta häpnadsväckande uttalande som dock fick mycket stor genomslagskraft i hela västvärlden under de följande decennierna. Man får komma ihåg att detta var yrkeskåren som åren innan tagit död på hundratusentals tyska mentalpatienter, gamla och barn samt varit med och utformat, och direkt deltagit i förintelsen av en och en halv miljon judar och i förlängningen sex miljoner judar och minst lika många ryssar, polacker och det planerade utrotandet av 30 miljoner människor i öststaterna. Tydligen hade de dödliga instinkterna hos de rashygieniska psykiatrikerna inte försvunnit, för under talet sade Chisholm även följande:

> ”Det skulle vara bra för den framtida rasen om framtida krig kunde undvikas... Det kan vara positivt om krigen utkämpades av gamlingar och mentalt defekta men det tycks inte vara någon möjlighet... Detta syfte kan emellertid säkerligen uppnås på ett mindre smärtsamt sätt och med ett bättre urval.”[10]

Det var som hämtat från de blodtörstiga rashygienisterna i början av seklet som menade att krig automatiskt skulle selektera rasen. Det värsta problemet var dock enligt Chisholm att de i första hand dugliga människorna strök med i frontlinjerna. Naturligtvis måste psykiatrikerna hantera sitt dåliga samvete. Detta med moralens avskaffande var uppenbarligen ett sätt, som för andra människor måste te sig, milt sagt, underligt. Chisholm ansåg dock psykiatrikerna stå över alla etiska begrepp och normer:

> **”Man har trott att avskaffandet av rätt och fel skulle resultera i ociviliserade människor, omoral, laglöshet och socialt kaos. Faktum är att de flesta psykologer och psykiatriker och andra respekterade människor har flytt från de moraliska bojorna och är kapabla att tänka fritt.”**[11]

Vi har ju sett att de flytt alla moraliska betänkligheter. Och med moralens avskaffande så skulle även psykiatrins förbrytelser te sig normala. Att detta inte bara är röster från det förflutna, och att de inte hade några planer på att sluta

”förbättra” den mänskliga rasen, återspeglas i följande uttalande från 1971 av den amerikanske psykiatern T. L. Pinklington som var vice ordförande för WFMH i USA:

> ”Barn med tankestörningar och emotionell omogenhet borde ingå i ett modernt rasbiologiskt program eller någon form av eutanasi.”

Rösterna om moralens avskaffande nådde även Sverige. I en lärobok från 1967, *Psykologi för gymnasiet*, av professor Torsten Husén, en av våra mest kända skolpsykologer, kunde början till en underminering av moralen skönjas:

> ”Psykologin kan i bästa fall bara tala om hur människan kan fungera och varför hon gör som hon gör. Den kan däremot inte tala om hur hon bör fungera. Det är en fråga om moral; och psykologi och moral är som regel helt skilda saker.”

Men vad skulle allmänheten säga om detta? Chisholm hade dock sin åsikt klar:

> **”De människor som blivit lärda att tro på vad de än blivit tillsagda av sina föräldrar eller sina lärare är de som utgör ett hot mot världen.”**

Vanliga människor som gick i kyrkan, inte stal eller drack, var trogna, skötte sina arbeten och satte värde på höga ideal var plötsligt, enligt psykiatrikerna, de verkligt psykiskt sjuka. Alla som protesterade mot deras kampanj var alltså automatiskt sinnessjuka! Men vad skulle man då göra med alla dessa människor? Ett förslag i början på 50-talet om att omvandla en del av Alaska till ett gigantiskt sinnessjukhus, ett slags mentalt Gulag, fann vägen ända upp i kongressen. Meningen var att amerikanska medborgare som ansågs sinnessjuka av två läkare skulle transporteras dit. Mer om detta senare. Psykiatriker och professor Harry Overstreet, en känd skribent i lärartidningar i USA, beskrev 1952 dessa människor som trodde på sina föräldrar eller lärare, i sin bok *The Great Enterprise*:

> ”Sådana människor kan verka ’normala’ på så sätt att de kan sköta ett jobb och på annat sätt agera som samhällsmedborgare, men de är, som vi nu kan se, en bra bit på väg mot att bli mentalt sjuka.”

Egentligen var detta ingen ny idé. Psykiatrikern Lawrence K. Frank hade sått fröet i en känd tidskrift redan 1936:

> ”Det finns en växande insikt bland omtänksamma människor att vår kultur är sjuk, mentalt störd och i behov av behandling...”[12]

En av de främsta bland dessa ”omtänksamma” människor, Brock Chisholm, utvidgade sin plan för hur man skulle övertala de motsträviga:

> **”Vi bör överväga om psykiatriker, så fort de nödvändiga en, två eller tre miljonerna av dem är tillgängliga, borde utbildas till försäljare och få lära sig all teknik i hur man bryter ner försäljningsmotstånd.”**

Men för de som fortsatte att göra verkligt motstånd mot psykiatrins attacker på vår mentala hälsa räckte det inte bara med försäljningsteknik. Det fanns andra

saker som behövdes brytas ner, eller sönder. James V. McConnell, chef för Department of Mental Health Research vid University of Michigan skrev följande i tidningen Psychology Today år 1970:

> ”Den dag har kommit när vi kan kombinera sensoriskt berövande (avstängande av alla förnimmelser, hörsel, syn etc) med droger, hypnos samt en skarpsinnig manipulation av belöning och bestraffning för att uppnå så gott som total kontroll över en individs beteende... Vi vill omforma vårt samhälle drastiskt så att var och en av oss från födelsen kommer att tränas i att göra vad samhället vill få oss att göra. Dagens behavioristiska psykologer är arkitekterna och ingenjörerna som skapar Du Sköna Nya Värld av imorgon.”[13]

Idag skriker politiker och medborgare efter fler fängelser och hårdare straff. Man skyller våldet och kriminaliteten på droger, TV, massmedia, skolan, politiker eller samhället omväxlande i allt högre röstläge. Vad som förbisetts i kampen mot brott är att ökningar i brottsstatistiken så gott som alltid föregåtts av en långtgående och omfattande moralisk försämring i samhället. Sodom och Gomorra är ett historiskt exempel. Den kände historikern Will Durant skrev om ett annat klassiskt exempel:

> ”Före sitt fall så var Rom fullt med människor som hade förlorat sitt ekonomiska och moraliska fotfäste: soldater hade fått smak på äventyr och lärt sig döda; medborgare hade sett sina besparingar konsumeras i skatter och inflation orsakat av krig;… kvinnor hade blivit snurriga av frihet; ett mångfaldigande av skilsmässor, aborter och äktenskapsbrott...”

Visst kan man känna igen samhället av idag. Men vis av historien lär man sig att man inte lär sig något av historien. Möjligen är den alldeles för smärtfylld och tragisk för att kunna konfronteras. Men vad som är sant är att dagens samhälle utsatts för en långtgående och *smygande* kampanj mot moral och begreppen rätt och fel. Droger, brott och våld är idag vardagsmat. 1985 kom det ut en uppmärksammad bok i USA som handlade om de ökande antalen massmord i USA, ”Mass Murder: America´s Growing Menace” (Massmord: Amerikas växande hot) av Jack Levin och James Alan Fox, där de pekade ut att ***”...den viktigaste faktorn i den ökande kriminaliteten är psykiatrikernas kampanjer mot skuld och moral.”***

Man kanske kan tycka att Chisholms ord så här 50 år senare lyste av storhetsvansinne men faktum är att redan på 50-talet hade psykiatrin trängt in i alla samhällssektorer. Den kände psykiatern Walter Bromberg noterar då med tillfredsställelse:

> ”Ett halvt århundrades ansträngningar i att föra in mentalhygien har övertygat många att mänskligt beteende verkligen kan modifieras... vad som ansetts som ’personligt’ och angelägenheter för föräldrar, präster och lagstiftare har nu blivit en fråga för mentalhälsoprogram.”[14]

På 50-talet räknade man med att en av nio amerikaner var mentalt sjuk. Idag påstår psykiatrikerna att mellan 30 till 50 procent är mentalt sjuka. Tendensen

är likadan över hela västvärlden, även i Sverige, även om siffrorna inte nått så högt ännu. Man koncentrerar sig nu på att klassificera barn- och ungdomsproblem som en mental störning. Ett flertal kampanjer via massmedia har visat på detta. Vanliga ungdomsproblem har blivit psykiska sjukdomar.

När vanliga människor blev överbelastade med skuldfrågor orsakade av sexuell avvikelse, utomäktenskapliga förbindelser, snatterier eller andra antisociala tendenser så blev psykiatrikernas svar att samvetet är en mental störning - det finns inget som är rätt eller fel. Det är bara åsikter. Denna skola menar att när en individ känner en drift, en önskan att göra någonting, så måste denna drift efterlevas, oavsett moraliska betänkligheter, annars kommer den resulterande spänningen, det vill säga samvetsbetänkligheterna, att orsaka sinnessjukdom. De menade att skam, skuld och rädsla låg i botten av varje mental störning. Lösningen var då att utplåna begreppen rätt och fel. Utslungad i en total förvirring började nu människan att efterleva sina mest djupa och mörka drifter. Våld, kriminalitet, droger och sexuell perversitet var inte längre fel.

Före 60-talet fanns det inga artiklar och spalter med mentalhälsoexperter eller sexologer i Sverige. I slutet på 60-talet kom psykologerna Inge & Sten med sina sexfilmer som sprängde alla moraliska vallar. En psykiatriker krävde statliga bordeller där psykiatrikerna skulle tjänstgöra. Idag skall varje ”respektabel” tidning ha en psykolog- och sexspalt. Kvällstidningarna har börjat med porrnoveller. Sexspalterna är fyllda med inlägg som får vanliga människor att undra om det är fel på dem själva: ”Hej Malena, jag är en 50-årig man som bäst trivs i damunderkläder och gummistövlar. Jag undrar hur jag bäst kan tillfredsställa min hund.”

Moral gjordes till en sjukdom

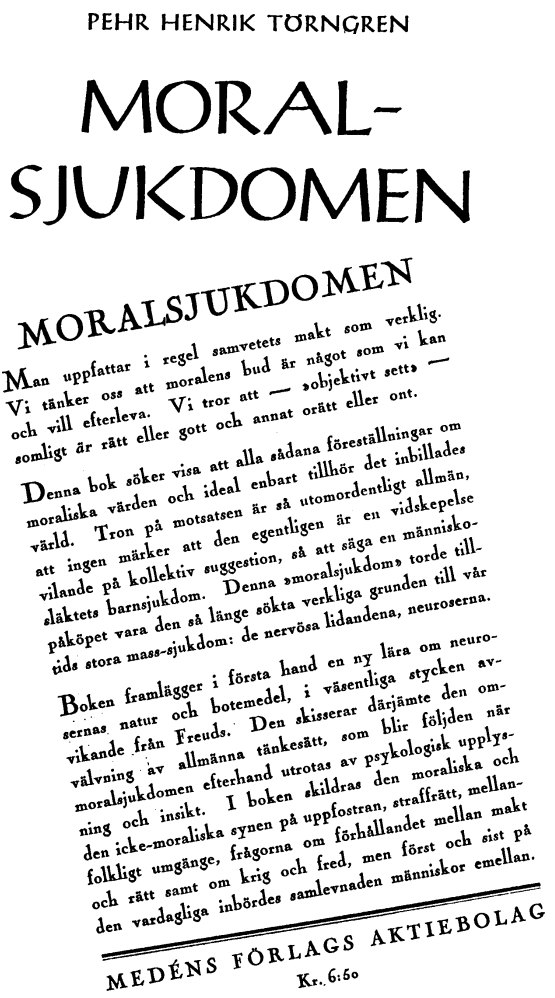
Moral gjordes om till en mental störning. Inställningen är symtomatisk för psykiatrin, ”Om samvetet är besvärande - gör dig av med samvetet!” Ursprunget till lobotomierna låg även i denna filosofi. Samvetet ansågs sitta i främre hjärnloberna och ”överväldigade” vissa patienter. Istället för att ta reda på vad personen hade gjort som belastade samvetet till den grad så skar man av den del av hjärnan där man trodde att samvetet satt. Galningen som kom på denna metod, portugisen Moniz, fick Nobelpriset. Han blev sedermera skjuten två gånger av patienter, andra gången med dödlig utgång.

1940 skrev den svenske psykiatern Per Henrik Törngren en bok som han kallade ”Moralsjukdomen”. Han hävdade att det mänskliga samvetet var en sjukdom och att det så kallade överjaget, som ansågs sitta i de främre hjärnloberna, borde avskiljas från resten av hjärnan. Under det följande decenniet utfördes därför merparten av totalt ca 10 000 lobotomier i Skandinavien. Törngren ifrågasatte ”all moral överhuvudtaget” samt menade att ”begreppet en moralisk människa visar sig vara liktydigt med en person behäftad med svåra och genomgripande psykologiska villfarelser” och kallade moralen ”en vidskepelse”. Törngren rackade även ner på religionen och sade: ”Moralsjukdomens blomstringstid sammanfaller ungefär med religionens, i västerlandet alltså med kristendomen.” Han förde fram teorin att ”psykologin skall kunna omhänderta ’trosfrågorna’ och trä-

da in i religionens ställe."

I sin bok Beyond Freedom & Dignity säger, den i svenska skolväsendet så omhuldade amerikanska beteendevetenskaparen, B. F. Skinner att de gamla begreppen om rätt och fel, essensen i moral, är ovetenskapliga. Om någonting kändes rätt och man upplevde njutning av detta så skulle man göra det och ger ett exempel med ett barn som får god mat som det gillar. Han nämner dock inget om psykopaten som finner njutning i att plåga och döda människor. Eller kleptomanen som får en kick av att stjäla. Inte heller om personen som tar droger och gillar den omedelbara effekten.

Psykiatrin och psykologin har i över femtio år utsatt samhällets olika sektorer för en kampanj, och velat sätta sig i dess förarsäte. Vi skall senare i detalj gå igenom varje sektor, men nedan följer ett sammandrag av de olika sektorer man först inriktade sig på.

PEHR HENRIK TÖRNGREN

MORAL-
SJUKDOMEN

MORALSJUKDOMEN

Man uppfattar i regel samvetets makt som verklig. Vi tänker oss att moralens bud är något som vi kan och vill efterleva. Vi tror att — »objektivt sett» — somligt är rätt eller gott och annat orätt eller ont.

Denna bok söker visa att alla sådana föreställningar om moraliska värden och ideal enbart tillhör det inbillades värld. Tron på motsatsen är så utomordentligt allmän, att ingen märker att den egentligen är en vidskepelse vilande på kollektiv suggestion, så att säga en mänsklosläktets barnsjukdom. Denna »moralsjukdom» torde tillpåköpet vara den så länge sökta verkliga grunden till vår tids stora mass-sjukdom: de nervösa lidandena, neuroserna.

Boken framlägger i första hand en ny lära om neurosernas natur och botemedel, i väsentliga stycken avvikande från Freuds. Den skisserar därjämte den omvälvning av allmänna tänkesätt, som blir följden när moralsjukdomen efterhand utrotas av psykologisk upplysning och insikt. I boken skildras den moraliska och den icke-moraliska synen på uppfostran, straffrätt, mellanfolkligt umgänge, frågorna om förhållandet mellan makt och rätt samt om krig och fred, men först och sist på den vardagliga inbördes samlevnaden människor emellan.

MEDÉNS FÖRLAGS AKTIEBOLAG
Kr. 6:60

Psykiatriker Per Henrik Törngren skrev boken "Moralsjukdomen" där han hävdade att det mänskliga samvetet var en sjukdom och borde lobotomeras bort.

Rättsväsendet

Domstolarna, rättsväsendet och kriminalvården har varit utsatta för psykiatrins infiltrationsförsök under lång tid men är trots det de sektorer som klarat sig bäst. Psykiatrikerna ansåg också att detta var svårast att infiltrera. På senare år har man dock på allvar börjat uppmärksamma "infiltrationen" i rättsväsendet, detta i form av bland annat "vittnesexperterna". Efter psykiatrins inblandning i rättsväsendet har man även gått från att ursäkta den genuint sinnessjuke, till att ursäkta den temporärt sjuke, att ursäkta en oemotståndlig impuls, att ursäkta emotionell störning till att ursäkta själva brottet. För att till slut "vårda" den kriminelle som påstås lida av en sjukdom.

Psykiatriker gör allt för att sinnessjukförklara brottslingar – de tar till och med emot pengar. En svensk rättspsykiater berättade för mig att en annan känd rättspsykiatriker tog cirka 50 000 kr för att frikänna någon – i det här fallet "kryssa" någon, det vill säga, att förklara någon psykiskt störd och således befriad från ansvarsbördan. De kan då ge rådet till brottslingen att till exempel låt-

sas begå självmord med sprit och tabletter. Efter några månader på psykiatrisk klinik släpps de ut. På sikt sänker rättspsykiatrin moralen i samhället. Vilket möjligen är meningen. Alla vet att något är fel men kan inte riktigt sätta fingret på vad. Det har gått så långt att i USA övertalade psykiatrikerna domstolen att låta en påstått ”schizofren” våldtäktsman med 15 olika personligheter att begå ed tre gånger, en för varje personlighet som begått brott. Psykiatrikerna räknade med att han skulle frikännas på grund av sin ”sjukdom”. Ända tills han efter tredje dagen bröt samman och erkände att han var ”en dålig lögnare”.

Man vet dessutom att psykiatrisk behandling och i synnerhet psykiatriska droger sänker ansvarsnivån och ökar våldsbenägenheten. Eliminerandet av ”fel och rätt” åsidosätter inte minst rättssystemets egen definition på sinnessjukdom. Detta underlättar naturligtvis för psykiatrins infiltration av rättsväsendet. Om dessa ”prominenta” psykiatrikers visioner skulle fullföljas kommer samhället att fungera med ett kriminalsystem av ”inget-ansvar”. Därmed skulle alla dömda kunna bli förklarade som sinnessjuka. Mord skulle betraktas som ”mental sjukdom”. Var och en skulle därmed förlora sina rättigheter och skyldigheter. Ingen skulle behöva ta ansvar för sina handlingar. Rättssystemet vilar på den grund att var och en är ansvarig för sina egna handlingar. Våra olika moraliska värderingar, vad man än anser om dem, har hållit ihop familjen och samhället de senaste 2000 åren. Dessa värderingar har på bara ett par korta decennier luckrats upp. Hur har detta gått till? G. Brock Chisholm förklarar i sitt tal:

”Ansvaret för att staka ut de nödvändiga förändringarna i mänskligt beteende vilar helt uppenbart på de vetenskaper som arbetar inom området. Psykiatriker, psykologer, sociologer, ekonomer och politiker måste ta itu med detta ansvar. Det kan inte undvikas.”

Men hur ville då Chisholm, denne internationellt ryktbare psykiatriker, som regeringsmän och psykiatriker över hela världen lyssnade på, förändra samhället? ”Som orsak måste vi hitta ett kontinuerligt hot som slingrar sig genom all civilisation.” Och denna orsak, denna källa till alla människans svårigheter, var enligt Chisholm inget annat än ”moral”, begreppen om rätt och fel. Han ville därför att föräldrar och lärare skulle sluta lära våra barn vad som var rätt och fel. Lämna det till psykiatriker, psykologer och andra sociala ingenjörer.

”Pedagogiskt, paranoid, psykotisk, stressad, avprogrammering, överaktiv, sjukligt beteende, neurotisk” är alla ord som vävts in i språket och tänkandet i samhället. Avgörande beslut tas utifrån dessa luddiga begrepp. Vad värre är, moraliska människor betraktas, om inte direkt ”psykiskt störda”, som underliga eller med ”avvikande beteende”

Vid krigets slut ägnade man sig i Europa och övriga världen åt rannsakelser. Hur kunde detta hända, varför fick det hända? Dock inte psykiatrin, de skyllde kriget på politikerna, kyrkan och föräldrarna och ville ta över samhället. Chisholm förklarar:

”Psykiatrin måste nu ta ett beslut om den mänskliga rasens omedelbara framtid. Ingen annan klarar av det. Det är i första hand psykiatrins ansvar.”

World Federation of Mental Health, denna globala storebror, skulle vara politikernas bevakande ”överjag”. Idag verkar WFMH genom FN:s olika organ. I Europa lobbar den europeiska delen av WFMH (ERC) inom Europakommissionen, Europaparlamentet, Europarådet med mera. I Sverige agerar WFMH via Svenska föreningen för psykisk hälsovård (Sfph). Barbro Westerholm som är styrelseledamot i Sfph har varit en av de varmaste förespråkarna för amfetaminbehandling av barn. Barnpsykiatrins ”grand old lady” i Sverige, Marianne Cederblad, har varit styrelseledamot i både WFMH och Sfph och ligger ytterst bakom amfetaminets introduktion i den barnpsykiatriska arsenalen i Sverige. Sfph startades av den tyskinspirerade psykiatrikern, Viktor Wigert, som studerade i Leipzig 1933, samma stad som Wundt verkade i. Han introducerade även de fruktade insulin- och elchockerna i Sverige. När Tavistock fyllde 75 år 1996 så bjöd Sfph in talare från Tavistock till Sverige och hade ett ”Tavistock-år”. Allmänheten fick inget veta om detta. Det var bara speciellt inbjudna inom de yrkeskategorier Sfph bearbetat under alla år: lärare, socialarbetare, ungdomsarbetare etc. Så sker ”infiltreringen” av de nya mentalhygieniska begreppen.

Det tillhör den psykiatriska specialiteten att smyga sig fram. Det främsta kännetecknet på den globala ”femtekolonnverksamheten” är att de verkar genom olika patientföreningar. CHADD i USA är ett exempel. CHADD (Children and Adults with ADD) är en patient- och anhörigförening för personer med ADD/ADHD/DAMP; stökiga barn och vuxna med andra ord. CHADD är de främsta förespråkarna för amfetaminbehandling i USA. De har fått miljontals kronor i ”stöd” från Ciba Geigy som tillverkar Ritalina. Även RBU, Riksförbundet för rörelsehindrade barn och ungdomar i Sverige förespråkar amfetamin genom konsulter de anlitat. I Sverige finns en patientförening som heter IFS, Intresseföreningen för schizofrena. En medlem i IFS ringde upp mig och meddelade upprört att en lokalavdelning av IFS hade sin telefon direktkopplad till ett läkemedelsbolag som tillverkar lyckopiller och neuroleptika. I början kom det in ett flertal psykiatriker i IFS som skulle styra utvecklingen. Även i RSMH, Riksförbundet för social och mental hälsa, strömmade det till psykiatriker. RSMH startades faktiskt av en psykiatriker. Patientföreningarna försöker verkligen göra något åt situationen, men när de anlitar samma människor som ”rådgivare” som de försöker skydda sina patienter från, så fungerar det inte. Det verkar dock som både IFS och RSMH uppmärksammat denna situation, åtminstone bland de medlemmar jag pratat med.

Svenska psykologer och psykiatriker skulle få vind i seglen efter att WFMH bildats. Samhället skulle omdanas efter deras idéer. De visste vad som var bäst. En känd psykiatriker undervisade på Handelshögskolan i Stockholm. Framtida arbetsledare skall indoktrineras i psykiatrins ”mjukvara”. Arbetsmarknaden översvämmas av psykologtester. Försvarsmakten, vad som är kvar av den, är full av psykologer. På barndaghemmen ”sållas” överaktiva barn ut för vidareslussning, ofta via psykologer, till barnpsykiatrin för amfetaminbehandling. Före och under andra världskriget kallades det ”selekteras”. Då till utrotning, idag till nerdrogning. Till de svenska psykologernas försvar måste jag dock säga att de

hittills i stort sett varit resistenta mot psykiatrins försök att droga ner barn med psykofarmaka, men det motståndet håller sakta på att försvinna.

Det har funnits flera olika försök att återinföra något slags moral- och etikprogram efter det att kristendomen avskaffades i skolorna. Etikprogrammet Lions Quest, som välkomnades varmt av de flesta lärare i Sverige och utomlands, bemöttes av stenhård kritik av psykologer och psykiatriker. Det ansågs för ”auktoritärt”. När KDS-ledaren Alf Svensson försökte föra in lite kristen etik i skolan för något år sedan blev det ett ramaskri.

Religionen

Psykiatrin har i alla tider attackerat religionen i sina försök att ta över samhällets utveckling. I sina försök har man neurosförklarat sökare och lobotomerat ”grubblare”. Jesus har kallats psykopat och homosexuell och en känd psykiatriker påstod att han var rashygienist. I Sverige har länken mellan religion och psykiatrin varit St Lukasstiftelsen som från starten 1939 skulle ge prästerna rådet att det var hälsosamt att tvivla. De skulle även uppmana dem att använda mer psykologi och psykiatri i sitt ämbete. Psykoterapi kallades ”sekulariserad själavård”. Ett flertal av Sveriges mest kända psykiatriker har varit verksamma inom St Lukasstiftelsen. En av dem är Jan Otto Ottosson som blev Sveriges första doktorand i elchocker. En annan skandinavisk psykiatriker som var verksam inom St Lukasstiftelsen gav flera tusen LSD-doser till sina patientoffer.

Medicinen

För över tio år sedan integrerades psykiatrin i Sverige och den somatiska vården. Ett långvarigt mål som därmed uppfylldes. Psykiatriker Curt Åmark jublade och sade: ”De psykiska sjukdomarna har nu blivit jämställda med somatiska sjukdomar.” Med det menade han förmodligen att de skulle behandlas på samma sätt, det vill säga med medicin, alltså psykiatriska droger. Fast idag slussas misslyckade fall inom den somatiska vården direkt till psykiatrin. I vissa fall hinner de inte ens in på de medicinska mottagningarna förrän de tas om hand av psykiatrin.

Kanske det är sant som professor Thomas Szasz, världens mest kände antipsykiater, sade 1994:

”Psykiatrin är förmodligen den mest destruktiva enskilda kraft som har påverkat samhället under de senaste 50 åren.”

Kapitel 10

Infiltrering av skolan – utbildningens historia

”Utbildning skall inrikta sig på att förstöra den fria viljan så att eleverna efter avslutad skolgång kommer att vara oförmögna att tänka eller agera på annat sätt än vad deras lärare skulle ha önskat.”

– Bertrand Rusell citerar Johann Gottlieb Fichte, ca 1810, rektor vid filosofiska och psykologiska fakulteten vid Berlins universitet.

”Utbildningssystemet borde vara en sil genom vilka alla landets barn passerar... Det vore mycket önskvärt att inget barn undgick granskning.”

– Beteende-eugeniker Paul Popenoe, redaktör för Journal of Heredity, 1926

”Psykologin i USA har blivit så inflytelserik internationellt sett att vissa auktoriteter beskriver den som att närma sig en status av ’kolonial vetenskap’. 1970 fanns det 35 000 psykologer, 50 procent arbetade inom skolan.

– Encyclopedia Britannica, 1979

”Få intellektuella och sociala rörelser under detta århundrade har haft ett så djupt och genomgripande inflytande på teorin och genomförandet av den amerikanska utbildningen som den mentalhygieniska rörelsen.”

– Sol Cohen, ordförande för Föreningen för utbildningshistoria, University of California, 1982.

Wundts själlösa lära hade nu exporterats till USA genom kända psykologer. Som första åtgärd skulle de implementera denna ”nya spännande lära” i skolorna i USA. Den skulle senare, genom dessa psykologer och pedagoger såsom Hall, Watson, Skinner, Dewey, Thorndike och andra, exporteras vidare till västvärlden. Till Sverige kom den med paret Gunnar och Alva Myrdal i slutet på 40-talet. Med facit i handen kan man säga att resultatet var förödande. Analfabetism, våld, kriminalitet och droger väller idag ut ur skolorna. Låg detta i linje med psykiatrins och psykologins mål? Eller är det kanske så att människor som anses, och utbildas som själlösa djur uppför sig som sådana och ibland långt värre? Troligtvis bägge, eftersom de går hand i hand.

Modifiering av ordet utbildning

I slutet på 1800-talet landsteg den första psykologieleven till Wundt i USA med missionen att omdana samhället med en ”nya, spännande psykologin”. Författartarparet Paolo Lionne och J. Klass som forskat i den amerikanska utbildningshistorien och skrev boken ”Leipzig Connection” säger:

> ”Steget från psykologi till utbildning var nu inte långt. Utbildning betydde ursprungligen framlockandet av en persons naturliga talanger och förmågor genom förmedlandet av kunskaper i form av språk, vetenskapligt resonemang, historia, vältalighet, etc - de kanaler genom vilka dessa förmågor skulle blomstra och hjälpa individen.”[1]

För de experimentella psykologerna blev utbildning dock utsättandet av eleven för ”meningsfulla” erfarenheter för att försäkra sig om önskvärda reaktioner. De menade att: ”…inlärning är resultatet av modifierbarhet i nervledningsbanorna. Förklaringar av... sådana former som abstraktioner och slutledningar, kräver av nerverna enbart tillväxt, stimulering, ledbarhet och förmåga till förändring.”[2]

Utbildning handlade därmed om nerver och dess tillväxt. Skillnaden mellan dessa synsätt på människan låg i att den ursprungliga filosofin såg människan som konstruktiv - fylld med inre förmågor, och genom *ut*-bildning skulle dessa egenskaper lockas fram. Det engelska ordet *education* går tillbaka till den latinska roten på ordet *eductus*, att ”föra fram”, från *e-*, ut från + *ducere*, leda. I Dahlins utmärkta *Ordbok över Svenska språket* från slutet av 1800-talet kan man se att det svenska ordet *utbilda* fortfarande betydde: ”Utveckla något till den grad av fulländning som det kan mottaga” och ordet *utveckling*: ”låta framträda alltmer; låta synas; vinna tillväxt.”

Men den nya psykologin ansåg inte att människan var konstruktiv - inte hade ett inre själsliv - inga inre förmågor som skulle kunna ledas fram. Hennes agerande bestod enbart av reflexer, reaktioner och respons, som kunde manipuleras genom olika ”stimuli” utifrån. Inlärningen blev därmed ett sätt att utsätta den ”omedvetna” eleven för ”lämpligt” stimulus. Input – output, ungefär som en pc. Vad de möjligen glömde var att någon måste ha programmerat den. Detta skulle utmynna i beteendevetenskapen. I Leipzig Connection analyseras resultatet av Wundts och de efterföljande psykologernas försök att reformera skolan:

> ”Wundts teser lade alltså grunden till beteendevetenskaparna Watson och B. F. Skinner; men det lade även grunden till lobotomier och elchocker. De lade också grunden till skolor mer orienterade till socialisering av barnet än mot utvecklandet av intellekt och kulturens kontinuitet, för ett samhälle mer och mer öppet inriktat på tillfredsställandet av sinnets drifter på bekostnad av ansvar och uppnående.”[3]

Wundts bidrag till psykologins övertagande av utbildningen var inte bara teoretisk. Han producerade själv den första kullen av forskare, professorer och publicister inom denna nya psykologi. Denna grupp etablerade i sin tur den experi-

mentella psykologin i övriga västvärlden. En lista av Wundts elever utgör en ”Vem är vem” av tidiga europeiska och amerikanska psykologer.

> ”Genom dessa elever, utövade Leipzig-laboratoriet ett oerhört inflytande på psykologins utveckling. Den tjänade som en modell för de många laboratorier som utvecklades under senare delen av 1900-talet. De många elever som flockades vid Leipzig, förenade som de var i synsätt, utgjorde en tankeskola inom psykologin.”[4]

Amerika var det land som först skulle ta sig an de nya idéerna, för att senare i sin tur sprida dem tillbaka till Europa och Sverige via bland annat John Dewey. Den första eleven som återvände hem till USA var Stanley Hall, sedermera känd för sina intensiva studier inom barnutveckling. Hall spelade en ledande roll i grundandet av American Psychological Association, APA. Han var dess förste ordförande och utbildade John Dewey, sedermera en av världens mest kända pedagoger - snudd på helgonförklarad i svenska skolan. Sveriges första skolpsykolog, Torsten Husén, skriver:

> ”Amerikanska psykologer och pedagoger har tillhört dem som gått i spetsen för pedagogikens utbildning som vetenskap och för fastställande av denna egenskap vid universiteten. 1879 inrättades en professur i pedagogik vid Michigans universitet. 1862 stiftade Stanley Hall vid John Hopkins universitet ett laboratorium för studium av barns och ungdoms psykiska utveckling och 1894 började John Dewey sin experimentella skola vid universitetet i Chicago.”[5]

För Dewey så betydde utbildning att förse en ung hjärna och nervsystem med erfarenheter - inte utlärandet av mentala färdigheter eller kultiverandet av intellektet. Detta orsakade en brytpunkt med den traditionella rollen av läraren som utbildare. I stället blev läraren en guide vid socialiseringen av barnet; att leda barnet till att *anpassa sig* till det specifika *beteende* som krävdes av honom för att *umgås väl* i grupp; att *stimulera* barnet till rätt beteende. Barn skulle inte undervisas, de skulle *stöpas*.

> ”Dewey krävde ett utslätande av individuella olikheter hos en grupp elever omedvetet utsatta för undervisningstekniker som skulle styra framtidens sociala ordning.”[6]

Som Dewey själv sade:

> ”Samordning kräver att barnet skall bli kapabelt att uttrycka sig själv, men på ett sådant sätt att det förverkligar sociala slutmål.”[7]

Dewey grundade den progressiva pedagogiken, eller socialpedagogiken, som inriktade sig på görande istället för auktoritär inlärning; ett görande inriktat på sociala ändamål. Dewey uppmärksammade mycket riktigt faran med den auktoritära pedagogiken men inriktade sig tyvärr på ”psykologisk utveckling” istället för på grundläggande utbildning. Dewey jobbade för en framtida social ordning.

Den vi börjar skymta idag genom ”globaliseringen”. År 1928 besökte han Sovjetunionen och skrev en serie på sex artiklar om ”underverken” inom den sovjetiska utbildningen, som hade utformats i enlighet med Deweys idéer. Författarinnan B. K. Eakman gjorde en skarp analys av Dewey i sin bok *Cloning of the American Mind - Eradicating Morality Through Education*:

> ”Eleverna bedömdes efter sin förmåga att ’anpassa sig till förändringar’, deras ’kollektiva anda’ och efter sina reaktioner på grupper och individer som betecknas som ’landsförrädare’ och efter deras förmåga att underordna moral till ’förmån för klasskampen’. Familjen förklarades vara ett ’slags slaveri’ så om barnet trodde på Gud eller hade en religiös moralisk (dvs mytologisk uppfattning) så var det bäst att eleven inte ertappades med att ha tagit med sig denna uppfattning till skolan. De amerikanska skolorna fick samma inriktning i början av 60-talet.”[8]

John Dewey blev professor vid Columbia University och senare ordförande för American Humanist Association, en samlingsplats för ateisterna. Dock var Dewey enbart *en* av anhängarna av Wundts psykologi – endast *en* av de många anhängare som så ödesdigert ändrade västvärldens utbildning.

Rashygienrörelsen var aktiv vid denna tid och hade många psykiatriker och psykologer i sina led. Man insåg snart att skolan var en bra grogrund för att implementera sina idéer. National Committee on Mental Hygien (NCMH) hade startats av den förre mentalpatienten Clifford Beers och fick stöd av flera kända psykologer och psykiatriker, bland annat William James och Adolf Meyer. 1927 förklarade chefen för kommitténs avdelning för Child Guidence Clinics (barnrådgivningskliniker), Ralp Truitt: ”Om vi skall kunna förhindra beroende, brottslighet, mentalsjukdom och allmän otillräcklighet så måste skolan bli centrum för vår attack.”

Och attackerad skulle den bli!

James Catell var Wundts förste assistent och kanske den främste förespråkaren för den nya psykologin. Han flyttade sedermera till England där han mötte och influerades av Darwins kusin Francis Galton (förgrundsfigur till tyska rashygienprogrammet). Catell ansåg att människan var en kombination av betingade reflexer, närmast en slags robot, input – output, och anammade detta vid psykologisk testning. 1894 gavs den första psykologiska testen någonsin till en större grupp människor (Catell myntade termen ”mental test”, något fullständigt nytt vid denna tid. Idag kallar vi det psykologisk test). Han startade även det första laboratoriet för experimentell psykologi i USA och lyckades snart placera psykologin bland de övriga vetenskaperna. I Columbia University övervakade han även till fullo 344 kandidater som utexaminerades inom denna psykologi.

James Russell var en annan av Wundts elever som doktorerade i Leipzig 1884. Han kom till Colombia University 1897 och var under 30 chef år för världens största institution för utbildning av lärare – Teachers College (TC).[9] Innan dess fanns det så kallade ”normal schools” (de kallades så därför att de satte normer för utbildningen). Det fanns bland annat sommarutbildning för lärare dit de kunde

åka under loven för vidareutbildning. Dessa fungerade utmärkt, men sablades snabbt ner till förmån för TC. Wundts anhängare insåg naturligtvis att det snabbaste sättet att sprida den nya utbildningspsykologin var genom utbildning av lärare. En av Russells tidiga åtgärder var att anställa en person som senare skulle komma att utföra den ödesdigra kopplingen mellan experimentell psykologi och utbildning: Edward Lee Thorndike**.** Han blev utbildad av första kullen ”wundtianer” som studerat i Leipzig. Han förvånade alla genom experiment och forskning med kycklingar vilket sedermera utvecklades till djurpsykologi. Thorndikes arbeten om katter har blivit del av psykologins klassiska litteratur. Dessa resultat tillämpades senare även direkt på utbildning av både lärare och elever. På så sätt föddes undervisningspsykologin 1903. De första åtgärderna var att försöka underordna undervisningens grunder: läsning, skrivning och matematik och i dess ställe försöka införa psykologiska och psykiatriska sammanhang. I sin bok från 1929, *Grundläggande principer för utbildning*, skrev Thorndike:

> ”Konstgjorda övningar som träning i fonetik, multiplikationstabeller och formella skrivövningar är i stort sett bortkastad tid. Ämnen som räkning, språk och historia har ett innehåll av föga värde.”[10]

Thorndike bidrog i hög grad till omdefinieringen av psykologi som vetenskapen om beteende och att människan var utan själ. Som han sade: ”Psykologin är vetenskapen om intellektet, karaktären och beteendet hos djur, inklusive människan.”[11] Även i Sverige uppmärksammades Thorndikes arbete genom Torsten Husén:

> ”En särskild kommitté (internationell) utarbetade ett test om 120 uppgifter i matematik, läsförståelse och no-ämnen. Databehandling och analys utfördes av Thorndike vid Teachers College, Colombia University. Sverige var i detta pilotprojekt företrätt av pedagogiska institutionen vid lärarhögskolan i Stockholm.”[12]

Anpassningslära

Egentligen räknas Thorndike som beteendepsykolog och hans grundläggande inställning var densamma som Wundts: människan var ett djur. Hennes handlingar var reaktioner och kunde studeras i laboratorium, precis som djur. Det är bland annat i Thorndikes arbete vi finner grunderna till dagens ”screening” i skolorna, att sortera ut de ointelligenta från de intelligenta; de svaga från de starka. Thorndike och Dewey arbetade för en modernisering av skolans läroplan för anpassning till synsättet att barnet är ett stimulus-respons-djur som måste socialiseras för att anpassa sig till sin omgivning.

Denna aspekt var revolutionerande i USA vid denna tid. Under hela nybyggartiden och industrialismen växte USA fram och utvecklades på basis av att människan anpassade omgivningen till sig. Det är väl möjligen detta fenomen, det att människan anpassar omgivningen till sig, som skiljer henne från djuret. Hela människans utveckling består i att hon anpassat omgivningen till sig. På så sätt arbetar psykologin och psykiatrin emot människans utveckling. Men eftersom

psykologer och psykiatriker bestämt sig för att människan var utan själ - ett djur - så lanserades denna anpassningspsykologi och människan började mycket riktigt uppföra sig som djur. Det behövs väl inga ytterligare kommentarer om hur USA och övriga västvärlden utvecklades etiskt efter det att Wundts anhängare genomsyrat samhället med sina idéer. Moral och etik var dessutom orsaken till mentala störningar hävdades det samtidigt. Och det var i skolan människan skulle dompteras till ett lydigt djur. Som Edward Lee Thorndike sade: ”Utbildning handlar i huvudsak om… alla de förändringar vilket möjliggör en bättre anpassning av människonaturen till sin omgivning.”

Ett människosläkte som enbart anpassar sig efter omgivningen dör snart ut eller lever ett allt snävare liv. Man kan tycka vad man vill om det, men så fungerar det i verkligheten.

Lärarna tappade kontrollen

Nåväl, Thorndike resonerade som så att om en grupp barn blev utsatta för samma stimuli, det vill säga vad läraren lärde ut, och om det fortfarande skulle finnas individuella olikheter inom varje klass så måste det bero på fysiologiska orsaker. Således kom han på att man måste göra psykologiska tester för att bestämma vad dessa olikheter är. Allt detta fråntog läraren ansvaret om deras elever inte lärde sig. Om 50% lärde sig så var det bevis nog, eftersom de andra 50 % erfor samma stimuli (ord, bild etc). Då måste det vara fel på andra hälften och tester kommer att fastställa vad det är för fel. Vid slutet av sekelskiftet var kriteriet på en bra lärare världen över, om eleverna kunde ämnet vid slutet av studierna. Psykologisk testning fick lärarna att tappa kontrollen över utbildningen eftersom felet ansågs ligga i nervsystemet. Thorndike ville inte att barnen skulle lära sig ”oväsentligheter”:

> ”Trots snabb framgång i rätt riktning är programmet för den genomsnittliga elementary school (ung. grundskolan) alltför snävt och akademiskt i sin karaktär… Ämnen såsom matematik, språk och historia innehåller innebörder som i sig självt är av föga värde… Eliminering av oväsentligheter genom ett vetenskapligt studium är då ett steg i att förbättra läroplanen.”

År 1925 var mer än 1000 skolor i USA engagerade i att revidera sina kursplaner så att de skulle gå i linje med den nya psykologiska inriktningen. Harold Rugg, en av Deweys anhängare rapporterade om skolpsykologernas vision:

> ”Genom världens alla skolor skall vi sprida en ny föreställning om regeringsmakt som kommer att omfatta människans alla kollektiva aktiviteter; ett styrelsesätt som förutsätter vetenskaplig kontroll och styrning av ekonomiska verksamheter i allmänhetens intresse.”[13]

Kapitalism och socialism möts i utbildningen

Hela den här omvälvningen kostade naturligtvis oerhörda summor pengar. Var kom alla dessa pengar från? Den nya tyska psykologin tappade ur en av Amerikas och världens rikaste ådror och fick tillgång till nära nog obegränsade tillgångar. De hundratals miljoner dollar omvälvningen kostade kom via olika ut-

bildningsinstitut från ett av världens största företag, Standard Oil, som ägdes av en av världens rikaste män, John D. Rockefeller. Han hade kontrollen över 95% av USA:s oljeproduktion. 1910 när ett glas öl kostade några ören, en trerumslägenhet fem dollar och ett par bra skor en dollar, så hade Rockefeller tillgångar på över 800 miljoner dollar. I dagens penningavärde kanske 15 miljarder dollar, dvs 125 miljarder kronor.[14]
Hans väg till framgång var dock minst sagt diskutabelt. Sabotage, industrispionage, mutor etc var vardagsmat. Han hudflängdes i massmedia och drogs inför otaliga rättegångar och undersökningar. Leonne och Klass skriver i Leipzig Connection:

> ”Rockefeller var centralfigur i den mest spektakulära framgångshistorien i affärsvärlden. Standard (Oil) var otvivelaktigt den mäktigaste industriella organisationen i nationen, och den mest synbara symbolen för ett växande Amerika… Men för Rockefeller personligen hade priset blivit högt; han hade identifierats med alla de övergrepp Standard hade begått under sin färd mot makten; hat klibbade fast vid honom likt järnspån på en magnet…”[15]

John D. Rockefeller började se det ohållbara i situationen, han var omåttligt impopulär. Plågad av ett dåligt samvete sökte han en lösning och fann den i form av en baptistpräst vid namn Frederick Gates. Gates föreslog att Rockefeller skulle starta en stiftelse där han kunde pumpa ut en del av sin enorma förmögenhet i olika välgörenhetssyften - ämnat att dämpa allmänna opinionen. Gates skulle förvalta denna stiftelse tillsammans med Rockefeller J:r. De bildade Rockefeller Foundation, den största välgörenhetsstiftelsen i världen. Gates fann snart att bidrag till utbildning gav mest goodwill och PR och startade något som hette General Educational Board, (GEB).

> ”Vi skall inte försöka göra dessa människor eller deras barn till filosofer, lärda män eller vetenskapsmän. Vi skall inte bland dem uppfostra författare, redaktörer, poeter eller skriftens män. Vi skall ej heller söka efter outvecklade stora artister, målare, musiker, ej heller advokater, doktorer, präster, politiker, statsmän, av vilka vi har ett digert förråd. Uppgiften vi föresatt oss är mycket enkel, såväl som fantastisk, att träna dessa människor, såsom vi finner dem, till ett perfekt och idealiskt liv, exakt där de lever. Vi kommer att organisera våra barn och lära dem att på ett perfekt sätt göra de saker deras fäder och mödrar gör på ett bristfälligt sätt, i hemmen, i affärerna och på gårdarna.”[16]

Men alla var inte lika positiva till Rockefellers nådegåvor. Biskop och undervisare Warren A. Chandler rasade i senaten:

> ”Som ett sätt att kontrollera akademiska åsikter, har det förmodligen aldrig i utbildningens historia förekommit något sådant som skulle kunna jämföras med styrelsens (GEB) subventionering av utbildningen… Vi är skyldiga våra förfäder någonting, de som grundade och upprätthöll våra äldre läroinstitutioner. Vi har ingen rätt att binda upp de offer som lades på den högre utbildningens altare med de förslavande villkor som fastställdes av Rockefeller Board för de institut till vilka de skänker sina förödmjukande allmosor… Detta gör det

möjligt för den centralkontrollerande organisationen att bestämma hela den amerikanska utbildningens karaktär, de läroböcker som skall användas och målen som skall betonas."[17]

Biskop Chandlers värsta farhågor skulle bli helt besannade. Man skulle så småningom avlägsna all kristendomsundervisning och förbjuda Tio Guds Bud i de amerikanska skolorna.

Sponsring av den tyska medicinen

En annan anhängare till den tyska psykologin var Albert Flexner som verkade inom GEB. Han såg mer klart än övriga hur Rockefellers miljoner skulle kunna användas för att reformera utbildningen. Flexner hade tidigare gått till mycket skarp attack mot dåtidens medicin som mest bestod av homeopati, naturmedicin och kiropraktik etc. Flexner favoriserade den tyska, kemiskt inriktade medicinen. Gates blev även han intresserad av den tyska medicinen och gav Flexner en miljon dollar för att utveckla den medicinska utbildningen i USA.

"Albert Flexner ledde korståget för uppgraderingen av Amerikas medicinska skolor. Han var anställd av John D. Rockefeller som hade inrättat enorma skattefria stiftelser för detta ändamål. Slutresultatet var att alla medicinska skolor blev oerhört orienterade mot medicin- och drogforskning, för det var genom ökad försäljning av dessa mediciner som donatorerna förverkligade en vinst på donationerna."[18]

Fram till 1960 gav de 96 miljoner dollar till utvecklandet av den kemiskt orienterade medicinen - där Rockefeller själv utvecklade ett nytt monopol. Tidningen New York Times ägnade en hel upplaga till Flexners förslag och kallade det "radikalt och farligt".

"Skamlös materialism finner sin fulländade triumf i den moderna skolan. I hela planen finns det inte en enda andlig tankegång, inte en idé som stiger över behovet att finna pengar för fickan och mat för magen."

Sponsringen av den medicinska utbildningen å ena sidan och utbildningspsykologin å den andra kulminerade 1963 när en forskare gav amfetamin till hyperaktiva skolbarn. Men Rockefeller brydde inte sitt samvete med sådana små problem i kampen för överlevnad.

"Jag tror att förmågan att skapa pengar är en gåva från Gud…I och med att jag förlänats denna gåva jag innehar, så tror jag att det är min plikt att skapa pengar och att skapa mer pengar och att använda de pengar jag skapar för mina medmänniskors bästa, i enlighet med mitt samvetes dikteringar."[19]

All den biologiska och kemiska inriktning på medicinen vi ser idag och protesterar mot kommer från Flexners och Rockefellers omvälvning av utbildningen. Den skulle naturligtvis genomsyra all medicinsk utbildning i världen. Rockefeller skulle snabbt utveckla ett läkemedelsmonopol. Själv lär Rockefeller enbart ha anlitat homeopater för sin hälsa.

En intressant anekdot är historien om John D. Rockefellers far, William Rockefeller. Han var en av de första oljepionjärerna, fast det var bara det att hans olja, som pumpades upp vid saltgruvorna nära Pittsburgh, såldes som medicin. Oljan som tappades på små flaskor hade etiketter med ”Rock Oil” eller ”Seneca Oil”, efter en välkänd indianstam. William Rockefeller annonserade sig själv som ”The Celebrated Cancer specialist”. Han garanterade ”all sorts cancer botad om den inte gått för långt”. Han sålde sina undermediciner för 25 dollar per flaska, motsvarande två månaders lön på denna tid, alltså omkring 30 000-40 000 kronor per flaska med dagens värde. Rockefeller visste redan då att ta betalt. Kuren bestod bland annat av två olika urindrivande ämnen, väl utspädda med vatten. Williams sonson skulle sedan komma att kontrollera det största och mest framgångsrika medicinska monopolet i historien, bland annat det mest kända cancerinstitutet i världen. Den största delen av cancerforskningen skulle styras och finansieras genom detta monopol - och än har vi ingen bot för cancer. Alla enskilda läkare som säger sig ha hittat ett botemedel för cancer tystas snabbt, ofta med drastiska metoder.[20] Det finns ännu för mycket kapitalintresse i cancerindustrin. Men i och med att aids tagit över som största forskningsområde börjar fungerande botemedel tillåts komma fram.

Experimentskolor

Flexners andra större bidrag till USA:s skolutbildning, samt naturligtvis därefter övriga västvärlden, skedde 1916 då den första experimentskolan infördes, uppbackad av GEB. Det var en skola, helt i enlighet med den experimentella psykologin, där de drastiskt sågade av sådana ”oviktiga” ämnen som konst, historia, grammatik, litteratur etc. Den mötte ett mycket kompakt motstånd, men trots detta, och tack vare Rockefellers miljoner, kunde denna skola starta - Lincoln School i New York - som strax införlivades med Teachers College. De fick ca fyra miljoner dollar under fyra år. På den tiden en oerhörd summa. Skolan visade sig dock vara en flopp och stängdes 1946. Den hade dock skapat avsevärt intryck på utbildningen, där den blandade ihop olika ämnen till vad som kallades ”sociala studier”. Dock skulle den snart ersättas av *Institute of School Experimentation*, som axlade uppgiften att omstruktuera utbildningen. De olika experimentskolor vi sett i Sverige, bland annat Odinskolan i Göteborg i början på 70-talet har sin grund i dessa monumentala misslyckanden. Jag gick själv i Odinskolan innan den blev experimentskola. När jag besökte skolan under den fasen gick den inte att känna igen. Klotter överallt, elever som sprang omkring överallt. I salarna fanns det ingen som helst lärarkontroll. Experimentet fick läggas ner. I ”Boken om pedagogerna” kunde man läsa:

> ”Det som upplevdes som en revolutionerande pedagogisk metod i vår del av världen (Sverige) under sextiotalets sista år, hade alltså prövats i radikala sammanhang i USA femtio år tidigare. I praktiken innebär metoden… att traditionella skolämnen underordnas det som skall studeras.”[21]

Mer än 1000 lärare besökte Lincoln School bara under 1923-1924. John D. Rockefeller sände fyra av sina fem söner dit, med resultat som han kanske skulle kun-

nat förutse om han bara läst Deweys och Thorndikes arbeten:

> ”…Laurance (Rockefeller) ger en skrämmande bekräftelse på ”Why Johnnie can’t read” (känd bok om läs och skrivsvårigheter i USA). Han säger att Lincoln School inte lärde honom att skriva och läsa som han nu önskade att han kunde… Det är viktiga bevis i den uppblossande debatten om de moderna utbildningsteknikerna.”[22]

Wundts psykologi och Rockefellers pengar integrerades i en kombination vars syfte var en ny läroplan och utvecklandet av nya utbildningsmetoder. John D. Rockefellers intentioner var möjligen från början att ”tvätta sina pengar” och skapa en god image, inte nödvändigtvis i en ny social ordning vilket Gates och Flexner gick in för. Utbildningen vid den tidpunkten var inte dålig på något sätt i USA. Det hade Jeffersson sett till. Kväkarna hade ett fint utbildningssystem och friskolorna florerade. Montessorimetoden hade gjort intryck. Därför satsades Rockefellers pengar i första hand på utbildningen i fattiga södern. Det gav maximal PR och öppnade vägen för GEB:s attack på det redan etablerade skolväsendet. Maria Montessoris utbildningsmetoder utsattes för giftiga attacker, hennes betoning på individualitet hindrade den ”sociala anpassning” som dessa progressiva pedagoger förespråkade. ”…(den nya pedagogiken) hade sådant intryck att efter 1918 nämndes sällan Montessorimetoden i USA.”[23]

Rockefeller, via General Education Board, fortsatte att ge bidrag till Teachers College och andra kontrollerade utbildningsanstalter med upp till 324 miljoner dollar.

Skolan i USA idag

Låt oss förflytta oss till april år 1972 i staden Lebanon i delstaten Pennsylvania i USA. Psykiatriker Chester Pierce från Harvard University håller just ett föredrag till tusen lärare i ett jättelikt seminarium som anordnats av Association for Childhood Education International:

> ”Varje barn i Amerika som börjar skolan vid fem års ålder är sinnessjukt därför att det kommer till skolan med en viss lojalitet till vårt lands grundare, våra valda tjänstemän, sina föräldrar, en tro på en övernaturlig varelse, mot suveräniteten av denna nation såsom självständig stat... Det är upp till er lärare att göra alla dessa sjuka barn friska genom att skapa framtidens barn.”[24]

Ingenstans är psykiatrins och psykologins intrång i skolan mer uppenbart än i USA. I Encyclopedia Britannica från 1979 kunde man läsa:

> ”Psykologin i USA har blivit så inflytelserik internationellt sett att vissa auktoriteter beskriver den som att närma sig en status av ’kolonial vetenskap’. 1970 fanns det 35 000 psykologer, 50 procent arbetade inom skolan, 20 procent för staten och 10 procent inom affärsverksamheten och resterande 10 procent privat. 99,5 på 100 000 invånare arbetade i och runt Washington, 29,6 i New York, 9,4 i North Carolina och 17,1 i medelsnitt.”

Antalet utbildningspsykologer i USA ökade från 455 personer 1969 till 16 146 personer år 1992.[25] Idag finns det nästan fler barnpsykiatriker, psykologer, kuratorer, rådgivare och speciallärare än det finns vanliga lärare. Satsningen på ”mentalhälsoexperter” i skolorna har varit oerhörd. Ungefär lika oerhörd som analfabetismen. Hur kunde det bli så?

Vi har sett att det började med den tyske psykologen Wundt som utbildade de amerikanska psykologerna Hall, Catell, Thorndike med flera som i sin tur utbildade andra såsom Dewey, Watson, Skinner och flera andra numera världsberömda psykologer. Man hade avskaffat den mänskliga själen och allt vad fri vilja innebar. Psykologen Edward Thorndike införde djurpsykologi i utbildningen. Människan var plötsligt ett viljelöst djur som måste kontrolleras. Psykiatrikerna och psykologerna var domptörerna. Syftet var att ändra hela undervisningen från en kunskapsorienterad utbildning till fostran och social anpassning. Skolorna skulle förvandlas till ”terapicentrum” och kliniker. Gruppterapi i klassrummen är idag ingen ovanlig syn. Barnen skulle programmeras till ”rätt” beteende.

Vad har då hänt med utbildningen i modern tid?

Redan under mitten av 80-talet var 13 procent av amerikanska 17-åringar funktionella analfabeter, vilket innebär att de inte kan läsa texter svårare än de som används i fjärde klass. Mellan 25 och 44 miljoner amerikanska vuxna kan inte ens läsa giftvarningen på en burk växtskyddsmedel, ett brev från ett barns lärare eller förstasidan på en dagstidning. Enligt rapporten ”A Nation at Risk” från 1983 så kunde en tredjedel av alla rekryter till amerikanska flottan inte läsa säkerhetsinstruktionerna på olika krigsmateriel. Rapporten framlade också att företagsledare klagade på att de måste sätta upp kostsamma utbildningsprogram i sådana grundläggande ämnen som läsning, skrivning och stavning. Avhoppen från skolan ökade från omkring tre miljoner år 1972 till nästan fem miljoner 1982 - alltså under en tioårsperiod. Avhoppen är ännu fler idag. I rapporten kunde man läsa:

”Vår nation är i fara... om en ovänligt sinnad främmande makt hade försökt att införa den mediokra utbildningsverksamhet i Amerika som pågår idag så skulle vi mycket väl kunnat betrakta det som en krigshandling.”[26]

1994 var redan ca 90 miljoner vuxna, alltså mer än en tredjedel, funktionella analfabeter. En artikel i Dagens Nyheter från 1993 om den amerikanska skolan bekräftar allt detta:

> ”I världens ledande industriland, USA, har en stor del av befolkningen inte ens den mest elementära utbildning. Av USA:s 191 miljoner vuxna saknar närmare hälften kunskap nog för att läsa busstidtabeller eller skriva ett enklare klagobrev om exempelvis en debitering. Det visar en undersökning i utbildningsdepartementets regi som pågått i fyra år och omfattade 26 000 människor över 15 år. Var tionde amerikan har stora läs- och skrivsvårigheter. Undersökningens slutsatser är att det amerikanska utbildningssystemet har försämrats. Uppskattningsvis förlorar det amerikanska samhället uppemot 30 miljarder årligen efter produktionsstörningar till följd av misstag, olyckor och annat som har sin grund i otillräcklig utbildning.”

Skolväsendet i USA har inte försämrats - det har kollapsat! Naturligtvis är det inte bara USA som råkat illa ut. Psykologerna spred sig över hela världen - med samma förödande resultat. Inte minst i Sverige som vi skall komma till i ett senare kapitel.

År 1993 gjordes en försiktig uppskattning om att det fanns nära 100 000 personer med läs- och skrivsvårigheter i Nya Zeeland. En undersökning som gjordes på australier 1989 visar att ungefär 32 procent hade problem med att skriva sin arbetshistorik eller att läsa etiketten på en medicinburk. Samtidigt, i England, sägs mer än två miljoner människor vara funktionella analfabeter, det vill säga de klarar sig hjälpligt i livet men inte mer. Enligt en rapport från FN var mellan 500 000 och 800 000 människor fullständiga analfabeter i Tyskland år 1989. Tidningen TIME redovisade i augusti 1999 att 23 procent av den irländska befolkningen var funktionella analfabeter och 43 procent av den polska.

Psykiatrins genombrott

Genombrottet för psykiatrins inflytande i USA skedde vid en konferens om utbildning år 1930 i Vita Huset. Under huvudämnet ”Förebyggande vård” leddes diskussionen in på psykologiska ämnen såsom vad barn ”känner” beträffande skolan, ”misslyckanden” i skolan som en källa till barns problem och att skolan ”först och främst skulle vara ett försök till livsjustering för barnet.”

Den verkliga katalysatorn skedde dock 1950 under en konferens i Vita Huset om undervisningens framtid. Konferensen hade arrangerats av det nybildade och psykiatribefrämjande regeringsorganet National Institute of Mental Health (NIMH). Vid denna konferens lyckades man övertyga lagstiftarna om att skattebetalarna nu måste betala för psykiatriskt engagemang i skolorna. Ett annat krav som uttalades var att psykiatriker skulle få rätt att ta över föräldraskapet:

> ”Skolan har en möjlighet och ett ansvar att upptäcka de fysiska och mentala handikapp som har undgått observation från föräldrar eller andra före skoltiden och vilka skulle förhindra utvecklandet av en frisk personlighet. Skolan bör också initiera de nödvändiga hälsoinstanser genom samhällets myndigheter och resurser. Alla skolor bör så snabbt som möjligt gå i riktning mot att ha lämpliga väglednings- och rådgivningsfunktioner för alla individer i alla åldrar. Det är inte bara barnet som behöver behandling utan även de närstående behöver hjälp.”[27]

Fem år senare använde NIMH Vita Huset-konferensen för att övertyga regeringen (nu Kennedy) om att det behövdes en femårsstudie av nationens mentala hälsa. Rapporten, ”Handling för mental hälsa” kom slutligen ut 1961 och föreslog bl a att kursplanen skulle ”konstrueras för att styra eleven mot samhällets realiteter, speciellt genom yrkesundervisning... och kursplanen skulle konstrueras så att den främjade mental hälsa som ett medel för sociala framsteg och som ett sätt att *förändra kulturen*...” (min betoning)

Professor Thomas Szasz kommenterade detta beslut i sin bok *Cruel Compassion*:

> ”Valet av president Kennedy till presidentämbetet försatte psykiatrikerna i en

feststämning som inte hade upplevts tidigare i dårhusläkarnas hela historia... Vägen låg öppen för en verklig glansperiod för kvacksalvarna."[28]

Lärare som psykiatriska agenter

Samma år, 1961, fastställde den världskände psykologen Carl Rogers att teoretiska studier kunde skada ett barns "självaktning". Resultatet blev att traditionella ämnen som matematik och litteratur faktiskt uteslöts till förmån för "utforskandet av känslor" med lärare som "vägledare". Författaren Joe Sharkey summerade ihop sekvensen av alla dessa händelser: "Under senare delen av 60-talet övervägde utredare av hälsovården på federal (helstatlig) nivå allvarligt ett förslag som skulle kräva att alla barn skulle ges en psykologisk undersökning vid två eller tre års ålder för att kunna förutse framtida problem."[29]

Resultatet av den "Rogerianska" utbildningen blev en total kollaps av skolsystemet och till och med Roger erkände detta. Vid slutet av sitt liv kom han att kalla det "ett mönster av misslyckande". Hans kollega, psykologen Dr William Coulson, chef för Research Council of Ethnopsychology, som en gång var anhängare men numera aktiv motståndare till psykiatrins och psykologins inflytande i skolor, summerade i sin tur denna era:

"Under 1960-talet kom det en "drive" från psykiatrin att göra skolorna till mentalhälsokliniker. Under denna tidpunkt fick de lärarna att tro att utbildning tillhörde det förgångna och att det var dags att satsa på mental hälsa."[30]

En rapport som sponsrades av NIMH, "Skolornas roll inom mentalhälsan", refererade till hur skolans undervisning hade omtolkats:

"Undervisning innebär inte att lära människor saker som de inte vet - det innebär att lära dem att uppföra sig såsom de inte uppför sig."[31]

Skolan skulle utnyttjas maximalt för att skapa en mentalvårdsstat. Lärarna skulle nu lägga ifrån sig sin vanliga lärarroll och bli psykiatriska agenter. Man sa också att om föräldrarna gjorde motstånd så skulle deras barn och hela familjen remitteras till en psykiatriker eller psykolog "för att diagnostiseras eller genomgå behandling." Lärare och skolmyndigheter skulle använda alla möjliga påtryckningar tills de slutade göra motstånd. Läraren skulle fortsätta att rapportera till dem om deras barns uppförande i skolan. "Ibland tar det månader eller till och med år innan föräldrar kommer över sina rädslor för att söka psykiatrisk hjälp", stod det i rapporten. Att föräldrarnas rädsla var berättigad har dock historien bevisat.

Den viktigaste segern för psykiatrin och psykologin kom 1965 i och med antagandet av grundskolelagen i USA (Education Act, ESEA). Denna lag satte bokstavligt talat psykiatrin och psykologin i samhällets förarsäte och bidrog starkt till att skolan fick en uppläggning som de kommande 30 åren skulle leda till ökade läs- och skrivsvårigheter, såväl som ökat våld och drogmissbruk. ESEA slog in skolornas dörrar för en flodvåg av psykiatriker, psykologer, psykiatriska socialarbetare och psykiatriska program och psykiatrisk testning som pågår än idag. Dr William Coulson bidrog själv entusiastiskt till införandet av psykologiska program, allmänt kända som resultatinriktad utbildning eller "Outcome Ba-

sed Education" (OBE), i skolor under 1960- och 1970-talen. Han menade att idén att allmänna skolor skulle bli mentalvårdskliniker härstammar från denna mentalhygieniska rörelse.

Tre källor till stress måste avlägsnas från skolorna, hävdade psykiatrikerna: 1) misslyckande i skolan, 2) en läroplan inriktad på teoretiska ämnen och 3) disciplinära metoder. Att barnen misslyckas i skolan var den största skurken, sade de, för det leder till ”känslor av underlägsenhet”, uppförandeproblem som skolk och en asocial attityd. I en rapport om utbildningen som släpptes från Vita Huset stod det faktiskt att frågan är inte ”vad lär sig barnet i skolan?” utan ”hur *mår* barnet på grund av skolan?” [min kursivering]. Därmed skapades förutsättningarna för ett utbildningsprogram som president Bush introducerade som ”Goals 2000” och Clinton döpte om till ”America 2000” vilket omfattar ett läs- och skrivkunnighetsbegrepp som inte baseras på teoretiska kunskaper utan på psykologiska principer och som tillämpas inte bara av USA utan nu också i flera andra länder.

Två psykiatriker som bidrog till den ursprungliga planen var som vi sett Chisholm, ordförande för WFMH och senare WHO, samt J. R. Rees, en gång vice VD för Tavistock Clinic, enheten för psykologisk krigföring i Storbritannien samt förste ordförande i WFMH. Det var i talet den 18 juni 1940 som Rees beskrev psykiatrins mål på följande sätt: ”…Vi har framgångsrikt attackerat ett antal yrkesgrupper. De två lättaste av dem är naturligtvis *läraryrket* och kyrkan; de två svåraste är rättsväsendet och läkarvetenskapen.” [min kursivering] Rees var ogenerat rättfram: ”...vi måste efterlikna diktaturerna och organisera någon slags femtekolonnaktivitet!”

Vid en av WFMH:s inledande konferenser utsattes familjen, länge betraktad som den ideala enheten för uppfostran av framtida generationer, för en direkt attack ”...och skall därför om möjligt försvagas för att befria individer och särskilt barnen från familjelivets tvångsvälde.”

Tidigare under 1945 hade Chisholm angett inriktningen för WFMH och världspsykiatrin när han på sitt arroganta sätt sa:

> ”Vi har svalt alla slags fördärvliga föreställningar från våra föräldrar, våra söndagsskollärare och lärare, våra politiker, våra präster, våra tidningar och andra med ett egenintresse av att kontrollera oss. ´Ni skall bli som gudar, känna gott och ont´; gott och ont att kontrollera barnen med, att förhindra fritt tänkande, att påtvingas lokala, familjära och nationella lojaliteter och att förblinda barnen från att se sitt underbara intellektuella arv. Resultaten, de oundvikliga resultaten är frustrering, underlägsenhet, neuroser och en oförmåga att njuta av livet, att tänka klart eller att skapa en värld som passar att leva i.”

På så sätt kunde den nya ”behavouristiska” eliten nästla sig in bland myndigheterna och har därigenom närmast fullbordat en total statskupp. Samtidigt har vårt en gång så starka och effektiva utbildningssystem baserat på relativt sund pedagogik nästan helt förstörts och därmed också de tidigare så utmärkta resultaten inom skolan. Jag bortser nu från all ”auktoritär” pedagogik som jag inte på

minsta sätt försvarar. Jag blev själv utsatt för en Hermodsutbildad lärare från Norrland där han arbetat som skogshuggare. Han löste alla ordningsproblem med en rejäl örfil. Vi satt som tända, men darrande, ljus i bänkarna. Han slutade med det efter att han dragit ut en stackars elev i korridoren och efter ett avsvärt tumult kom tillbaka in i klassrummet. En elev sträckte då oskyldigt upp handen och frågade:
”Vet magistern vem det där var?”
”Nej!”
”Jo, det var borgmästarens son!”
Det var på den tiden det fanns borgmästare i städerna. Därefter höll sig läraren lugn. Visserligen fick han ordning i klassen, men skräckslagna elever lär sig heller inte så mycket. Det var dock detta uppror mot auktoritära inlärningsmetoder som psykologerna använde sig av för att få in sin nya pedagogik. Men istället fick själva undervisningen stryka på foten. Som författarinnan B. K. Eakman säger i sin bok:

> ”Nu för tiden misstänker de flesta människor att utbildning egentligen inte handlar om läs- och skrivkunnighet, ´baskunskaper´, eller färdigheter i någonting. Vad man inte förstått är att det i detta land, och faktiskt i hela den industrialiserade världen, existerar vad som bäst kan beskrivas som en ´analfabetkartell´, skenbart inriktad på att befrämja ´mental hälsa´. Denna kartell får sin kraft från de som finansiellt och politiskt tjänar på okunnighet och försumlig utbildning, på uppgivenhet, brottslighet, arbetslöshet och det sociala kaos som en försämrad utbildning frambringar.”[32]

Hur kan man tjäna pengar på kaos? Faktum är att psykiatrin och psykologin i stort sett lever på det redan. Drogmissbruket i USA har eskalerat till orimliga höjder. Våldet i skolorna är otroligt. Aborter bland unga flickor har ökat katastrofalt. Självmord bland barn likaså. Övriga länder i västvärlden följer efter. Är detta bara en tillfällighet? Emedan USA tjänar som ett exempel på hur ett skolsystem som en gång var bra praktiskt taget har förstörts, så skall vi alltså inte glömma bort att psykiatri och psykologi idag har genomsyrat skolorna över hela världen. Det finns idag knappast ett enda land som inte står inför ökad droganvändning och ökad självmordsfrekvens bland ungdomar och som ”händelsevis” också har ett ökat antal barnpsykiatriker och psykologer som sprider propaganda om att tillståndet är dåligt att våra barn är utsatta för en ”risk” och att de ”behöver hjälp.” Inte minst Sverige.

De sa att de fanns där för att hjälpa. Men vilka var dessa självutnämnda experter? Och hur kvalificerade var de? Onekligen var det så att föräldrar inte fick veta att psykiatrikerna har den högsta självmordsfrekvensen bland läkarpraktiserande och tre gånger högre än allmänheten och att de enligt rapporter var inkompetenta medicinstuderanden eller att de valde sitt yrke därför att de var allvarligt psykiskt störda - allt enligt ett flertal publicerade undersökningar.[33]

Kapitel 11

Beteendevetenskapen som kontrollmekanism

”…och i detta material kommer man till sist att finna lösningen på frågan ’hur man vinner ’kontroll’ även över vuxnas beteende’.”
– Behavourismen, John B. Watson, 1928

Beteendepsykologin, beteendevetenskapen eller behavourismen som den också kallas är en gren av psykologin som kom från John Deweys socialpedagogik. Bägge lärorna är dock avstickare från Wundts läror i slutet på 1800-talet. Behavouristen J. B. Watson ville dock inte beblanda sig med den ”gamla” psykologin:

> ”Skulle behavourismen under kommande år visa sig vara ett nytt och livskraftigt skott på psykologins träd eller blott en ny *ism*? De under Wundt utbildade psykologerna av gamla skolan förklarade vitt och brett att den endast var ett revolutionsförsök och såsom sådana i allmänhet skulle den icke vara svår att rå på.”[1]

Wundts psykologi skulle dock utvecklas till en ännu mer extrem lära av Watson där inte ens medvetandet påstods existera. Socialpedagogiken ansåg visserligen att det inte fanns någon själ eller fri vilja, men dock att det fanns något slags medvetande, även om det var fysiskt betingat. Wundts lära kallades därför *introspektiv psykologi*. Watson gjorde processen kort och menade att det fanns inget annat än yttre beteende:

> ”Behavouristen har ingenting att säga om ’medvetandet’. Hur skulle han kunna det? Behavourismen är en naturvetenskap. Dess bekännare har inte kommit i kontakt med medvetandet… Detta var den traditionella själsanalysen. Den var lika fast förankrad som bibeln - som filosofin själv. Säkerligen kunde det icke finnas någon, som var förmäten eller så dumdristig att han kunde ifrågasätta själens existens eller förneka att den består av medvetna enheter. Och detta är just vad behavouristerna gjorde. Med den ena omstörtande postuleringen efter den andra kullkastade behavouristerna såväl själens som medvetandets begrepp, betecknande dem som kvarlevor av medeltida religionsdogmer.”[2]

Wundt och hans lära har på ett eller annat sätt påverkat de flesta psykologerna och psykiatrikerna under 1900-talet. Att Watson var influerad av Wundt står dock utan tvivel. I ”A History of Psychology”, av Erwin A. Esper kan man läsa:

> ”För att förstå detta måste vi komma ihåg Watsons historiska bakgrund. Precis på samma sätt som andra psykologer från hans tid så härstammar den från filosofer, och att den enda tyska psykolog han verkar ha studerat med någon uppmärksamhet var Wundt.”[3]

Wundt lade de filosofiska grunderna, Pavlov utvecklade principerna, J. B. Watson grundlade behavourismen officiellt, året var 1913. B. F. Skinner, en av de mest inflytelserika psykologerna i världen, förändrade dess yttre ramar, populariserade den och spred den till övriga västvärlden.

Ivan Petrovich Pavlov (1849-1936)

Pavlov är förmodligen mest känd för sina experiment med de dreglande hundarna. Egentligen var Pavlov kirurg, dessutom en lysande sådan. Han studerade i Leipzig 1884-1886 under den kände läkaren Karl F.W. Ludvig.[4] Detta var fem år efter att Wundt etablerade världens första laboratorium för experimentell psykologi. Wundts arbete i Leipzig genomsyrade hela Tyskland och snart övriga västvärlden. Alla studenter i Leipzig förväntades medverka vid filosofilektionerna under vilken Wundts psykologi lärdes ut. Det torde därför vara oundvikligt att Pavlov inspirerades av Wundts själslösa psykologi. 1904 fick han Nobelpriset för sina upptäckter om matsmältningen. Pavlov blev även inbjuden till Rockefeller Institute i New York efter det att han fått Nobelpriset.

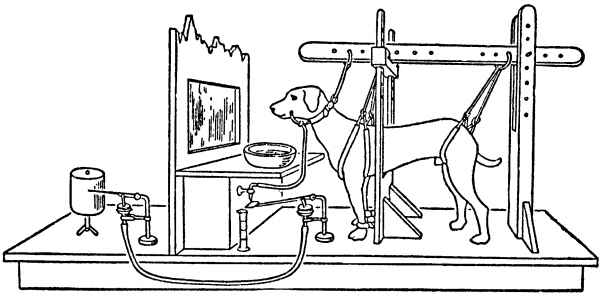
Den ryska psykiatrin började egentligen med Ivan M. Sechenovs arbeten (1829-1905). Enligt Sechenov så var *”alla medvetna eller omedvetna handlingar reflexer”.* Allt skulle under denna tid behandlas vetenskapligt, det skulle mätas, vägas och upplevas fysiskt. Gick inte detta så förkastades det och nya teorier ställdes upp. Under den processen försvann studiet av själen.

Pavlov, som kirurg, influerad av både Sechenov och Wundt, studerade sekretutsöndringen hos djur vid matsmältning. Han skar hål i hundars käkar och satte in mätutrustning för att mäta salivutsöndringen. Hundar utsöndrar alltid saliv när de får mat. Om en klocka ringer samtidigt som man ger dem mat så kommer djuret så småningom att utsöndra saliv enbart när klockan ringer. Detta är en betingad reflex. Hunden reagerar (respons) för ett stimuli eller ett associerat stimuli. Därav stimulus-respons-mekanismen. *Betingning* enligt Pavlovs experiment betyder ”respons eller reflexer som framkallats av människan eller yttre influenser. *Obetingat* var alltså naturliga eller instinktiva reflexer, såsom ögats blinkning när något närmar sig.

Han visade att genom upprepad associering så kunde artificiell stimulering ersätta naturlig stimulering vilket resulterade i en fysisk reaktion. Detta var betingade reflexer. Han trodde att alla vanor och även högre mental aktivitet berodde på kedjor av betingade reflexer.

I ett annat experiment gav han elchocker till en grodas lår för att få den att dra upp låret. Exakt samtidigt som grodan fick elchocken så lyste ett skarpt ljus framför grodan. Efter ett tag drog grodan upp låret när enbart ljuset lyste. Pavlov använde en hel del olika stimuli vid betingningsprocesserna: metronomer, ringklockor, taktil- och värmestimuli. När han testade djurens försök att skilja på olika stimuli upptäckte han 1927 att om urskiljandet blev för svårt så skedde en dramatisk förändring hos djuret.

> ”Den hittills lugna hunden började att yla där den stod, började vrida sig, slet av apparaturen för mekanisk stimulering av huden samt bet av rören som kopplade ihop djurets rum med observatören, ett beteende som aldrig hänt

Pavlov kunde framkalla konstgjorda reflexer och reaktioner hos hundar, så kallade betingade reflexer. Något som både Lenin och Stalin skulle utnyttja i sina försök att kontrollera människor.

förut. När hunden togs in i experimentrummet så började den skälla våldsamt, vilket också var ovanligt, i korthet så visade den upp alla symtom på en akut neuros."[5]

Pavlov visade att oavsett vilket temperament hunden hade så kunde han drastiskt ändra på hundens beteende. Han började framkalla neuroser på allt fler djur. I början av 30-talet började han tillämpa resultaten av sina djurförsök på det mänskliga psyket. Han fann att han kunde framkalla betingade reflexer lika lätt hos bebisar som hos djur och drog därav slutsatsen att människan var ett djur.[6] En i övrigt briljant, men isolerad, iakttagelse generaliserades till att även omfatta människan. Han gjorde samma misstag som Darwin. Och likt Wundt kom han fram till att människan måste betingas och tränas precis som hundarna och de berömda dansande ryska björnarna som betingats med glödande kol för att lära sig dansa. I "History of Psychology" av Hothersall kan man läsa:

"Denna skolas (behavourismen) mest utmärkande medlem Ivan Petrovich Pavlov, är i huvudsak känd för demonstrationen av betingade reflexer. Han visade att neurotiskt uppförande kan förstås *och lade fram grunderna till vilket mycket av dagens inlärning vilar* (min betoning)."[7]

Både Lenin och Stalin flörtade med Pavlov. Bägge såg det potentiella värdet av hans experiment. Hur man skulle kunna använda sig av resultaten för att kontrollera människorna. Om människan var ett djur som kunde kontrolleras genom betingade reflexer, en slags "tryck på knappen" politik, så skulle de snabbt kunna lägga under sig stora människomassor. Pavlov motsatte sig dock bittert sovjetbyråkratin och kommunismen i början och deklarerade öppet att grunderna för marxismen var falska: *"Med den slags sociala experiment ni gör skulle jag inte ens vilja offra ett grodlår."* Han fick av bägge makthavarna möjlighet till stora privilegier vilket han i början kategoriskt tackade nej till. När han märkte hur vetenskapen missbrukades skrev han till Stalin:*"Med anledning av vad ni gör med den ryska intelligentsian – demoraliserar, förintar, förnedrar dem – skäms jag för att kallas ryss."* Han var verkligen kritisk till regimen och i synnerhet Stalin men hans inställning skulle uppenbarligen luckras upp med tiden.

Avprogrammering

Vad som är mindre känt är att när en av Pavlovs hundgårdar i Leningrad översvämmades under en av Pavlovs resor så utplånades all *in*-programmerad betingning av den tre dagar långa skräckupplevelsen av en nära-döden-upplevelse. Detta ledde senare till begreppet *av*-programmering av religiösa upplevelser och politiska åsikter. Sovjetregimen lockade nu till sig Pavlov med en psykiatrisk klinik som han skulle förestå.[8]

Det hemliga manuskriptet

I den klassiska boken *Brainwashing, The Story of Men Who Defied it* av Edward Hunter från 1956 skriver Hunter att Pavlov blev tillfrågad av Lenin om att nedteckna allt sitt arbete så det kunde tillämpas på människan.

> ”Vad Lenin, den samvetslöse praktiske diktatorn, inte berättade för Pavlov var att han kommit till insikt om hur omöjligt det var att han någonsin skulle uppnå människornas villiga samarbete i att förändra den mänskliga naturen och skapa den ’nya sovjetiska människan’. I Pavlovs upptäckter såg han en teknik som man kunde tvinga på dem. Marx hade förväntat sig att kommunismen skulle förändra den mänskliga naturen. Lenin fann ut att detta aldrig skulle ske naturligt.”[9]

Vad som hade hänt var att Lenin bjöd in Pavlov till Kreml och frågade ut honom om hans arbete. Pavlov började förklara hur matsmältningssystemet fungerade när Lenin avbröt honom och frågade efter arbetet med hundarna. Vad hade han uppnått där? Pavlov fortsatte att förklara, när Lenin till slut avbröt honom och sa till honom att han var intresserad av människor, inte hundar. Vad hade Pavlov lärt sig om människonaturen under sina experiment?

Pavlov undvek att ge definitiva svar på något han inte var säker på. Han uttryckte dock sin förvissning om att hans arbete om betingade reflexer, vilka kom från experiment med djur, skulle komma till nytta för människan någon gång.

Lenin fortsatte dock att fråga ut honom och gav honom till slut ett uppdrag. Det fanns inget utrymme att tacka nej. Pavlov blev tillsagd att stanna kvar inom Kremls murar tills dess att han fullbordat sitt uppdrag. Han var Lenins gäst och fick all uppmärksamhet och alla bekvämligheter. Uppdraget han fick var att skriva ner alla sina upptäckter som resulterade från hans experiment med hundar och andra djur, men det var bara det att upptäckterna skulle tillämpas på människan. Han skulle skriva ner exakt hur hans forskning skulle kunna tillämpas på människan.

Pavlov hade senare berättat detta för sin vän Korostevetz som hade flytt till London under revolutionen. De möttes igen 1928 i London då Pavlov skulle bli utnämnd till hedersmedlem i Royal College of Physicians.

Pavlov stannade i tre månader i Kreml och skrev ner allt i en 400-sidig bok som han överlämnade till Lenin. Pavlov hade trott att hans upptäckter skulle vara människan till nytta, även om han misstrodde kommunismen. Lenin läste manuskriptet och tackade honom varmt. Pavlov fick återvända till sitt nu isolerade laboratorium. Lenins sista ord var att ”Pavlov hade räddat revolutionen”.

Det var nämligen vid denna tidpunkt Lenin kommit underfund med att kommunismen inte var förenlig med människonaturen. Istället för att förändra politiken så ville man förändra människonaturen. Här hade han lösningen.

Boken lämnade aldrig Kreml!

Edward Hunter berättar hur Pavlovs arbete utnyttjades:

> ”Kriget mot människans sinne hade som främsta mål skapandet av vad som eufemistiskt (förskönat) kallas ’den nya sovjetiska människan’. Avsikten är att förändra ett sinne så radikalt att personen blir en marionett - en mänsklig robot - utan att övergreppen syntes utifrån. Målet var att skapa en mekanism av kött och blod, med nya övertygelser och nya tankeprocesser inlagda i en fängslad kropp. Det innebär sökandet efter en slavras som man kan lita på och som, olikt gamla tiders slavar, aldrig gör uppror, alltid är mottagliga för order, som en insekt till dess instinkter. Avsikten var att upplösa människonaturen.”[10]

1935, ett år innan han dog, höll Pavlov ett föredrag vid Fifteenth International Congress of Physiologists i Moskva. Där gjorde han klart officiellt att hans arbete var till för att tjäna regeringen:

> ”Vi chefer för vetenskapliga institutioner känner oss verkligen osäkra och oroade när vi frågar oss själva om vi skall sätta oss i en position för att rättfärdiga alla de resurser som regeringen tillhandahåller oss. Som ni vet så är jag en forskare från topp till tå. Hela mitt liv har tillägnats forskningen. Vår regering är också forskare och experimenterare, enbart i en ojämförbart högre kategori. Jag hyser en passionerad önskan att leva för att kunna se fullbordandet av detta historiska sociala experiment.”[11]

1936 dog Pavlov och Stalin begravde honom som en hjälte. För att hedra honom så ändrade de namn på Leningrads första medicinska institut till Pavlov-institutet; de uppförde ett monument på ett torg i centrala Leningrad; uppkallade en stad efter honom; bevarade Pavlovs hjärna i Hjärninstitutet i Moskva; gjorde om hans laboratorium till ett museum; publicerade hans verk på ryska, franska, engelska och tyska och gav hans änka en pension på 1000 rubel i månaden.[12] Kommunisterna fann Pavlovs arbete mycket värdefullt. 1950 utfärdades det ett medicinskt direktiv i Ryssland för återorientering av all sovjetisk medicin till Pavlovs idéer.[13] Det har påstått att Pavlov själv aldrig var del i allt detta.

> ”Han (Pavlov) var aldrig kommunist, inte heller var han ansvarig för de hjärntvättsmetoder som ibland tillskrevs honom.”[14] (Encyclopedica Britannica)

Varför detta upprepas är inte klart. Möjligen för att dölja beteendevetenskapens ursprung som en sovjetisk, kommunistisk kontrollfaktor, nu när västvärlden använde sig av dess upptäckter i dunkla syften. Naturligtvis så ”hjärntvättade” Pavlov aldrig några bolsjeviker själv. Men att han utarbetade de metoder som skulle användas för att skapa den ”nya sovjetiska människan” är helt klart.

Journalisten Edward Hunter som skrev boken *Brainwashing* 1956 hade forskat i flera år i en skrämmande teknik som fick människor att överge sina ideal

och övertygelser. De kinesiska kommunisterna hade utarbetat en metod som återvändande fångar i Koreakriget liknade vid ”häxkraft med en vetenskaplig touch” eller som ”en djävulsdansare i smoking med sin magiska dryck i ett provrör”. Själva ordet ”hjärntvätt” hade i sig även en magisk touch som skrämde befolkningen i väst något ofantligt. Något journalisterna skulle utnyttja maximalt.

Hunter reste runt i Asien och intervjuade även flera hundra hemvändande fångar som utsatts för denna teknik. Berättelserna om själva metoderna och tortyren var i sig djävulska men den del av historien som handlar om upptäckterna av metoderna är lika skrämmande. Hunter hade hört talas om en film om Pavlovs upptäckter som producerats 1928 för undervisning av ryska blivande läkare. Det var en ledare i *Committee for a Free Europe* i New York som berättade för Hunter att han sett den och att han blivit mycket illa berörd av den. Filmen var en av anledningarna till att han engagerade sig i kommittén. Efter mycket sökande fann han en kopia på ett universitet i USA. Han såg den tillsammans med sin vän, den ryskfödda författarinnan Ayn Rand. Filmen hette ”Nervsystemet” och visade upp olika scener från naturen med djur som aktörer. Varje scen föregicks av en text, som på gamla stumfilmer. ”Instinkt är medfödd” sade en text och man såg nyfödda ankor strutta iväg ner till sjön för en första simtur.”Instinkt är blind” sade en text, och alla skrattade inför en patetisk scen när en höna försökte värpa ett strutsägg och sedan ett fyrkantigt träägg. Det blev något allvarligare när en text sade: ”Inlärning genom smärta” och man fick se en tränare piska ett lejon för att därefter stoppa huvudet i gapet för att därefter glatt dansa omkring tillsammans. Man fick även se en brottningsmatch mellan en tränare och en isbjörn.

Sedan kom Pavlovs berömda hundar in i bilden. De hade glasbehållare inopererade i käken som fångade upp saliven. Så fort hunden såg mat tillsammans med en blinkande lampa började det droppa saliv. Man visade även en scen där det bara lyste en lampa och saliven började droppa ändå. Man såg en text: ”Reflex orsakad av ljus”. Detta var alltså en betingad reflex; en ej medfödd reflex orsakad av människan eller yttre omständigheter. I slutet såg man en sekvens med en baby, ”En baby har inga betingade reflexer” stod det helt kallt och man fick se hur den fick lära sig dricka ur en flaska. Efter ett tag utvecklades alltså matreflexen ur denna ”betingning”. Grabbningsinstinkten illustrerades dock med att den omedelbart grep tag i sin moders finger utan att ha blivit lärd så.

En scen väldigt lik den med en liten valp som inte fick igång sin salivutsöndring förrän den lärts att äta kött och insåg att det var mat. Men människan har inte bara instinkter, hon har också förnuft *betingat,* framkallat, av sin omgivning, menade filmtexten. Scenen mellan valpen och den nyfödda babyn var dock överraskande lika, snudd på identiska, tyckte Hunter. Var förnuft och instinkt verkligen så identiska? Eller bara skenbart så. Ville man uttrycka att de var identiska?

Men Hunter tyckte ändå inte att filmen liknade den ursprungliga beskrivningen och hörde sig för. Nej, det fanns mer i filmen hävdade mannen vid *Committee for a Free Europe*. Hunter jagade vidare och flera månader senare hittade han originalet. Mycket riktigt, de övriga fåtalet kopiorna som fanns på universi-

teten var censurerade vilket Hunter insåg med en rysning inför det han nu såg.

En ung man satt nu fastspänd vid en stol och precis som Pavlovs hundar hade han ett glaskärl vid käken för att mäta salivutsöndringen. En kaka svängdes framför mannens ögon, näsa och mun, allt utfört med grymt allvar. När kakan till slut stoppades in i munnen lyste en röd lampa. Nästa scen visade mannen utsträckt på en sjukhussäng. En gummistrut svängde ovanför mannens mun. Doktorn släppte ner en kaka i övre ändan av struten och vissa kakor lyckades mannen fånga upp med munnen. Ljuset lyste upp varje gång en kaka släpptes.

Nästa scen visade samme man igen, denna gång lyste dock lampan utan att kakorna släpptes, mannen utsöndrade dock saliv på samma sätt som hundarna.

Den kommunistiska regimen kunde alltså få människor att bete sig som hundar; att tränas som hundar. Betingade reflexer kunde få människor att reagera på samma sätt som djur. Men istället för ljus så kunde man exempelvis använda ord som signaler – ord som *imperialist, Storebror, kapitalist* etc, utan någon egentlig förståelse för orden. När man även inser att straff, våld och smärta kunde kopplas till ”ljuset” – stimuli – i vilken form det nu var, så förstår man vilka långtgående planer det fanns för befolkningen. Filmen producerades 1928, alltså efter det att Pavlov skrivit ner sina upptäckter till Lenin.

En av världens mest kända psykologer, Carl Rogers, lade fram sina synpunkter om behavouristerna 1961:

> ”Att hoppas att den makt som görs tillgänglig genom beteendevetenskaperna kommer att utövas av vetenskapsmännen, eller en välvilligt inställd grupp, tycks för mig vara ett hopp, föga understött av vare sig nutida eller dåtida historia. Det verkar mycket mer troligt att beteendevetarna, med sin nuvarande attityd, kommer att hamna i en position som vetenskapsmän inom den tyska raketindustrin, specialiserade i fjärrstyrda missiler. Först arbetade de hängivet för Hitler för att förstöra USSR och USA. Nu, beroende på vem som fångat dem, så arbetar de hängivet åt USSR för att förstöra USA, eller hängivet för USA för att förstöra USSR. Om nu beteendevetenskaparna enbart jobbar för att befrämja sin vetenskap, så verkar det mer troligt att de kommer att tjäna syftena hos den grupp som har makten.”

I Sovjet var detta som mest tydligt under de omtalade Moskvarättegångarna 1936-1938. Den kände psykiatrikern William Sargent säger:

> ”Pavlovs arbete verkar ha influerat teknikerna som användes i Ryssland och Kina för att framlocka erkännanden, för hjärntvätt och för att framkalla plötsliga politiska omvändelser.”[15]

När Stalin grep makten 1924 bestämde han sig för att rensa kommunistpartiet från fiender, verkliga, möjliga, inbillade och alla andra. Han var speciellt upprörd över att många av de gamla bolsjevikerna inte ville hålla med om hans omdaning av den ”sovjetiska människan”. De höll istället fast vid Lenins rekommendation att Stalin skulle avskedas som generalsekreterare i kommunistpartiet. Stalin utrotade över 15 miljoner människor, förmodligen långt mer, i det efterföljande blodbadet. Vad som är intressant är att Stalin inbjöd den interna-

tionella pressen till rättegångarna i Moskva som skulle visa att veteraner vid revolutionen var förrädare till revolutionen. Om världen var överraskad över att höra Stalins anklagelse mot de gamla veteranerna så var de ännu mer överraskade över att höra när dessa erkände de uppdiktade brotten och krävde att bli avrättade. Författarna Alan Scheflin och Edward Opton skriver i sin bok *The Mind Manipulators* från 1978:

> ”De inte bara erkände, de verkade också ansluta sig till den hemliga polisens syn på dem själva som avskyvärda skadedjur, som anti-personer som Sovjetunionen mycket väl kunde göra sig av med.”

Bolsjevikerna verkade inte ha torterats - fysiskt. Frågor ställdes runt om i världen om Sovjet tagit fram någon ny slags mindcontrol. Var det Pavlovs arv till mänskligheten? Vilken stimulus-respons-mekanism hade Stalin använt? Året innan rättegångarna, 1935, hade Stalin antagit en ny lag som gjorde gällande att barn från tolv år och uppåt, som var skyldiga till stöld och andra brott, kunde få samma straff som vuxna, inklusive dödsstraff. Föräldrarna, som kände till Stalins skrupulösa domstolar, blev skräckslagna. Denna lag publicerades i det statliga organet Izvestia med orden: ”Under kommunismen är barnen så försiktiga och välutbildade att de är fullt ansvariga för sina handlingar.”[16] Men varför publicerade man detta öppet? Stalin hade ju som vana att dölja sina grymheter. Svaret kom ett år senare när rättegångarna startade. Bolsjevikerna visste att Stalin skulle mörda deras barn och barnbarn i lagens namn om de inte samarbetade. Han hade betingat ett erkännande med denna mentala tortyr och bolsjevikerna avrättades.[17] Men detta var nog bara ett av sätten bolsjevikerna ”övertygades” om sina brott. Alla de berättelser vi hört om hjärntvätt i Korea under Koreakriget (1950-53) har sitt ursprung i Pavlovs laboratorium och hans manuskript som Lenin beslagtog och Stalin övertog. Pavlov hade visat att en hund kan fås att hata vad den gillar och gilla vad den hatar. På samma sätt kunde man få människor att, åtminstone temporärt, motsäga sin egen övertygelse.

John B. Watson (1878-1958)

Watson var amerikan och grundaren till själva *behavourismen*. Han inspirerades märkbart av Pavlov och ansåg att allt mänskligt beteende kunde förklaras med och kontrolleras genom den klassiska betingningen. Han hävdade att psykologi var vetenskapen om mänskligt beteende, vilket likt djurförsök borde studeras i laboratoriemiljö.

> ”Om vi då söka definiera vårt syfte på ett mer vetenskapligt språk, skulle vi kunna säga att behavouristens uppgift är att vid ett givet stimuli förutsäga reaktionen och vid en given reaktion dess stimuli.”[18]

Watson doktorerade 1903 i Chicago - hans lärare var ingen annan än John Dewey – lärjunge till Stanley Hall som studerat hos Wundt. Doktorsavhandlingen, som hette ”Animal Education”, handlade om råttors förmåga att springa igenom labyrinter. Som krass materialist ansåg han att: *”medvetandet hörde till fantasins område”*.

> ”Det centrala i Watsons människosyn finns i satsen: ”Det finns inget att utveckla inifrån.” Enligt Watson är människan reaktiv, dvs (nästan) uteslutande styrd utifrån; underkastad de yttre betingelserna. Watson menade att han i princip kunde ”forma” vilket barn som helst med avseende på hur dess utveckling sker.”[19]

Ett av hans mest (ö)kända experiment var med det ettåriga barnet Albert. Han fick leka med en laboratorieråtta då Watson smög sig bakom honom och ställde till med ett våldsamt oväsen genom att slå på en metallstång (stimuli). Stackars Albert blev naturligtvis livrädd och började gråta (en medfödd reflex – en respons). Detta experiment upprepades flera gånger. Till slut blev *åsynen* av råttan och även metallstången tillräcklig för att Albert skulle bli rädd och gråta. Detta var en klassisk betingning. Det räckte alltså med ett *närbesläktat* stimuli för att slutligen utlösa den ursprungliga reaktionen – responsen. Inget nytt naturligtvis. Människor har i alla tider vetat hur man manipulerar andra. Föräldrar förr i tiden hängde upp ris i köket för att hålla pli på barnen. En blick mot riset räckte till sist för att tysta den mest besvärlige. ”Hjärntvätt” eller mindcontrol fungerar på grund av att smärta lagras i sinnet i form av mentala föreställningsbilder, oåtkomliga för medvetandet, i och med att de innehåller både smärta och medvetslöshet. När man senare upplever obehagliga upplevelser som påminner om dessa grundläggande händelser med smärta och medvetslöshet, så *re*stimuleras de och man kan faktiskt uppleva smärtan igen. Vi kallar det psykosomatiska besvär – besvär och smärtor som kommer från sinnet. De finns där – otillgängliga för medvetandet i och med medvetslösheten och smärtan. Det räcker med att man blir påmind om något som är förknippat med smärtan så kan smärtan och obehagliga känslor sätta igång. Detta är förmodligen allt det omedvetna sinnet består av. Det är härifrån drömmar, mardrömmar och hallucinationer, vansinne och psykosomatiska sjukdomar kommer. Istället för att utforma en terapi där man kan tömma ut dessa traumatiska händelser från sinnet så använde man denna mekanism till att kontrollera människor. Ungefär som följande experiment av Watson visar:

> ”Om vi kunde ladda Billys leksaker med elektricitet, så att han utan att ta skada kunde leka med dem, men ordnade det så att Jimmy kom i kontakt med den elektriska strömmen, när han sträckte sig efter Billys leksaker, så skulle Jimmy snart ha lärt sig att hålla fingrarna borta från Billys leksaker.” ...Världen skulle bli otroligt mycket bättre om vi i 20 år upphörde med att föda barn (med undantag av dem som blev uppfostrade för experimentella ändamål).”[20]

Även om vi kan skratta åt dessa idéer så har de i olika former influerat vårt nutida samhälle mer än kanske någon annan psykologisk lära, undantaget möjligtvis Freud. I våra universitet finns det hyllmetrar av litteratur om behavourismen:

> ”Beteendepsykologin är en psykologisk skola eller riktning som är mycket utbredd i hela världen. Många psykologer arbetar med den…” (Utvecklingspsykologins teorier, 1985)

”Watsons behavourism förblev den dominerande psykologin i USA under 20-30-talet och dess efterföljare …genomsyrar den moderna psykologin.” (Encyclopedia Britannica)

Inflytandet på skolan

Watson och behavourismen har haft stort inflytande på skolan och inlärning. All inlärning, utveckling och uppfostran bestod helt enkelt av att bygga upp betingade reflexer och vanor. Summan av dessa skulle utgöra personligheten; en psykologi helt utan medvetande. Med Watsons ord: ”I alla händelser är människan ett djur, som reagerar för ord och som använder ord.”[21]

Pluggning av läxan innan ett prov; innötning av kunskap, har sin grund i behavourismen. Om man upprepar orden för sig själv så kommer förhoppningsvis en fråga (stimuli) att utlösa svaret (respons), varje ord i svaret fungerar som ett stimuli till nästa ord. Papegojainlärning är ett annat ord för detta. Att man inte har någon nytta av dessa instoppade kunskaper tre dagar efter examen var det inte någon som *reflekterade* över. Förståelse av orden som bildar melodin var det ingen som frågade efter, men kanske var det inte så konstigt med Wundts och Watsons själlösa vetenskap. Med Watsons ord:

”Människan är en produkt av inlärning. Det finns inget att utveckla inifrån - människan kännetecknas genom att nästan uteslutande vara styrd av yttre omständigheter.”[22]

Kontroll över människan

Naturligtvis lade de även grunden till den moderna barnpsykologin. Vem har inte hört talas om att ett barn måste ”stimuleras”? Det är samma sak som att betrakta och behandla dem som djur. Vilket naturligtvis tilltalade Watson:

”Hundratals barn har varit under behavouristisk observation… Vi kunna med ganska stor säkerhet uttala oss om vad nyfödda barn kunna göra. Vi känna de retningsmedel, som framkalla deras reflexer. Ett rikt material har vuxit upp ur dessa studier. ”[23]

Människor med politiska intressen blev naturligtvis övertalade om behovet av att kontrollera massorna. Med Watsons ord:

”…och i detta material kommer man till sist att finna lösningen på frågan hur man vinner ’kontroll’ även över vuxnas beteende.”[24]

Watson blev tvungen att avgå från universitetet efter en skilsmässoskandal och övergick till näringslivet under resten av sitt liv. Han blev istället vice VD för världens största reklamfirma, J. Walter Tomphsons i New York. Det är inte svårt att dra slutsatser om hur reklamen påverkats därefter. Marknadsföring gick därefter ut på att ”stimulera” människor att ge respons på deras varor. Tryck-på-knappen-reklam. Ett tag försökte man lägga in knappt synbara budskap i reklamen som skulle få tittaren att omedvetet reagera på deras varor. Något som aldrig fungerade. Människor har faktiskt en egen fri vilja, även om det finns de som vill få oss att tro annorlunda.

B. F. Skinner

Och så kommer vi till den person som anses vara en av de mest betydande psykologerna i modern tid, som dessutom var verksam vid Harvarduniversitetet ända in på 1990-talet, nämligen B. F. Skinner.

> ”Skinner är förmodligen den beteendepsykolog som har haft mest inflytande på psykologin i västvärlden.” (Utvecklingspsykologins teorier, 1985)

Skinner var inspirerad av Pavlov, men även av Thorndike, vars djurförsök gjorde starkt intryck på honom. Han utvecklade den berömda ”Skinner-boxen” (en tom låda med spak och matlåda, om djuret rörde vid spaken *belönades* det med mat). Han blev även omtalad för sin ”air-crib” som var en stor ljudisolerad, bakteriefri, luftkonditionerad låda avsedd att tjäna som mekanisk barnvakt under barnets första två år. Han stoppade in sin egen dotter där under hennes barndomsår. Hon lär ha blivit mycket rebellisk. Under det andra världskriget anställdes han av US Office of Scientific Research and Development för att träna upp duvor som piloter till missiler och torpeder - planen sattes dock ej i verket. Han var verksam inom ett flertal områden, men förmodligen är han mest känd för oss svenskar som pedagog, och förutom John Dewey den psykolog som haft störst inflytande på vårt skolväsen.

> ”Han är om någon ”fadder” till undervisningsteknologin… Inom förskolepedagogiken har undervisningsteknologin (Skinners) under 70-talet haft en rätt aktiv, men kanske indirekt roll… I motsats till många andra psykologiska inriktningar har beteendepsykologin, och då i synnerhet Skinner, forskat i undervisningsmetoder i syfte att effektivisera dem.”[25]

Hans ”programmerade” undervisning var mycket kontroversiell. Han trodde att människan kunde lära sig komplicerat beteende om hon fick en belöning vid varje steg på vägen mot detta beteende. Något som skulle tillämpas inom undervisningen. Under 70-talet kom det ett flertal olika självinstruerande ”undervisningsmaskiner” – vars belöning var det rätta svaret! Det fanns förprogrammerade böcker med inbyggda frågor och svar etc, eleven skulle här ”betingas” till rätt svar. Målen var givna och inlärningen var renodlat mekanisk. Forskningen var så gott som enbart baserad på djurförsök. Wundt och John Dewey koncentrerade sig i huvudsak på *erfarenheter* som grund till inlärning medan Skinner var mer extrem och menade att *erfarenheter* inte var tillräckligt. Eleven måste utsättas för mer beräknande *stimuli* (input) för att få rätt *respons* (output). Enligt Skinner i boken Undervisningsteknologi:

> ”Bara genom erfarenhet lär sig en elev förmodligen ingenting. Han lägger inte ens märke till omgivningen bara för att han är i kontakt med den.”[26]

Att läsa boken ”Undervisningsteknologi” av Skinner är som att läsa en verkstadshandbok. Den kände svenske skolpsykologen Torsten Husén förespråkade boken varmt. Som psykologiskt redskap för makthavare står han utan jämförelse. KONTROLL är det centrala temat hos Skinner. Eftersom människan ej ansågs besitta fri vilja måste hon kontrolleras och styras till rätt beteende.

> ”Den avgörande betingelsen för det skenbara utövandet av fri vilja är positiv förstärkning (reinforcement), som frambringar resultatet av att en person känner sig fri och kallar sig fri, och säger att han gör vad han tycker om, eller önskar eller har lust att göra.” (B. F. Skinner, 1975.)

Han menade att frihet i själva verket var en illusion som orsakades av ”positiv förstärkning” (belöning, eller s k morötter), eller tvärtom, sätt in negativa förstärkare (bestraffning) och personen upplever ofrihet. Behavourismens kontrollmekanismer passar som synes perfekt in på de makthavare, som i brist på annat mentalhälsosystem; karisma, ledaregenskaper, dåligt politiskt system, eller vad i övrigt saknas eller finnes, söker vinnlägga sig om kontroll över en befolkning. Den går att tillämpa i såväl fascistiska som demokratiska system. Kriteriet för dess användning är avskaffandet av den fria viljan, religionen, filosofin, moral, etik, allt som förknippas med värdighet etc.

> ”Beteendepsykologin som helhet bygger på en reaktiv människosyn. Teorin… fungerar så att den leder till centralisering av beslutsprocesserna och till ett auktoritärt expertvälde. Dess praktiska utövande verkar legitimerande för makthavarna och deras ivriga teknologiska hållning och självförståelse. Därmed blir den också undertryckande.”(Utvecklingspsykologins teorier)[27]

1971 skrev Skinner boken *”Bortom frihet och värdighet”*, kanske ett av hans mest betydande och kontroversiella verk. Här argumenterar han för att *frihet* och *värdighet* leder till självförintelse - *”vi har inte råd med frihet”*, samtidigt som han hävdar att behavourismen är likställd de övriga naturvetenskaperna. Hans inflytande i USA var och är betydande. När boken kom ut fick den ett blandat mottagande. En del rasade, andra rosade. TIME Magazine skrev 1971: ”Skinner är den mest inflytelserika av alla nu levande amerikanska psykologer…”

Detta fick naturligtvis inte stå oemotsagt. En recensent i The New York Review of Books smulade senare sönder Skinners teorier i små fragment. Människor med den fria viljan intakt gick till motattack. Allt medan det kulturella ”etablissemanget” hade tryckt upp boken på bestsellerlistorna kunde man ett halvår efter läsa följande avslöjande i tidningen *Human Events* den 15 januari 1972: ”National Institute of Mental Health hade tilldelat 283 000 dollar till Dr B. F. Skinner… vilket uppenbart finansierade skrivandet av boken.”

Ytterligare delikata detaljer fanns att läsa i *The New Republic*, från den 28 januari 1972, vars artikel förmodligen föranleddes av en undersökning av ledamot Cornelius E. Gallagher. I en ytterligt skarp analys av B. F. Skinners bok av författaren Ayn Rand i sin bok ”Philosophy: Who needs it”[28] kan man läsa följande:

> ”I december, 1971, förklarade representant Cornelius E. Gallagher i representanthuset att ”National Institute of Mental Health har tilldelat Dr B. F. Skinner en summa av 283 000 dollar (drygt 2 miljoner kr) i syfte att han skall skriva *”Bortom Frihet och Värdighet”*. Vid ytterligare forskning fann man att detta bara representerade toppen på ett isberg.”[29]

Tidskriften *Human Events* rapporterar följande om hans undersökningar:

> ”När Callagher sökte information om Skinners anslag samt omfattningen och storleksordningen av regeringens spenderande i beteendeforskningens område, fick han svaret av General Accounting Office (motsv. det svenska Riksrevisionsverket) att uppdraget var praktiskt taget omöjligt. Ansvariga uttalade sig om att det fanns tiotusentals forskningsprojekt inom beteendepsykologin som finansierats av regeringsbyråer. En preliminär kontroll uppdagade 70 000 anslag och kontrakt vid Department of Health, Education and Welfare och 10 000 inom Manpower Administration of the Labor Department. Ytterligare tusentals beteendepsykologiska projekt, som kostade miljontals dollar, finansierades dessutom av Försvarsdepartementet, National Aeronautics and Space Administration, samt Atomic Energy Commission, enligt General Accounting Office undersökningar.”

I slutet av nästa bok skall vi visa hur dessa pengar har använts. Ayn Rand menar att den fundamentala orsaken till en kulturs upplösning börjar med upplösningen av filosofin, vilket lämnar människan utan intellektuell ledning. Men hon frågar sig också: *”Varför finns det inte några tänkare som stiger in i vakuumet och bygger upp ett nytt system med nya grunder”*. Varför hänger falskheterna kvar? *”Filosofi påverkar utbildningen och en falsk filosofi kan förlama människans sinne i barnaåren”*. Men den kan aldrig förlama den helt och hållet – så vad händer med de som överlever? Vad förutom fysisk kraft kan tysta aktiva sinnen?

Ayn Rand besvarar det med – *ingenting!* Endast intrånget av fysisk kraft på det intellektuella området - dvs makthavarnas åtgärder i ett land, regeringarna - kan åstadkomma detta. Men, menar hon, det finns ju inget direkt regeringsförtryck eller våld mot idéer i moderna västländer. Vem som helst är fri att skriva och tycka vad han eller hon vill. Dock är det ytterst få, som förespråkar den fria viljan, som ställer sig upp och tycker till och utvecklar sina idéer till en filosofi som kan appliceras i samhället, med regeringarnas samtycke. Om man finner detta förbryllande, menar hon, så beror det på att man skall se över premissen att regeringsförtryck är enda sättet att förstöra ett lands intellektuella liv. Det är det inte, säger hon, det finns ett annat sätt: *Regeringars uppmuntran* – och pekar på ovan nämnda regeringsanslag.

Ayn Rand står för en i Sverige förmodligen kontroversiell individualism, att *enbart* peka på regeringarna som de egentliga makthavarna vore en begränsad syn, vi kan bara se på psykiatriker David Ingvars förslag om en ”rikspsykiatriker” i Svenska Dagbladet, 1988 där rikspsykiatrikerns *”främsta uppgift skulle vara att bevaka den mentala hälsan i Kanslihuset… ej underställd någon myndighet”*. Som motpol till behavourismen levererar Ayn Rand i sin bok, *Philosophy: Who needs it*, en befriande kritik såväl som mördande analys av Skinner och hans bok *Bortom Frihet och Värdighet.* Hon varnar för psykologin som ett kontrollredskap. Hon menar att den enda skillnaden mellan positiva (belöningar) och negativa (straff) förstärkare är att de senare motiverar motattack eller revolution och de positiva inte. Men båda är sätt att *kontrollera* mänskligt beteende. Slaven som undviker piskan (negativ förstärkare) blir betingad till hårdare jobb.

Förmåner, bonus, en klapp på axeln är positiva förstärkare och betingar även det till fortsatt jobb. Eller som Skinner säger: ”En ledares ’maktvilja’ tyder på beteende förstärkt av ekonomisk, religiös eller politisk maktutökning.”

Naturligtvis kan man hamna i en förvirring här. Skall man aldrig ge belöningar eller bestraffningar? Man bör ställa sig frågan i vilket syfte det görs och i vilken riktning och om vederbörande är där och jobbar av *egen fri vilja*. Eller blir personen, som helst vill göra något annat, bara manipulerad? Nyckelordet är *fri vilja,* blir personen ifråga betraktad som en självbestämmande varelse eller inte? Är det uppmuntran eller manipulation?

Victor Hugo skrev en gång i Les Misérables: ”*…och han tackade Gud för dessa två rikedomar vilka många av de rika saknar: arbete, som ger honom frihet, och tanke, vilket ger honom värdighet.*”

Jag tvivlar på att Skinner skulle vilja läsa boken. Men det är naturligtvis inte bara inom skolan och samhället man vill fostra lydiga medborgare. Totalitära politiker tror sig ha stort utbyte av dessa idéer. Orwells roman ”1984” målade upp en bild från en beteendevetenskaplig framtid.

> ”Tro inte att du kan rädda dig själv, Winston, oavsett hur mycket du ger efter för oss... Du kommer aldrig att bli kapabel att leva ett ordinärt liv. Allting kommer att vara dött inom dig. Aldrig kommer du igen att uppleva kärlek eller vänskap, glädjen i att leva, eller skratt, eller mod, eller integritet. Du kommer att känna dig tom. Vi skall krama dig tom, och sedan skall vi fylla dig med oss själva.”

Dessa tekniker är tyvärr inte enbart uppdiktade. Oavsett om man kallar det ”den nya sovjetiska människan” eller ”att rädda mänskligheten” så är målet detsamma: manipulering och kontroll av andra för politiska syften. 1970 skrev psykologen James V. McConnell, chef för avdelningen för Mental Health Research vid University of Michigan i Psychology Today:

> ”Dagen har kommit då vi kan kombinera berövandet av förnimmelser med droger, hypnos och en skarpsinnig manipulering av belöning och bestraffning för att uppnå så gott som total kontroll över en individs beteende...”[30]
>
> Och:
>
> ”Vi vill omskapa vårt samhälle drastiskt så att alla kommer att bli tränade från födseln i att göra vad samhället vill att vi gör. Dagens behavoristiska psykologer är arkitekterna och ingenjörerna som skapar morgondagens Du Nya Sköna Värld.”[31]

Följande ”Du nya sköna värld” kunde man fortsätta att läsa om i ”Psychology Today från 1979 som tog upp hur autistiska barn ”botades” med elchocker. Det handlade återigen om behavouristen James V McConnells metoder under rubriken: ”Stimulus-respons - Nu kan kriminella bli hjärntvättade.” Man kunde bland annat läsa om ”Bestraffningens konst såsom den utövades av en beteendeterapeut”:

> ”Syftet... är att styra mänskligt beteende - att få människor att göra vad vi vill att de skall göra… Bestraffning måste användas så exakt och så lidelsefullt

som en kirurgs skalpell om den skall vara effektiv. …Jag har tillbringat ett avsevärt antal år med att träna flatlöss i mitt laboratorium vilket har lett till att jag besitter så mycket kunskap om mänskligt beteende."

McConnell berättar om hur de "botar" autistiska barn:

"Greg hade legat fastbunden vid sjukhussängen i sju år. Kroppen hade blivit så snedvriden av detta att han knappt kunde gå. Det tog dr Lovaas ungefär 30 sek att stampa ut Gregs självdestruktiva beteende. Lovaas skaffade en boskapspik - en lång käpp med elektroder vid ena ändan som gav ifrån sig en mycket smärtsam chock när den rörde vid ett kreatur eller människa. Han släppte sedan lös Greg. Så snart som Greg gjorde sin första självdestruktiva rörelse gav dr Lovaas honom en stark elektrisk stöt. Greg slutade att röra sig…"

I Sverige försökte en läkare i Göteborg bota speltokiga människor genom att koppla enarmade banditer till strömuttaget. Det var i början av 90-talet jag läste om detta. Varje gång de spelade fick de en elektrisk chock. Samtidigt blev de intalade hur dumt de betedde sig. Ren hjärntvätt med andra ord. Något som kan förstöra en människa för livet. De rättfärdigar metoderna genom att påstå att de skulle förstört sig själva i alla fall. Ett annat sätt som smärta används på är att bota sexualbrottslingar och pedofiler. De stängdes in i ett rum och fick titta på porrfilm. När de fick erektion fick de en elstöt på "lämpligt" ställe. Därefter släpptes de ut i samhället och fick sedan rapportera om de hade våldfört sig på några barn. Detta skedde i Florida under 90-talet och orsakade ett ramaskri när allmänheten fick reda på vad psykiatrikerna sysslade med. De hade nämligen hållit tyst om sina experiment - med hänvisning till sekretesslagen.

Beteendepsykologin tror att människan är en maskin som kan manipuleras genom att trycka på vissa knappar. Det är faktiskt det enda denna lära går ut på. I sina sämre stunder uppför sig människan tyvärr på ett sätt som inbjuder till sådana försök, men dagens beteendepsykologer använder sina manipulationstekniker på *alla* människor och är mer aktiva än någonsin. Något vi skall återkomma till i nästa bok.

Del III

Kapitel 12

Eutanasi på svenska mentalsjukhus

”När jag hörde talas om detta störtade jag dit för att se vad de tog sig till, och såg med egna ögon barackerna drällas fulla med halvt vansinniga människor i värnlös och hänsynslös avstjälpning på golvet, hjälplöst fastsurrade på bårar och de skrek och bad om hjälp. Jag kunde inte ge någon hjälp utan gick tyst därifrån.”
– Avdelningssköterska på Ryhov, 1941

”Han låg bland andra halvdöda människor på provisoriska britsar. Om de åtminstone fick riktig mat - men jag såg ju själv när jag var där. Det var sand i vällingen och gula, äckliga tänder i vad de kallade kalvsylta.”
– Anhörig till patient på Ryhov

”Det är svåra tider folk lever i, de tycker att kriget är svårt och att det är hemskt vad tyskarna behandlar sina medmänniskor illa. De sätter in dem i koncentrationsläger, men trots det så har svenskarna själva inte fått upp ögonen för att i Sverige finns lika många sådana läger, fast de har ett annat namn eller går under en annan benämning, nämligen sinnessjukhus och vårdanstalter...”
– Alvar Sven Natanael Gustavsson, patient på Ryhov 1943

I slutet på 80-talet ringde det en kvinna till mig som berättade en sällsam historia. Hon hade själv varit intagen på Ryhov mentalsjukhus i Jönköping. Efter utskrivningen hade hon pratat med en sjuksköterska från samma sjukhus som skulle ha sagt:

”Det förekom en riksmordplan i konkret tillämpning på svenska mentalsjukhus under krigsåren 1939-1945 och runtom, samt därefter kontinuerligt bedrivna försök att dölja folkmorden inför allmänheten och polisen.”

Elsa Johansson hette kvinnan som ringde mig. Hon var religiös och svor på att det hon hade att säga var sant.

”Jahaa... kan du förklara lite mer?” undrade jag försiktigt. Jag hade ju träffat mentalpatienter förut som påstod sig ha vilda historier att berätta. Ännu hade inte debatten om tvångssteriliseringar och eutanasi kommit igång. Jag hade visserligen skrivit om det men fått kommentarer om att det var ”för länge sedan” och insett att samhället ännu inte var moget att konfrontera vad som hade hänt.

Jag blev dock nyfiken på vad hon hade att säga och åkte och träffade henne.

Efter ett par timmars samtal hade jag fått klarhet i vad hon menade med detta starka uttalande. Hon menade att mentalpatienter, gamla och handikappade systematisk utsatts för svält och vanvård för att minska klientelet enligt känt tyskt-nazistiskt mönster - i Sverige!

Själv hade Elsa blivit intagen på Ryhov sinnessjukhus i Jönköping som 16-åring. Fast inte för att hon var sinnessjuk.

”Nej, jag var fattighjon och det var billigare för kommunen att sätta mig på dårhus än att försörja mig. Det sa alla, att det var inget fel i huvudet på Elsa.”

Men det skulle dröja många år efter det att Elsa släpptes ut innan hon fick klarhet i vad som hände i de provisoriskt uppbyggda barackerna utanför sjukhuset.[1] Något riktigt ruggigt! Elsa hade naturligtvis frågat sig vad som skedde i barackerna. Ingen fick närma sig dem. Personalen skrämde patienterna med att de skulle få tbc om de gick dit. Hela området var inhägnat och det fanns skyltar som varnade allmänheten: ”Fridlyst område! Förbjudet för obehöriga vid vite av 25 kronor att beträda detta område.” Påbud som verkligen efterlevdes.[2]

Det började med ett samtal hon haft med en kvinna som fått sin polioskadade man forslad till Ryhovs mentalsjukhus från Stockholm - via flera sjukhusdistrikt. Samtalet banade väg för vad som senare skulle uppdagas. Kvinnan som jobbade på bostadsförmedlingen i Stockholm hade sin man vårdad växelvis på Serafimerlasarettet och sitt hem i Stockholm. En dag hade läkarna helt sonika meddelat hustrun att de forslat maken 35 mil ner till Ryhov. Kvinnan hade då blivit mycket upprörd.

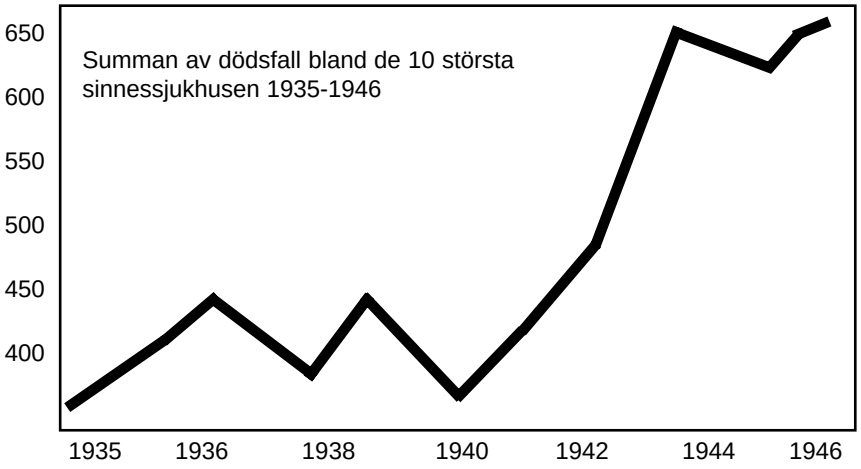
”Ett par dagar innan hade han erhållit läkarintyg på att han enbart var lam, annars fullt frisk,” hade kvinnan berättat för Elsa.

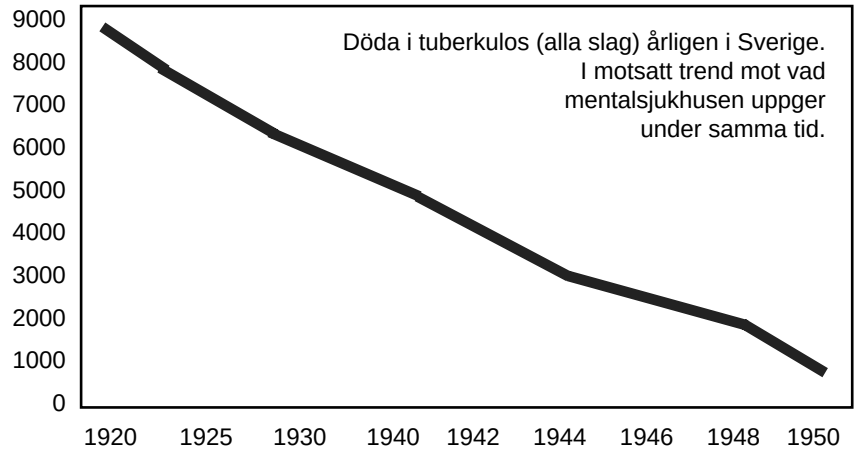
”Kvinnan hade brukat sköta honom själv så något besvär var han inte direkt. Och hon fann det ofattbart att detta kunde ske bakom ryggen på henne,” sa Elsa.

”Varför inte skicka honom till ett mentalsjukhus i Stockholm i så fall. Varför skicka iväg honom 35 mil till Jönköping – under dessa svåra år? Var det bara för att han tillfälligt befann sig på allmän vårdplats de kunde göra så?” undrade kvinnan.

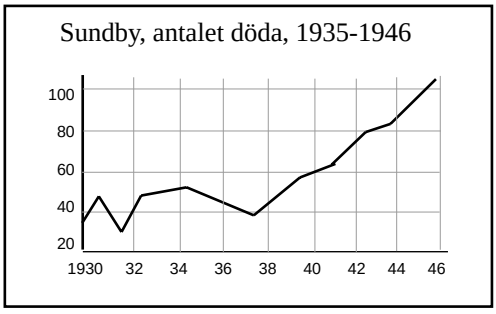
Senare skulle det visa sig att detta satts i system, att skicka mentalpatienter tre sjukhusdistrikt längre bort. Man får tänka på att detta var under krigsåren med kraftigt begränsade resurser. De anhöriga hade därför mycket svårt att besöka dem. Det enda de fick reda på var när han eller hon gått bort. Att detta med överföring av patienter var vanligt kan man bland annat utläsa i boken *Bok om Marks sjukhus* där det står: ”Patienterna kom från hela landet och avståndet till anhöriga på hemorten var naturligtvis ett svårt hinder.”

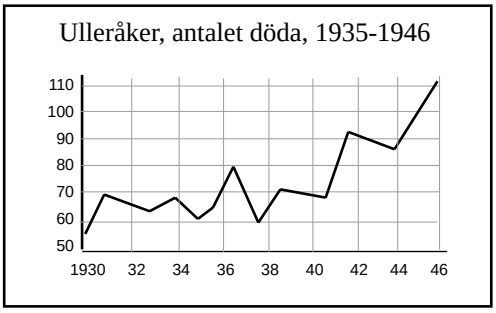
Men denna kvinna var envis. Hennes man var ju inte på något sätt mentalsjuk och hon bestämde sig för att besöka honom. Hon refererar till besöket: ”Sjukhuset föreföll hermetiskt tillslutet. Låst överallt. Portvakten kunde inte ge mig några besked om var min man låg. Slutligen träffade jag på ett par manliga patienter som jag kunde fråga. ’Han ligger därborta i baracken,’ svarade de och pekade. Det gjorde han. Inskuffad i en halvrutten barack, som jag ryste för, när jag först gått förbi,” berättar hon för Elsa. ”Det var som en riktig avstjälpningsplats,” hade hon sagt med gråten i rösten. ”Tänk om det hade hänt något om

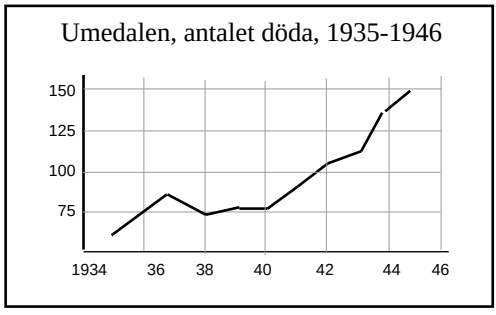

Dessa statistiker ger en fingervisning av vad som kan ha hänt. Barackerna och sjukhusen var separata ”företag” och dödstatistikerna i barackerna vet ingen om de rapporterades överhuvudtaget. Patienterna kom tre sjukhusdistrikt bortifrån. Det är knappast troligt att de rapporterades där.

På Ryhov fördubblades dödsfallen under krigsåren. På andra mentalsjukhus med ca 50 procent. Den största andelen dödsfall rubricerades som tbc, trots att dödsstatistiken av tbc i övriga Sverige gick rakt ner.

natten i baracken - han låg försvarslös - jag kunde inte sova om natten."

"Han låg bland andra halvdöda människor på provisoriska britsar. Om de åtminstone fick riktig mat - men jag såg ju själv när jag var där. Det var sand i vällingen och gula, äckliga tänder i vad de kallade kalvsylta."

När hon uppriven efter många enträgna försök att få tag i en psykiatriker, äntligen lyckades få tag i läkaren som svarade för vården, svarade han som en grammofonskiva: "När han nu är hitkommen, ska han naturligtvis stanna här ... Ja, men han har ju kommit, då skall han ju stanna här... När han väl är här..."

Elsa hjälpte kvinnan som till slut fick hem honom till Stockholm. För andra, som var mentalsjuka, gick det sämre då de oftast inte hade någon som brydde sig om dem. Dessutom hade de forslats dit genom tre olika sjukhusdistrikt och var långväga ifrån.

Naturligtvis gjorde jag själv efterforskning för att se om det som Elsa berättade stämde. Sådant kunde ju bara inte hända i Sverige. Eller kunde det? Visserligen hade svenska läkare steriliserat över 60 000 svenskar och var således inte så värst mycket sämre än nazisterna i detta - men direkt eutanasi? Inte förrän jag tittade på dödsstatistikerna för Ryhov och vissa andra mentalsjukhus under dessa år blev jag övertygad om att något hade hänt. På Ryhov fördubblades dödsfallen under krigsåren. På andra sjukhus med ca 50 procent. De flesta dödsfallen anmälde psykiatrikerna som tbc-fall. Något måste de ju skriva. Det underliga var dock att dödssiffrorna för tbc gick rakt ner i övriga Sverige - men upp på Ryhov och andra mentalsjukhus. Så skedde ju även i Tyskland när psykiatrikerna utrotade sina mentalpatienter. Allt skedde hemligt och dödsorsakerna var "naturliga". En mycket vanlig dödsorsak där var "tbc". På flera sjukhus i Sverige rapporterades också att hälsotillståndet bara något år innan kriget bröt ut varit mycket gott - för att kraftigt försämras efter krigets utbrott. Det kan man utläsa i *Årsberättelse Sundby sjukhus 1938:* "Allmänna hälsotillståndet har på det hela taget varit gott. Inga epidemier har utbrutit."

Och i *Årsberättelse Birgitta sjukhus 1938:* "Allmänna hälsotillståndet vid sjukhuset under året har varit gott."

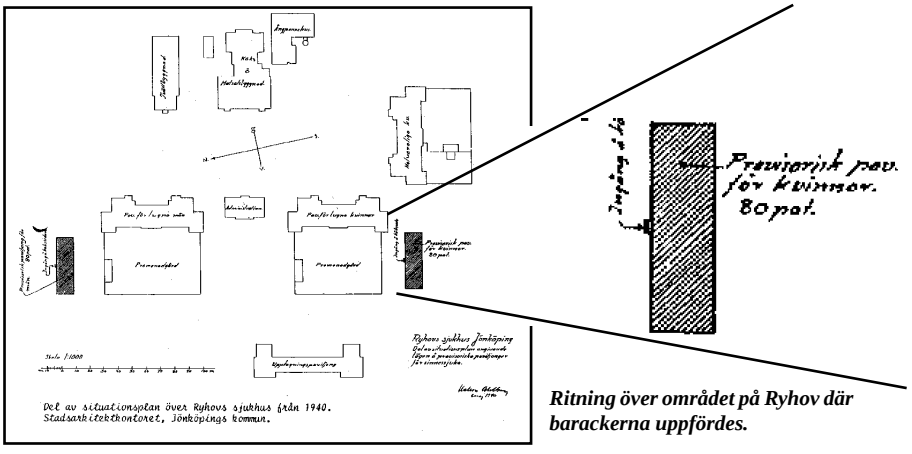
Det finns idag ingen möjlighet att kontrollera vilka de sanna dödsorsakerna var, men det är knappast troligt att tbc-fallen skulle ha fördubblats så plötsligt - och dala så plötsligt när kriget tog slut. Vissa andra dödsorsaker ter sig mycket underliga. En patient ramlar ur sängen och slår hål i pannan - dör strax efter. Två patienter vägrar äta, sondmatas, spyr upp maten - och dör etc.

I Tyskland svalt man som vi sett systematiskt ihjäl patienterna. De fick ett avkok på kål, totalt utan fett och dog efter ganska kort tid. I en bok om svenska mentalsjukhus från 1947 kunde man läsa:

> "Det är allmänt känt att maten på sinnessjukhusen är under all kritik. Det har till och med medgivits offentligt. Sålunda uppdrog Medicinalstyrelsen för en tid sedan åt Statens institut för folkhälsan att verkställa en utredning i frågan. Därvid konstateras, att man icke kunde dölja att utspisningens allmänna standard vid många av sinnessjukhusen f. n. icke motsvarar de krav man numera ställer på utspisningen vid offentliga sjukhusinrättningar."[3]

I barackerna som uppfördes vid krigets utbrott hade mentalpatienter stuvats in och systematiskt utsatts för svält och vanvård.

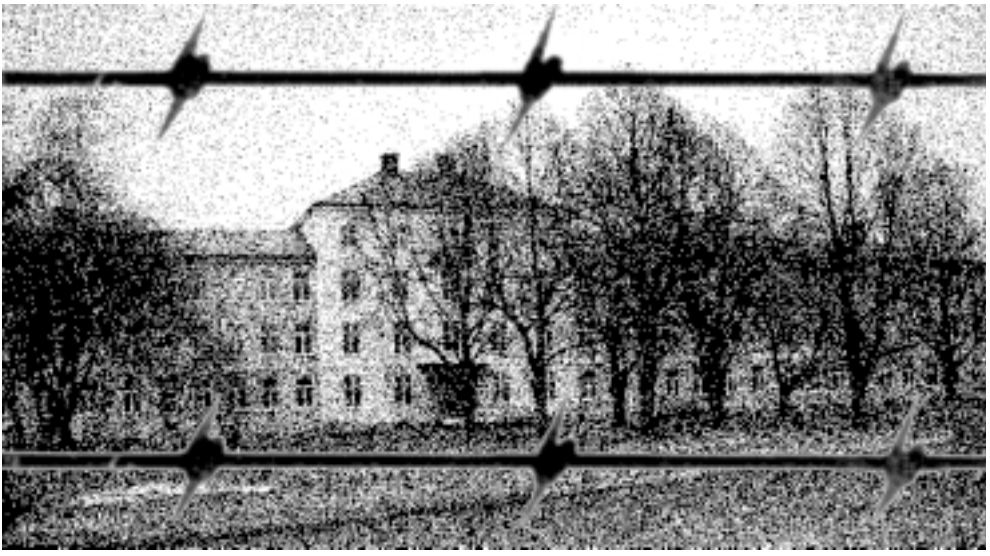
Ritning över området på Ryhov där barackerna uppfördes.

Nedan: Flygbild över Ryhov sjukhus. Ursprungligen var det ett militärregiment.

Bild på Ryhovs vi denna tid (1991) ofullbordade sjukhusmuseum. Interiören är från andra världskriget och visar en patient i spännbälte.

Runt barackerna på Ryhovs sjukhusområde sattes det upp taggtråd med skyltar som varnade allmänheten för patienter med tbc.

Detta var en snygg formulering. Längre ner kunde man dock läsa om en annorlunda verklighet:

> ”Att maten ibland är oätlig, berättas från flera håll. Sålunda klagar man från ett sjukhus över råttexkrementer i maten. En annan gång blev patienter matförgiftade av oätbar fisk och måste ligga i 14 dagar. Flera patienter tvångsmatades med denna föda. Svältdieten sätter också sina spår på patienterna. En man magrade 16 kilo de två första månaderna på sjukhuset...”[4]

På Frösö sjukhus pågick samma utsvältning. I boken *Frösö sjukhus* kan man läsa följande lilla stycke:

> ”Signe Larsson började i köket på 1940-talet; ’Det som slog mej var att det var så strängt. Och sen att det var så oerhört snålt med mat. Det skrevs i tidningarna om fångvårdens usla mat, dom hade tre kronor per person och dag. Vi hade två kronor men det skrev ingen om. Hos oss var många maträtter otänkbara. Patienterna värderades så lågt - skulle helst inte kosta något alls. Och vilka råvaror vi kunde få. Det fanns en fiskhandlare som låg betydligt under alla andra i pris. På så vis hade han blivit rekommenderad av Medicinalstyrelsen och sålde till flera sinnessjukhus. I regel var fisken bara skinn och ben. Tills sist uppdagades hur det gick till. Den här fiskhandlaren köpte upp all fisk som sorterats bort för att den inte var matvärd. Sedan sålde han vidare till sinnessjukhusen’.”[5]

Och sedan kunde man i ett nedskrivet föredrag från 1937 av generaldirektör Axel Höjer på Medicinalstyrelsen läsa följande:

> ”Vid sidan av den aktiva medicinska terapin har man å ena sidan sökt förbättra principerna för själva vården, jag tänker särskilt på kosten...”

På tyska sjukhus sattes många patienter i tvångsarbete. Sverige var inte mycket sämre. I samma föredrag av Axel Höjer står:

> ”För fostran till arbetsamhet, ordning och disciplin är icke minst sinnessjukhusen av utomordentlig vikt och sker främst genom olika former av arbetsterapi som nu äro införda.”

Det fanns uppenbarligen olika tolkningar av ordet ”arbetsterapi”. I boken *Föranleder ingen åtgärd*, av Astrid Väring, från 1940 stod följande att läsa om förhållandena på svenska mentalsjukhus.

> ”Arbetsterapin tycks emellertid ha urartat på ett sätt, som kommer många patienter att tala om tvångsarbete. Näst maten är också denna ’vårdform’ mest på tapeten i deras brev.”

Direkt vanvård, misshandel och direkta mord var vardagsmat på tyska mentalsjukhus under denna tid. Elsa drar sig till minnes ett fall som stod omskrivet i svenska tidningar från denna tid. En familj i Norrland hade fått tillbaka kistan med sin anhörige från Ryhov med tbc som uppgiven dödsorsak. Den var igenspikad med flertumsspik. De ville dock ta farväl och lät öppna kistan. De fann då att

den avlidne hade ett stort jack i tinningen. Vid uppståndelsen runt detta förklarade psykiatrikerna på Ryhov nervöst att patienten hade ”ramlat och slagit sig”. Elsa undrade dock var sådana vassa saker kunde finnas på en sal i ett sinnessjukhus. I ett brev från överläkaren Hillevi Löfvendahl på Ryhov till Medicinalstyrelsen den 11 november 1943 som svar på en patientanmälan om misshandel står det följande:

> ”...Brevet har hon skrivit för att hon kan aldrig tycka att sköterskorna varit snälla. De rusade på henne och bröt armarna på henne strax när hon kom hit första gången och så gör de ofta med nykomlingarna. Det blir fel många gånger och så konstigt ibland. Hon ville att Medicinalstyrelsen skulle veta hur det var här men inser nu att de bryr sig nog inte om det.”[6]

Att det gick konstigt tillväga var kanske inte så underligt. Patient G. Almkvist skriver ”högaktningsfullt” till Medicinalstyrelsen:

> ”Här på Ryhov har vi en översköterska, syster Astrid Gustavsson, som är högst olämplig att vara chef på någon sådan här plats. Hon finner ett nöje i att plåga och trakassera både patienter och sköterskor, och ingen trivs på 5B, hennes avdelning. Särskilt de klena och bortkomna bland patienterna, de som inte kan försvara sig, kan hon utan orsak kasta omkull, hålla armar i ett hårt grepp på ryggen och lägga sig med hela sin 90 kilos tyngd över dem. ’Det är så bröstkorgen kan gå sönder,’ sade en fru Signe Jacobsson till mig...”[7]

Allmänn vanvård var så vanligt förekommande att man inte brydde sig. Kroppsundersökningar på mentalpatienterna var obefintliga. I en årsberättelse från S:t Sigfrids sjukhus i Växjö berättas om en olyckshändelse där en 72-årig kvinna ramlade och fick en bäckenfraktur. Olyckshändelser rapporterades till Medicinalstyrelsen, dock ej skador från behandlingen.

> ”Vid andra tillfällen har enklare frakturer inträffat bland det i stor utsträckning ålderdomliga och skröpliga klientelet. Sådana smärre och vanliga olycksfall har ej ansetts böra medföra anmälningsplikt jämt sinnessjukstadgan § 34; *ej heller har exempelvis kotfrakturer vid chockbehandling o. dyl. anmälts*.” (min betoning)

Vid denna tid gav man folk elchocker och kemchocker utan bedövning och avslappningsmedel och ibland var kramperna så våldsamma att ryggkotorna bröts sönder. Elsa hade själv flera kotfrakturer. I en anmälan till Medicinalstyrelsen från en patient på Ryhov kan man skönja klimatet:

> ”Hur länga skall giftet droppa över mitt huvud? Min själ kommer fel, jag är så förskrämd här så hjärtat hoppar högt i bröstet så fort mitt namn nämnas. Av personalen blir man överfallen och pinad. Alla nykomlingar menar de att förskrämma så att de skola vara säkra själva. Varför skall min själ gå förlorad för ett sjukhus skull. Sveriges läkare vädjar till utlandet om barmhärtighet och har grymheten och våldet inom sina egna gränser.”
> (Ryhov, Jönköping i okt. 1943)
> Märta Persson.[8]

Axel Höjer på Medicinalstyrelsen fortsätter att uttala sig om sinnessjukvården i sitt föredrag från 1937:

> ”Det må synas egendomligt att trots den intensiva utveckling och förbättring som sinnessjukvården genomgått, anmärkningar mot den slutna vården från vissa håll endast synas bli allt intensivare. Av vittnesbörd från kverulanter och sinnesabnorma ha vi de senaste åren haft mer än nog.”

Detta var lite om klimatet på Ryhov och mentalvården under kriget. Det kan vara nödvändigt för att förstå vad som senare skall komma. Bland det första som ådrog sig min uppmärksamhet var den mängd uppförda provisoriska baracker som i hast uppfördes på flera mentalsjukhus runt om i Sverige vid denna tid. I *Årsberättelse Sundby sjukhus 1940* står följande:

> ”En kristidsföreteelse äro tvenne på rekordtid uppförda envåningspaviljonger av trä, som är avsedda att rymma 80 patienter var från vardera könssidan. De står dock tomma, emedan de avsetts att komma till användning endast i händelse av exceptionella förhållanden.”[9]

Tyskland invaderar Danmark och Norge 9 april 1940. Medicinalrådet Peder Björck skickar brev om ”byggnaden av provisoriska platser” vid vissa bestämda sinnessjukhus runt om i Sverige under juni 1940:

> ”Till Sjukhuschefen vid Ryhovs sjukhus, ang. utförande av vissa rörgravar genom sjukhusets försorg. På förekommen anledning anmodar medicinalstyrelsen Eder härmed att snarast, med anlitande av patienter vid sjukhuset, låta utföra för de beslutade provisoriska paviljongerna erforderliga rörgravar. På - - - vägnar: Peder Björck, 1940 den 4 juni.[10]

Det skulle uppföras temporära baracker på flera ställen i Sverige. På Ulleråker, Västra Mark och S:t Sigfrids sjukhus i Växjö 1940:

> ”Under året har i södra änden av sjukhusets kökträdgård uppförts och helt färdigställts en provisorisk träbarack för högst 80 patienter, avsedd att mottaga från visst annat sinnessjukhus eventuellt evakuerade patienter.”[11]

Även i Sundby och Salberga byggdes baracker år 1940:

> ”Under det gångna året har uppförandet av en provisorisk paviljong fullbordats. Närmare därom beträffande vissa kostnader finnes angivet i sysslomannens ekonomiska översikt.”[12]

Varför just vid sinnessjukhus kan man undra? All korrespondens angående detta var hemligstämplad inom Medicinalstyrelsen. De anförda skälen var att tbc-sjuka skulle hysas där eller att det skulle vara beredskapsbaracker om kriget bröt ut. Den stora mängd hemligstämplade papper angående dessa enkla träbaracker ser dock minst sagt underligt ut. Det hela påminner faktiskt mycket om de utrotningskliniker för mentalsjuka som upprättades i Tyskland innan de avlivades.

Det var dock inte bara barackerna som påminde om Tyskland. Medicinalstyrelsen fick den 24 mars 1943 en anmälan från en patient på Ryhov. Han hade blivit intagen för en småstöld som gett ca en månads fängelse i normala fall men blev straffriförklarad och skickad till Ryhov där han skrev brevet, efter att ha vistats där i många år.

> ”...Det är svåra tider folk lever i, de tycker att kriget är svårt och att det är hemskt vad tyskarna behandlar sina medmänniskor illa. De sätter in dem i koncentrationsläger, men trots det så har svenskarna själva inte fått upp ögonen för att i Sverige finns lika många sådana läger, fast de har ett annat namn eller går under en annan benämning, nämligen sinnessjukhus och vårdanstalter...” Högaktningsfullt Alvar Sven Natanael Gustavsson.[13]

En ”cykeltjuv” hade vistats hela nio år på Ryhov när han skrev till Medicinalstyrelsen och begärde att få komma ut. Hans öde är ovisst. På Ryhov byggdes minst två baracker som skulle hysa 80 patienter var, kvinnliga och manliga åtskilda. Ingen fick komma nära dessa baracker med hot om lung-tbc och att all frigång skulle dras in om någon patient ertappades ens i närheten av barackerna. Elsa trodde det var i mån av hennes liv och hälsa som detta sades. ”Därför skärptes inte min uppmärksamhet”, berättade hon för mig. ”Det var långt senare jag uppmärksammade detta.” Läkarna visste naturligtvis också att ingen skulle tro en patient som varit intagen på sinnessjukhus. Något hon fick lida av i 25 år efter Ryhovsvistelsen, för som läkarna sade till henne: ”Alla vet att den som varit intagen på sinnessjukhus inte är trovärdig, utan bara förstört för sig själv genom att ha röjt sig som patient.”

Under krigets första år så hystes ett antal flyktingar vid ett fåtal av dessa baracker, bland annat balterna som Sverige sedan utlämnade under stor uppståndelse. Men bara vid ett fåtal baracker och främst i Växjö.

Det tyngsta argumentet för att Elsa talade sanning skulle naturligtvis vara ett vittnesmål från inblandade läkare och sköterskor. Sådana fanns. En avdelningssköterska och personalföreståndare som arbetade samtidigt som Elsa befann sig på Ryhov bekräftade senare för Elsa att det fanns planer på att utplåna mentalpatienterna i Sverige när tyskarna kom. Elsa avger en ed om sanningen i det hon säger när hon återger följande samtal mellan avdelningssköterskan och henne:

”Nej då, det avsågs inte att flyktingar skulle hysas där. Det var svenska medborgare, svenska mentalpatienter. Jag ska berätta allt: Alla patienterna som togs till barackerna gjordes det för att de skulle dö, och det var inte bara Ryhov det gällde för det var alla landets mentalsjukhus. Det fanns riksplan på det. Men det var inte bara dom som fanns i barackerna, alla skulle dödas på mentalsjukhusen, bara tyskarna kom. Det såg vi papper på. Inte bara till barackerna utan till sjukhusets vårdavdelningar togs under krigsåren många människor in bara för att dö.”

Elsa Johansson var inte mentalsjuk eller paranoid. Egocentriker var hon, men det finns det många som blir efter ett par år på mentalsjukhus, och det var absolut inget fel på hennes förstånd. Ett otroligt minne hade hon. Hon hade gett ut

två böcker på eget förlag, höll på med en tredje och hade skött en hel del avancerad korrespondens med myndigheterna på egen hand. Hennes enda ”fel” var att hon föddes fattig av en ensamstående kvinna som inte kunde försörja henne. Detta var väldigt vanligt på denna tid. Istället för att kommunen skulle få försörja en fattigstämplad sattes hon in på mentalsjukhus.

Att tyskarna ville utrota alla ”värdelösa brödätare” var ingen nyhet i Sverige. Att många svenskar, däribland läkare, väntade och hoppades på den tyska invasionen är heller ingen nyhet. Judehatet fanns inte bara i Tyskland. Vi ser exemplet när 1000 läkare skrev på en protestlista mot en världsberömd judisk gynekolog som ansökte om rätt att praktisera i Sverige före världskriget.

> ”Bland de 415 personer som 1938 skrev under uppropet för bildandet av Riksföreningen Sverige-Tyskland var 35 läkare, dvs 8,4 %. Om samma procentsats skulle ha gällt för hela föreningen som 1941 uppgav sig ha 5000 medlemmar, skulle det ha funnits mer än 400 läkare i denna kryptonazistiska organisation. Läkarna var inte bara med och initierade rasbiologisk forskning och föreslog rasbiologiska åtgärder. De påverkade också lagstiftningen när det gällde sterilisering. Det blev dessutom på läkarna det ankom att tillämpa lagstiftningen.” (Karl N Alvar Nilsson ur boken *Svensk överklassnazism*[14])

Väntade läkarna möjligen på en ”medicinsk Messias”? Det fanns dock en del luckor i Elsas berättelse. Enligt henne skulle det ha varit skytteltrafik till mentalsjukhusen för direkt eutanasi, men så var nog inte fallet. Förmodligen var det så att ett antal svenska psykiatriker skulle pröva ännu en lösning på problemet med ”spridning av mentalsjukdom”. Dock med Medicinalstyrelsens goda minne – eller kanske order. Steriliseringarna räckte inte för att utplåna allt ”oönskat befolkningsmaterial”. Det fungerade inte ens i teorin, enligt rasbiologerna själva. Man får även betänka att mentalsjukhusen från början ingick i steriliseringsbegreppet. De mentalsjuka skulle hindras från att fortplanta sig, därför låstes de in. Att bota var det inte tal om - har aldrig varit tal om. Men - det var inte bara mentalsjuka som hamnade i de svenska barackerna, även långtidssjuka, handikappade och gamla påstods ha forslats dit.

En annan sak som ytterligare bekräftade Elsas berättelse var att hon och övriga patienter på hennes avd. 1, år 1940, av ekonomiföreståndersken beordrats att sy en flagga ”som beställd duk och mycket brådskande”. Det tog flera år innan Elsa fattade vad det var hon sytt – en hakkorsflagga. Elsa berättade i detalj hur den såg ut.

”Stor som ett lakan hade den tecknen i storlek 3 dm x 3 dm i samma avstånd längs de fyra kanterna. Ytterkanterna av hakkorset hade två breda fält i vardera brunt och marinblått. Innerkanterna hade två smala bårder i svenska flaggans nyanser av blått och gult.”

”Ja, usch, det minns jag,” säger avdelningssköterskan när Elsa påminner henne, ”men då visste vi ju ännu inte vad vi sydde och vad nazism innebar. Om ekonomiföreståndersken sa att flaggan var beställd ljög hon, för patienter ålades aldrig att förfärdiga mer än vad sjukhuset skulle ha. Det vet ju jag från min tid som föreståndare.”

”Så hakkorsflaggan skulle hissas när tyskarna kom, och vi skulle dumpas i massgravar? undrade Elsa”

”Ja, på annat sätt går inte att få till det och de sydde visst på någon annan avdelning också.”

Läkarna besökte Tyskland

Något år innan, i juni 1939, hade överläkaren Hillevi Löfvendahl på Elsas avdelning besökt Tyskland där hon enligt uppgift varit på semesterresa. Hon hade naturligtvis inte kunnat undgå att känna igen hakkorset, då hon måste ha sett flaggan till förbannelse under sin vistelse. Exakt vad hon gjorde i Tyskland är det ingen som vet, men nog måste man tycka det underligt att förlägga en semesterresa till Tyskland samma tidpunkt som när kriget bröt ut. Elsa berättade också att överläkaren Hillevi Löfvendahl läst svenska nazistböcker där förslaget väckts om att mörda patienterna på sinnessjukhusen. Det var flera svenska psykiatriker som besökte Tyskland, före och under denna osäkra tid. Vi vet också att tyska psykiatriker kom till Sverige under krigsåren. Psykiater Herman Lundborg som startade det Rasbiologiska Institutet var en nazistvänlig psykiater och hade nog fler kontakter med tyska psykiatrer än någon annan. Chefspsykiater Hans Forsman från Lillhagens sinnessjukhus i Göteborg var personlig vän till psykiatriker Ernst Rüdin. Torsten Sjögren, chef för psykiatriska kliniken på Sahlgrenska i Göteborg var vice president för den Internationella Eugeniska Federationen. I en medicinsk tidskrift från 1951 kunde man därför läsa: ”I Göteborg steriliserades sju gånger fler människor på rashygieniska skäl än av medicinska skäl i förhållande till övriga Sverige.”[15] Flera andra svenska psykiatriker besökte Tyskland och hämtade inspiration. En psykiater från Frösöklinikerna berättar: ”För att studera elektrochockterapi besökte jag den 26-30/11 1940 sjukhuset i Bern där denna behandling varit i bruk sedan ca ett år.”[16]

Man får då tänka på att det var fullt krig och psykiatrikerna hade redan utrotat tusentals mentalpatienter och på vissa sjukhus fullständigt tömt dem på patienter. Många otroligt bisarra behandlingsmetoder hade hämtats från Tyskland, bland annat insulin-, pentrezol-, cardiazol- och elchocker vilka gav djävulska smärtor och kramper. En patient berättade för Elsa:

> ”Jag kan tala om för dig att jag var första patienten här som de tog ut för den hemska pentrezol-chock-behandlingen. Då var det inte med omtanke... Det blev på kliniken i administrationshuset och många psykiatriker skulle titta på när dr Löf gav. Det skulle hon ha lärt under semester i Tyskland. Då satte de ingen gummibit mellan tänderna så jag var sönderbiten i mun och försträckte ryggen... Det var ett framkallat epileptiskt anfall med ohyggliga kramper.”

De anhöriga som trots avståndet och psykiatrikernas motstånd lyckades komma i kontakt med patienterna blev naturligtvis väldigt upprörda över denna grymma behandling vilket kan framläsas i *Årsberättelse, Furunäsets sjukhus* från 1942:

> ”Nämnas må att stundom från anhörigas sida framträtt en säkerligen bl.a. på trångsyn grundad misstänksamhet, oförstående och negativ inställning.”

Elsa fick order av översköterskan att ”brådskande” sy en flagga. Det var först långt efteråt hon fattade vad hon hade sytt. Flaggan skulle hissas på sjukhuset när tyskarna invaderade Sverige.

Illustration: Mats Ekman

Avdelningssköterskan på Ryhov hade sagt till Elsa: ”Men jag vet ju att doktor Löfvendahl inte mindre än vi andra kunde undgå att veta om massmordsplanen och vad som försiggick i barackerna i avlivning av sjuka, för det var närmast av henne med hänvisning till chefsläkaren, som vi, personalen, instruerades i att noga vakta våra ord och bara skrämma er med tbc och indragning av frigången om ni närmade er barackerna.”

Elsa försvarade dock doktor Löfvendahl och trodde att hon menade väl, även om hon var en ”djävul i experiment på förmiddagsronden och en ängel på eftermiddagsronden.” Hon berättade också att Hillevi Löfvendahl senare tog avstånd från nazismen. Elsa försvarade även avdelningssköterskan som var varmt religiös. Elsa gav därför ut hennes namn till vissa som hon pratat med i förvissningen om att hon då ej skulle ”frestas frångå sitt vittnesmål”. Hon pratade även med många andra vittnen som dock ville förbli anonyma, och därför ej är namngivna. Avdelningssköterskan fick dock en hel del problem efter Elsas avslöjande eftersom hon bodde kvar i Jönköping, nära sjukhuset. Människor kontaktade henne och hon såg säkert hela sitt liv förstört om hon skulle erkänna.

Jag besökte henne själv i Jönköping men hon ville inte berätta något och refererade enbart till tystnadsplikten. Den frångick hon inte, trots att det hände för så länge sedan. Jag uppfattade det emellertid som att hon förträngt alltihop och överhuvudtaget inte ville påminnas om eländet. Hon var säkert i 80-årsåldern när jag träffade henne för 12 år sedan och idag går det inte att få tag i henne och hon har förmodligen avlidit. Det finns därmed inga levande vittnen kvar som kan berätta vad som hänt eller inte hänt.

Elsa ljög definitivt inte. Alternativet skulle vara att hon fantiserat ihop allting efter vistelsen och den grymma behandling hon fick på Ryhov. Jag och en kollega gjorde naturligtvis egna undersökningar på Ryhov sjukhus, Riksarkivet i Stockholm och sjukhusarkivet i Vadstena m m. Psykiatrikerna på Ryhov ville dock inte släppa in oss för att titta på journalerna. Vissa fick vi tag på ändå.

Vad jag dock inte kommit över är direkta papper som ger direktiv om eutanasi av patienterna – vilket jag heller inte väntat mig. Men många papper var hemliga och kan finnas i Medicinalstyrelsens hemliga arkiv som handlar om krigstiden och som finns på Socialstyrelsen för den som vill forska vidare.

Proklamerade krigssjukhus

På nyåret 1941 var avdelningssköterskan tillfälligt personalföreståndare. Hon fick då många ”rysliga papper” på sitt bord. En skrivelse började: ”Från och med nu är sjukhuset proklamerat krigssjukhus och skall förfoga över hela vårdplatsbeståndet.”

Hon och övriga anställda tog detta som en bekräftelse på dödsdomen över inneliggande patienter. De väntade invasion vilken dag som helst. Avdelningssköterskan hade då frågat sjukhusledningen och direktionen: ”Men våra ordinarie patienter då? Vad skall vi göra med dem? Alla bara teg och vek undan.”

Man måste naturligtvis sätta sig in i och föreställa sig de rådande förhållandena under denna mycket pressande tid för att kunna förstå allt detta idag. Att det vore otänkbart idag gör inte att det vore otänkbart då med den rashygieniska

atmosfär som rådde i västvärlden. Elsa berättar: ”Både människor och sjukhus inom mentalvården fick av tradition de sämsta existensvillkoren och människovärde. Evakuering av de mentalsjuka från detta sjukhus skulle enbart innebära en förbättring. Alltså återstod bara massmord.”

Samtidigt uppfördes barackerna i all hast på våren 1941 och patientantalet utökades kraftigt. Avdelningssköterskan berättar för Elsa: ”När jag hörde talas om detta störtade jag dit för att se vad de tog sig till, och såg med egna ögon barackerna drällas fulla med halvt vansinniga människor i värnlös och hänsynslös avstjälpning på golvet, hjälplöst fastsurrade på bårar och de skrek och bad om hjälp. Jag kunde inte ge någon hjälp utan gick tyst därifrån.”

”Ställt i relation till den väntande tyska invasionen kunde man inte taga miste på att de sjukvårdsförvaltande organen inom kommun och landsting ville passa på att göra sig av med så många gamla och sjuka och handikappade som möjligt.”

Avdelningssköterskan tog dock mod till sig och sade demonstrativt att det ankom på henne att skaffa personal till nykomlingarna i barackerna. Hon tillsades då med skärpa att ”bara se till sina personliga intressen i tjänsten och enbart inrikta sig på sina givna arbetsuppgifter på de permanenta vårdavdelningarna. Barackerna utgjorde ’ett företag för sig’.”

Militären inblandad

Elsa berättar att det var militärerna som i täckta bilar körde patienterna till barackerna, alltid på natten eller i mörkret. Ryhov var ursprungligen ett gammalt regemente från 1914 som byggts om till mentalsjukhus och som invigdes 1934 - på sin tid Sveriges modernaste. Under flera år hyste man 1700 patienter - det var avsett för maximalt 1220 patienter.[17] Det påminde om ett koncentrationsläger, ingen fick komma nära. Avdelningssköterskan återvände dock till barackerna för att försöka fatta det hon sett, för att försöka förstå vad det var för människor. ”För det var hemskt att se, om man kom extra tidigt någon morgon, med vilken brådska de langade in nya människor.”

Elsa frågade om de fick gift. Det var inget hon sett, ”men kunde anta för det var nya sändningar så gott som varje morgon till barackerna.” Hon berättar att hon fann det ”gränsa till det outhärdliga att höra deras undertryckta jämmer och vädjan om hjälp, men hon vågade inte lägga sig i.”

Hon uppvaktade dock återigen sjukhusledningen och framhävde att situationen var oförsvarlig. ”Jag kan bara tiga, det vet jag, men vad finns det för garantier för att inte någon utifrån kommer på det, att folk bara får ligga och dö i barackerna? Tänk om hälsovårdsnämnden finge veta om detta? Och de är kroppsligt sjuka dessutom!”

Hon avvisades återigen mycket bryskt med orden: ”Lägg er aldrig mer i för er egen skull! Barackerna är ett separat företag för sig. Det faller helt utanför vår sjukhusverksamhet. De får bara disponera en del av sjukhusområdet. Barackerna har ni inte med att göra – och nu väntas förresten en ny sändning från Stockholm och med den medföljer en diakonissa från Ersta-anstalten. Hon stannar och sköter dem.”

”Det var det mest befängda man kunde höra, för det kunde hon med bästa vilja i världen inte göra, sade avdelningssköterskan. Så tätt som de stockades samman på bårarna, det gick inte att gå mellan dem. Och de fick inte skötas, skulle inte ha mat, knappt ens vatten, utan det gick fortare utför med dem. Jag vet inte vad det var för människor. De kom från alla väderstreck, inte minst från Stockholm. Diakonissan var en stor manhaftig människa som patrullerade som en annan vaktman, tyckte jag. Ersta är på kristen grund och nog utanför detta. Jag tror det var någon vakt lånad från närbelägna A6-regementet.”

”En gång i september 1943 såg jag två svårt sjuka patienter bära in två kantiner till barackerna. Två s.å kallade vårdare gick på vardera sidan av dessa anlitade icke-frigångarpatienter. Som jag fann tillvägagångssättet opraktiskt har det stannat i minnet,” berättar Elsa för avdelningssköterskan.

”Det fattar jag inte alls, svarar hon, ingen av de övriga patienterna fick gå dit, och de där inne skulle inte ha någon mat, det var nya som skulle ha platserna.”

Allt hemligstämplades

Alla papper om barackerna utanför sjukhusområdet hemligstämplades av Medicinalstyrelsen, minsta lilla färgbeställning hemligstämplades.

”Men det borde vara juridiskt omöjligt att hålla barackerna som företag utanför sjukhuset,” menade Elsa.

Alla psykiatrikerna på Ryhov visste naturligtvis vad som försiggick i barackerna - vad det nu var som försiggick. Den uppgivna anledning med dessa baracker var att de skulle kunna ta emot transporter från andra eventuellt evakuerade sjukhus. Elsa menade dock att detta var en riksplan - att gamla, handikappade och mentalsjuka transporterades tre sjukhusdistrikt från sin hemort för att till slut hamna i baracker utanför Ryhov – och andra mentalsjukhus. Det byggdes ju baracker på flera svenska mentalsjukhus. Sundby, Växjö, m fl.

Detta väcker en annan intressant fråga. Dödsstatistikerna från Ryhov och andra sjukhus baserades på de som dött inne på själva sjukhuset. Men om nu patienter forslats tre sjukhusdistrikt och lagts i barackerna, vart och till vem rapporteras då dödsfallen? Knappast till hemorten! Jag har inte haft möjlighet att kontrollera alla uppgifter, det är en gigantisk uppgift. Många av uppgifterna kan dessutom fortfarande vara hemligstämplade. Det är en uppgift för forskare som kan få tillgång till alla hemliga arkiv.

Psykiatriska sjukhus var naturligtvis mest lämpliga att använda sig av eftersom psykiatrikerna var de som mest vurmade för att hålla rasen ren. Svenska, såväl som tyska psykiatriker var bland de första som ville ha Sverige som ett ”livsrum” i den renrasiga ariska staten. Sterilisering var vardagsmat. På Sahlberga sjukhus finns en rapport om detta:

> ”Man praktiserade även automatisk sterilisering, vilket för övrigt ledde till vissa förmåner som t ex frigång, permissioner, arbete ute i samhället. Försöksutskrivningen tilläts inte förrän patienten gått med på att låta sig steriliseras... steriliseringen sågs som ett led i behandlingen och ett sätt att skydda samhället.”

I *Bok om Västra Mark*, står det:

> ”En väsentlig del i ’vården’ kom steriliseringen också att utgöra. Steriliseringen företogs på så gott som alla patienter... i samband med utskrivning... 10 patienter kastrerades . En patient avled...”

”Hur gick det när vintern kom, när vinterkylan satte in? Elström drogs aldrig till barackerna. Det minns jag. Inrättades kokskaminer?” frågade Elsa avdelningssköterskan.

”Nej, nej, svarade hon. Självklart inget sådant. De som inte dött av umbäranden eller eutanasi måste kylan ha tagit.”

”Men,” säger Elsa och påminner om den polioskadade mannen och hans fru, ”han kom ju hem till Stockholm.”

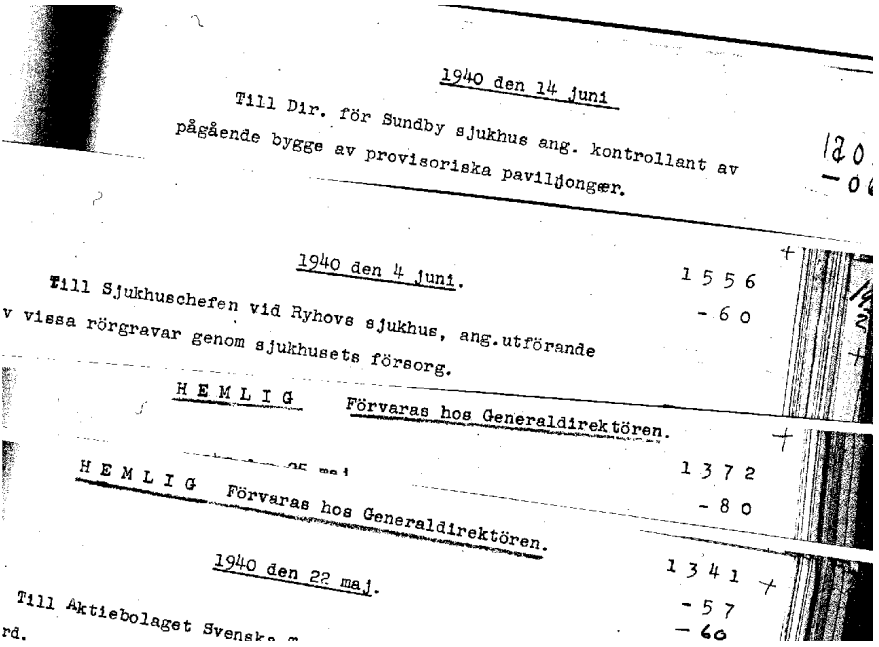
Avdelningssköterskan ryckte då till och utbrast bestört:

”Men då kom det ju ut en i alla fall, och hon gjorde inte anmälan! Att paret inte polisanmälde, det fattar jag inte. Det här fortsatte även strax efter krigets slut, här märktes inget av det. De kunde inte skicka hem de sista i barackerna. De var i för bedrövligt skick och kunde inte visas för folk. Jag kommer inte riktigt ihåg när det slutade. Det var på hösten 1945, löven var gula och röda. Plötsligt såg vi att de bara rev ner barackerna och sådde ny gräsmatta där de stått. De andra sinnessjukhusen i landet slutade väl med detta också, antar jag.”

”Ryhov var ett förfärligt ställe,” berättar avdelningssköterskan. ”Vi anställda hade det ju bra, men er patienter var det oerhört synd om. Tvingas till kemchockbehandlingar... Det är oerhört att veta att jag lagt 20 år av mitt liv där. I ett decennium efter jag slutade på Ryhov har jag sorgfälligt undvikit att gå på gator där jag tvingats se skorstenarna på Ryhov.”

Denna ”konvulsator” användes vid elchocksbehandling på Ryhov sjukhus.

1940 den 14 juni

Till Dir. för Sundby sjukhus ang. kontrollant av pågående bygge av provisoriska paviljonger.

1940 den 4 juni. 1556 - 60

Till Sjukhuschefen vid Ryhovs sjukhus, ang. utförande v vissa rörgravar genom sjukhusets försorg.

H E M L I G Förvaras hos Generaldirektören.

1372 - 80

H E M L I G Förvaras hos Generaldirektören.

1940 den 22 maj. 1341 - 57 - 60

Till Aktiebolaget Svenska

rd.

Materialet om barackerna på Ryhov hemligstämplades och förvarades hos generaldirektören på medicinalstyrelsen.

Det är därför lätt att förstå motviljan mot att prata med en journalist som oförhappandes dyker upp och väcker förträngda minnen till liv som hon aldrig ville ha med att göra. Kristen som hon var. Hon valde säkert att gå i graven med vetskapen och skammen.

Avdelningssköterskan berättade nu för Elsa att doktor Löfvendahl var i stan och undrar om hon vill hälsa på henne också. Elsa har inte tid till detta utan reser till Stockholm samma dag hon talat med avdelningssköterskan. Dock skulle avdelningssköterskan besöka doktorn. Vad som händer sedan är en intressant fas i historien.

Bara ett par dagar efter att avdelningssköterskan besökt doktor Löfvendahl och berättat att hon pratat med Elsa, och förmodligen nämnt att hon berättade om barackerna, kollapsade överläkaren och hamnade själv på Ryhov som patient. Avdelningssköterskan ringer senare upp Elsa i Stockholm och berättar:

”Doktorn har helt avskärmat sig från människor, tid och rum. Hon har kvar sin välbehärskade stämma men många gånger har hon störtat upp ur sängen (de vågade inte ge doktorn spännbälte) och då brutit upp ett lårbensbrott två gånger och värjt sig och sagt: ’Jag måste få rädda dom’.”

Själv blev Elsa Johansson trakasserad av Stockholmspsykiatrikerna i 25 år, berättar hon för mig. De ville spärra in henne hela tiden och några jobb kunde hon knappt få. Hennes historia kom av någon underlig anledning ikapp henne varje gång hon sökte jobb. Hon var inte ensam om att skriva om missförhållandena på svenska mentalsjukhus. Författaren Astrid Väring skrev flera mycket uppmärksammade böcker om psykiatriska vården, ”I som här inträden, låtom hop-

pet fara," (1944) "Föranleder ingen åtgärd (1947)," och "Du skall icke dräpa" (1946). Den förstnämnda fick stor uppmärksamhet i media. En samlad psykiatrikår gick dock till storms.

> "Fakta på bordet, kräver psykiater Regnér från Lillhagens sjukhus i Morgonposten. De hårresande interiörer från sinnessjukvården som Astrid Väring drar fram i sin nya roman, har ingen motsvarighet i verkligheten, och det är otillständigt att utmåla våra svenska sinnessjukhus som någon sorts Buchenwaldfilialer."[18]

Naturligtvis hade hon rätt i sina beskrivningar - det har vi sett under åren. Särskilt Ryhov och Lillhagen var hemska platser. Men det fanns också försvarare för dessa kritiska skribenter om psykvården. Rektor Furhoff vid journalistskolan, Stockholm, skrev en artikel, förmodligen någon gång i slutet av 40-talet:

> "Man får söka motsvarighet till korrumperad och maktlysten kår, framförallt maktlysten. Det är allom uppenbart givet såsom psykiatrikerna går på, att de icke kommer att ge sig, förrän de får plocka ut och testa och godkänna de, som skall få sitta i svensk regering och riksdag."[19]

Denne rektor var mycket framsynt. Vi har sett psykiatriker David Ingvar 1988 skriva om en "rikspsykiatriker" som skulle stå över riksdag och regering. Psykologiförbundets ordförande skickade 1997 ut ett medlemsbrev till psykologerna där det stod att alla TV-program borde gås igenom och censureras av psykologförbundet. De är synnerligen maktlystna psykiatrikerna och psykologerna som vi skall se i kommande bok.

Nazistvänlig psykiatriker

Psykiatriker Erling Rudkilde, som tills helt nyligen var aktiv i Jönköping, var nazistsympatisör och medlem i nysvenska rörelsen. Han steriliserade själv och skrev ut ett hundratal intyg för att sterilisera patienter på Ryhovs sjukhus i Jönköping under åren 1958-85. I samband med DN-artiklarna om steriliseringarna i september 1997 berättar han i Jönköpingsposten och DN:

> "Jag har ingen anledning att tycka att jag gjort något illa. Jag skakade aldrig på handen, för de var motiverade. Avsikten var att skydda utsatta människor från deras omgivning när de släpptes ut från anstalten. Jag tycker än idag att det är hedervärt att hindra sådana konsekvenser."[20]

Denne nazistvänlige psykiatriker som aldrig skakade på handen ansåg sig ha gjort en barmhärtighetsgärning, precis som de tyska – och svenska – psykiatrikerna.

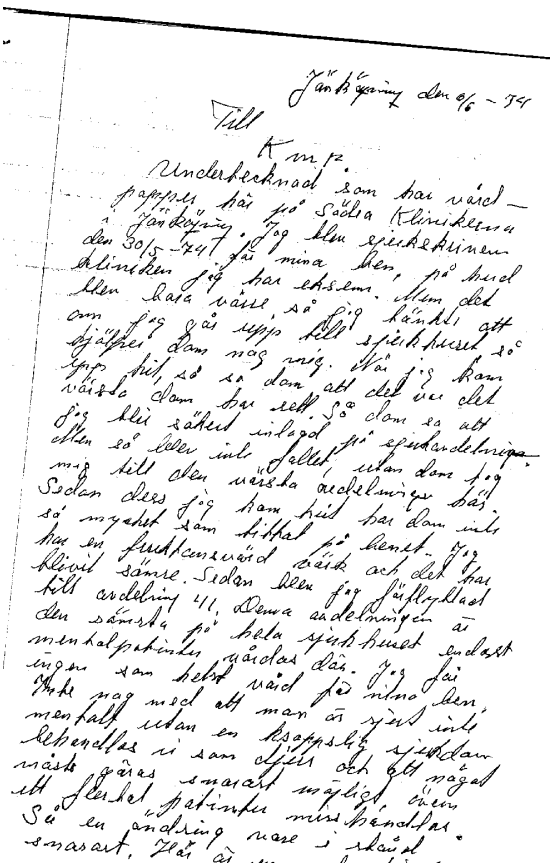
> "Jag gjorde ingreppen för att värna om den enskilde individen. Jag skulle gjort samma sak idag. Jag har inte träffat en enda kollega som varit emot dem. Det var en massuppslutning från hela samhället för dessa steriliseringar. Inställningen var att man gjorde en god gärning. Läkarförbundet hade en positiv inställning. Jag tycker än idag att det var en bra lag."

Psykiatriker Erling Rudkilde har inget dåligt samvete.

> ”Vi hade ingen lugnande medicin och inget bedövningsmedel. När patienterna inte lugnade sig samlade vi hop dem i ett rum. En och en gav vi dem insulin så de hamnade i koma. Sedan gav vi dem elchocker. Bakom de vita skynkena hördes vanligtvis bara ett skrik men det räckte för att göra den 25-30 personer långa kön skräckslagen.

I Karl N Alvar Nilssons bok, ”Svensk överklassnazism” kan man läsa följande om denne nazistvänlige psykiater:

> ”Psykiatriker Erling Rudkilde har haft sin politiska hemvist i nysvenska rörelsen. År 1975 skrev Rudkilde och begärde sitt utträde. Han meddelade dock samtidigt att han även i fortsättningen var villig att stödja rörelsen ekonomiskt. Som skäl för sitt utträde angav Rudkilde att han inte fått tillräckligt stöd för sina aktioner *för* den nationella regeringen i Chile (Pinochet-regimen) och nationella fronten i Portugal. Men att det var läkare med Rudkildes politiska hemvist som kunde skriva ut dessa intyg och bedöma vad som var humanitet gör ändå att steriliseringarna framstår som ännu mer obehagliga. När den socialdemokratiske riksdagsledamoten och ordf. i landstinget Göran Karlsson på 1970-talet agerade för att få bort Rudkilde ansåg, enligt uppgift i nazisttidningen Vägen Framåt, en borgerlig tidning att Karlsson var olämplig som ordförande i landstinget.”[21]

Detta brev från en patient på Ryhov skrevs 1974 och visar att vanvården verkligen inte slutade med andra världskriget. Mannen sökte för eksem på benet och hamnade på ”värsta avdelningen på hela sjukhuset” dvs psyk. Mannen som även hade benprotes hade fruktansvärd värk i benen fick ingen som helst vård. I början på 70-talet upptäcktes även att patienterna på psyk hade skabb och att resultaten var ”deprimerande”.

I oktober 1999 tilldelades Rudkilde en varning av HSAN, ansvarsnämnden. Anledningen var en ”frikostig” (läs ofantlig) utskrivning av psykofarmaka utan kontroll eller journalföring. Till en journalist på Jönköpings-Posten hade han sagt att han fått ont i armen av allt receptskrivande. Ibland hade han skrivit ut 500 recept om dagen. Rudkilde försvarade sig med att han blivit utsatt för ”bedrägeri”, då vårdhemsföreståndare skrivit ut recepten och han bara skrivit under dem.

Döden på Vipeholm

I februari 1999 avslöjade Dagens Nyheter och TV 4:s ”Kalla Fakta” att över 200 mentalpatienter dog på Vipeholmsanstalten i Lund under en begränsad tidsperiod under andra världskriget.[22] Detta bekräftar slutligen mina uppgifter om att det inte bara var på Ryhov eutanasi pågick i Sverige. Över 200 patienter på Vipeholm tappade plötsligt vikt och dog under åren 1941-43.

Enligt journalist Thomas Kanger dog det fler på Vipeholm under en begränsad period än under flera tyska anstalter som just under dessa åren öppet tillämpade eutanasi. När Medicinalstyrelsen gjorde en inspektion noterade man det höga dödstalet men gjorde inget åt det, vilket höjer misstankarna om att vissa på Medicinalstyrelsen visste om vad som försiggick på sjukhusen. Karl Grünewald som var medicinalråd under denna tid, uttalade sig i tidningarna och sade att han inte trodde att detta skulle ha varit avsiktligt. Men i detta uttalande var han nog för snabb. Det fanns andra inom Medicinalstyrelsen som säkerligen såg gillande på dessa siffror. Den socialdemokratiske riksdagsmannen Alfred Petrén var psykiater och överinspektör inom Medicinalstyrelsens sinnessjukvård. Han hade tidigare själv föreslagit eutanasi av förståndshandikappade till riksdagen. Petrén var även den som var initiativtagare till Vipeholmsanstalten. Att även chefsöverläkaren på Vipeholm intresserade sig för eutanasi kan uttydas i hans efterlämnade papper på Lunds universitetsbibliotek, enligt Thomas Kanger.

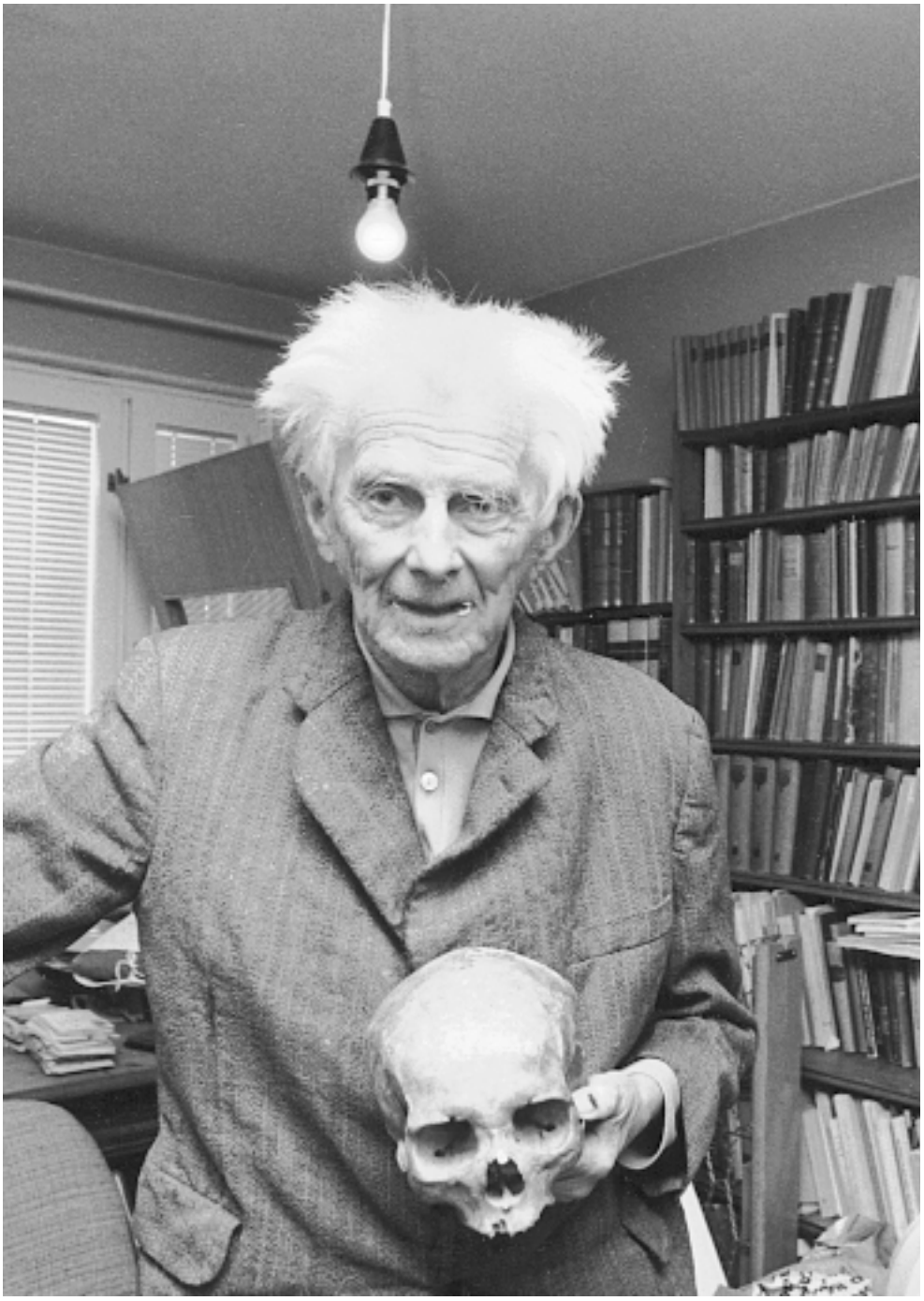
Att de verkligen tillämpade eutanasi på Vipeholm råder det inget tvivel om. Chefsöverläkaren kunde inte undgå att se att viktkurvorna för patienterna gick rakt ner. Man tog även bilder på varje patient, eftersom man till slut inte kunde se skillnad på dem, så magra var de. Om patienterna gick ner i vikt till den grad så fanns det uttryckliga order från Kungl Maj:t om att de skulle få tilläggskost. Oftast skedde detta med grädde, mjölmat och fiskolja. Men på Vipeholm upphörde man helt med detta från och med 1940. Bilderna på patienterna uppvisade likheter med fångar i koncentrationslägren i Tyskland.

De som först och främst dog var manliga patienter med intelligenskvot under 35, vad man kallade idioter på den tiden. Det var närmast en fjärdedel av alla intagna. För de manliga patienterna steg dödligheten med 232 procent om man jämför med året innan. Var femte patient som skrevs in på Vipeholm under 1941 och 1942 avled. Närmast krigstillstånd rådde alltså på sjukhusen. Journalerna talar sitt tydliga språk. Viktkurvan för Oskar som skrevs in på sjukhuset 24 januari 1934 är jämn i flera år. När han kom in vägde han 65 kilo. Vid årsskiftet 1941 sjönk hans vikt snabbt. I oktober vägde han 43,5 kilo – som död.

Ett annat exempel är Axel, 23 år. Axel var idiot. När han skrevs in i maj 1935 vägde han 48 kilo. Han äter upp sig på sjukhuset och ligger stadigt runt 55 kilo. I november 1940 tappar han plötsligt vikt och i januari 1942 dör han – 38 kilo lätt.

Sven 49 kommer in i november 1941. Han är ”kraftigt byggd med god muskulatur och ordinarie hull”. Åtta månader senare är han död, 16 kilo lättare. Kurvan i viktdiagrammet pekar tvärt neråt.

Liksom vid Ryhov och övriga mentalsjukhus uppges dödsorsaken som tbc eller lunginflammation.

”Tiden har hunnit ikapp mig,” sade rasbiolog Bertil Lundman i samband med utgivandet av hans bok ”Jordens folkstammar”, 1987. Han var då 88 år gammal. Bertil Lundman har varit docent i antropologi vid Uppsala universitet. Han ville bevara den nordiska rasen och skydda Sverige mot invandringen som han ansåg vara ett hot.

Foto: Mikael Ringlander

Kapitel 13

Den svenska rasbiologin och steriliseringarna

”Vetenskapsmännen är allmänt ense om att alla nu levande människor tillhör en enda art, Homo sapiens, och har ett gemensamt ursprung.”
– UNESCO´s förklaring om ras och rasskillnader, 1952

”Inga bidrag till ensamma mödrar utan sterilisering.”
– Alva Myrdal

”De senaste trettio åren ha bildat ett skede för sig i den psykiatriska ärftlighetslärans historia. ...Det stora namnet under denna epok, som ännu inte är avslutad, är (Ernst) Rüdin i München, som själv och med sitt institut gått i spetsen, då det gällt att samla och bearbeta stora representativa material enligt moderna metoder. Resultaten av dessa strävanden har varit imponerande.”[3]
– Social-medicinsk Tidskrift nr 3 1940, från Svenska Psykiatriska föreningens årsmöte december 1939

Den svenska rashygienen är väl beskriven i ett flertal andra böcker och avhandlingar. I och med artiklarna i Dagens Nyheter 1997 fick steriliseringarna också stor uppmärksamhet, både i Sverige och utomlands. Tyvärr försköts ansvarsfrågan helt till politikerna. De gjorde naturligtvis de politiska besluten men som oftast så fattade man besluten på grundval av experternas åsikter. I det här fallet till största delen psykiatriker. Detta har inte framkommit i önskvärd grad enligt min mening. Vi skall därför se på några nyckelpersoner i sammanhanget.

Den mest drivande kraften bakom den svenska steriliseringslagen som tillkom 1934 var den socialdemokratiske riksdagsmannen Alfred Petrén. Han var psykiatriker och överinspektör inom Medicinalstyrelsens sinnessjukvård och hade mycket stort inflytande på partiet då läkarna hade större inflytande än Gud på politikerna under denna tid.

Vad som heller inte uppmärksammats i önskvärd grad är att den drivande kraften bakom statens Rasbiologiska Institut, Herman Lundborg, var docent i psykiatri. Inte heller har det talats om att den första steriliseringen i Sverige gjordes på olaglig väg av en psykiatriprofessor som senare kom att dominera steriliseringsdebatten i läkartidningarna.

Vi har även två psykiatriker från Göteborg som var aktiva och välkända inom den internationella rashygieniska rörelsen. En var även styrelseledamot i den internationella eugeniska föreningen.

Nordiska raskonferensen i Uppsala 1925. Psykiatriker Herman Lundborg på trappan i mitten av bilden. (Bild: Rasbiologiska Institutet)

Alva Myrdal, som med sin man drev på en utökning av steriliseringslagen till att omfatta ”sociala avvikelser”, var även djupt psykiatriorienterad. Hon gick på kurs hos Sveriges första professor i rättspsykiatri, Olof Kinberg, och skulle helst ha velat utbilda sig till psykiatriker. ”Inga bidrag till ensamma mödrar utan sterilisering,” var hennes paroll.

Det finns som sagt andra böcker som i detalj beskriver den svenska rashygienen och steriliseringarna, i synnerhet Maija Runcis bok *Steriliseringar i folkhemmet,* och jag finner ingen anledning att upprepa detta här. Mitt egentliga syfte med detta kapitel är att justera ansvarsfrågan till rätt personer. Dock skulle jag vilja göra en rundvandring bland, och en slags kronologisk sammanfattning av några av de faktorer som ledde till att man i Sverige kom att sterilisera 63 000 människor vilket var fler människor per capita än något annat land i världen. Jag har även grävt upp en del gamla artiklar och dokument för att citera vissa delar av den debatt som föregick Steriliseringslagen 1934. Anledningen är att jag tycker det är intressantare att följa debatten som den var vid den tiden, utan ett ”åsiktsfilter” mellan tidsepokerna. Detta kapitel kan för vissa läsare kanske vara något påfrestande med tidstypiska citat från läkardebatter och uttalanden, medan andra läsare förmodligen finner detta intressant.

Sveriges rashygieniska historia

Sveriges rasistiska och rashygieniska historia sträcker sig faktiskt tillbaka till 1637 då det kom en lag som gav var och en rätt att driva ut tattare ur landet eller

hänga dem. Tattarbegreppet sträckte sig ännu längre tillbaka, till 1400-talet. Tattarförföljelsen kulminerade 1944 då familjer jagades från ort till ort med tidningarna som hetsade på. De lösningar man förordade kom ofta otäckt nära vad som just då praktiserades i Tyskland mot så kallade ”mindervärdiga raser”. Det talades om läger, det föreslogs på fullt allvar om tvångssterilisering. Det förekom mätningar av skallar och näsor för att särskilja ”tattare” från ”riktiga” svenskar. Rashygieniskt betraktades de inte som riktiga svenskar. Det var först senare som man kom på att de faktiskt var svenskar. Och först under 1950-talet slutade Socialstyrelsen att använda ordet tattare.

Herman Lundborg, docent i psykiatri och ordförande för Rasbiologiska Institutet. (Bild: Rasbiologiska Institutet)

År 1705 publicerade H. Valerius d.ä. en skrift som särskilde en svensk-tysk grupp som en särskild ras med blont hår, blåa ögon och stora kroppar. Valerius gode vän Olof Rudbäck d.ä. publicerade samtidigt ”Atland” eller ”Manheim” där han försökte bevisa att den kända Atlantiscivilisationen var det forna Sverige där Uppsala skulle vara huvudstaden. Rudbäck menade att det var utvandrande svenskar som hade skapat all ordning och civilisation i världen. Man trodde att de svenska kvinnor som utvandrat var de grekiska gudinnorna. Andra trodde att Babels torn låg i Uppsala och att svenska talades i paradiset. Swedenborg trodde att Sverige var det ursprungliga Edens lustgård eller det jordiska paradiset.

Det är alltså ingen ny idé att svenskarna skulle stå över andra raser.

Carl von Linné (1707-1778) klassificerade med sin artlära även människan i hierarkisk ordning, och möjligen drev hans klassificeringsiver fram de mänskliga evolutionsidéerna på 1800-talet. Vi vet att Nils von Hofsten, som var aktiv rashygienist, var imponerad av Linné.

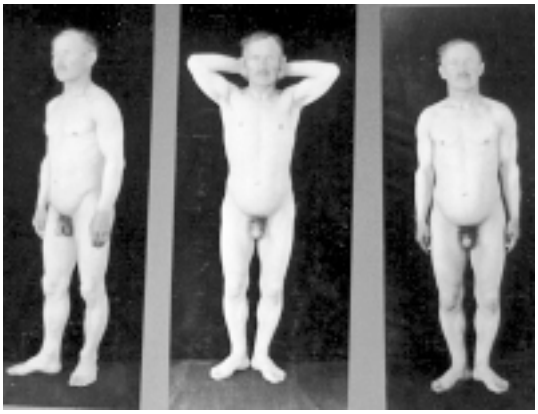
Redan i slutet av 1800-talet kartlades 45 000 värnpliktiga i ett rashygienprojekt. Forskarna, Gustaf Retzius och professor Fürst, skulle visa att svenskarna var den renaste grenen av den germanska rasen. De publicerade sedan verket ”Anthropologia Suecia.” Ett verk som enbart publicerades på tyska.

I Sverige var man djupt imponerad av de tyska rashygieniska åtgärderna, men Tyskland var lika imponerad av Sverige, då man var först med ett statligt rasbiologiskt institut.

1906 steriliserades den första kvinnan i Sverige av rashygieniska skäl. Läkaren var psykiatriprofessor Erik Essen-Möller från Lund. Han var även drivande i steriliseringslagen som kom 1934 och styrde tillsammans med Nils von Hofsten debatten om steriliseringar i läkartidningarna. Det är värt att notera att den första steriliseringen alltså var olaglig och utfördes av en psykiatriker.

1909 bildades det Svenska sällskapet för Rashygien. Detta ägde rum endast fyra år efter det att Ernst Rüdin och Alfred Ploetz skapade sin rashygieniska

Bilder från Rasbiologiska Institutets arkiv i Uppsala (arkivet finns idag på universitetet). Sv. Valloner var folk från södra Belgien och norra Frankrike som utvandrat till Sverige.

Överst: Olika ”typer” i Sverige.

Ovan t.v.: ”Lapsk typ”.

Till vänster: Flickor från Jukkasjärvi.

Överst: Arkiv på Rasbiologiska Institutet i Uppsala. Sittande, doktorinnan Dahlberg, gift med Gunnar Dahlberg som skulle föreslå institutet efter Herman Lundborg. Fröken Ancher och Dr Lindefors.

Ovan: Arkiv på SS i Tyskland. En viss likhet med Rasbiologiska arkivet föreligger. Bägge registrerade olika människotyper.

Till vänster: medicinalstyrelsen med Axel Höjer sittandes i mitten.

förening i Tyskland. Psykiatriker Herman Lundborg var ordförande.

1918 föreslog professor Frithiof Lennman på Karolinska att det skulle inrättas ett svenskt Nobelinstitut för rasbiologi.

Redan 1920 utgjorde svenska forskare den största utländska gruppen i den tyska *Gesellschaft für Rassenhygiene*.

Vår kyrkobokföring i Sverige är unik i världen och i de s k husförhörsböckerna finns hela generationer antecknade. Detta uppskattar naturligtvis dagens släktforskare, men det gjorde även psykiater Herman Lundborg i boken ”En svensk bondesläkts historia” som gavs ut på Norstedts förlag 1920 och där han propagerade för ett statligt forskningsinstitut.

> ”På släktforskningens område intager Sverige en särställning. Vår kyrkobokföring är nämligen sedan långa tider tillbaka fullständigare än i något annat land. Det är särskilt de s k husförhörsböckerna, där hela familjer (resp. hushåll) äro antecknade på ett och samma blad, som äro så ovärderliga när det gäller utförande av släktbiologiska undersökningar. Ett systematiskt utforskande, personhistoriskt såväl som rasbiologiskt, av svenska släkter inom olika samhällslager bör vara ett gemensamt mål för oss av mycket stor betydelse. Här liksom överallt annorstädes äro organisation och arbetsfördelning nödvändiga. Ingen må nämligen brukas till en uppgift som överstiger hans krafter och begåvning. Det måste upprättas ett slags högkvarter, som besitter tillräckliga resurser, dessutom erkänd duglighet och auktoritet, att föra arbetet fram i rätt riktning utan onödiga offer. Den högsta ledningen på detta område — *ett centralt forskningsinstitut* – saknas tyvärr ännu i vårt land. Ett villkor härför är, att vi skaffa oss ingående kunskaper om ett stort antal släkter under en följd av generationer. Vi måste erkänna att det fattas ännu ofantligt mycket, innan vi nått fram till detta mål. Dithän måste vi dock en gång komma förr eller senare. Aldrig må vi glömma, att ett lands största rikedom är dess eget folk, förutsatt att det är av god ras. Vi svenskar äro i det avseendet ovanligt lyckligt lottade. Vi bör därför ej sky några offer, då det gäller att taga vara på och förkovra det biologiska arv, som en givmild natur skänkt oss. Äldre tiders tänkare ha uttalat den vishetsregeln: ’Känn dig själv’. Den gäller även för oss, som nu leva. Men vi gå längre och säga: ”Lär känna dig själv, din släkt och ditt folk!’ Man kan likna den svenska folkstammen vid en högrest och kraftig fura, bondesläkterna utgör själva kärnveden. Varje vuxen människa i landet med någorlunda gott omdöme bör med ringa handledning kunna upprätta en släkttavla över sin allra närmaste släkt. Det vore redan mycket vunnet, om sådana släkttavlor funnes att tillgå i de flesta hem. Familjeregistreringen är ett drygt men nödvändigt förarbete för en mera djupgående personhistorisk, släktbiologisk, resp. rashygienisk forskning.”

Samma år, 1920, beslöt så en enhällig riksdag att starta det statliga rasbiologiska institutet. I samband med beslutet sade socialdemokraten Arthur Engberg, senare ecklesiastikminister (kyrko- och skolminister):

> ”Vi ha ju lyckan äga en ras som ännu är ganska oförstörd, en ras som är bärare av mycket höga och mycket goda egenskaper.”

Socialdemokraten och psyiatriprofessorn Alfred Petrén, överinspektör inom Medicinalstyrelsens sinnessjukvård, var den som tillsammans med Ernst Wigfors skrev motionen om att starta ett rasbiologiskt institut. Psykiatriprofessor Alfred Petrén hade även väckt ett förslag att avliva handikappade barn, men riksdagen avfärdade förslaget som för liberalt.[1]

1922 startade Statens Rasbiologiska Institut, det första i världen, efter ett enhetligt beslut i första och andra kammaren. Den nazistvänlige psykiatern Herman Lundborg blev dess första chef. Institutet inspirerade tyskarna till att starta det ökända Kaiser Wilhelm-institutet för rasbiologi, senare kallat Max Planckinstitutet, verksamt än idag. Ett flertal Nobelpristagare kommer därifrån.

Samma år som det Rasbiologiska Institutet startade hölls Nordiska psykiatriska kongressen i Stockholm, den 4 och 5 september 1922. På uppdrag av den Svenska psykiatriska föreningen, Spf, redigerades innehållet i skriven form av den tyskinfluerade psykiatrikern Victor Wigert som var kongressens sekreterare. Diskussionen är intressant ur historisk synpunkt. Överinspektör Alfred Petrén propagerar här starkt för en social anledning till sterilisering:

> ”...något som icke kan sättas ifråga. Emellertid vore det väl dock en stor vinst för samhället, om man kunde förhindra tillkomsten av alla de sinnesslöa och eljes abnorma, vilka födas av psykiskt defekta individer, som icke ens kunna taga hand om sig själva, än mindre äga förmåga att försörja och uppfostra sina barn.”

Petrén menade att dels minskade antalet defekta barn, dels slapp samhället bördan att ta han om dessa barn, ”som inte ägde föräldrar”. Genom att tona ner de rashygieniska åtgärderna framhävdade Petrén de *sociala* anledningarna - ungefär som om effekten skulle bli en annan:

> ”...att under *alla* förhållanden måste betraktas som önskvärt, att sinnesslöa och defekta individer, som äro ur stånd att fylla föräldrakravet, icke sätta barn till världen. Frånsett de rashygieniska synpunkterna tala sålunda rent sociala synpunkter för, att sterilisering av psykiskt sjuka och abnorma individer blir i lagen tillåten.”

Ett annat argument framförs av psykiatriprofessor Kinberg som svar på Petréns anförande: ”Det som förefaller underligt i sammanhanget är Herman Lundborgs teorier om att sterilisering ej skulle få någon nämnvärd eugenisk effekt. I så fall måste den utföras i en oerhört stor omfattning, och man skulle behöva sterilisera både sjuka och friska.”

Kinberg pekade även på Darwins teorier i *Origin of Man*, om att orsaken till den märkliga tillbakagången i Spanien skulle ha sin orsak i inkvisitionen. Genom att i flera hundra år systematiskt utrota en mängd självständiga och originella personer skulle inkvisitionen enligt Darwin ha orsakat en andlig utarmning av det spanska folket. Professor Kinberg avslutar dock med följande rader: ”Jag tror, att det är fördelaktigt om den allmänna rättsåskådningen i denna fråga föregår lagstiftningen, och jag är övertygad om, att sinnessjukläkarna i var sin stad, med den auktoritet de kunna hava, i sin praktiska verksamhet söka påverka den all-

männa åskådningen, så skall det inte dröja länge, innan den bli mogen för lagstiftningsåtgärder."

Redan fanns dock vissa begränsningar i nya giftermålsbalken, som blev antagen 1915. Där stod stadgat att "sinnessjuk eller sinnesslö ej må träda i äktenskap" (2 kap. 5§). Tydligen var man ytterligt rädd att dessa sinnesslöa individer skulle fortplanta sig.

> "Ville man förhindra detta - något som givetvis är syftet med nämnda äktenskapsförbud, men vilket syfte aldrig kan nås genom en lagparagraf – har man endast två vägar att välja, antingen att internera dem på anstalt av lämplig art eller att på operativ väg beröva dem fortplantningsförmågan."

Petrén och många andra förordade sterilisering eftersom internering ansågs mer inhumant - och framförallt mer kostsamt. Professor Viggo Christiansen reser sig upp och framhåller att saken ifråga är av största betydelse men fortfarande befinner sig på teoriernas stadium för: "Resultaten av alla dessa försök har vi intet hört om, trots att första operationen skedde 1907."

Han framhäver att frågan inte är medicinsk till sin natur, utan socialekonomisk. Dessutom undrar han om det verkligen är nödvändigt med sådana drastiska åtgärder mot dessa sinnessjuka och sinnesslöa. "Representerar deras avkomma verkligen en sådan stor fara?" Han påpekar även att en av de mest originella och framstående konstnärerna i Danmark framsprungit ur samvaron från två patienter. Dock framhåller han i slutet att de i alla fall inte kan *dömas* till sterilisering. "Det måste vara en psykiatriker som får ta ställning till en sådan *behandling*. Det kan aldrig vara en domare som gör det."

Dr Norén yttrar sig: "För några år sedan yrkade jag i Svenska psykiatriska föreningen på, att den skulle göra ett uttalande i sterilisationsfrågan, men frågan ansågs då ej mogen. Det är därför med stor tillfredsställelse jag sett, att doktor Alfred Petrén väckt motion i frågan i riksdagen och dragit fram den vid mötet. Med hänsyn till sin stora praktiska betydelse är frågan kongressens viktigaste."

1923 diskuterades i den svenska lösdriveriutredningen utrotning genom "direkta eller indirekta" åtgärder. Samma år höll den beryktade tyske rasforskaren och nazisten H. Günther sex av tio allmänna föreläsningar på Rasbiologiska Institutet. Året därefter anställdes han för att ge en kurs åt personalen på Anatomiska Institutet i Uppsala. Senare skulle flera nazister besöka institutet för att hålla föredrag. I Medicinska Föreningens Tidning, 1929, publicerades ett föredrag, hållet i Rasbiologiska Institutet i Uppsala i oktober 1928 och som var avsett för en icke medicinskt bildad publik:

> "Den närsynte är emellertid ur rashygienisk synpunkt en mindre farlig typ. Ett helt annat är däremot förhållandet med de människotyper, som förete avvikelser från det normala själslivet och som kunna karaktäriseras såsom sinnesslöa, sinnessjuka och fallandesjuka (epilepsi). De utgöra, om de vinna spridning, en verklig fara för ett folk… De undermåligaste typerna måste antingen interneras, så att de ej äga möjlighet att sammanträffa med personer av motsatt kön, eller också steriliseras."

Talaren, dr Harry Federley från Helsingfors, fortsätter att tala om kontakterna med Tyskland:. ”I Tyskland har ett av dr Boeters framställt förslag, kallat ”lex Zwickau”, låtit tala om sig för sin radikalism. Dr Boeters föreslår att barn, som på grund av medfödd blindhet, sinnesslöhet eller fallandesjuka ej äro i stånd att följa med undervisning i folkskolans första klass, borde steriliseras. Likaså borde i anstalter intagna sinnessjuka, sinnesslöa, fallandesjuka, blind- och dövstumfödda även som personer med kriminella böjelser göras odugliga för fortplantning. Förslaget synes hava omfattats av en del av sachsiska regeringen. Den tyska riksregeringen har emellertid ej ansett tiden mogen för antagande av ett så vittsyftande förslag.”

Han fortsätter med att förklara de olika graderna av idioti: ”Sinnesslöhet är ett samlingsnamn för ett antal olika psykiska defekter, som alla visa sig i bristande uppfattnings- och omdömesförmåga samt mer eller mindre starkt nedsatt intelligens överhuvud. Mellan den stremaste formen, idiotien, och den normala, men dumma individen finnas alla övergångar... Psykopatierna bilda övergångar mellan det normala själstillståndet och de egentliga sinnessjukdomarna … betingade av arvsanlag, medan de yttre orsakerna äga en försvinnande liten betydelse… Ej så alldeles få sociala och politiska rörelser hava framkallats av psykopater... Liksom internering här erbjuder stora svårigheter, kommer även sterilisering att göra det.”

Psykiatrikerna kom med till synes lockande lösningar. Samhället skulle kunna rensas från allehanda utstickare. De förklarade här i ett svep många politiska och religiösa ledare och medlemmar som psykopater. De var ett störande inslag på den raka svenska furan - det homogena kommande svenska folkhemmet. Helst skulle man ta fram sekatören och avknoppa utstickarna.

I TIDEN 1930 skriver Alfred Petrén i en artikel, *Några reflexioner i anledning av det framlagda förslaget till steriliseringslag,* om dr Essen-Möller som steriliserat fyra sinnesslöa kvinnor och en epileptisk kvinna. Den första gjordes redan 1906. Dessa kvinnor hade blivit havande ett flertal gånger och samhället hade uppenbarligen fått nog av att ta hand om barnen: ”Det finnes väl ingen, som icke måste tycka, att dessa psykiskt defekta kvinnor fått nog barn, och att den framstående läkarens behjärtansvärda ingripande till förhindrande av flera graviditeter förtjänar samhällets tacksamhet. Emellertid torde det vara mer än tvivelaktigt, om han verkligen haft någon *laglig* rätt att verkställa dessa steriliseringsoperationer. Ty utan särskild lagstiftning i ämnet är det icke utan vidare klart, att läkarna hava befogenhet att företaga sterilisation av annan indikation än rent medicinsk, dvs när operation företages för individens egen skull. Det var för att få en reglerande bestämmelse till stånd på detta område, som den nämnda motionen vid 1922 års riksdag frambars.”

Man ser här att Petrén faktiskt använder en olaglig sterilisering för att driva fram en lag om sterilisering. Han trycker på ömma knappar såsom samhällsekonomin. Psykiaterna fick även Hitler att skriva under sitt ”bemyndigande” om eutanasi, *efter* att de hade dödat tusentals patienter, enär de annars kunnat dömas för mord.

Med anledning av steriliseringslagens klubbande i riksdagen utbröt en vild

diskussion i Social-Medicinsk Tidskrift nr 8 1934 mellan dr Sander Izikowitz och dr Åke Berglund. Dr Sander Izikowitz uttalar sig och är starkt kritisk mot lagen som han menar inte har vetenskapligt underlag: ”Vid diskussioner om tvångssteriliseringens berättigande möter man även icke sällan det uttalandet, att vi visserligen sakna vetenskapliga starkare skäl för antagandet att tvångssterilisering skall giva positiva för samhället värdefulla resultat, men heter det, individen måste ”offra” sig för samhället, det är frågan om *”Det Stora Experimentet”*, som vi icke skola låta oss gå oss ur händerna och som möjligen *kan* komma att giva goda resultat.”

Han förstår inte dessa argument och propsar på *starka* skäl att ingreppen skall vara till gagn för samhälle och individ. Han tror att det tyska försöket (den tyska steriliseringslagen hade nyligen gått igenom) kommer att vara till skada. Författaren pekar på att de av tyska myndigheter noggrant censurerade skämttidningarna driver med de sinnessjuka: ”Av dessa och andra skäl är enligt mitt förmenande faran stor, att den tyska steriliseringslagen kommer att betyda ett kraftigt steg bakåt för vården av de psykiskt sjuka.”

Den tyskvänlige dr Åke Berglund går till angrepp i samma nummer, en debatt som började med ordet kamrat och slutade i direkt fientlighet - i ett och samma nummer: ”Knappt har den nya tyska steriliseringslagen blivit tillgänglig i bokhandeln förrän den blir utsatt för ett hätskt angrepp från ett mot den tyska regimen fientligt inställt håll. Om min kamrat Izikowitz i stället för att efter redan föråldrade ’vetenskapliga’ premisser så oförberedd ge sig att kritisera ’Det Stora Experimentet’ hade ett ögonblick lugnat sig och försökt att se bort från sin hatiska inställning mot den nya tyska andan och istället velat ett ögonblick intressera sig för de oerhörda problem som ligger bakom detta ’Stora Experiment’ och andra liknande, som vi för närvarande stå som åskådare till på den stora världsteatern t ex. det ryska abortexperimentet eller den anglosachsiskt inspirerade experimentet med propaganda för rationell barnalstring med hjälp av preventiva medel, så hade kanske slutsatserna ställts med något större återhållsamhet.”

Vi ser här att den från Malthus-tiden starka rädslan för en befolkningsexplosion redan orsakat drastiska åtgärder även på andra håll i världen. Diskussionen går som en tennismatch med snabba bollar fram och tillbaka. Berglunds servar: ”Jag skulle vilja fråga Izikowitz, om han verkligen själv tror att lagstiftarna åsyftat eller att de verkligen i praktiken öppnat möjlighet till ett förfaringssätt, som det av honom beskrivna, där en frisk kvinna med ett melankoliskt anlag med polisens hjälp släpas till operationsbordet. Enligt min mening liknar spridandet av sådana legender om det tyska steriliseringsförfarandet den allra enklaste politiska propagandan och icke en ansvarskännande svensk läkares uppgifter i spridandet av kunskaper om vad nytt sig tilldragit på den socialmedicinska fronten. …På ’Stora Experimentet’ lägges helst stora synpunkter i dömande eller erkännande riktning.”

Dr Berglund som är starkt pro-nazistisk lägger till: ”Den som överhuvudtaget tror på framtiden, vet istället att därnere i hjärtat av Europa blåser nya vindar och födas framtidens idéer.”

Dr Izikowitz replikerar med en rejäl backhand: ”(Dr Berglund har) …icke i en enda punkt upptagit till saklig behandling de av mig angivna skälen för mitt ställningstagande, men så mycket flitigare mot mig utslungat omotiverade beskyllningar - samt att avsluta sitt ’genmäle’ med typiskt nazistisk propaganda… Trots att jag i min redogörelse icke gjort ett enda politiskt uttalande påstår B. mig vara ’illvillig´, ’hatiskt’, och ’fientligt’ inställd till den ’nya tyska regimen’. …Berglund anklagar mig för att ha kritiserat den tyska steriliseringslagen ”efter redan föråldrade vetenskapliga principer.’ …Kanske Berglund delar de nazistiska auktoriteters åsikter, som förfäkta, att det tyska folket kommer att gå under om sterilisering ej verkställes? …Vederhäftiga ärftlighetsforskare ha framhållit, att effekten möjligen skulle kunna skönjas om hundra eller tusen år - *om* någon effekt överhuvudtaget skulle bliva märkbar. …F.ö. är det i ”nya” Tyskland ”rätt”, som den ariska uppfattningen anser vara rätt, det ”orätt” som den ariska uppfattningen förkastar; för någon ”rättsfilosofi” har den nationalsocialistiska rörelsen i Tyskland intet särskilt intresse (ur ett tal av naziledaren Alfred Rosenberg den 3 maj 1934 i Nietschearkivet). …Och vad äro de sinnessjuka? Åtminstone ett är tvärsäkert: de äro icke det, som en större del av allmänheten inbillar sig att de äro, nämligen en samling ’mindervärdiga’ individer, som hota staten med undergång, en samling stupida ’idioter’, ’icke-kloka’, ’stolliga’, ’tokiga’, ’obotliga’, ’galna’, ’dårhushjon’. Och allra minst utgöra de en grupp människor som äro värda löje och förakt! …Berglund har visat sig vara en entusiastisk, nästan fanatisk, beundrare av tysk-nazistiska idéer.”

Dr Berglund ger en slutreplik och försvarar de nazistiska idéerna och protesterar mot Izikowitz ställningstagande mot regimen. Dr Izikowitz avslutar med att han inte vill försvara sig mot de befängda angreppen på hans person. Och redaktionen förklarar till slut att de båda kontrahenternas åsikter får stå för dem själva.

Nils von Hofsten var flitig gäst hos Svenska föreningen för psykisk hälsa (Sfph) som sedermera blev WFMH:s officiella språkrör. I Sfph:s tidskrift Psykisk Hälsa nr 5, 1933, ett år före Steriliseringslagen, fick han framföra följande åsikter: ”Min utgångspunkt är helt enkelt denna: människan är en levande varelse, som lyder samma biologiska lagar som andra organismer. Detta är något som alla måste vara eniga om.” När han så fastslagit att alla måste hålla med honom oroar han sig över rasbiologins dåliga rykte: ”Rasbiologi är helt enkelt den vetenskap som sysslar med ärftlighet hos människan och förhållanden som sammanhänga därmed; i ordet rasbiologi ligger ingenting annat. Men ordet ras är mycket missbrukat. Ignoranter och dilettanter skyla sin torftighet med det, fanatiker begagna det som täckmantel för nationella och politiska lidelser eller för råa instinkter. Och den vetenskapliga rashygienen har fått ett påhäng av fantaster och ovederhäftiga pratmakare, som på många håll ha bragt ordet och ibland även saken i misskredit. Man blir hågad att istället för rashygien begagna det från England importerade men mera neutrala ordet *eugenik*. Eugeniken kan gå två vägar. Den ena, den *negativa eugeniken*, går ut på att avstänga mindervärdiga individer från fortplantning.”

Den andra skulle alltså vara den positiva eugeniken, där man uppmuntrar

fortplantning av högtstående individer, ”...i dess strävan att bevara och stärka de biologiskt värdefulla folkelementen.” Hofsten går nu in på de olika metoder som används. Ett sätt är genom äktenskapsförbud av sinnessjuka, sinnesslöa och epileptiker, vilket han menar har praktiskt taget ingen förebyggande verkan: ”Ett annat medel är internering, som ju överallt i civiliserade länder används för en del sinnessjuka och sinnesslöa. Internering har naturligtvis effekt, beträffande sinnessjuka av fler skäl dock rätt liten. Antalet på sinnessjukhus i Sverige vårdade personer har t ex från 1860-talet till 1920-talet elvadubblats, under det att hela befolkningen blott har vuxit med 50%. Den i statistiken framträdande ökningen beror alldeles säkert till stor del på vidsträcktare sjukhusvård... Det är därför uteslutande och ur alla synpunkter, socialt likväl som rasbiologiska, önskvärt att ärftligt sinnesslöa i största möjliga utsträckning förhindras att alstra en avkomma… Det synes mig uppenbart att det är gentemot sinnesslöheten som sterilisering har sin största rasbiologiska betydelse.”

Det var alltså hit Hofsten ville komma. Fast troligen ville han nog en bit till: ”Det räcker ej med att sterilisering *får* ske, när en enskild läkare finner det önskvärt och tar ansvaret, utan när sterilisering är befogad och önskvärd ur rasbiologisk synpunkt, så bör den också ske. Vidare bör sterilisering av sinnesslöa i största möjliga utsträckning ske före puberteten. Det är omöjligt att inse varför en laglig reglering av sådana åtgärder icke skulle kunna förenas med ett klart erkännande av läkarens rätt att under tillbörliga garantier sterilisera även av andra skäl, såsom nu sker utan att rätten är erkänd.”

Hofsten ville alltså sterilisera små barn – eller spärra in dem: ”För att minska den svåra ärftliga undermåligheten eller stävja en eventuell ökad utbredning av svåra psykiska defekter finnes intet annat medel än negativ eugenik: internering och framförallt sterilisering.”

Detta publicerade alltså Svenska Föreningen för psykisk hälsovård, Sfph, inför det ödesdigra beslut riksdagen skulle ta 1934 vilket orsakade att fortplantningsförmågan hos 63 000 svenskar skars av. Sfph hade vid denna tid en stor mängd skol- och barninstanser som medlemmar och utövade ett stort inflytande. Mer om Sfph i ett senare kapitel. 1933 blev Rasbiologiska Institutets årsanslag nerskuret från 60 000 kr till 30 000 kr vilket försatte institutet i chocktillstånd: ”Nerskärningen är så kraftigt tilltagen att följden endast kan bliva en fullständig förlamning av institutets forskningsarbete och skingring av dess personal.”

Som anledning hade departementschefen anfört ”behovet av utredning av institutets ställning, program och framtida verksamhet.” Institutet gick dock ganska snart till motanfall: ”För att hindra denna, man kan väl säga hänsynslösa, attack mot den rasbiologiska forskningen har en motion inlämnats i Första Kammaren...” Man var minst sagt uppbragt: ”Gäller det uppsnokandet av gamla kinesiska porslinskrukor 3-4000 år gamla, då äro myndigheterna snart färdiga med anslag på 100 000-tals kronor, men blir det fråga om utforskandet av orsakerna till sådana samhällsfiender som sinnessjukdom, sinnesslöhet, alkoholism och kriminalitet, då är tiondelen därav en oskäligt högt tilltagen summa.”

I Medicinska Föreningens Tidskrift nr 3, 1933, publicerades artikeln, ”Den rasbiologiska forskningen”, med anledning av en riksdagsmotion av V. Linder:

”Det är självklart, att sterilisering endast kan och får företagas av läkare, men det är ett olidligt rättstillstånd, att dess utförande, även när det sker med dens medgivande, som skall behandlas, enligt den idag rådande rättskipningen kan medföra straff för avsiktligt vållande av svår kroppsskada, såvida ingreppet icke otvivelaktig är företaget i direkt hälsovårdande syfte. Därför måste genast snar lagstiftning fastslås.”

Frågan var brännande – för alla: ”Steriliseringsproblemet och fosterfördrivningsfrågan äro ju för psykiskt sjuka och abnorma ett brännande spörsmål, och knappast något år förgår utan att nya motioner inlämnas till riksdagen för dessa frågors lösning.”

I samma nummer kan man även läsa följande: ”Tidskriften Eugenik anknyter till tyska läkarförbundets ovan refererade yttrande med följande reflexioner: Därmed har den tyska läkarkårens ombud givit rashygienen sin anslutning, man kan ej nog tacka läkarkårens ledare för att detta mål uppnåtts. Den 25 september 1932 är för den rashygieniska rörelsen lika märklig som det preussiska Landesgesundheitsrates sammanträde för behandling av rashygienen. När skall lärarkåren följa exemplet?... Man har klandrat chefen för rasbiologiska institutet för hans energiska strävan att sprida rasbiologiskt vetande till vida kretsar av folket, för hans varnande uttalande angående möjligheterna av svenska folktypens urartning. …(Herman) Lundborg hör ej till de naturer som tro, att världsutvecklingen går bäst, blott man så litet som möjligt bekymrar sig om den. …Vem som helst kan ta sig en funderare över resultatet av den väldiga rasblandningen i Förenta Staterna. Kriminaliteten därstädes synes växa statsmakten helt över huvudet och i årliga kostnader för sinnessjuka och sinnesslöa får amerikanska staten betala ut 3000 miljoner kronor.”

Steriliseringslagen tillkom utan större protester 1934. Kända psykiatriker, rasbiologer och politiker möttes i olyckliga formuleringar:

– att sterilisering av person som p g a ”rubbad själsverksamhet” är förhindrad att ge sitt samtycke kan ske utan sådant;

– att Medicinalstyrelsens tillstånd fordras utom för sinnesslöa där två läkares samtycke är tillräckligt därför att ”värdefulla arvsanlag sällan äro sammankopplade med sinnesslöhet.”

”De flesta svagt begåvade personer är dock godmodiga hyggliga människor utan stora krav och fordringar, nöjda och tacksamma för lite.”

Paret Myrdal

Gunnar och Alvar Myrdal pläderar samma år i sin uppmärksammade bok ”Kris i befolkningsfrågan” för en utvidgning av lagen. De ville ha ”sociala avvikelser” som kriterier för sterilisering. I boken skrev de:

”Samhället är dessutom rent ekonomiskt intresserat i en inskränkning i dessa lindrigt sinnesslöas fortplantningsfrihet. Åter och åter träffa vi t ex på stora kullar av barn till ogifta imbecilla mödrar, där hela familjen måste underhållas av det allmänna och där deras ofta återkommande asocialitetet och brottslighet i framtiden kommer att vålla ytterligare bekymmer. Att ett antal dylika individer hindras komma till världen medför alltså i och för sig en betydande

> social lättnad, alldeles oavsett vilken verkan på befolkningsstockens framtida kvalité en sådan inskränkning kan tänkas medföra."

Gunnar Myrdal höll senare ett tal vid Harvarduniversitetet 1938 då han sade: "…det finns i Sverige praktiskt taget inget medvetande om rasskillnader i den allmänna sinnesvärlden." Han blev inbjuden till USA av Rockefeller Foundation. Hans bok *An American Dilemma*, om rasproblemen, som sponsrades av Carnegiestiftelsen skapade stor uppståndelse i USA. Paret Myrdal kände de flesta inflytelserika psykiatriker i Sverige under denna tid och var personligen bekant med flera. De bodde grannar med Axel Höjer i Äppelviken och Alva gick på kurs hos rättspsykiater Olof Kinberg som förespråkade sterilisering av kriminella: "Ett effektivt motmedel är att söka stoppa tillflödet av sådana människor som enligt erfarenhet äro predisponerade för brott". Han menade att det fanns "latent kriminella" människor och att psykiatrikerna kunde peka ut vilka de var, vilket skulle göra polis, åklagare och domare arbetslösa. Vi kan se exakt samma uttalande från dagens rättspsykiatriker. "Latent sinnessjukdom" var annars den vanligaste diagnosen i Sovjetunionen fr o m 1950-talet. Denna diagnos kunde man alltså finna 20 år tidigare i Sverige.

Paret Myrdal var på så sätt en språngbräda för psykiatrin in i politiken. Man kan med fog säga att de var psykiatrins språkrör inom politiken. Den barnpsykiatriorienterade Ericastiftelsen, som Alva omhuldade, bör nämnas i sammanhanget. De stod till tjänst med intelligenstestningen och diagnosticeringen av barnen som skulle upp på slaktbänken för sterilisering.

1935 publicerades en artikel av Gunnar Dahlberg, senare chef för Rasbiologiska Institutet efter Hermann Lundborg, angående rashygienen samt hur man skulle hantera dess dåliga rykte bland allmänheten:

> "Ordet ras har dessutom använts på ett mycket missvisande sätt och de allmänna föreställningar, allmänheten har om rasolikheter, äro på många punkter oriktiga. Därför har jag tillåtit mig att föreslå, att man i stället skall använda ordet arvsbiologi och arvshygien... Arvsbiologin bygger på de resultat, man erhållit genom ärftlighetsundersökningar på djur och växter."

Man ser här att Wundts filosofi slagit igenom totalt. Själen och dess egenskaper nämns inte längre. Utan Wundt hade rashygienen aldrig fått ordentligt fotfäste. Dahlberg jämförde rasens degeneration med individens: "Man har gjort gällande, att degeneration är en oundviklig företeelse, att folken liksom individerna ha en ungdom, då de arbeta upp sig till en viss kulturnivå, på vilken följer en gyllne medelålder, som efterföljes av ett med åldrandet besläktat förfall."

Hur långt Dahlberg ville gå i sina ansträngningar att rensa rasen lämnar han öppet, man kan dock ana en önskad fortsättning: "Behovet av *negativa* (fortplantningshindrande) arvshygieniska åtgärder torde knappast behövas diskuteras. Att vissa sinnesslöa, klent begåvade, kriminella och med ärftliga lyten och allvarliga, ärftliga sjukdomar behäftade personer ej bör få sätta barn till världen, framstår som uppenbart. Hur långt man skall gå, när det gäller att vidtaga praktiska

åtgärder, är däremot en öppen fråga."

Samma år hade Alexis Carris på Rockefellerinstitutet publicerat boken "Den okända människan" där han hade föreslagit "små eutanasiinrättningar där kriminella kunde gasas ihjäl". Den översattes genast till nio språk. Dahlberg fortsätter: "Den grupp däremot, som man behövde ingripa mot och som verkligen utgör en fara ur arvshygienisk synpunkt, är de klent begåvades skara. Dessa skyddas emellertid i viss mån av lagen. Man kan ej tvinga dem, då de, som skola ta initiativet till deras sterilisering, sällan torde anse dem rättsligt inkapabla. På grund av att de ha så klen intelligens, är det ytterst svårt att förmå dem till frivillig sterilisering. De är mer rädda för själva ingreppet, för kniven, än för den mer avlägsna faran, att de skola få barn och därigenom komma i nödläge."

Dahlberg påpekade att det i en undersökning visade sig att 0,5 procent av Sveriges befolkning utgörs av sinnesslöa. I Stockholm 2,5 procent. I en annan publikation skrev han följande samma år:

> "När det gäller undermåliga individer, som lida av lyten och defekter, kan man uppnå enighet. Ingen anser det vara önskvärt, att det i nästa generation finns flera sinnesslöa än vad som finns nu."[2]

I boken "Infall och Utfall" av Gunnar Dahlberg kan man följa hans samtal med rasbiologen Julian Huxley. Här lämnas skrämmande framtidsutsikter för arbetarklassen, men i synnerhet för de arbetslösa. Hans visioner om sjukvårdsfrågan har vissa skrämmande likheter med dagens.

> "Överklassen har troligen något bättre arvskvalitet än underklassen, men har för lite fruktsamhet, varav den kommer att minska. Vi måste därför agitera för fortplantning bland dem men också tillgripa ekonomiska åtgärder, som minskar kostnaderna för barn. De breda lagren däremot fortplantar sig för mycket. Därför måste vi lära dem födelsekontroll. De bör inte ha bekväm tillgång till sjukvård, då detta skulle minska effekten av en naturlig selektion. Lång arbetslöshet skulle motivera sterilisering. I varje fall skulle hjälp endast lämnas på villkor att vederbörande i fortsättningen inte satte några barn till världen."

Dahlberg tänkte på allt. Militären fick naturligtvis inte upprörs av tanken på brist med "material":

> "Med hänsyn till krig är dock kvantitet önskvärd. Man önskar många soldater. Därför kan man i en del länder komma att önska stor fruktsamhet även i de breda lagren. Under inga omständigheter är det emellertid i ett kapitalistiskt samhälle önskvärt att odla intelligens och artistisk begåvning i underklassen."

I Social-medicinsk Tidskrift nr 3 1940 publicerades en artikel som redigerats från Svenska Psykiatriska föreningens årsmöte i december 1939 som mycket klart fastställer hur de tyska nazipsykiaterna, och i synnerhet Ernst Rüdin, "Tysklands ondskefullaste man", influerat de svenska tankegångarna.

> "De senaste trettio åren ha bildat ett skede för sig i den psykiatriska ärftlighetslärans historia. Det har varit en epok som stått under inflytande först och

> främst av Mendels läror, vilka som bekant efter 1900 snabbt vunno tillämpning även inom medicinen och psykiatrien… Det stora namnet under denna epok, som ännu inte är avslutad, är (Ernst) Rüdin i München, som själv och med sitt institut gått i spetsen, då det gällt att samla och bearbeta stora representativa material enligt moderna metoder. Resultaten av dessa strävanden har varit imponerande."[3]

Om ordet "imponerande" kan användas vid utrotningen av miljontals människor så får man hålla med. Vi ser här hur Ernst Rüdin, arkitekten till utrotningen av hundratusentals mentalpatienter och vilket senare ledde till utrotningen av miljontals judar, ryssar, polacker och andra "icke önskvärda element" i det tyska folkhemmet, hyllades av de svenska psykiatrikerna. Jag vill återigen påminna om Dr Essen-Möller som arbetade vid Psykiatriska kliniken Lund och utförde den första steriliseringen på rashygieniska skäl år 1906 i Sverige - olagligt. Han var en av dem som ledde debatten för steriliseringar, och på det sättet kan han liknas vid Ernst Rüdin.
1941, när den tyska "Lösningen" på rasfrågan var i full fart, yttrade psykiater Clarence Blomkvist följande:

> "Jag har, ehuru jag är en varm anhängare av varje åtgärd som kan befordra befolkningstillväxten, icke kunnat förstå, varför samhället i syfte att befordra nativiteten tillåter att människor av vilken kvalitet som helst får befolka landet."[4]

I en artikel från Läkartidningen år 1945, samma år som kriget slutade, redogjordes för de oerhörda kostnader som de psykiskt sjuka utgjorde. Man räknade med närmare 150 000 människor som skulle försörjas av staten, däribland döva, epileptiker och psykiskt störda, dvs vad man fortfarande ansåg vara arvsbetingat:

> "De utgöra ett stort social-medicinskt problem. Nationalekonomiskt måste de medföra en betydande belastning för samhället. Av de omkring 45 000 individer, som ständigt vårdas å sinnessjukhus samt olika specialanstalter för psykiskt sjuka eller defekta, kunde sålunda omkring 35 600 beräknas ha sjuknat huvudsakligen på grund av defekta anlag."[5]

Författaren gjorde en beräkning och fann kostnaderna uppgå till "oerhörda" 13 miljoner kronor. Omfattande beräkningar leder fram till den "svåra belastning de psykiskt defekta utgjorde för samhället". Trots tidigare redovisningar om steriliseringens ineffektivitet av sinnesslöa åberopades detta som enda alternativet. Insulinchocker rekommenderades åt de schizofrena.

Man återfann alltså inte anledningen till denna "oerhörda kostnad" hos psykiatrins misslyckande utan skyllde på patienterna.
Det mest skrämmande med denna artikel var att den var identisk med nazisternas uträkningar i matematikböckerna före kriget om hur mycket de "onyttiga brödätarna" kostade samhället.

Forskarna var oroliga för att planeten skulle överbefolkas av "idioter" om de fick fortplanta sig som de ville. Och i så fall, för att väcka uppmärksamhet runt

sina farhågor, vilka kostnader detta skulle innebära. De värsta var enligt en forskare ”de gladlynta optimisterna, vilka lever för stunden och ständigt har dåliga affärer”. Man hänvisar till undersökningar utomlands och nämner i sammanhanget ’Poor whites’ i Sydafrika, en stor folkgrupp av vita, som ej haft tillräckligt omdöme och energi för att stå sig i konkurrensen med negrerna. De är fattiga, lata, alkoholiserade och barnrika.”

Man hänvisade även till släktundersökningar. Släkten Jukes i USA hade avlat 2094 individer på 130 år. Man förfasade sig då över att ”de mindervärdiga i denna släkt beräknades då ha kostat samhället över två miljoner dollar”.

Men enligt Gunnar Dahlberg stämde dock inte dessa teorier. Han menade istället att om varje nu levande idiot hade efterlämnat defekta avkommor motsvarande släkten Jukes, skulle vi vid denna tid knappast ha ståplats på jorden. Dahlberg skriver att han fått många förfrågningar angående folk som skall ingå i giftermål. De har läst litteratur om ämnet etc. ”Ofta är det inte kontrahenterna själva som är nervösa; det är vanligen någon av föräldrarna. ...Egendomligt nog har det dittills alltid varit män, som vänt sig till mig med sådana betänkligheter.”

Dahlberg säger: ”Den mänskliga rasforskningen har vidare vuxit fram på grundval av den botaniska och zoologiska ärftlighetsforskningen. De s k mendelska lagarna utmejslades på dessa områden, och så småningom började man undersöka, i vad mån mendelismen gällde för människan.”[6]

Två psykiatriker från Göteborg hade mycket stort inflytande på den internationella, såväl som den inhemska rashygienen. De medverkade aktivt, även som styrelseledamöter, på de flesta internationella rashygienkongresser, både före och efter kriget.

HANS FORSMAN, psykiatriker, professor och chefsläkare vid bl a Sahlgrenska, Lillhagen, Ulleråker och S:t Jörgens mentalsjukhus, tillika ordförande för Läkarföreningen i Göteborg (1973), hade ett enormt inflytande på psykiatrin i Göteborg, såväl som i övriga Sverige. Efter pensioneringen var han aktiv som läkare vid Försäkringskassan i Göteborg innan han avled 1995. Hans far var känd jurist och hans son är idag även han psykiatriprofessor. Forsman var även styrelseordförande i Handelstidningen (GHT) och mycket inflytelserik i Göteborgs kommun och dess sociala liv. Han var även medlem i Socialstyrelsens vetenskapliga råd innan en konflikt med dåvarande medicinalrådet Karl Grünewald fick honom att säga upp sig. Forsman fick skarp kritik av Grünewald för sitt sätt att placera utvecklingsstörda barn på institution.

Karl Grünewald var den som fick stopp på steriliseringarna i Sverige och har i alla tider värnat om de utvecklingsstördas belägenhet. Han jobbar än idag för att bevaka de mentalt stördas situation i samhället. I det kan han liknas vid en svensk Thomas Szasz, psykiatriprofessorn som reformerade psykiatrivården i USA med sin bok ”Psykisk sjukdom en myt”.

Hans Forsman hade många kontakter med tyska psykiatriker och rasbiologer. Han har, till en person som jag intervjuat, sagt att han kände psykiater Ernst Rüdin personligen och även besökt hans dotter efter Rüdins död. Hans Forsman

besökte efter kriget flera kongresser för rasbiologi där före detta nazistläkare närvarade, bl a den första världskongressen för ”Human genetics” år 1956 där Rüdin närvarade. Forsman var varm anhängare av sterilisering. I en artikel från 1958, skriver han:

> ”Att möjligheten att genom en sterilisering avbryta kedjor, där så kan ske, i samhällets och de enskildas intresse bör tillvaratagas är tydligt. Det gäller för alla former av notoriska mentala abnormtillstånd, men det gäller troligen särskilt för de familjer, där en lätt grad av psykisk efterblivenhet parar sig med asociala drag, familjer som av samhällsorganen ofta med ett dunkelt begrepp kallas tattare, en term, som bör uppfattas mest som en beskrivning av ett bestämt socialt isolat... Huru med segregation som påtryckningsmedel, kan man säga så här till en internerad person: du kan återfå friheten, men bara till priset av din fertilitet.”[7]

Forsman tar upp ett exempel med en flicka med IQ 58 som är internerad men dock kan klara sig själv med viss tillsyn. ”Frågan är: skall man låta henne stanna kvar i anstaltsvård?” Forsman ställer frågan - och ger själv svaret:

> ”Skall man inte istället tala saktfärdigt till henne och säga: min kära Stina, din utbildning här på skolan är nu avslutad, men innan du lämnar oss är det en sak vi vill föreslå dig. Vi tror att du, som trots allt själv behöver rätt mycken hjälp i livet, kanske inte skulle ha så lätt att ta hand om egna barn. Vi föreslår att du genomgår en lätt operation till förebyggande av detta.”

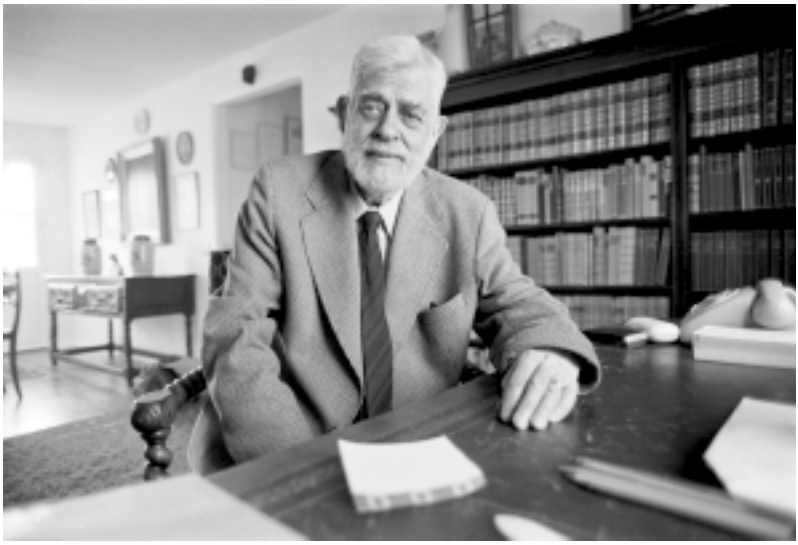
Forsman lade försiktigt fram argumenten för sterilisering:

> ”Jag kan emellertid citera en siffra av amerikanen Fred Butler, som räknat ut att det skulle ha kostat 22 miljoner dollar att på institution kvarhålla det antal sinnesslöa som man under hans tid som chef för en institution ansett sig kunna skriva ut efter sterilisering. …Detta räkneexempel kastar ju ett skarpt sidoljus över frågan om segregation som alternativ till sterilisering.”

Detta skrevs 12 år efter krigets slut. De tyska läkarnas massaker på sina patienter och judar var då ett känt faktum bland svenska läkare. Trots detta fortsatte alltså tongångarna. Forsman försvarade även elchocker på gravida kvinnor. Han var god vän med professor Gunnar Dahlberg, dåvarande chef för Statens Rasbiologiska Institut. Uppsala Nya Tidning skrev om honom som ”toppexpert i Sverige på utvecklingsstörda”.

TORSTEN SJÖGREN var kanske Sveriges mest prominente psykiatriker och rasbiolog och hade fler kontakter med tyska och internationella rashygienister än någon annan, förutom kanske Herman Lundborg. I en av RSMH:s tidningar (Revansch) från 1998 står det i ledaren:

> ”Det var ingen tillfällighet att den första chefen för Statens Rasbiologiska Institut som inrättades på 20-talet var psykiatriker. Även hans efterträdare var psykiatriker men ansågs för Hitler-vänlig eftersom han var president för en internationell rasbiologisk sammanslutning, stödd av det tyska nazistpartiet.”

Psykiatriker Hans Forsman var chefsläkare vid bl a Sahlgrenska, Lillhagen, Ulleråker och S:t Jörgens mentalsjukhus. 1973 blev han ordförande för Läkarföreningen i Göteborg. Han var personlig bekant med psykiatriker Ernst Rüdin som utformade tyska steriliseringslagen och lär ha besökt hans dotter efter hans död. Forsman hade ett enormt inflytande på psykiatrin i Göteborg, såväl som i övriga Sverige och var även styrelseordförande i Handelstidningen (GHT) och mycket inflytelserik i Göteborgs politiska och sociala liv. Han var även medlem i Socialstyrelsens vetenskapliga råd innan en konflikt med dåvarande medicinalrådet Karl Grünewald angående behandlingen av utvecklingsstörda fick honom att säga upp sig. Foto: Kamerareportage

Psykiatriker Torsten Sjögren var överläkare vid Lillhagens sjukhus i Göteborg 1932-1935, samt därefter överläkare vid psykiatriska avdelningen på Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg 1935-1945. Han blev professor i psykiatri vid Karolinska Institutet 1945 och medlem av Medicinalstyrelsens vetenskapliga råd 1946. Sjögren blev internationellt känd genom sin forskning i den psykiatriska genetiken, dvs rashygienen. 1933 blev han ledamot av International Federation of Eugenics Association och dess ordförande från 1936. Han var även sakkunnig i befolkningskommissionens arvsbiologiska delegation 1935. Sjögren har skrivit flera internationellt uppmärksammade böcker, bl a "Die juvenile amaurotische idiotie" 1931, samt " Genetic-statistical an psychiatric investigations of a West Swedish population "1948. Foto: Kamerareportage

Efterträdaren ifråga var Torsten Sjögren. Han var president för den internationella eugeniska federationen vid dess tolfte kongress i Holland, 1936. Den tyska delegationen bestod av psykiatriker Alfred Ploetz, grundaren av det tyska rashygieniska institutet tillsammans med Ernst Rüdin.

Sjögren var även verksam som chef på den psykiatriska avdelningen på Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg, medlem av Socialstyrelsens vetenskapliga råd och internationellt känd för sin forskning om arvsbiologi. Han var även sakkunnig i befolkningskommissionens arvsbiologiska delegation 1935. Han har gett ut ett arbete på tyska som heter ”Die juvenile amarotische Idiotie” och ”Genetical-statistical and psychiatric investigations of a West Swedish population” (1948).”

Det är kanske därför ingen tillfällighet att det i Göteborg bara under år 1939, steriliserades sju gånger fler människor på rashygieniska skäl än medicinska skäl i förhållande till det övriga Sverige.”[8]

Medicinalstyrelsen

Alla beslut om steriliseringar skulle i varje enskilt fall gå igenom en nämnd i Medicinalstyrelsen, den social-psykiatriska nämnden. Den befolkades av ett antal psykiatriker och senare två politiker.

Nils von Hofsten var styrelseledamot i Rasbiologiska institutet i flera år och dess ordförande år 1943. Han var även ledamot av Medicinalstyrelsens social-psykiatriska nämnd 1935-53. Nils von Hofsten var även rektor vid Uppsala universitet och professor i biologi samt djupt influerad av Linné. Hans röst hördes över hela Sverige. Han skrev en mångfald av arbeten i rasbiologi, bl a ”Skapelsetro och uralstrings-hypoteser.”

Den mest inflytelserika personen var dock Dr Axel Höjer som var chef för Medicinalstyrelsen 1935-52 och egentligen den ytterst ansvarige för majoriteten av alla steriliseringar i Sverige. Axel Höjer plågade utvecklingsstörda i Vipeholm genom att låta framställa en otroligt seg kola som fastnade i tänderna och som snabbt gav dem många hål i syfte att studera kariesproblemet.[9] Detta grymma och mycket smärtsamma experiment (alla hålen lagades på en gång), som påminner om de tyska experimenten, ligger till grund för folktandvården. Han var förmodligen även ytterst ansvarig för att en stor mängd homosexuella och mentalsjuka kastrerades. Under hans tid, 17 år, överetablerades läkarkåren från 4000 till 13 000 läkare. När han slutade fortsatte han sin verksamhet i Afrika. Där hade denne socialdemokratiske tjänsteman sju tjänare.

Det var alltså ytterst ett antal psykiatriker, djupt influerade av de tyska nazi-psykiaterna, som låg bakom Steriliseringslagen i Sverige. Liksom förintelsen i Tyskland knappast hade skett om inte psykiatrikerna funnits så skulle steriliseringarna inte skett i Sverige utan psykiatrikerna. Politiker över hela världen köpte deras lockande idéer om ett ”billigt” sätt att hantera ”icke-önskvärda” utskott från folkstammen. Ungefär på samma sätt som de idag köper psykiatrikernas lock och pock om ett billigt sätt att selektera bort och hantera överaktiva barn - med amfetamin och andra psykiatriska droger.[10] Det är samma andas barn.

Slutord

Det stora problemet med psykiatrin är inte vad som har varit, utan vad som har blivit. Flera kända psykiatriker har under det senaste decenniet erkänt att psykiatrin inte kan bota psykiska störningar. Det enda som kvarstår är alltså en livslång nerdrogning med starka psykiatriska droger. Istället för att sterilisera patienterna så spärrar man idag antingen in dem på mentalsjukhus för att separera dem från den övriga befolkningen eller ger dem starka sexualnedsättande ”mediciner”. Man förespråkar även kemisk kastrering.

Psykiatrin har aldrig lyckats reformera sig för att på så sätt bli av med sitt blodiga arv. Detta beror i första hand på att de nazistiska psykiatrikerna tog initiativet till att starta ett världsförbund som skulle fortsätta att sprida de nygamla rashygieniska idéerna. Först i namn av mental hygien och sedan mental hälsa. Idag kallas det ”biologisk psykiatri”.

Det kan vara svårt att inse att dessa tankegångar lever kvar, inlindade som de är i mer svårgenomträngliga, språkliga dimridåer. De värsta avarterna har undertryckts genom ett fåtal människorättsföreningar och andra som värnar om demokratin. Men de finns kvar där.

I nästkommande bok kommer vi att följa psykiatrins och psykologins försök att ytterligare influera samhället med sina idéer. Psykiatrins olika behandlingsformer kommer att behandlas utförligt och i slutet kommer även deras planer för en framtida världsordning att avslöjas.

Som vi sett i boken lades dessa planer fram, och publicerades, redan i slutet av 1940-talet av världsledande psykiatriker. Det tar 15 till 20 år att förändra ett samhälle, påstår psykiatrikerna och psykologerna, om de bara får lov att använda sina metoder på alla skolelever. Vilket de också gör - utan lov. Begreppen ”rätt och fel” var uråldriga begrepp som skulle elimineras i skolan. Detta bankades in i lärarna. Amfetaminbehandling av barn används bland annat för att stävja upproret när moralbegreppen nu försvunnit. Den psykologibaserade pedagogiken, ”flumskolan” är en av metoderna för att förändra sinnelaget hos dagens ungdomar. Psykologiska tester en annan. Många undrar varifrån dagens ungdomar får alla sina idéer ifrån. De har inte läst de psykologiska ”testerna”. I USA är dessa tester oerhört utbredda. Det är egentligen inga tester, det främsta syftet är att splittra kärnfamiljen och lojaliteten till kyrkan samt staten. Ur detta kaos skall den nya världsmedborgaren framträda. Psykiatrin och psykologin är här för att ”rädda oss”. De vill frambringa en ”Ny skön värld” där Prozac ersatt oblaten. Orwell vrider sig i sin grav.

Sammanfattning av några kapitel ur kommande bok

Ett sekel med psykiatrin

Psykkulturens inflytande på samhället
Del 2. Behandling och resultat

Statspsykiatrin
Andra världskriget var över och psykiatrikerna ville ut från mentalsjukhusen och in i samhället. Patienterna skulle dock stanna kvar. I USA skulle man tränga sig in i armén och till slut in i Vita Huset. Andra världskriget var slut och psykiatrikerna anlitades som konsulter. Ett förslag utmynnade i det kalla kriget och ur detta föddes atombombshotet. I USA öppnade man även tusentals små psykiatriska kliniker ute i samhället där de psykiatriska drogerna kunde prånglas ut till miljontals människor. Det terapeutiska samhället började bli en realitet – och bagladies en vardaglig syn.

Den sovjetiska psykiatrin
Med Glasnost sprack drömmen om en psykiatrisk totalitärstat. Men innan dess hade ”dissidenterna” i Sovjet utsatts för diverse psykiatrisk behandling, bl a med inlindning i våta lakan som spändes åt och nästan kvävde offret.

Gulag-läger i Alaska
Samtidigt som man i USA förfasade sig över psykiatrin och arbetslägren i Sovjet var man en hårsmån från att göra en stor del av Alaska till ett mentalsjukhus. Amerikanska ”dissidenter”, skulle med ett läkarintyg kunna förpassas till Alaska – och aldrig mer återses. Lagförslaget var en hårsmån från att gå igenom

Psykiatriska koncentrationsläger i Sydafrika
I Sydafrika fanns det i flera decennier psykiatriska slavläger som spärrade in tiotusentals svarta som billig arbetskraft. Lägren upphörde inte förrän i mitten på 1990-talet.

Greklands förtappade
På ön Leros i Grekland sändes de ”obotligt sjuka”. De fick ingen vård och levde i sina egna exkrementer. Ön beskrevs som ”en historisk avskrädesplats för de förtappade”.

Psykiatrisk rasism
Psykiatrin i början av seklet försåg de vita i USA och Sydafrika med en ”vetenskaplig rasism”. Rymningsbenägna svarta fick specialdesignade diagnoser och bankades sönder och samman som botemedel. Men än idag tillhandahåller psykiatrikerna förklaringar och rättfärdiganden till rasism.

Psykiatrikerna i forna Jugoslavien
Inbördeskriget och den etniska rensningen i Jugoslavien föranleddes av kända psykiatriker, bl a Karadzic och hans mentor, psykiatriker Jovan Raskovic, som i en TV-intervju erkände att det var han som ”tände eld på den emotionella stubinen”. De utbildades i krigets masspsykologi av psykiatriker på ”konfliktcentret” Tavistock Clinic i London åren innan kriget bröt ut.

Helvetets förgård – Gökbo i Norge
I Norge lobotomerades minst 3000 norrmän - psykiatrikerna uppgav max 1250. En resande benkirurg utförde över 700 av dem. När skandalen avslöjades i slutet av 1980-talet utsattes forskaren som gjorde avslöjandet för ren häxjakt av pykiatrikerna.

Mindcontrol med hjärnkirurgi
Psykiatriker i USA planerade att operera in elektroder i hjärnan på hundratusentals ungdomar, de flesta svarta, mexikaner och puertoricaner. Därefter skulle psykiatrikerna övervaka och ”radiostyra” dem från en utdömd misilbas utanför Los Angeles.

Psykiatrisk mardröm i Australien

I vad som kom att kallas ”Australiens största medicinska skandal” uppdagades en psykiatrisk skräckkammare. En psykiatriker som utbildats i Lund i Sverige utförde djupsömnsbehandling på tusentals patienter som sövdes ner i flera veckor – 69 av dem dog. Under tiden opererade psykiatrikern dem, gav dem elchocker och droger. Men vad gjorde han på den kvinnliga avdelningen klockan två på natten?

Mindcontrol med droger

CIA anlitade hundratals psykiatriker under 1950-talet som drogade ner tusentals människor med LSD och andra hallucigena droger. Många utan vetskap. Det kalla kriget hade börjat och man sökte metoder att kontrollera befolkningen. Möjligen kan Woodstockfestivalen ha varit ett sådant försök. Man behövde ett storskaligt experiment. Under Woodstockfestivalen prövade upp till 50 000 människor LSD samtidigt. Säkerhetspersonal på festivalen kunde senare kopplas till CIA och FBI. ”Woodstock hände inte, det var planerat,” erkände de.

Freud som kokainist

Freud var kokainist under de tio år han utvecklade psykoanalysen. Men inte bara det, han var även den som introducerade kokainet i västvärlden vilket orsakade en oerhörd kokainvåg som kom att kallas ”tredje gisslet”. Men få har kopplat samman hans kokainintag med den flumlära som han utvecklade - allra minst psykologerna och psykiatrikerna. Samhällets sexfixering får även här sin förklaring.

Sexuella övergrepp inom mentalhälsovården

Statistiskt sett är det större chans för en kvinna i USA att bli våldtagen på en terapeuts schäslong än när hon joggar genom Central Park på natten. Minst tio procent av terapeuterna i USA har erkänt att de utnyttjat en patient sexuellt. Men hur många är det som inte erkänner? Det finns siffror om det också – skrämmande sådana. Situationen är inte annorlunda i Sverige.

Psykiatrin och droger

Visst känner vi till problemet med psykiatriska droger. Men vet vi att så gott som alla ”illegala” droger gått genom psykiatrins händer och lovordats av dem? Det gäller amfetamin och LSD såväl som ecstacy.

Den kriminella psykiatrin

Det finns förmodligen få yrkesgrupper vars medlemmar döms till så många brott. I USA avslöjas det ena brottet efter det andra där en eller flera psykiatriker varit inblandad. USA:s största rättegång gällande bedrägerier mot staten orsakades av en psykiatrisk sjukhuskedja. Staten och försäkringsbolagen debiterades bl a för ”sex med patient” och ”swimmingpool till personalen”.

Skolan och moralen - barnen avmoraliseras

Vi undrar var den hederliga gamla moralen tog vägen. Fråga psykiatrikern och psykologen! Moral var en sjukdom, hävdade de redan på 30-talet. Idag sker avmoraliseringen på skolorna med bl a speciella psykologtester som får ärliga ungdomar att undra om det är något fel på dem. Kampanjen mot moralen är lika gammal som psykiatrin och psykologin. Och våldet bara ökar.

Psykiatrikerna i rätten

Vittnespsykologin var den nya häxprocessen som tog fart i rättssalarna i västvärlden. Mentalhälsoexperterna planterade in nya spännande minnen hos offren som sedan anklagade sina föräldrar, bröder, systrar, anställda, chefer och polischefer för att ha utnyttjat dem sexuellt. Vissa hade aldrig träffat den anklagande.

Psykiatrin skapar våld

Vi har sett det hos utsläppta mentalpatienter som omedelbart begår nya våldsbrott. Men få vet att över 70 procent av dessa inte hade någon våldshistoria innan de kom i kontakt med psykiatrin.

Rättspsykiatrins historia

”Hänvisningarna till sinnessjukdom har blivit så vanliga inför domstolarna att vi inte längre behöver lagar som förbjuder brott, utan istället lagar som förbjuder sinnessjukdomarna,” skrev författaren Mark Twain. Redan på 1800-talet försökte psykiatrikerna ursäkta kriminella dåd och göra det till en sjukdom. Det personliga ansvaret försvann och våldet bara ökade.

Mentalt störda psykiatriker

Psykiatrikerna väljer psykiatri som specialitet för att hantera sina egna emotionella besvär. Andra därför att de misslyckats med sina medicinska studier. Inom psykiatrin finns egentligen ingen vetenskap, därför väljer de denna gren. Psykiatrikerna begår självmord oftare än andra yrkesgrupper, skiljer sig oftare och har störst svårighet att hantera konflikter. Skall vi verkligen anförtro dessa människor vår mentala hälsa?

Ericastiftelsen - starten på barnpsykiatrin och barnpsykologin

”När barnet börjar leka ställer han ut kanonerna, men snabbt blir detta för farligt och han regredierar då till oral och anallek. Tar ut kossan och matar den med ett skott och efter att ha ’onanerat’ med kanonen, så sätter han kossan på toaletten...” Så lyder ett utlåtande från Ericastiftelsens sandlådeterapi. De har anlitats som experter i Sverige i många decennier. Särskilt när barn skulle steriliseras.

Sfph - de psykiatriska femtekolonnarna i Sverige

Svenska föreningen för psykisk hälsa, Sfph, har agerat som psykiatriska femtekolonnare i Sverige. Så gott som alla barn- och skolinstanser värvades som medlemmar vid tidigt stadium under uppbyggandet av folkhemmet. De barn som inte passade in steriliserades.

St Lukas stiftelsen - den trojanska hästen i kyrkan

Om någon undrar över var kyrkan och religionen tog vägen så finner man svaret i St Lukas stiftelsen. Inte för att religionen finns inom St Lukas stiftelsen, men det var de som uppmuntrade prästerna att börja tvivla. Därefter tappade kyrkan besökare. St Lukas stiftelsen byggdes upp av psykiatriker och psykologer, vissa specialiserade sig på LSD-behandling. Stiftelsen har varit kopplingspunkten mellan kyrkan och psykiatrin. De säger sig föra en ”sekulariserad själavård”. Men likt olja och vatten går religion och och en själlös psykiatri aldrig ihop. St Lukasstiftelsen har försökt att agera som emulsionsmedel men rört ut det hela till en smet som ingen intresserar sig för – och helst undviker.

Barnpsykiatrin i Sverige

Ju mer resurser och personal barnpsykiatrin får desto fler barn och ungdomar förklaras sjuka. Det var ungefär vad Socialstyrelsen skrev efter en inventering av barnpsykiatrin. Och det verkar stämma.

Den endimensionella hjärnforskningen

Den psykiatriska hjärnforskningen ser inte längre än loben räcker. Den världsberömda neurologen Wilder Penfield skrev en intressant bok innan han avled. Efter all forskning och efter tusentals operationer så kunde han inte längre tro att hjärnan kunde förklara själens existens. Det måste finnas en annan fristående, icke materiell energi, som använde hjärnan som ett kontrollbord för sina syften att styra kroppen.

Psykiatrin och psykologin i Guds ställe

Sekularisering är ett fenomen som får sin förklaring i psykiatrins sekellånga attacker på kyrkan och religionen. Idag har Prozac ersatt oblaten.

Psykologin i svenska skolan

”Faktum är att psykologerna tog över Skolöverstyrelsen och påverkade läroplanen.” Detta sade utbildningsminister Ragnar Edenman om 50- och 60-talet när han intervjuades i mitten på 1990-talet. Men det var verkligen inte bara i Sverige detta skedde. Flumskolan blev ett faktum. Baskunskaperna försköts i riktning mot demokratisering och socialisering av barnet.

Psykiatrins chockerande metoder

I snart två sekler har psykiatrin försökt chocka utbrända människor tillbaka till livet. I ju sämre skick patienten var desto kraftigare behandling ansågs han behöva - när det faktiskt förhåller sig tvärtom.

Psykiatriska droger

Hundra miljontals människor världen över har drogats ner med psykiatriska droger, många har aldrig hittat tillbaka till livet. Flera har i raseriutbrott efter intag bragt andra om livet. Påverkade bilförare har orsakat fler olyckor och dödsfall än någon annan orsak som ansvariga för Trafikverkets ”nollvision” kunnat tänka sig.

Psykiatriska diagnoser

Livet har enligt psykiatrin, från vaggan till graven, blivit en psykisk sjukdom. Det gäller bara att hitta namn åt allt. Vad sägs om depersonaliseringsderealisionssjukdomen, teatralisk personlighetsstörning, ”lottosyndromet” råkar du ut för om du inte vinner på Lotto, eller också kanske du drabbades av en ”mikropsykos”?

Amfetaminbehandling av barn

I slutet på 80-talet var det ett ”ytterst fåtal” barn som skulle få amfetamin, hävdade psykiatrikerna. Idag räknar man med att minst tiotusen barn - bara i Sverige – skall få det. I USA får fyra miljoner skolbarn amfetamin. Läs om rävspelet bakom introduktionen. Anhörigföreningen i USA fick över 10 miljoner kronor av läkemedelsbolaget som tillverkar amfetaminet till barnen. Av någon anledning så är det främsta förespråkarna för amfetamin till barnen.

Elchocker - ett brutalt sätt att få någon på andra tankar.

Medan neurologerna gör allt för att förhindra epileptiska anfall så gör psykiatrikern allt för att framkalla dem. Man kopplar till och med in patienten till väggurtaget. Elchocken har fått renässans. Men varför dör så många människor av den – och varför vägrar Socialstyrelsen att släppa rapporten om detta?

Lobotomins historia

Redan de gamla aztekerna borrade hål i huvudet på folk. Dagens psykiatriker är inte sämre. Aztekerna var dock så humana att de inte skar av viktig hjärnvävnad. Det kan man inte säga om psykiatrin som vid lobotomering skar av närmare en fjärdedel av hjärnan. Under 1990-talet satsade Medicinska Forskningsrådet mycket forskningspengar på lobotomiforskning.

Psykiatrins gigantiska bedrägeri

”Tusentals tonåringar, barn och familjer har lagts in på sjukhus för psykiatrisk behandling som de inte varit i behov av. Sjukhus har anställt prisjägare för att kidnappa patienter som har sjukförsäkringar för psykisk sjukdom.” Så sade Pat Schroeder, House of Representants, USA.

”Mentalsjukhusen är de nya mjölkkossorna. Det finns många blodsugare inom det här. När vi talar om mentalsjukhus talar vi inte om hälsovård, vi talar om ett sätt att lura systemet.” Så sade Colorado-guvernören, Richard Lamm.

”Det finns lika många slags bedrägerier inom hälsoförsäkringsområdet – psykvården inkluderad – som ett kriminellt sinne kan hitta på.” Så sade ett stort försäkringsbolag i USA. Bedrägerierna inom psykiatrin är enorma. Man räknar med upp till 40 miljarder dollar varje år. Det skulle räcka till för att anställa upp till en miljon nya lärare; en miljon fattiga familjer skulle kunna få egna hem; cirka 30 miljoner personer över 65 år skulle kunna få lagad mat året runt i USA.

Psykiatrin i Hollywood

Psykiatrin samlades som flugor runt en sockerbit när Hollywood började blomstra. Artister, skådespelare och konstnärer utsattes för all möjlig och omöjlig terapi – främst det senare. Ernest Hemingway, Judy Garland, Marilyn Monroe, Vivien Leigh, Del Shannon var bara några av offren för psykiatrins behandlingar.

Psykiatrins kostnader och resultat

Psykiatrin kostar samhället 50 miljarder per år i Sverige. Inga sjukdomar kostar så mycket som de psykiska. Orsaken är att det inte finns några resultat.

Psykiatrin och socialen

Psykiatrin och socialen är som ler och långhalm. Bakom de för allmänheten ofta underliga besluten om omhändertagande finns det oftast ett barnpsykiatriskt utlåtande.

Korrekt behandling

Det finns effektiva behandlingar för psykiskt sjuka. Det första man måste göra är att utföra en omfattande somatisk undersökning för att hitta obehandlade kroppssjukdomar och störningar. Upp till 80 procent av alla psykiska sjukdomar är orsakade av detta. Därefter skall man ge ett kraftigt näringstillskott och låta personen vila upp sig i lugn miljö. Först därefter kan man börja med mild terapi. Men psykiatrin motarbetar detta med näbbar och klor. Har de möjligen kapitalintresse i psykisk sjukdom?

Referenser

Kapitel 1

Själen avskaffas - materialismen föds

1 ”Nordisk Familjebok, konversationslexikon och realencyklopedia”, 1921
2 ”Dictionary of Philosophy and Religion”, 1980, Reese.
3 ”History and Systems of Psychology”, av James F. Brennan
4 ”History of Experimental Psychology”, 1929, av Edwin G. Boring, Appleton-Century-Crofts, Inc, 1929; även ”Wundt Studies: A Centennial Collection”, Bringman & Balance, C. J. Hogrefe Inc, Toronto, 1980
5 Brennan, op. cit.
6 Citat av Wundt i ”Classics in Psychology”, Thorne Shipley, Philosophical Library, NY, 1961
7 ”Leipzig Connection”, P. Lionni & L. J. Klass, Heron Books, Portland, 1980
8 ”Pioneers of Psychology”, av Raymond E. Fancher, York university, Norton Comp, NY,
9 ”Historical Introduction to Modern Psychology”, Gardner Murphy, Harcourt, Brace & Comp, NY, 1951
10 ”The Great Psychologists”, 1963, av R. I. Watson, Lippnincott, Phil., 1963
11 William James, Letters, vol 1, 1920, Fancher, op. cit.
12 ”Grundzüge der physiologiche...”, av W. Wundt
13 ”W. Wundt als psycholog und als philosph”, 1902, av Edmund König
14 ”Wilhelm Wundt”, 1914, av Stanley Hall
15 ”Bretts History of Psychology”, redigerad and reviderad av R. R. Peters; ”100 years of Psychology”, av J. C. Flugel

Kapitel 2

Rashygienen och rasismens ursprung

1 ”Psychiatrists: The Men Behind Hitler”, Dr Thomas Röder, Volker Kubillus, Anthony Burwell, Freedom Publ., LA, 1995
2 ”Die Napoleonische Ära”, Will Durant, Frankfurt, Berlin 1982, sid 91
3 ”Essay on the Principle of Population”, Thomas Malthus, sjätte utgåvan, 1826
4 ”Psychiatrists: The Men Behind Hitler” op. cit.
5 Ibid.
6 Malthus, op, cit.
7 Ibid.
8 Will Durant, op. cit., sid. 93
9 ”The Men Behind Hitler”, av Bernard Schreiber, 1980, ursprungstitel: *Die mennen hinter Hitler: Eine Deutche Warnung an die Welt.*
10 ”Die Abstammung des Menschen”, Charles Darwin
11 ”Die Zwilllingesmetodhe, Zur Geschichte eines humangenetischen Forschungskonzeptes”, 1945, Christopher Mai
12 ”Die Abstammung des Menschen und die Geschlechtlise”, Part 1, Stuttgart 1871, sid 461, av Charles Darwin
13 ”The Legacy of Malthus: The Social Cost of the New Scientific Racism”, Allan Chase, University of Illinois Press, Chicago, 1980
14 ”An Outline of Educational Psychology”, Rudolph Pintner, Barnes & Noble, NY, 1934
15 Prof. J. Mc Vicker Hunt citerad av Allan Chase i boken ”The Legacy of Malthus”
16 Ibid.
17 Ibid.
18 Citerad av C. P. Blacker, ”Galtons Outlook on Religion,”The Eugenics Review”, juli 1946
19 En svältkatastrof inträffade på 1840-talet i Irland där 1 miljon irländare svalt ihjäl.
20 Chase, op.cit.
21 Ibid.
22 Ibid.
23 Nietzsche, bok lll sid 425, av Schlechta
24 Nietzsche, bok V, av Schlechta
25 Nietzsche, bok ll, av Schlechta
26 Nietzsche, bok lll, av Schlechta
27 Originalets titel: Essai sur e´ingalite des races humaines
28 Euthanasie im NN-Staat, av Ernst Klee
29 Nietzsche, bok ll, av Schlechta
30 ”Psychiatrists: The Men Behind Hitler”, Dr Thomas Röder, Volker Kubillus, Anthony Burwell, Freedom Publ., LA, 1995
16 ”Pedagogikens Historia”, av Torsten Husén
17 ”Seven Psychologies”, av Edna Heidbreder, Appleton-Century-Crofts, Inc, 1933
18 ”Brett´s History of Psychology”, op. cit.

Kapitel 3

Upptakten

1 *The Men Behind Hitler*, av Bernard Schreiber, 1980, ursprungstitel: *Die mennen hinter Hitler: Eine Deutche warnung an die welt.*
2 *Mass Murderer in White Coats*, Lenny Lapon, Psychiatric Genocide Research Institute, MA, USA, sid 76

3 *Berliner Tageblatt* 25 juli 1912
4 Lapon, op. cit., sid 7
5 *The Nazi Connection -Eugenics, American racism, and German National Socialism*, av Stefan Kühl, Oxford University Press, NY, 1944
6 Ibid
7 Ibid
8 Lapon, op. cit., sid 76
9 Schre ber, op cit.,
10 *Rassenhygien*, Géza von Hoffman
11 Artikel ”Das sterilisierungsprogramm in den vereinigten staaten von Nordamer ka”, publicerad i *Archiv für rassen- und Gesellschaftsbiologie* nr 11, 1914
12 Citerat av Allan Chase i boken *The Legacy of Malthus*
13 *Ziel und Weg*, 2, 1934, citerad i *Racial Hygien*, Proctor.
14 Davenports paper: International Congress of Eugenics, Associated Press rapporterade att denna kongress var en av de mest interessanta vetenskapliga nyhetshändelserna under året.
15 *Eugenic News*, nr 18, 1933
16 ”Die eugenik im dienste der volkswohlfart,” av Heinrich Schopohl, i *Volkswohlfart*, 13, 1932
17 *Sterilisation und gesetzgeburg bis 1913* , av Joachim Müller; *Rasse*, Weingart, Kroll, Bayertz
18 Bumm till Riksminister vid Inrikesministeriet, 23 januari, 1924, BAP, RMI 9247
19 *Life, Letters and Labours of Francis Galton*, Vol ll, Karl Pearsson
20 Kühl, op. cit.
21 *From Philantrophy to International Science Policy: The Rockefeller Funding of Biomedical Sciences in Germany 1920-1940*, av Paul Weindling; *Die mennen hinter Hitler: Eine Deutche warnung an die welt,* av Bernard Schre ber
22 Brev från 16 februari 1932, Rockefeller Foundation arkiv, NY, 1.1. series 717A, box 10, folder 63.
23 Tidningen Mänskliga Rättigheter, 1-1996, Sverige
24 Griffin,op. cit. 1974; *Who Financed Hitler*, av Frederik Pool
25 *Stockholms Enskilda Bank, German Bosch and I.G. Farben - a Short Story of Cloaking*, av Gerard Aalders och Cees Wiebes; *History of Stockholm Enskilda Bank*, Gasslander
26 *Who Financed Hitler*, av Frederik Pool; dokument från Nürnbergrättegångarna
27 *World Without Cancer*, Edward Griffin, American media, Westlake Village, CA, 1974
28 Det finns ett överflöd av referenser till denna slags behandling. Se bl.a. *Der chimische knebel*, 1990, av Peter Lehman, även den nyutkomna svenska boken *Vansinnets kurer*, av Tor Ajanki, Apotekssocieteten, även *Steriliseringar i folkhemmet*, 1998, av Maija Runcis
29 Från ett tal till tyska regeringen den 16 januari 1897, av Julius Lenzmann
30 Tal vid Gerichtliche Psychopatalogie, av Krafft-Ebing Stuttgart, 1892, Vol. 3
31 *Betrachtungen ber geistige prophylaxe* (Schlua), i ”Münchner Medizinische wochenschrift”, 1926, av Johannes Bresler
32 *Kriegspsychologisches*, i ”Münchner Medizinische wochenschrift”, 1916, av W. Fuchs
33 *Anfang und Ziel meines lebens*, 1971, av Max Nonne.
34 *Psychiatrie und heer*, i ”Der Deutsche Militärarzt”, 1936, av Ewald Stier
35 *Feinstrom, galvanisatoren, catalogue*, 1929, Georg Wohlmuth
36 Die Planmäßige heilung kompliziert psychogener bewegungstörungen bei soldaten in einer sitzung, i ”Münchner Medizinische wochenschrift”, 1916, av Fritz kaufmann
37 Sigmund Freud citerad av Rene Gicklehorn: *Sigmund Freud ber krigsneurosen elektrotherapie und psychoanalyse*, i ”Psyche” 26 (1972)
38 *100 jahre psychiatrie*, av Emil Kraepelin, i ”Z. Neur” 63 (1918)
39 *Steriliseringar i folkhemmet*, 1998, av Maija Runcis sid 38
40 *Ibid*
41 *The History of Psychiatry: An Evaluation of Psychiatric Thought and Practice from preshistoric Time to the Present,* 1966, Franz G. Alexander.
42 Psykiatrin - etiketterandet och nerdrogandet av barn, CCHR, USA
43 *Staatssozialimus order soziale fürsoerge auf genossenschaftlicher basis?*, i ”Ärztlichen Vereinsblatt”, 1924 (Medicinska föreningens tidning)
44 Sign of Cain, 1971, av Dr Fredrick Wertham
45 Citerat i *”Euthanasie” im NN-Stat,* av Ernst Klee
46 *Fortpflanzung, verebung rassenhygiene*, 1911, av prof. Dr. Max von Gruber, Dr Ernst Rüdin
47 *Läkare under nazismen - inga ovilliga tjänare*, Sven Erik Bergentz, prof emeritus vid Lunds universitet. Läkartidningen nr 32-33-1997
48 Tidningen Freedom, USA, januari 1985

Kapitel 4
Tredje Rikets psykiatriker

1 *The Men Behind Hitler*, av Bernard Schreiber, ursprungstitel: *Die mennen hinter Hitler: Eine Deutche warnung an die welt.*
2 *Euthanasie” im NN-Stat,* av Ernst Klee
3 Schreiber, op. cit.
4 Ibid.
5 Citerat i *The Nazidoctors: Medical Killing and the Psychology of Genocide*, 1986, av Dr Robert Jay Lifton
6 Ernst Klee, op. cit.
7 Ibid.
8 Se verk av Peter Breggin, Robert Jay Lifton, Volker Kubillus, Schreiber, m. fl.
9 ”Psychiatry´s Role in the Holocaust” av

psykiater Peter Breggin
10 Breggin, sid 136
11 Breggin sid 137; dokument från Nürnbergrättegångarna, sid xi
12 Ibid.
13 ”Psychiatrists: The Men Behind Hitler, the Architects of Horror”, av Dr Thomas Röder, Volker Kubillus, Anthony Burwell, Freedom Oubl., LA, 1995
14 Breggin, Lifton, Werthaim, m. fl.
15 Breggin, op. cit., sid 139
16 Schreiber, op. cit.
17 Psychiatrists: The Men Behind Hitler, the Architects of Horror, av Dr Thomas Röder, Volker Kubillus, Anthony Burwell
18 Ibid.
19 *Sign of Cain*, 1971, av Dr Fredrick Wertham
20 Dr Thomas Röder, Vo ker Kubillus, Anthony Burwell, op cit.
21 Schreiber, op. cit.
22 Ibid.
23 ”Psychiatrists: The Men Behind Hitler, the Architects of Horror”, av Dr Thomas Röder, Volker Kubillus, Anthony Burwell, Freedom Publ., LA, 1995, sid 59
24 Dessa siffror återkommer i den flesta litteraturen. I princip tömde man helt psyksjukhusen på mentalpatienter; se Nürnbergdok., Werthaim, Lifton, Breggin, Kubillus, m. fl.
25 *Dokumentze zur euthanasie*, 1985, av Ernst Klee
26 Dr Röder, Kubillus, Burwell, op cit.
27 Heydes rättegång, citerat i Nazidoctors, Lifton
28 Professor Dr Kranz i *NS-Volksdienst*, citerad i pastor Paul Braunes protest mot eutanasi, Heydes rättegång.
29 Breggin, Werthaim, Lifton, Kubillus, m. fl.
30 Ibid.
31 Dr Thomas Röder, Vo ker Kubillus, Anthony Burwell, op cit.
32 Citerat hos Breggin, op. cit., sid 135
33 Uttalande av Mennecke vid rättegången runt Eichberg, den 3 december 1946, citerad i *Dokumentze zur euthanasie*, 1985, av Ernst Klee
34 Breggin, op. cit., sid 136
35 ”Sign of Cain”, 1971, av Dr Fredrick Wertham
36 ”Die Aktion 14f13”, av Stanislaw Klodinski,
37 Rapport av Dr Bischoff den 10 december 1945 i *Poltrod* nr 57.
38 Schreiber, op. cit.
39 Wertham, op. cit.
40 Från anteckningarna runt Rudolf Hoess, citerat av Kaden och Nestler, *Documents of Crime, From the Files of the Third Reich*, Vol 3, berlin 1993.
41 Schreiber, op. cit.
42 Lifton, op. cit.
43 Ibid.
44 Ibid., noteringar finns om högre siffra, se *Destruction of the European Jews*, 1967, Raul Hillberg
45 Wolken transkiberingar, gjorda av Lifton, citerad i The Nazidoctors
46 Fransk fångläkare Alexander O., citerad i The Nazidoctors
47 Lifton, op. cit.
48 Ibid.
49 Lifton, op. cit.
50 Ibid.
51 Dr Abraham C. radiolog beskrev detta för Lifton i *The Nazidoctors,* sid 351
52 ”Läkare bakom steriliseringslag redan innan Hitler tog makten,” av prof emeritus Sven-Erik Bergentz, Läkartidningen nr 19-1998, sid 2240

DEL II

Kapitel 5

Psykiatrikerna levde kvar

1 Prof emeritus Sven-Erik Bergentz Läkartidningen nr 19-98
2 S-E B SydSv. 8.4.97
3 Ibid.
4 Ibid.
5 Robert Jay Lifton som skrivit *The Nazidoctors* intervjuas i Sydsvenska Dagbladet 1987
6 Aftonbladet/Söndagsbladet 26 oktober 1986
7 Expressen samt Helgbladet 12 maj 1988
8 Aftonbladet söndag 16 nov 1997 samt DN 4 juli 97
9 Detta föranledde till en mycket kort notis Dagens Nyheter den 8 januari 1993. Enligt min mening borde det varit en förstasidasnyhet. Övriga media nämnde det ej.
10 Prof emeritus Sven-Erik Bergentz i Läkartidningen nr 19-1998. Från ett symposium 1997 *”Medicine in nineteenth and twentieth century Germany”* vilket även ledde till en bok med tio medförfattare.
11 Romernas förintelse, av David Gaunt, professor i historia, art kel i Dagens Nyheter 30 mars 2000; även boken ”Robert Ritter und die Erben der Kriminalbiologie”, Studien zur tsiganalogi und fo kloristik 4, Frankfurt af Main, 1991.
12 *Euthanasie” im NN-Stat,* av Ernst Klee
13 Rättegång 1 om barneutanasi, i distriktsdomstolen i Hamburg den 19 april 1949
14 Serie i tidningen Spiegel 1988, utg 25: *Die mörder sind noch unter uns*
15 Prof emeritus Sven-Erik Bergentz i Sydsvenska dagbladet den 8 april 1997
16 *Mediziniche Wissenschaften im driten reich. Kontinuität, anpassung und opposition an der hamburger medizinischen fakultät (Hamburger beiträge zur wisenschaftsgeschichte*, vol 5, 1989, Hendr k van den Bussche (publ)

17 Serie i tidningen Spiegel 1988, utg 25: *Die mörder sind noch unter uns*
18 Ibid.
19 ”Psychiatrists: The Men Behind Hitler, the Architects of Horror”, av Dr Thomas Röder, Volker Kubillus, Anthony Burwell, Freedom Publ., LA, 1995, sid 86
20 *Grundria der psychiatrie und neurologie*, utgåva 1968 (första utgåva 1944) av G. Kloss

Kapitel 6
Nazistiska ledare som psykiatriska patienter

1 I ”Extraordinary Care”, 1986, av Dennis L. Breo, Ivy Books, NY, 1986, nämns siffran 92 olika mediciner och droger, medan Bert Edward Park i boken ”The Impact of Illness on World Leaders” nämner siffran ”över 70”. Breos antagande är troligen riktigare då han själv intervjuat Hitlers livläkare Dr Schenk.
2 Dennis L. Breo, op. cit.
3 Ibid. Dennis L. Breo intervjuade Dr Schenk som var övertygad om att Hitlers berömda bordstal föranleddes av injektioner av varierande slag, bl a amfetamin, morfin.
4 ”Adolf Hitler”, Toland
5 ”The Impact of Illness on World Leaders” , av Bert Edward park, University of Pennsylvania Press, Phil., 1986
6 *Explaining Hitler*, av Ron Rosenbaum, ”The New Yorker”, vol 71, nr 10 1 maj 1995, sid 54-55
7 Citerat i ”Last Day of Hitler”, av Travor-Roper
8 Ibid.
9 Journalen uttagen från Långbro sjukhus.

Kapitel 7
Tysk psykiatri efter kriget

1 *Medizin unterm hakenkrauz, VEB Verlag und gesundheit,* 1989, sid 69
2 ”Hitlers professors”, av Max Weinreich NY,1946 sid 33
3 Ernst Rüdin vid 5:e årliga församlingen av GSPN, mars 1939
4 Munzinger archive den 28 mars 1964, nr 1313
5 Kretschmer, *Konstitutionslehre und rassenhygiene in Rüdin: Erblehre und rassenhygiene in völkischen staat*, München 1934, sid 185
6 ”Psychiatrists: The Men Behind Hitler, the Architects of Horror”, av Dr Thomas Röder, Volker Kubillus, Anthony Burwell, sid 98
7 *Mensch und lebensgrund. gesamme aufsätze,* av Ernst Kretschmer, i ”Tübingen” 1966, sid 145
8 *Was sie taten - was sie wurden,* av Ernst Klee, sid 171.
9 Serie i tidningen Spiegel 1988, utg 25: *Die mörder sind noch unter uns*
10 Röder m fl, op cit.
11 ”Münsterische Zeitung”, den 17 maj 1980
12 ”Psychiatrie und gesellschaft”, 1958, sid 162
13 *Das schicksal von renten- und krigsneurotikern nach erledigung ihrer ansprache*, av Friedrich Panse, i ”Zeitschrift f˙r nervenheilkunde”, Leipzig 1926, sid 233
14 ”Aufrüstung der seelen, militärpsychologie und militärpsychiatrie in Deutschland und amerika”, av Peter Riedesser och Axel Verderber, Freiburg 1985, sid 32
15 *”1999”*, Zeitschrift für sozialgeschichte 2, 1987, sid 42-45; även Roth o. Heinz
16 ”Geschichte der eugen k und rassenhygiene in Deutschland”, av Weingart, 1988, sid 589
17 Röder m fl, op cit., sid 117
18 Utdrag från en forskningsansökan till Civilförsvaret av Hippus vid univeristetet i München
19 *Klinische erfahrungen mit dem Rauwulfia-alkalaoid Reserpin ind der psychiatrie,* av J. Hiob och H. Hippus, i ”German medical Weekly, nr 41 den 14 october 1955, sid 1499
20 ”Der Nervenarzt”, år 38, vol5/67 sid 219

Kapitel 8
Fågel Fenix

1 Denna bit av historien är beskriven i *The Men Behind Hitler*, av Bernard Schreiber, ursprungstitel: *Die mennen hinter Hitler: Eine Deutche warnung an die welt.*
2 *Magsåret är blott en detalj i patientens sjukdomsbild,* SvD, 30/8 1948 samt Ericastiftelsens Redogörelse för verksamhetsåret 1948-1949
3 *Geschichte und aufgabe der mental hygiene in Deutchland,* av H. Schulte, i ”Psychiatrie und Gesellschaft”, 1958, sid 161
4 *Mental Health and World Citizenship*, publicerat föredrag av J. R. Rees under ”International Congress on Mental Health”, 1948
5 Brev från Daniel Blain till Dr John Rees, den 2 juli 1953
6 *The Men Behind Hitler*, av Bernard Schreiber
7 *Ibid.*
8 *Ibid.* Schreiber är den första, och mig veterligen den enda författare, som utförligt forskat och skrivit om den engelska rashygienen efter kriget.
9 *Ibid.*
10 ”Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie” (Arkiv för ras- och socialbiologi), volym 25, 1931,
11 *Die soziologische bedeutung der selektion*, av Fritz Lenz, publ. i: ”Schranitzand herberer: 100 jahre evolutionsfrschung”, Stuttgart 1960
12 *Ibid.*
13 ”Archiv für Rassen und Gesellschaftsbiologie”, volym 1 1940

Kapitel 9

Infiltrering av samhället

1 The Joint Committee of the National Council for Mental Hygiene and the Tavistock Clinic
2 Rapport från programmet för ”The Second Biennial Conference on Mental Health, 1931, sid 1
3 *Ibid.*, sid 14
4 *Ibid.*, sid 14-16
5 *Ibid.*, sid 17
6 *Fifty years of the Tavistock Clinic*, av H. V. Dicks (Routledge & Keagan Paul, 1970)
7 *Strategic Planning for Mental Health*, av J. R. Rees, artikel i Mental Health, Vol. 1, nr 4 okt 1940
8 *Ibid.*
9 Talet fanns även publicerat i artikel: *The Reestablishment of Peacetime Society* i ”Psychiatry: Journal of the Biology and the Pathalogy of Interpersonal relations, Vol. 9, Nr 1, sid 3
10 *Ibid.*
11 *Ibid.*
12 American Journal of Sociology nr 42-1936
13 Psychology Today, april 1970
14 Psykiater Bromberg har skrivit boken ”From Shaman to Psychoterapist: A History of the Treatment of Illness”, 1975

Kapitel 10

Infiltrering av skolan

1 ”Leipzig Connection: The Systematic Destruction of American Education”, Paolo Lionne & J. Klass, Heron Books, Portland, 1980
2 ”An Outline of Educational Psychology”, Rudolf Pintner, 1934
3 Leipzig Connection, op. cit.
4 ”A History of Modern Psychology”, Duane Schultz
5 ”Pedagogins Historia”, Torsten Husén
6 Leipzig Connection, op. cit.
7 John Dewey, citerat i Leipzig Connection
8 ”*Cloning of the American Mind - Eradicating Morality Through Education*”, av B. K. Eakman, Huntington House Publ. 1998, Lafayette, USA
9 ”A History of Teachers College”, Columbia University Press, NY, 1954, även om den försöker ge TC ett smickrande intryck, så ger den också en utmärkt beskrivning av hur psykologin invaderade den amerikanska skolan.
10 Edward Lee Thornd ke, citerad i Leipzig Connection
11 ”Teacher Education in America”, Merle L. Borrowman, 1965, NY, sid 173
12 ”Utbildning i Internationellt perspektiv”, Torsten Husén, Sverige
13 Leipzig Connection, op. cit.
14 ”Study in Power: John D. Rockefeller, Industrialist and Philanthropist, 2 vol, Charles Nevins, Charles Scr bners Sons, NY, 1953, en förmodligen beställd biografisk bok av Rockefeller men som dock ger insyn i hans liv.
15 ”The Rockefellers: An American Dynasty”, David Horowitz, New American Library, NY, 1976
16 ”The Story of the General Education Board, A Foundation Established by John D. Rockefeller,” Raymond Fosdick, Harper & Row, NY,1962
17 Congressional Record (Senate), den 8 februari, 1917, 2834. Biskop Warren A. Chandler, Chancellor of Emory University, Atlanta under debatt i Senaten.
18 *A World Without Cancer*, Edward Griffin, American Media, Westlake Village, CA, 1974
19 ”The Rockefellers Bilions: The Story of the World´s Most Stupendous Fortune”, Jules Abels, 1965, NY, sid 114
20 Se: ”A World Without Cancer” av G. Edward Griffin, en utmärkt bok om Rockefellers manipulationer med det medicinska monoplet; ”Racketeering in Medicine” och ”Medicine on Trial” av Inlander, Levin, Weiner, NY 1988, är andra böcker som avslöjar spelet bakom kulisserna.
21 ”Boken om pedagogerna”, Svedberg, Zaar
22 Jules, op cit.
23 ”The Story of America”, Carrol Calkins
24 *Drawing the Line on Freedom-Abuse*, av Ruth Love, april 1985, i ”Lebanon News”
25 *NASP as a force to improving schoolpsychology: What have been it´s accomplishments?* T. K. Fagan, 1993, Annual Convention, National Association of Schoolpsychologists, Washington. DC.
26 The National Commission on Excellence in Education, april 1983
27 *Proceedings of the Midcentury White House Conference on Children and Youth,* redigerad av Edward A. Richards, Raleigh, North Carolina: Health Publ. Inst., sid 176
28 ”Cruel Compassion”, Thomas Szasz, Syracouse University Press, urspr. Garden Press, NY, 1994
29 Joe Sharkey, Bedlam:Greed, Profiteering, and Fraud in a Mental Health System Gone Crazy, (St. Martin’s Press, New York, 1994), sid. 24-45.
30 *Why are Americas Morals Declining*, av Greg Williams, i ”The Observer”, juni 1995
31 ”The Role of Schools in Mental Health”, Joint Commission on Mental Illness and Health, Basic Books Inc, NY, 1962
32 Eakman, op. cit.
33 *Suicide by psychiatrists*, av Charles L. Rich, i ”Journal of Clinical Psychiatry”, vol 41, nr 8 augusti 1980, s 261; *The Modern Massachre of the Innocents*, av Kubie S. Lawrence, i *The Journal of Nervous and mental Disease*, vol 135, juli 1962; ”Journal of Medical Education”, Keill, Willer, okt 1985; ”Resident and Staff Physican”, M. Rothenberg, J. Rothenberg, juni 1985; ”A Dose of Sanity” av Dr Sydney Wa ker, John Wiley & Sons Inc, NY, 1996, sid 132; m. fl., m. fl.

Kapitel 11
Beteendevetenskapen som kontrollmekanism

1 ”Behavourismen”, 1928, J. B. Watson
2 Ibid.
3 ”A History of Psychology”, av Erwin A. Esper, University of Washington, W. B. Saunders Comp, Phil., 1964 sid V
4 Encyclopedica Britannica, 1963; Pioneers of Psychology, av Raymond E. Fancher
5 ”Conditional Reflexes”, av Pavlov I. P., 1927, Översatt 1960, Dover, NY
6 ”The Book of Knowledge”, The Grolier Society,Vol 3, NY. 1946, sid 987-988
7 ”History of Psychology”, David Hothersall, Philadelphia, USA, 1984
8 ”Battle for the Mind: A Physiology of Conversion and Brainwashing”, av William Sargent, 1957, sid 334-335
9 ”Brainwashing, The Story of Men Who Defied it”, av Edward Hunter från 1956, sid 40
10 Hunter, op.citat, sid 285
11 Hothersall, op.citat, sid 360
12 ”Pavlov, A Biography”, B. P. Babkin, 1951, London, sid 182
13 ”Sovjet Studies”, W. Gordon, 1951-52, University of Glasgow, sid 182
14 Encyclopedia Britannica
15 Sargent, op. citat, sid 53-54
16 ”The Secret History of Stalin´s Crimes”, av Alexander Orlov, tidigare Sovjetdiplomat och chef för kontrasprionaget, 1953, Random H.
17 *Ibid.*
18 ”Behavourismen”, B Watson, 1928
19 Utvecklingspsykologiska teorier, Jerlang, m fl , Esselte studium,1985
20 John B Watson, 1930.
21 ”Behavourismen”, B Watson, 1928
22 *Ibid.*
23 *Ibid.*
24 *Ibid.*
25 ”Utvecklingspsykologiska teorier”, 1985
26 ”Undervisningsteknologi”, Skinner, Almkvist & Wiksell, Uppsala, 1969
27 ”Utvecklingspsykologiska teorier”, 1985
28 ”Philosophy: Who Needs It”, Ayn Rand, The Bobbs-Merrill Comp. Inc, NY, 1982
29 Congress records, 15 dec. 1971, H12623
30 *Psychology Today*, april 1970, McConnell James (utdrag ur Scheflin sid 102)
31 McConnell, ibid.

Kapitel 12
Eutanasi på svenska sjukhus

1 ”När bruket att avlöna högre tjänstemän med jord upphörde, fick Ryhov ett nytt användningsområde. Hit förlades 1914 Jönköpings regementes etablissement, I 12. Regementet blev kortlivat i Jönköping. Redan 1928 flyttades det till Eksjö. Anledningen till detta var 1925 års försvarsordning, vilken innebar nedläggning eller sammanslagning av en rad regementen. I 12 i Jönköping slogs samman med I 21 i Kalmar och det nya regementet förlades till Eksjö. Kasernerna på Ryhov inrättades därefter för mentalsjukvård. Mellan åren 1930 och 1933 byggdes kasernerna om och nya byggnader uppfördes. Sjukhuset består dels av putsade byggnader, **dels av en rad mindre träbyggnader**.”
Ur Jönköpings läns museum, Jönköpings kommun,Rapport nr 25, Stadsarkitektkontoret 1/88: A6 och Ryhov,Ljungarum, Rosenlund, Vättersnäs, Österängen samt Ekhagen i Jönköping Kulturhistorisk utredning och förslag till bevarandeprogram
2 ”Psykiatrin på Ryhov 60 år”, sid 3. Man uppgav att förbuden bl.a. var till för att skydda patienterna för nyfikna stadsbor
3 ”Föranleder ingen åtgärd”, av Astrid Väring, 1947, sid 87
4 *Ibid.*
5 ”Frösö sjukhus”, av M kael Eivergård och Birgitta Elfström, sid 98
6 RA, Medicinalstyrelsen, Mentalsjukvårdsbyrån, Akter, 1943, Nr E III a:291, Diarie nr 2533 S
7 RA, Medicinalstyrelsen, Mentalsjukvårdsbyrån, Akter, 1943, Nr E III a:293, Diarie nr 2940 S
8 RA, Medicinalstyrelsen, Mentalsjukvårdsbyrån, Akter, 1943, Nr E III a:291, Diarie nr 2533 S
9 Årsberättelse från Sundby sjukhus vid strängnäs för år 1940.
10 RA, Medicinalstyrelsen, Mentalsjukvårdsbyrån, 1940, Koncept: Jan-Juni, nr 1556-60
11 Årsberättelse för år 1940 rörande sjukvården m.m. vid S:t Sigfrids sjukhus vid Växsjö jämte dess familjevård.
12 Årsberättelse för år 1940 från Salberga sjukhus i Sala.
13 RA, Medicinalstyrelsen, Mentalsjukvårdsbyrån, Akter, 1943, Nr E III a:288, Diarie nr 994 S
14 Citerat i Aftonbladet 13 sept 1997
15 Tidskriften *Acta Psych* nr 26
16 Från ”Årsberättelse Frösö”, 1940
17 ”Psykiatrin på Ryhov 60 år”
18 Citerat i ”Med det mått Du mäter”, av Elsa Johansson-Saleby, sid 40-41
19 *Ibid.*
20 Ur artiklar i DN 1 sept. 1997 och Jönköpingsposten 29 augusti 1997
21 Citerat i Aftonbladet 13 sept. 1997
22 ”Kalla fakta” TV4 den 21 februari 1999; ”Svårskötta idioter fick svälta ihjäl”, Thomas Kanger, Dagens Nyheter 20 februari 1999

Kapitel 13

Svenska rasbiologin och steriliseringar

1 Serie i Dagens Nyheter om steriliseringar hösten 1997, journalist Zaremba, baserad bl a på Maija Runcis bok ”Steriliseringar i folkhemmet”
2 ”Arv och ras”, av prof Gunnar Dahlberg, Kooperativa förbundets bokförlag, 1940
3 *Nyare tankegångar inom ärftlighetspsykiatrien,* av Dr Essen-Möller, Psykiatriska kliniken Lund. Föredrag vid Svenska Psykiatriska föreningens årsmöte 9 dec 1939.
4 Ur FK-debatten 1941. Pockettidning R Undantagen, recension i Expressen 16 nov 73
5 Svensk Läkartidning 1945, Från institutionen för ärftlighetsforskning, Lund. *Arvbetingade psykiska sjukdomar och defekter. Socialmedicinska synpunkter*, av Fil lic med kand J.A Böök, Lund
6 ”Dit min tanke nått”, 1945, av G Dahlberg
7 ”Sterilisering och befolkningspolitik” i Socialmedicinsk tidskrift, 1958
8 Acta Psych 26, 1951, Synpunkter på frågan om sterilisering av epileptiker, av Georg Lundin och Arnold Möller
9 Serie i Dagens Nyheter om steriliseringar hösten 1997
10 Det finns ett flertal forskare som bidragit till uppgifterna om sterilisering i Sverige, bl a David Weston, dr Per Dalén, journalist Zaremba på DN,
T. Seidal, Karl Grünewald, Maija Runcis, journalist Thomas Kanger, m.fl